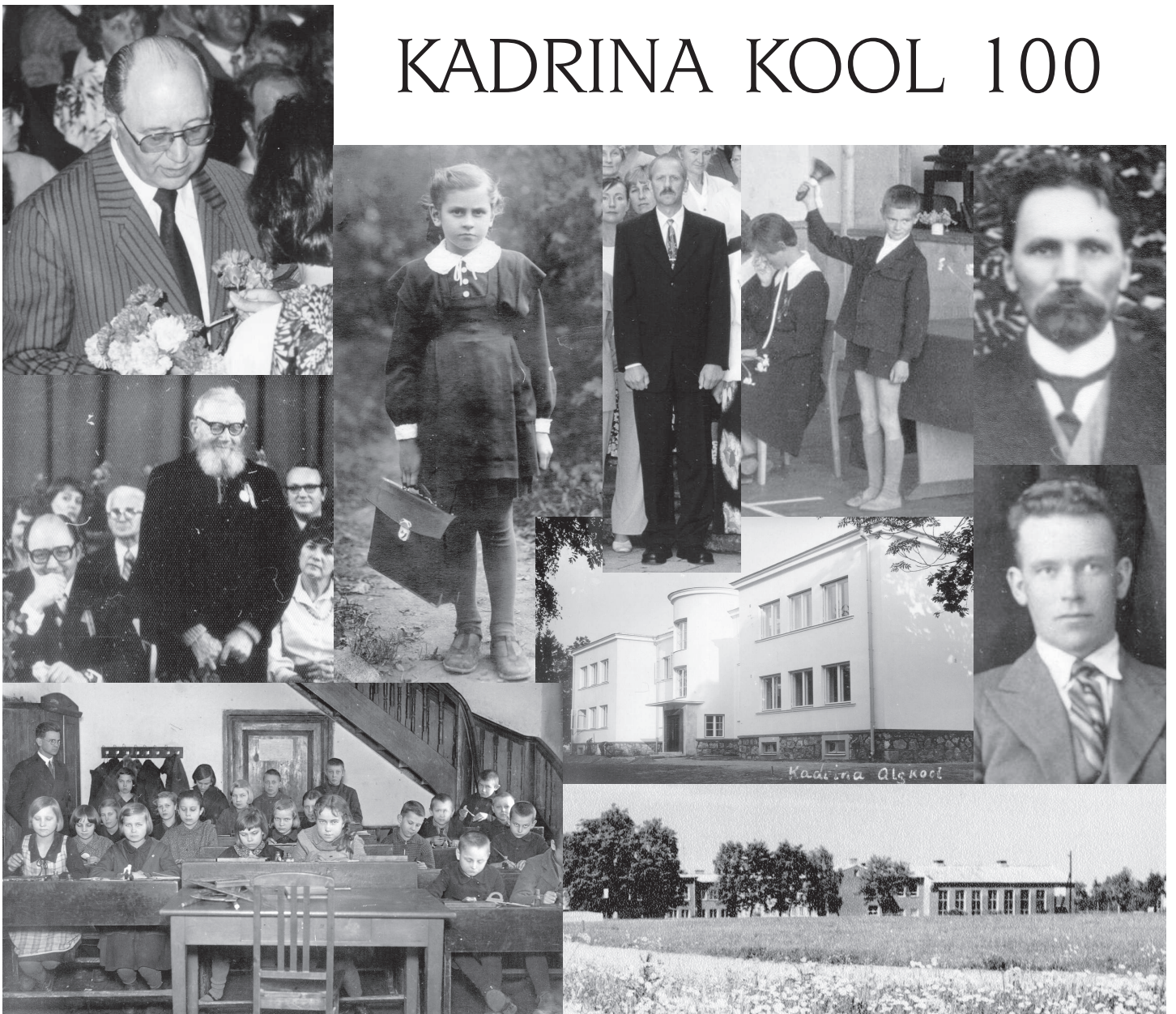

MÄLESTUSTE RAAMAT

KADRINA KOOL 100

MÄLESTUSTE RAAMAT
KADRINA KOOL
100

MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu
2002

SUURE SUMMA ANNETAJAD

Ervin Aunapuu	Rein Reinvee
Ülo Kais	Ants Roger
Tõnu Kalvik	Urmas Saat
Sirje Kuusik	Asko Talu
Imre Melnikov	Kulno Tamberg
Eero Raudla	Juhan Viise

MTÜ KADRINA KESKKOOLI VILISTLASKOGU

Asutajaliikmed

V lend	Tiiu Uusküla
X lend	Ia Ostrat
XIII lend	Guido Gostsõllo
XIV lend	Rutt Kuusemäe
XVI lend	Valev Kuusemäe
XVIII lend	Sirje Kuusik
XVIII lend	Risto Murumägi
XXI lend	Anu Kuslap
XXI lend	Ain Suurkaev
XXIII lend	Juhan Viise
XXIV lend	Marek Inno
XXXV lend	Margo Peetsalu

Liikmed

XIII lend	Tõnu Kalvik
XIX lend	Peeter Mark
XXI lend	Mariza Lillepea
XXV lend	Asko Talu
XXVII lend	Eili Neuhaus
XXXI lend	Tõnu Heidov

© MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu

Trükk: Tallinna Raamatutrükikoda OÜ
ISBN 9985-78-670-X

SAATEKS

Selle raamatu leheküljed viivad Sind, lugupeetud lugeja, mälestuste radadele. Selle on võimalikuks teinud meie unikaalne ürik – kroonikaraamat. Erinevalt paljudest teistest ajaloo tuultes-tormides hävinud dokumentidest säilis see, olles toleaeagsete koolijuhtide poolt hästi peidetud. Ka on Kadrina koolijuhid olnud läbi paljude aastakümnete väga täpsed oma aastaaruannete koostamisel. Tänu neile saame koolielust eredad pildid: näeme argjelu raskusi ning pidupäevade rõõme, saame teada, kes on olnud õpilased, kes õpetajad, kogeme ajaloo järjekordset julmust... Olles tüüpiline eesti kooli arengu lugu, on see samas loomulikult täiesti eriline, ainult Kadrina kooli lugu. Seetõttu otsustasidki selle kirjatöö koostajad lasta kõnelda ehedal ajalool, noppides välja koolielu enamiseloostustavaid sündmusi ning muutmata kirjaviisi.

Tuhat tänu neile kunagistele õpilastele, kes tänaseks meie seast küll lahkunud, kuid ometi jätnud meie kasutada oma koolimälestused. Ka mitmed auväärse eas endised õpilased ei pidanud paljude kirja panna oma unustamatuid noorusmälestusi. Suur tänu neilegi. Täname ka neid vilistlasi, kes lahkel meelel töid ise või saatsid oma fotosid ning meenutusi. Sellised on ajaloomaterjalid, mis meil täna, 100 aastat pärast kooli loomist, võimaldavad luua tervikkujutluse pikkadest aastakümnetest. Et need aastakümned kuni tänapäevani välja üksteisest vägagi erinevad on olnud, veenavad meid nii intervjuud endiste ja praeguste õpetajatega kui ka keskkoolilendude vilistlaste mälestused.

Kahtlemata väärrib meenutamist pisimgi seik, kuid meie raamatul on seatud piirid. Andestagu need lugejad, kes leiavad midagi olulist välja jäänud olevat. MTÜ Kadrina Keskkooli Vilistlaskogu seadis eesmärgiks tuua mälestuste raamatuga saja möödäläinud kooliaasta sündmused "käegakatsutavalt" lugeja ette. Kas see ka korda läks, jääb lugeja otsustada.

Kiitus neile, kes tulid kaasa Vilistlaskogu otsusega ja tegid eelannetuse raamatu ilmumise heaks. Ainult nii toimides osutus võimalikuks raamat trükkida. Tuhandekrooniseid ja suuremaid annetusi teinute nimed on kirjas raamatu teisel leheküljel.

Täname kõiki vilistlasi, nende peresid, Kadrina Keskkooli praegust pedagoogide kaadrit ning juhtkonda igakülgse abi eest.

Vilistlaskogu

HARIDUSE ALLIKAS KADRINAS

Ilmunud ajalehes "Punane Täht" 1968. aasta märtsis, siin lühendatult.

XX sajandi alguses oli Kadrina kiriku lähedale koondunud paarikümne majaga alevik. Siin olid kirik, kirikumõis (pastoraat), köstri maja, palvemaja, raudteejaam, postkontor, vallamaja, mõned eramajavaldused ja kolm kõrtsi. Kaugemal olid mõisahäärberid, mõisapõllud ja metsad. Kadrinat ümbritses sellel ajal viis mõisa. Iga mõisa ümber oli vald. Ka kirikuõpetajad olid mõisnikud. Kadrina kihelkond oli suur, kogudus oli ligikaudu 10000 inimest. Tsaaririigi seaduste kohaselt pidi iga täiskasvanu maksma kirikumaksu. Pastorid elasid jõukalt ning paljud neist suhtusid lihtrahvasse üleolevalt. Seetõttu äratabki veidi imestust, et Kadrina esimese kooli, nn kihelkonnakooli asutamise mõtte algataja oli kohalik tolle aegne kirikuõpetaja Johannes Heinrich Luther. Tema kohta on teada, et ta oli suur muusika- ja lauluentusiast. Ta korraldas juba enne kooli asutamist kirikus suuri kontserte, kus esines üle 250 laulja ja kus kanti ette isegi oratoorium "Elias". Kui Kadrinasse asutati haridusselts ja kool, siis hakkas pastor ise õpetama ja juhatama haridusseltsi meeskoori. Kooride ajalugu uurinud kirjandusteadlane Rudolf Põldmäe peab seda ainulaadseks seni teada olevaks juhtumiks. Luther olnud väga hea koorijuht, kuid pidudel koori ette lavale ei olevat läinud, andnud vaid kulisside tagant märku laulu alustamiseks. Ka köster Joosep Siiak oli kooli asutajate hulgas.

Mõisnikele ja tsaaririigi ülemkihile oli meeltnööda, et rahvas elas nii silma- kui ka vaimuvalguseta. Külades olid külakoolid, kus lapsed õppisid kirjutamist-lugemist-rehkendamist kolm talve, kusjuures koolmeister jagas õpetust kolmele klassile koos ühes ruumis. Tähtsaim õppeaine oli usuõpetus (katekismus). Enne Kadrina kõrgema algkooli asutamist ei olnud ümbruskonna küla- ehk vallakooli lõpetanuil peaaegu mingit edasiõppimise võimalust.

Kihelkonnakoolide asutamise hooaeg oli 1902. aastaks juba möödunud. Neid ei pooldanud Eestimaa kihelkonnakonvent ega tsaarivalitsuse haridusjuhid. Siiski suudeti takistused võita. Üüriti koolimajaks Kadapiku külas Strandmanni maja. Seal avati 1902. aasta 17.septembril (uue kal. järgi 30.septembril) kihelkonnakool.

Kui kool oli ühe õppeaasta töötanud, see suleti. Peamiseks põhjuseks näis siin olevat kooli nõrk majanduslik alus, kuid selleaegsed õpilased arvavad, et põhjuseks oli koolijuhi Ernst Martinsoni vabameelne õpetus.

Pastor Luther ei saanud koolile kihelkonnakonvendilt mingit toetust, nagu see oli tavaks vanemate kihelkonnakoolide puhul. Kooli ülalpidamiseks maksid õpilased küll viis rubla õppeaastas. Kooli hakati toetama ka Undla vallamajas heategevuspidudest saadud rahaga. Vallakirjutaja

MARE SAKK

12.04.1903 – 16.06.1972, Kadrina kooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja (väikeste vaheaegadega) ja õppealajuhataja 1925 kuni pensionile siirdumiseni 1959. Kodupaiga kultuuriloo põhjalik tundja ja jäädvustaja. Kooli kõrgtasemelise maine kujundaja paljude aastakümnete vältel. Kadrina 50ndate aastate kammerorkestri, mis esines ka Moskvast, liige (viul).

Aleksander Krimm ja tema abikaasa Liisa Krimm olid ürituste organiseerijad. Kuid kooli ei suudetud kinni panemisest päästa. See suleti.

1905. aasta revolutsiooni tõttu sai rahvas mõningad võimalused noorsookasvatus- ja haridusseltside asutamise kaudu omal jõul koole asutada ja ülal pidada. Seda võimalust ei jätnud Kadrina ärksamad inimesed kasutamata. 1906. aasta suvel tulid kokku Al-der Krimm, Joh. Luther, Imastu külakooli õpetaja Jaan Viikmann, Kadrina postkontori ülem Peeter Mets ja taluperemees Madis Lemnits. Nad asutasid Tartu Eesti Noorsoo Kasvatusse Seltsi Kadrina osakonna, kes seadis oma esimeseks ülesandeks kõrgema algkooli loomise. Sügiseks ei saadud veel riigiasutustelt luba. Seepärast avati kool Joh. Lutheri erakooli nime all.

Ajalehe Postimees lisaleht Elu teatab 26.septembril 1906: "Kadrina kihelkonnal oli 20.septembril haruldane rõõmupäev, sest kauaaegsete püüete ja katsete järel läks koolisõpradel korda Kadri-nasse kooli elule ajada. Juba hommikul vara voolas vanemaid lastega koolimaja poole rõõmsal meelel, et nende pojad ja tütreid nüüd ometigi kõrgema hariduse allika on leidnud, mis rohkem emakeele mõjul laste südamesse elustavat väge võib saata. Kooliõpetajaks oli tubli koolimees Jaan Laur, kes oma vaimustavas kõnes rääkis "aiaäärsest tänavast" ja "üle aia vaatamisest". Lastelt nõutakse vallakooli lõpetamise teadmisi. 1.oktoobril mõeldakse Kadrinas Undla vallamajas seltskonna poolt kooli hääks pidu õhtu toime panna."

1907. aasta algul otsustati seltsi pikk nimi muuta. Uueks nimeks sai Kadrina Eesti Hariduse Selts ja kooli ametlikuks nimeks Kadrina Hariduse Seltsi kolmeklassiline kõrgem rahva erakool. Harilikult nimetati kooli Kadrina Haridusseltsi kooliks. Järgneva 14 aasta jooksul jäi kool haridusseltsi ülalpidamisele. 1907. aastal kolis kool Johanson'i pärijatelt üüritud majadesse. 1910.aastal osteti need päriseks ja ehitati ümber kooli jaoks.

Strandmanni maja Kadapiku külas 1970ndail aastail, kus alustas Kadrina kool oma tegevust 1902. aastal.

Johanson'i majad, mis algul renditi, hiljem aga päriseks osteti kooli tarbeks.

KROONIKARAAMATUT SIRVIDES

Kadrina kooli mineviku mäletamise eest kuulub kogu meie tänu markantsele koolijuhile Paul Pedissonile (25.09.1890 - 14.03.1935). Tema alustatud on kroonikaraamat 1. augustil 1920. Sellest ajast alates on koolielu tähtsündmused, õpetajad, õpilased ning palju muudki üksikasjaliselt meie ees. Kooli varasemale perioodile annab kroonika kirjanija tähelepanuväärse tagasivaate.

Kadrina algkooli arenemisloos võib märkida kolm järku:

1. Kadrina kihelkonnakool
2. Kadrina Eesti Hariduse Seltsi kool
3. Kadrina algkool

1902

Kadrina kihelkonnakool

See ei ole mitte kihelkonnakool, nagu neid Lõuna-Eestis sellel ajal tunti, vaid erakool, mida üleval katsus pidada kohaline seltskond. Toekamaks tegelaseks oli kohalik pastor Joh. Luther. Kool awati 1902.a. sügisel Kadapikus Strandmanni majas. Koolijuhatajaks oli Ernst Martinson. Õpilasi oli 32, nendest 23 poissi ja 9 tütarlast.

Kadrina Hariduse Seltsi juhatus vasakult: I rida – Jaan Lemnits, Paul Pedisson, Al-der Krimm (esimees), August Saaga, Jaan Nestor. II rida – Hans Treial, Richard Suurmann (Riho Sallaste), Eduard Lammer, Johannes Pärk, Paul Suur, Johannes Fäelmann 1930ndail aastail.

1906

Kadrina Eesti Hariduse Seltsi kool

Kool awatakse 20. septembril 1906 pastor Joh. Lutheri erakooli nime all. 30. nowembrist 1906 on kooli ülewalpidajaks Eesti Noorsoo Kaswatusel Seltsi osakond Kadrinas. 9. oktoobrist 1907.a., millal nimetatud osakond iseseiswaks seltsiks on muutunud, Kadrina Eesti Hariduse Selts. Hariduse selts pidas kooli täieliselt oma kulul 1. jaanuarini 1919.a. Sellest ajast peale hakkas maakond õpetajate palkasid maksma, kuna majanduslised kulud kuni 1920. aastani seltsi kanda oliwad. Sellest ajast peale hakkab kooli ülewal pidama Undla wald.

Ühe aasta asus kool Kadapikus Strandmanni majas. Järgmisel aastal wõis kool seltsi oma majasse asuda, mis R. Johansonini pärijatel ostetud ja pärast seda remonteeritud. Selles majas töötab kool praegugi. Suurem remont tehti 1922. aastal, millal suurendati klassituba teisel korral waheseina mahawõtmisega ja köökide ja sahwrite ümberpaigutamisega suures majas.

Kooli juures on aed, mida tarwitas koolijuhataja kuni 1915. aastani. Hiljem on pool aeda teiste õpetajate tarwitada olnud. Aias oli ehitatud näitelawa, mis 1917. aasta sündmuste tagajärjel häwines. Aeda wõisiwad õpilased tarwitada jalutamiseks ja wõimlemiseks, wiimaseks otstarbeks oli aias kaks platsi. 1912. aastal korraldas selts aiatöö kursuse, millest ka õpilased osa wõtsiwad. Praktilise töödena istutati mõned õunapuud, mis küll hukkusiwad lumehangede ja jäneste läbi. Õpilaste poolt on hiljem aeda ilupuid istutatud ja marjapõesaid ümber paigutatud, õpilased on puhastanud aeda ja kuldnoka puure üles seadnud. Aed on olnud waateobjektiks loodusloo tundidel.

Koolis on töötanud järgmised õpetajad:

1. Esimeseks koolijuhatajaks ja õpetajaks oli JAAN LAUR 1906-1911. Laur suri tiisikusse.
2. ELWIINE ÕUNAPUU 1907-1911
3. MIHKEL LUTS 1908-1910
4. HEINRICH PIIRAKO 1910-1911
5. JUHAN TORK 1910/1911 õpeaastal asetäitja õp. Lauri haiguse puhul.
6. FREIDRICH SAUER 1910/1911 õpeaastal asetäitja J.Lauri haiguse puhul.
7. JAKOB KENTS koolijuhataja 1911-1915
8. EMILIE TAPPER õpetaja 1911-1914
9. GUSTAV LIIMA õpetaja 1911-1912

Kooli aeda vabaõhuetendusteks rajatud lava, mis hävis 1917. aasta sõjasündmustes. See foto on tehtud tõenäoliselt 1913. aasta laste laulupäewa puhul.

10. JOHANNES LUTHER usuõpetaja III kl. 1912/13 õpeaastal
11. PAUL PEDISSON õpetaja 1912-1915, koolijuhataja 1915-1935
12. MEERI ISAK õpetaja-praktikant ja Saksa keele õpetaja 1914/1915 õpeaasta I poolel
13. ADELE MÜLLER õpetaja 1915 aasta jaanuari kuust ja koolijuhataja asetäitja 1915. aasta novembri algusest kuni 1. juulini 1917.a.
14. KARL UTTENDORF õpetaja 1916-1917
15. MIHKEL MIHKELSON 1915-1916
16. MAGDALENA SAUKAS 1917-1922
17. RUDOLF PENNO 1918-1921

Kool algas tegewust ühe klassiga. Järgmistel aastatel lisati iga aasta üks klass juure kuni kool kolmeklassiliseks muutus. 1909. aasta kewadel läks koolist wälja esimene lend: JAAN LEMNITS, GUSTAV KIPPAR, JAAN WIISE, JOHANNES KÜTT, HEINRICH KIIWER, JOHANNES STRANDMANN, ALIIDE POHLA, JOHANNA KROON, TERESE ABNER. 1909/1910. õpeaastal oli osa neist õpilastest täiendawalt kooli juures õppimas ja andis Rakwere linnakooli juures selle kooli lõpueksami ära. Tollel ajal oli seltsi juhtiwate tegelaste seas wool muuta kooli linnakooli kursuliseks, et kroonu poolt toetust saada. Selle woolu esitajad ei suutnud oma seisukohta läbi wiia. Nähtus, et õpilased linnakooli lõpueksami sooritasid, kutsus esile suure tungi kooli, wastu võetakse 1910. aasta sügisel 41 uut õpilast, kuna eelmisel aastal ainult 26 uut õpilast ja järgmisel (1911.a.) 33 õpilast wastu wõeti. 1914. aastal muudetakse kool kaheklassiliseks nelja jaoga, kahe õpetajaga, kolmas tunniandja. Wastu wõetakse teise jakku neid, kes wallakooli kursuse lõpetanud, esimesse jakku vähemate teadmistega. Muutus oli tingitud kitsastest majanduslistest tingimustest. Ametliselt poolt tähendatud kord ka, et kolmeklassilise kooli millegiga põhjendatud ei olla. 1918. aastal muudetakse kool kolmeklassiliseks kuue jaoga, õpejõude kolm. 1919. aastal muudetakse kool 7klassiliseks, õpejõude wiis: Pedisson, Saukas, Penno, Rotka ja Kalm. Kaks wiimast õpetajat on juba walla poolt walitud. Wald määrab juba koolile toetust. Kindlat lepingut walla ja seltsi wahel ei ole. Õpetaja Penno on sõjawäes, ilmub koolitööle peale demobiliseerimist 1920. aasta kewadtalwel. 1920. aasta sügisel läheb kool walla kätte, selts annab tarwitada oma ruumid ja õpeabinõud, üüriks nõuab wallalt 15000 marka, kui walla majandusline seis seda lubab.

Õpilaste arv Kadrina Eesti Hariduse Seltsi koolis on järgmine:

1906-36, 1907-61, 1908-64, 1909-66, 1910-87, 1911-80(?), 1912-70, 1913-70, 1914-68, 1915-54, 1916-72, 1917-84, 1918/19 õpeaastal -97, 1919/20 -130.

Kool on algusest peale olnud ühiskool. Kooli juures töötas internaat. Kooliküsimuste lahendamiseks oli kooli-nõukogu, mille liikmeks olid: koolis töötawad õpetajad, kaks lastewanemat ja kaks eestseisuse liiget. Nõukogu liigetel oli õigus õpetust pealt kuulata. Wäliseks rewideerijaks oli Tallinna II jaoskonna inspektor. Kooli wahekord temaga oli rahuldaw. Inspektoriks oli eestlane Martin Hanser. Kooli majandusliste kulude kandjaks oli ainult Kadrina Hariduse Selts. Lapsed maksiwad kooliraha 10-17 rublani ja tõiwad kütteks puid, waremini pool sülda, hiljem üks süld. Eestseisuse otsusega wabastati kehewamad nendest kohustustest, mõned osaliselt, mõned kõigest.

Õpeprogramm oli normaal haridusseltsi koolide programm. Majandusliste raskuste tõttu oli õpeabinõusid wähe. Neist wõiks nimetada: maateaduse kaardid, füüsika tabelid, loodusloo pildid, inimese anatoomia tabelid, Wene keele õpetamiseks Trostnikowi pildid, laulu õpetamiseks harmoonium. Raamatukogus olid esialgu peajasjalikult wenekeelsed raamatud, eestikeelseid hakati hiljem muretsema.

1920a.

Kadrina algkool.

1920/1921 õppeaast. Õpetus algas 4. oktoobril, lõpetas 14. mail. Joulude vaheaeg 21. det. - 7. jaan. Õpepäevi kokku 155. Tööpäevakuid oli kaks: õpetis algul kuus päeva, remont jäi hiljaks; puude puudusel 2 päeva. Õpilasi oli 151. Õpilased alustasid kooli võrdlemisi korralduselt. Töökohad ei alustanud. Paaril korral oli haigusi, mis kooliruumide puhastamist nõudsid. Kehvemate õpilaste toetamist ei olnud. Tähtsate õppurite ühing. Korraldati pidu, mille sissetulek raamatukogu täiendamiseks kasutati. Õpilaste arv klasside järgi: I 16, II 17, III 34, IV 26, V 24, VI 17, VII 17. Koolikursuse lõpetas 16 õpilast. Koolijuhatajaks Paul Pedisson, õpetajateks Magdalena Laukas, Rudolf Panno, Liina Rotka (sisk) ja Johannes Orde. Nendest oli koolitööst pikemat aega ära M. Laukas sünnitamise puhul 17. jaan. - 1. märtsini ja L. Rotka 25. apr. - 14. mail. Abiellu astusid L. Rotka, P. Pedisson ja J. Orde. Õppeaasta lõpul lahkusid L. Rotka Kaarli mõisa algkooli sõmeru valda, J. Orde Läänemaa Hariduse Seltsi kooli juhatajaks, R. Panno Kuruti algkooli õpetajaks, sai sõjaliste teenete eest autasuks maad Kuruti mõisast. Õpeained olid jaotatud: P. Pedisson - looduslugu, M. Laukas - laulmine ja võerad melid, R. Panno - matemaatika vanemates klassides, kodulugu ja geograafia, L. Orde - matemaatika 1-4 kl., joonistamine kõigis kl., J. Orde - distiikul ja ajalugu käieliselt, muud ained olid mitme õpetaja vahel jaotatud. Kõik õpetajad võtsid seltsielust osa. Klasse oli 7, klassikomplekti 4, ühendatud I ja II, III ja IV, V ja VI, eraldi VII. Õppeaasta lõpul suluti VII klass, et üle minna seaduses ettenähtud 6 kl. algkooli tüübile. Õpewahenditeks on R. H. L. kooli ommad, walla poolt on muretsitud ainult sirske. Õpewahendite puudus on tuntud, õige raskelt temitatakse kirjanduse märkusi. 17, 18 ja 19. mail korraldatas õpetis Kadrina - Wainopea - Runda - Rannu - Kadrina, millest osa wõttis 34 õpilast ja 2 õpetajat (Pedisson ja Orde).

1920 aasta rewadil määratakse koolile Kruusimäe wäljalt

7, 2 liinu maad, s on ainult põllumaa. Maa jaotatakse õpetajate vahel ühesuusteks tükkideks. Põllumaale antakse hiljem lisaks umbes paar liinu heinamaad Võdunvere küla tagant jõe äärest. Maa tarvitamist raskendab hoonete puudus. Kooliaed on õpetajail tarvitada: alumine pool koolijuhatajal, ülemine õpetajail.

Kooli reiduris Niinamaa 1. jaksakonna koolinõunik.

Koolikogus olivad P. Põisson ja R. Penno õpetajate poolt, A. Krimm ja J. Berger vallanõukogu p., J. Kluis ja J. Kluis lastevanemate p. ja A. Laurus L. H. Seltsi poolt.

P. Põisson.

Kogu koolipere 1921. aastal II reas vasakult kolmas Hilda Luukmann (Luhaveer), kelle mälestusi võime lugeda. Õpetaja kõrval valges pluusis ja pihikseelikus Aino Krimm (Undla-Põldmäe), hiljem tuntuks saanud kirjandus-teadlasena, eriti Koidula uurijana.

Sirvigem üheskoos edasi seda suurepärasest üriku, mis Kadrina kooli argielu õppeaastate kaupa meie ees otsekui linikuna lahti laotab.

1921/22

Õpetöö algas 20. septembril, lõppes 20. mail 1922. aast. Jõulu waheaeg 23. detsembrist kuni 9. jaanuarini. Lihawõtte waheaeg 13. aprillist 20. aprillini. Õppepäewade arv kooliaastas 183. Kooli piirkonda kuulub 79 koolikohuslist last, nendest ilmus õpetöö alguses kooli 69, kooli ei ilmunud õppeaasta jooksul 5 koolikohustuslist last, põhjus: waesus -3 l., haigus -2. Kewadel warem koolist lahkunuid ei olnud. Koolist puudumise eest trahwiti 4 õpilast kogusummas 840 margaga. Suri R.Normann. Õpilasi oli klassides: I-15, II-17, III-23, IV-35, V-31, VI-12, kokku 133. Kooli kursuse lõpetas 6 poissi ja 4 tütarlast: Alma Aalberg, Richard Loik, Alfred Krass, Johannes Strick, Ernst Hansen, Hilda Waab, Agnes Weborn, Salme Tamm, Bernhard Piilberg ja Jaan Kressa.

Õpetajad: Paul Pedisson, Magdalena Saukas, Meta Eschbaum, Dagmar Mirt ja Aleksander Feldbach. Enne õppeaasta lõppu lahkus Feldbach. Õpeainete jaotamine aine süsteemi alusel. Tarwitusele tuliwad uued õpekavad. Kooli rewideeris Wirumaa I jaoskonna koolinõunik, kes tööga üldiselt rahule jäi, ainult A.Feldbachi töö nõrgaks tunnistas, mille tagajärjel ka nimetatud õpetaja lahkus. Seltskondlisest tööst wõtsiwad kõik õpetajad osa, kus juures Feldbach isegi nii kaugele läks, et uut seltsi asutama hakkas. Õppeaasta esimesel poolel korraldati koolipidu, mille sissetulek (4000 m) kooli raamatukogu täiendamiseks läks. Õppeaasta lõpul korraldati õpekäik Utria- Jõesuu- Narva, millest osa wõttis 37 õpilast ja 2 õpetajat. Pedagoogika nõukogu koosolekuid oli 8. Hoolekogu koosseisu kuulusiwad järgmised isikud: Joosep Kübarsepp ja Gustaw Stein lastewanemate poolt, August Saaga ja August Saukas walla nõukogu p., M.Saukas ja P.Pedisson õpetajate p., Aleksander Krimm Kadrina Hariduse Seltsi poolt. Hoolekogu koosolekuid oli 5.

1922/23

Kooli ei ilmunud sugugi 3 last, põhjus: waesus 2 l., haigus 1. Kewadel warem lahkunuid ei olnud. Hoolekogu poolt on trahwitud 6 õpilast 725 margaga kogusummas. Kohtulikule wastutusele wõeti kaks isikut, kes lapsi kooliajal karjas pidasid. Toetust sai 14 õpilast 9934 marga suuruses. Õpilasi oli klassides: I-23, II-12, III-21, IV-21, V-35, VI-23, kokku 135. Kooli kursuse lõpetasid 8 poissi ja 9 tütarlast. ...10. mail korraldati lastepidu, mis 3377 marka puhast sissetulekut andis...

1923/24

Koolikohusliste laste arw 81, nendest jäid kooli ilmumata 3, põhjus: waesus 2, haigus 1. Hiljem ilmus kooli 7 õpilast. Õppeaasta jooksul on hoolekogu poolt trahwitud 12 õpilast kogusummas 1245 margaga. Hoolekogu poolt anti toetust 21 õpilasele 11266 marga suuruses. Õpilasi oli klassis: I-23, II-20, III-20, IV-24, V-47, VI-25, kokku 159. Kooli kursuse lõpetasid 7 poissi ja 10 tütarlast...

1924/25

Koolikohusliste laste arw 96, nendest jäi õpetuseta 1 l. haiguse pärast. Õigel ajal ei ilmunud kooli 10 õpilast. Kewadel ärajäämi ei olnud. Trahvimi hoolekogu poolt ei olnud. Jõulu eel korraldatud lastepidu andis sissetulekut 4915 marka...

1923. aasta. Esireas keskel 3 naisõpetajat: vasakult Meta Eschbaum (hiljem Schulovits), Laura Martinson ja Dagmar Mirt. Paremal seisab koolijuhataja Paul Pedisson, vasakul õpetaja Gustav Kippar.

1925/26

Õppetöö algas 28. septembril... Koolikohustuslisi lapsi oli 82... Kehvemaist õpilasist said riideid ja jalanõusid 13 õp., raamatuid tarvitamiseks 4 õp.

Kevadel käisid koolitööd pealtkuulamas Tallinna ped. kursuste õpilased Hõbenik ja Kaasik. Kooli käisid revideerimas: Haridusminister, Riigikoolinõunik ja kaks korda jaoskonna koolinõunik...

Jaan Lattik Kadriinas 6. V 1926.

Õpeained	I. poolaasta	II. poolaasta	Pedagoogika nõukogu otsus
Kodulugu	Rahuldav.	Rahuldav.	Jaan III klassi. Koolijuhataja: <i>P. Pedisson</i> Opetajad: <i>F. Kippar</i> <i>M. Sutter</i> <i>M. Saxe</i> <i>M. Schulovits</i> <i>W. Beerma</i> <i>A. P. Thor</i>
Emakeel	Rahuldav.	Rahuldav.	
Laulmine	Nõrk.	Nõrk.	
Võimlemine	Rahuldav.	Rahuldav.	
Käsitöö	Rahuldav.	Rahuldav.	
Joonistamine ja voolimine	Rahuldav.	Rahuldav.	
Rehkendus	Rahuldav.	Rahuldav.	
Geomeetria	Õpetaja.	Õpetaja.	
Algebra	Hea.	Hea.	
Loodusõpetus			
Maadeteadus			
Ajalugu			
Kodanikuteadus			
Nõrk keel			
Saksa keel			
Elukombed	Rahuldav.	Rahuldav.	
Hoolsus	Nõrk.	Rahuldav.	
Puudunud	2 puud.	4 puud.	
Vanemate allkiri:	<i>J. Lattik</i>		

ALGKOOLI LÕPUTUNNISTUS.

Selle tunnistuse omanik *Linda Jüri tütar Korna'*
 õppis 1926. aasta *oktoobri kuul* kuni 1928. aasta *mai kuuni*
Kadrina klassilises algkoolis,
 lõpetas algkooli *VI* klassi ja omandas sellega õigused, mis maksvate
 seaduste ja määrustega kindlustatud algkooli *VI* klassi lõpetajaile.
Linda Korna' elukombed
 olid *Head* ja tema teadmised ning võimised on lõpukokkuvõttes
 järgmised:

1. Eesti keeles	<i>Rahuldavalt</i>
2. Matemaatikas (aritmeetikas, algebras, geomeetrias)	<i>Rahuldavalt</i>
3. Loodusloos ühes tervishoiuga	<i>Rahuldavalt</i>
4. Maateaduses	<i>Head</i>
5. Ajaloos	<i>Rahuldavalt</i>
6. Kodanikuteaduses	<i>Head</i>
7. <i>Saksa</i> keeles	<i>Rahuldavalt</i>
8. — keeles	—
9. Joonistamises ja joonestamises	<i>Head</i>
10. Käsitöös	<i>Head</i>
11. Laulmises	<i>Head</i>
12. Võimlemises	<i>Head</i>
13. —	—
14. —	—

Peale selle õppis ta vabatahtlikuna aინena usuõpetust . . . *Head*

tagajärgedega.

Tunnistuse järgi on *Linda Jüri tütar Korna'*
Sesti *Waherügi* kodanik ja sündinud 1913. aasta *septembri kuul*
25 päeval *Kandil*
Kadrinas *25. mail* 1928 a.
 Nr. *105*

Koolijuhataja *P. P. Põllon.*
 Õpetajad *M. Sutter.* *N. Käärt.* *M. Piiskoppel.*

1926/27

Õpetöö algas 4. oktoobril, lõppes 31. mail. Jõulu waheaja puhul lõppes õpetöö 18. detsembril, algas uuesti 10. jaanuaril. Lihawõtte pühade waheaeg kestis 14. aprillist 20. aprillini (mõlem. kaasa arv.). Külma ilma tõttu seisis õpetöö 21. veebruaril. Õpetöö algus ja lõpp, samuti ka waheajad olid walitsuse poolt määratud ajal. Tegelikude õpepäewade arw oli 177. Koolikohustuslisi lapsi pidi ilmuma 83, ilmus aga 81, 2 puudusid haiguse pärast. Õpilaste kooli ilmumine ja kewadel lahkumine oli täiesti korralik. Trahvimisi aasta jooksul ei olnud. Suurel määral takistasid koolitööd haigused, esijoones sarlakid, kõhutoibe põdesid Martin Elhi, Helene Piiskoppel ja Walentina Kärđi. 31. mail uputas enese

Tapa jõkke V kl. õpilane Ilse Bauman, kes nõrga edasijõudmise pärast teiseks aastaks klassi jäi. Kehwemaist õpilasist said toetust 20, riiete, jala- nõude, õpeabinõude ja raamatute näol 15308 marga väärtuses. Õpilasi oli klassides I-14, II-14, III-12, IV-39, V-54, VI-19... Koolimööblit ja õpeabinõudest sai muretsetud mikroskoop, õmblusmasin, 22 koolilauda, 3 kappi, 5 lauda õpetajate jaoks klassidesse, nooditahvel ja kogu tabeleid ja pilte. Karskusliidu ettevõttel koolis karskusteemete kiritöö... 1926. aasta suvel tehti koolimaja eest läbi kiwitee. Selle tagajärjel jäi koolimaja ette tühi plats. Õpilased tasandasid selle ja istutasid puud ja põõsad ümber. Samuti said puud istutatud spordiplatsi juure seltsimaja ja Krimmi majade vahele. Puude wanadus 7-9 aastat, kooli istandusest võetud wahtrad ja saared. Osa põõsaid hävitas põud, mis kestis umbes 6 nädalat, juuni lõpust kuni augusti kuu 13. päevani, sellel ajal tuli vihma ainult üks kord, augusti kuu algul, seegi nõrk põuast kuiwatatud maad läbi niisutama. Keskpäine temperatuur wilus kõikus 24° ja 28° R vahel. Wiljad jäid lühikeseks ja walmisid ruttu, suwiwilja wõis kokku panna ühes rukistega.

1927/28

Õpetöö algas 3.oktoobril. 2.,3.,4. weebruaril seisis õpetöö 4.klassis sarlakite pärast... Kehvematele õpilastele anti toetust 10546 marga eest... Et 1928/29 õpeaastal koolikohustus laiendati 5 õpeaasta peale, 4.klassist väljalaskmist ei olnud. Lõpetanuist suri 26.augustil Selma Traks. Ta sai oma juurwilja peenral maolt hammustada.

VI klass 1925. aastal. Esireas õpetajad (vasakult) Paul Pedisson, Marta (Mare) Sakk, pastor Gustav Beermann, Meta Schulovits, Aleksander Petrov (Aldo Peetvere), Marie Sutter (Sallaste). Paremtal esimesena istub õpilane Hilda Luukmann (Luhaveer).

VI klassi lõpetajad 1928. aastal. Esireas paremtal esimene Valter Veborn, teises reas vasakult teine Linda Harf, nende mälestusi võime lugeda. Õpetajad vasakult Paul Pedisson, Elmar Liiv, Natalie Käärt, Meta Schulovits, Marie Sutter ja Gustav Beermann.

1928/29. õppeaasta I ja II klass. Kolmandas reas vasakult teine Melaine Siispool, kelle mälestusi võime lugeda.

1928/29

Õppetöö algas 8. oktoobril, seega nädal aega hiljem kui oli kawatsetud warem, põhjus: wihmane suwi, põllutööd jäid hiljaks. Õpetöö lõppes 4. juunil, jälle 3 päewa warem kawatsetud ajast. Õpeaja lühenduse korralduse tegi Haridusministeerium. ...Gripi ja leetrite pärast seisis õpetus 1.-5. kl- 28. jaanuarist kuni 18. veebruarini, s.o. 17 tööpäeva ja 6. kl. 11. veebr. -18. veebruarini, s.o. 6 tööpäeva. Takistusi tegid haruldased külmad ilmad jaanuari ja veebruari kuus ja osalt ka märtsis, päewiti langes temperatuur kuni -28° R, hariliselt seisis -20° R, oli ka tuiskusid, mis takistusi tegid (14. jaan.).

Koolikohustus laiendati sellel aastal walla wolikogu otsusel 5 õpeaasta peale, mille tõttu koolikohusliste laste arw tõusis tunduvalt, nimelt 121 lapse peale, eelmisel aastal 68. Koolikohuslistest jäid kooli ilmumata 14 last, peaaesjalikult 5. klassist, põhjus enamikul waesus. Toetust on saanud 19 õpilast õpetarwete, jalanõude ja arstirohtude näol 170 kr. 75 sendi väärtuses. Maksuta arstiabi saanud 117 õp. ...Kooliruumid endised. Walla wolikogu kawatses kooli üle wiia Neerutisse (herrastemajja), kuid omanikuga ei saadud ostus kokkulepet, hiljem tuli õige püsiwalt kõne alla Undla herrastemaja. See kawatus pakub paremusi õpetajaile: rahulisem, majandusliselt sobivam. Õpilastele on ta rõhuwas enamikus halwem: kaugem igapäev kooli käia, ruumid üldiselt ei töota midagi paremat senistega võrreldes...

1929/30

...Kooli Undla mõisasse wiimine oli mitu korda wallawolikogus kõne all. Lõpuks lasti inseneeril maja järele waadata ja ümberehitamise kohta kawand teha. Selle järele oleks ümberehitus ühes weewärgi ja keskküttega maksma läinud umbes 33000 krooni. Maja ostuhind umbes 7000 kr. Wolikogu häälteenamusega otsustas kooli Undlasse wiimisest loobuda ja Kadrinasse uue koolimaja ehitamisele asuda. ...6. mail hakati Kadrinasse ehitama Kadrina Hariduse Seltsi poolt uut rahwamaja.

Kadrina Hariduse Seltsi rahwamaja, mis ehitati aastal 1930 valmis 9 kuuga. See oli aastakümneid suurima lavaga maarahwamaja, kuhu tulid meelsasti etendusi andma kõik Eesti teatrid.

1930/31

...Ühe klassikomplekti kaotamise tõttu oli võimalus avada loodusloo ja maateaduse klass, kus ka laulmist õpetati. ...Kooli internaadis oli kesktalwel 14 tütarlast ja 8 poissi. Kuna koolil kuur puudus loomatoidu paigutamiseks, ehitasid õpetajad Pedisson ja Liiv omale kuuri, materjalid hariduseltsi poolt. Uue koolimaja ehitamises jõuti nii palju edasi, et walla wolikogu otsustas maja ehitada Kruusimäele kooli krundi peale...

1931/32

...Koolis töötasid järgmised õpetajad: P.Pedisson (juhataja), N.Hübner, M.Suurmann, E.Liiv. Haiguse pärast puudus koolitööst N.Hübner, teda asetas A.Tepp; sünnitamise pärast oli ära M.Suurmann, teda asetas L.Sutter. Õppetöö oli korraldatud ainesüsteemi alusel. Seltskondlikust tööst wõtsid osa P.Pedisson, M.Suurmann ja E.Liiv.

Õppewahenditest sai koolile muretsetud harmoonium. Kooli rewideeris Wirumaa I jaoskonna koolinõunik. ...Walla wolikogu ja Kadrina Hariduse Seltsi wahel saawutati kokkulepe, mille järele wald ostab seltsil kooli käes olevad majad ja aia ja aia taga olewa maa 7000 krooni eest ära.

Muudest koolielu nähetest tuleks nimetada õpilaste osawõttu metsapäewast, kus õpilased istutasid rahwamaja aeda hulga puid ja põõsaid. Wõeti osa Wiru Maawalitsuse poolt korraldatud köögiwiljakaswatusse wõistlusest.

Wastawa seaduse põhjal registreeriti lahti õpetajad N.Hübner ja M.Suurmann, kuna nende abikaasad teenisid omawalitsuse ametites.

1932/33

...Haigustest olid tuulerõuged ja silmahaigus. ...Koolis töötas noorkotkaste organisatsioon. Õpilastele korraldati jõulupuu. 8. juunil korraldati ringreis Kadrina - Kohtla - Ontika - Jõhvi - Kuremäe - Iisaku - Lohusoo - Mustwee - Awinurme - Simuna - Wäike-Maarja -

11. juunil 1933 toimus Kadrina Hariduse Seltsi laulupäev, kus kõne pidas professor Jüri Uluots, esinesid segakoorid, meeskoorid, pasunakoored, kusjuures 18st koorist 17 olid külaliskoorid lähedalt ja kaugelt.

Kadrina, reisist võttis osa 17 õpilast ja 5 õpetajat, peale selle 5 muud isikut. 21. mail võtsid õpilased osa ülekihelkonnalisest koolinoorte laulupäewast, mis korraldati Kadrina Hariduse Seltsi rahvamaja aias. ...Sügisel awati õpilaste rohkuse tõttu 5. klassikomplekt. Uueks klassiruumiks wõeti hoowipealsest majast endine poiste magamistuba, millele tehti aia poole kaks uut akent. Koolile ehitati puukuur. Koolile muretseti hoolekogu poolt lipp, mis maksis 19 kr. 50 s. Hoolekogus töötasid samad isikud, kes olid eelmisel aastal, tema tegevuses oli jookswa töö plaane ja kawatsusi uue koolimaja ehituse ja senise maja remondi asjus. Koolimaja kohaks määrati kooli aia tagumine osa...

1933/34

...Õpperaamatud olid järgmised:

I klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" I
W.Tamman "Huwitaja" I
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" I
J.A.Luur A.Grünberg "Piiblilugusid wäikesile"

II klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" I
W.Tamman "Huwitaja" II
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" II
J.A.Luur A.Grünberg "Piiblilugusid wäikesile"

III klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" II
M.Kampmann "Eesti lugemik" III õppeaasta
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" III
J.A.Luur A.Grünberg "Piiblilugusid algkoolile"
III ja IV õp.

IV klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" II
M.Kampmann "Eesti lugemik" IV õppeaasta
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" IV
J.A.Luur A.Grünberg "Piiblilugusid algkoolile"
III ja IV õp.
J.Adamson "Jutustusi kodumaa ajaloo-
st"
S.Sütt D.Koppel "Maateaduse õpperaamat"
IV õp.
J.Lang ja teised "Wäike looduse sõber" I

V klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" III
E.Martinson "Kirjandust koolile" I ja II
J.A.Luur A.Grünberg "Usuõpetust algkoolidele"
V ja VI õp.
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" V
S.Sütt D.Koppel "Maateaduse õpperaamat"
V õp.
J.Adamson "Eesti ajalugu ühenduses üldaja-
looga" V õp.
J.Lang ja teised "Wäike looduse sõber" II
H.Pezold "Saksa keele õpperaamat Eesti algkoo-
lidele" I

VI klassis

M.Meos "Waatlusi ja harjutusi" III
E.Martinson "Kirjandust koolile" III
J.A.Luur A.Grünberg "Usuõpetust algkoolidele"
V ja VI õp.
A.Maramaa "Matemaatika ülesannetekogu" VI
S.Sütt D.Koppel "Maateaduse õpperaamat"
VI õp.
J.Sitska "ajaloo algõpetus" Lõpuosa
J.Lang ja teised "Wäike looduse sõber" III
H.Pezold "Saksa keele õpperaamat Eesti algkoo-
lidele" II

1934. aasta VI klassi õpilaste-
õpetajate ja õpe-
tajate seas on
pildistamise ajal
koolis viibinud ka
Virumaa I jaos-
konna (Lääne-
Virumaa) kooli-
nõunik ja ins-
pektor Märt Meos
(teises reas
paremalt teine).

Loodusõpetuse, ajaloo, maateaduse ja usuõpetuse alal õppis V klass koos VI klassiga VI klassi kursust, mille tõttu V klassis tarvitusel oli nimetatud õppeainetes VI klassi õpperaamatud.

Õppevahendite täienduse alal tuli lisa tööõpetuse alal 38 kr. 86 senti väärtuses.

Oli kavatsus korraldada õpilastega pikemat õppereisi autol marsruudiga Kadrina - Mustvee - Kodavere - Tartu - Kadrina, kuid Haridusministeeriumi korraldus ettetulnud autoõnnetuste puhul mõnes koolis tegi võimataks autosõidu õpilastega, mille tõttu õppereis koolil ära jäi.

Koolile ehitati välja soe väljakäigu-koht. Pandi uus katus koolimaja madalama osale vastu surnuaeda ja kahekordsele osale vastu lõunat. Uued põrandad pandi õpilaste magamistubadele ja õuepealse maja tagumisele ruumile. Samas kohas ehitati uus ahi. Tehti aiale wäraw ja tema juure sild vastu Rakvere maanteed. Seni oli koolil põllumaad umbes 7 tiinu Kruusimäe wäljalt ja 5 tiinu heinamaad Nee-ruti Arust Aruotsa talu juures. Nüüd lõigati põllumaast ära umbes 3 tiinu ja heinamaa wõeti hoopis ära. ...Kevad oli aprillikuu lõpul ja maikuu algul haruldaselt soe. 30. aprillil on märgitud hommikul kell 9 +15° R, 5.mail +19° R, 8.mail +20° R. Siit peale langeb temperatuur, 14.mail on +6° R. Jahedad ilmad kestavad kuni maikuu lõpuni. ...Õppeaasta wahetusel paigutati lisakusse ümber õpetaja E.Liiv. Uueks õpetajaks toodi Karl Ross Karitsa koolist. Parajasti õppetöö eel lahkus õpetaja W.Kuriks ja läks Kuressaare. Asemele määrati poole normtundidega ja palgaga Linda Takjas ja Liidia Kirsipuu.

Õpetaja Veera Kuriks (Riispapp) õpilastega. Esireas paremalt kolmas Valve Jaanson (Grünfeldt), hilisem meie kauaaegne õpetaja.

Õpetaja Veera Kuriks (Riispapp) tütarlaste käsitöö tunnis. Esireas vasakult neljas Melaine Siispool.

Õpetaja Valter Riisbach (Riispapp) poiste käsitöötunnis.

Kooli kroonikat kirjutavad edaspidi juba uued koolijuhid, sest Kadrina saadab oma lemmiku Paul Pedissoni viimsele puhkepaigale kalmuaeda.

1934/35

Õppetöö algas I klassis 17.septembril, teistes klassides 1.oktoobril 1934, lõppes 28.mail 1935.a. ...Koolikohuslikke lapsi oli nimekirjas 174, omas koolis käis 165, teistes koolides 3, õpetuseta jäi 6 last, viimastest 5 haiguse, 1 muul põhjusel. ...Koolis töötas noorkotkaste organisatsioon. Õpilastele korraldati jõulupuu ja õppetöö lõpul kevadpidu. ...Kooli kursuse lõpetas 18 õpilast.

...Koolis töötasid järgmised õpetajad: P.Pedisson, V.Riisbach, A.Berendsen, K.Ross, L.Takjas, L.Kirsipuu ja Linda Freudenberg, viimane alates 1.dets. 1934.a., kui koolis avati kuues klassikomplekt. 1.dets. 1934 töötasid L.Takjas, L.Kirsipuu ja L.Freudenberg 2/3 normi tundidega ja palgaga. 14. märtsil 1935.a. suri koolijuhataja Paul Pedisson peaaugkelme põletikku, haige oli P.Pedisson nädalapäevad, tema aset täitis maakonna tagavaraõpetaja Peterson. Koolijuhataja k.t. määrati õpetaja K.Ross. Peale P.Pedissoni surma jäi kooli 6 õpetajat, kõik täisnormi tundidega...

Paul Pedisson saadetakse viimsele puhkepaigale rahvamajast.

1935/36

...Koolis töötasid Noorkotkaste, Kodutütarde rühmad ja Maanoortering. Õpilased korraldasid: 1)7.XII 35 jõulueelse lastepidu, 2)20.XII 35 jõulupuu, 3)5.III 36 koduõhtu, 4)10.V 36 koolitööde näituse ja emadepäeva, 5)24.V 36 koolinoorte kevadpidu. ...Koolikursuse lõpetasid 28 õpilast.

...Vanase koolimajas tehti ainult väiksemaid parandusi kuna uue koolimaja ehitamine oli kooli hoolekogus ja vallavolikogus elavalt päevakorral. Ehitusprojekti valmistamine usaldati hr. Laurfeldti hoolde, kes tööga ei olnud suuteline valmis saama, küll aga asja

mitu hädä kuud edasi nihutas. Täiesti uue, vallavolikogule ja kinnitatavatele asutustele vastuvõetava projekti valmistas dipl. ins. Thuberg. Ehitusega algust ei saadud siiski teha, kuna ministeerium ei määranud 1936.a. kevadeni laenu... Koolitalu suurus oli umbes 3,2 ha, millest 3 ha oli koolijuhataja ja 0,2 ha kooliteenija käes kasutada. Kuna uue koolimaja ehituskoht tingib pea kogu senise kooliaia hävitamise, asuti uue aia maa ettevalmistamisele. 1935.a. sügisel künti 0,5 ha suurune tükk sööti, 1936.a. kevadel see peenendati ja sinna külti vikk, mida kavatsetakse õitsemise järele haljasväetisena sisse künda. Samal kevadel piirati aiamaa loode- ja kirdepoolt kuuskedest ning kagupoolt sirelitest elavaiaga. Istutamine toimus metsapäeval õpilaste ja õpetajate ühistööna. Kooli hoolekogusse kuulusid: A.Raik, A.Petrov - vallavolikogu esindajatena, A.Mölder, A.Volke - lastevanemate esindajatena. L.Kirsipuu - õpetajate esitajana, O.Siirak - koolijuhatajana ja dr. Bürger - kooliarstina. ...Hoolekogu tegevusest võib märkida: suvise lasteaia korraldamine, kehvete õpilaste toetamine, vabatahtliku ainenäidete saksa keele õpetamise võimaldamine, Kodutöönduse Ringi ja aianduse õpperingi asutamine, kooliteenija kohuste kindlaksmääramine, jõulupuu, koolitööde näituse ja lastepidude korraldamine, kooliaia plaani, uute hoonete ehitamise ja ümbruse kaunistamise kava ja eelarve koostamine, õppematkade toetamine j.t.

Kooli ja õpetajate vahelise suhte oma valitsustega, kohaliku seltskonna ja lastevanematega oli hääl. Kooliaasta kestel peetud kaks lastevanemate koosolekut ja koduõhtu olid osavõtu- rohked.

Õpetaja August Berendsen (Kaja) õpilastega. Tagareas skaudivormis Kaljo Viese, hiljem tuntud pedagoog ja laulumees.

1936. aasta lõpetajad. Õpetajad vasakult teisena istub, August Berendsen (Kaja), Liidia Kirsipuu, Ott Siirak (koolijuhataja), Veera Riispapp, Karl Ross, Valter Riispapp.

1936. aastal korraldas kooli hoolekogu suvise lasteaia, mis muutus traditsiooniks 1942. aasta suveni.

1936/37

...Koolimuuseumi loomiseks koguti andmeid koolis töötanud õpetajate, olnud õpilaste ja lõpetajate, õppe- ning kasvatustöö kohta j.m. Koostati kooli õppe- ja kasvatustöö arendamiskava. Õppekäike - ekskursioone oli kolm: 1) Neerutisse 54 I ja II kl. õpil. ja 2 õpetajaga. 2) Kunda - 50 III ja IV kl. õpil. ja 2 õpetajaga. 3) Tartu - 39 V ja VI kl. õpil. ja 3 õppejõuga. Koolile võeti ametisse 2 teenijat: Elsa Jõe 24 a. vana ja Leida Allikas. ... Vanas koolimajas tehti väiksemaid parandusi, kuna uue koolimaja ehitamise mõtet püüdis hoolekogu kõigiti arendada. 1937.a. kevadel osteti puumaterjaliks kuluvad palgid ja töötati kooli juures ümber. Ehitusega algust ei tehtud, kuna ministeerium ei määranud 1937.a. kevadel veelgi laenu. ... Uut kooliaia maad piiravat kuuskedest elavaeda täiendati metsapäeval õpilaste ja õpetajate ühistööna. Aeda istutati 7 noort õunapuud. Maa umbrohust puhastamise ülesandel pandi puude vahele kartuleid. 1/3 maast jäi uue koolimaja palkide alla ja seal teostub praegu nende ümbertöötamine. ...Kooli hoolekogu koosseis ja ametite jaotus oli täpsalt sarnane 1935/36 kooliaastale. Tegevusest võib märkida ... endise koolijuhataja P.Pedissoni mälestusmärgi püstitamise toetamine...

Kooli hoolekogu: esireas vasakult Karl Ross, Liidia Kirsipuu (Paabo), esimees Al-der Vaikla, Ott Siirak, Veera Riispapp, Valter Riispapp. Seisavad vasakult Arnold Mölder, Jaan Viese, Aldo Peetvere (Al-der Petrov), A.Volke, Vello Juuse.

1937/38

...Klassikursust ei jõudnud lõpetada 15 õpilast, mille peamiseks põhjuseks oli nõrk või puudulik edasijõudmine eesti keeles ja matemaatikas. Üldiselt oli õpilaste edasijõudmine ja ülespidamine täiesti rahuldav. ...Seltskondlikust tegevusest väljaspool kooli võtsid osa kõik kooli õppejõud.

...Vaadeldavasse kooliaastasse sattus Kadrina algkoolile uue hoone ehitamise algus. Riikliku ehituslaenu lubamise järele teostus ehitustööde väljapakumine 1937.a. 30. detsembril. Ehituskomisjoni otsusel anti töö välja ettevõtja **Hans Lugenbergile** kr.59862.00 eest ilma keskkütte-vesivarustuse ja elektri sisseseadeta. Märtsis 1938 anti sama komisjoni poolt soojavee keskkütteseade, vesivarustuse ja kanalisatsioonitööd a./s. Siegelile

1938. aastal õpetaja Valter Riispapp oma õpilastega.

kr. 9542.00 eest. Ehitustegevus mullatööde osas algas tegelikult 1. veebruaril 1938. Alusmüüridega jõuti lõpule mais-juunis 1938. Hoonele pidulik nurgakivi õnnistamisaktus toimus algkooliõpetajate päeval 29. mail 1938. Õnnistamistalituse pidas Viru praost G. Beermann. Sõna võtsid Haridusministeeriumi ja Viru Mv. Haridusosakonna nimel koolide inspektor M. Meos, vallavanem V. Vunderlich, hoolekogu esimees A. Vaikla, õppenõukogu liige J. Viese ja koolijuhataja O. Siirak. Aktust kaunistas õpilaslaulukoor, Haridusseltsi laulukoor ja Tuletõrje Kadrina Kogu orkester. Öeldi tervitusi. Juulikuu lõpuks olid müürid tõusnud teise korra aknateni.

Aeda istutati õpilaste ja õpetajate ühistööna lisaks 17 õunapuud ja hulk karusmarju, punaseid, valgeid ja musti sõstraid ning vabarnaide. Aia kasutamiseks jaotati see õppejõudude vahel kuude võrdsesse ossa. Uue ehituseloleva koolimaja juurde valmistati 1938. a. kevadel 83 jala sügavune puurkaev...

1938/39

...Kooliteenijatena tegutsesid Ida Piiskoppel ja Olga Suurkaev. Uue koolimaja müüritööd lõppesid 5. sept., sarikad asetati 7. okt., katus 1. nov., tsemendi valutööd lõpetati 20. nov., keskküte ja vesivarustus seati sisse detsembris 1938. a. 1939. a. algul anti välja elektrivalgustuse seadmine Peeter Tšurakovile 1400 krooni eest. Sisemised tööd teostati 1939. a. suvel. Juulikuu lõpuks olid teostamisel peamiselt maalritööd - teostaja Uiibo - ja väiksemad viimistlustööd. Uue maja ehitustöödega käis tutvumas insp. M. Meos 10. okt. Haridusministeeriumi Kooliosakonna direktor V. Alttoa 21. nov., koolimajade ehituslaenu komisjon hariduse-, teede-, sise- ja majandusministeeriumi, riigikontrolli ning Viru maavalitsuse esindajatega - mais 1939. a.

Aeda piiravat kuuskedest elavaeda täiendati. Hariti puude reavahed köögivilja aiaks ja külliti õpilastele sooja eine valmistamiseks juurvilju. Kooliaia seisukorda revideeris insp. M. Meos koos tag.-õp. Särgevaga 23. mail 1939. a.

Uus avar koolimaja, kus algas koolitöö 1939. aasta sügisel.

Puukuur kaeti rootsi värviga. Põhukuuri madalamale osale löödi uus pilpakatus. Hoolekogu asetas eelarvettepanekusse uue lauda ehitamise, kuid vallavalitsus otsustas küsimust edasi lükata.

1939/40

...Tegelik õppeaasta oli 16 päeva lühem Haridusministeeriumi poolt määratud õppeaastast suure külma ja sarlakihaiguse pärast.

...Koolis töötas õpilaskooperatiiv, Noorte Kotkaste ja Kodutütarde üksused kokku 112 osavõtjaga. Kool korraldas uue koolimaja avamis-aktuse 10. sept., kooli endiste õpilaste koosviibimise 17. sept., koduõhtud 31. okt. ja 30. märtsil, lastepidu 17. dets., jõulupuu 20. dets. ja koosviibimise uue klaveri juures 14. veebr.

...Koolis töötasid järgmised õppejõud: koolijuhatajana Ott Siirak, kes 1940. aastal abiellus Erika Klausiga, õpetajatena: Magda Ross, Salme Eero, Veera Riispapp, Vello Juuse ja Valter Riispapp.

...Õppeaasta teisel poolel pandi kehtima uutena Kodanliku Õhukaitse õppekavad ja asuti ka nende teostamisele. Õppeabinõusid soetati 1490.- krooni väärtuses laulmise, tööõpetuse, ajaloo, KÕ ja loodusõpetuse alalt. Suurem osa sellest summast kulutati koolile uue klaveri ostmiseks.

Uus klaver. Koolijuhataja pöördus kirjaliku üleskutsega kooli endiste õpilaste, õpetajate ja kohalike seltskondlike organisatsioonide poole, et need oma annetustega uue koolimaja valmistamise puhul toetaksid koolile uue klaveri ostmist. Üleskutsele osutati ulatuslikku tähelepanu ja annetusena tuli kokku 1037.- krooni. Klaveri ostufondi heaks annetasid: O./Ü. "Viru" Kadri-

na vabrik, Viru Maavalitsus, Undla valla ühistegelik kindlustuskassa, Kadrina Ühispank, Kadrina Piimaühisus, Tuletõrje Kadrina Naissalk, Kadrina Tarvitajate Ühisus, Kadrina Perenaiste Selts, Kadrina Munaühisus, Naiskodukaitse Kadrina jaoskond, Rud. Penno, G.Kotka, Ruudi Döring, Ats Vainokivi, Lehte Oja, Udriku Muusika Selts, Johannes Sakk, August Saaga, Paul Suur, Johannes Terts, Arnold Kalbus, August Vann, Johannes Otsa, Anne Leede, Karl Raik, Rammanu Hiie, Lootus Kaarli, Alfred Õiglane, Aleksander Elango, Eino Balder, Paul Piiskoppel, Johannes Uiibo, Heinrich Kübarsepp, Johannes Pärk, Anna Saaga, August Sulev, Magda Leet, Kusta Erme, Helene Rükken, Jaan Lemnits, Robert Vhisalu, Heino Tepper, Georg Lillimägi, Mihkel Saks, Rudolf Seinkivi, Marie Sallaste, Robert Ilves, Alma Nukk, Johannes Vilu, Valli Kullerkupp, Lembit Vealaks, Hendo Sakk, Miralda Soodla, Melanie Koitla, Berta Moont, Kalju Viese, Aldur Peetvere, Linda Sookla, Hallikmann, Aino Saaren, Laine Leesnurm, Erich Leesnurm, Edmund Leesnurm, Alfons Leesnurm, Jakob Veide, Elfriede Rihter, Arvo Merimaa, Otto Altmäe, Valve Altmäe, Jaan Viese, Laine Viese, Kadrina algkooli hoolekogu.

...astus kooli teenistusse perekond Niinesalud - mees Joosep kütjana ja naine Olga kooliteenijana. Viimased lahkusid omal palvel 1. märtsil 1940.a. ja samal ajal asus teenistusse Eduard Nõmm kütja-kooliteenijana ja Magda Nõmm kooliteenijana. Kolmanda inimesena oli ametis endiselt Olga Suurkaev.

Augustis-septembris 1939 valmis lõplikult uus koolimaja ja töö õppeaasta algul võis seal alata takistamata . Maja avamisaktus toimus koolitöö alguse eelpäeval 10. sept. 1939. Pühitsemistalituse pidasid praost G.Beermann ja õp. B.Bluum-Talvar. Ülevaate koolimaja ehitamisest andis vallavanem A.Saaga ja kooli ajaloost koolijuhataja O.Siirak. Haridusministeeriumi esindajana kõneles inspektor M.Meos. Endiste õpilaste esindajana võttis sõna M.Saks ja koolisolijate nimel M.Tonka. Telegrammiga tervitas haridusminister A.Jaakson ja kooli endine juhataja J.Kents, isiklikult Maavanem K.Pajos, abimaava-

Skauhid ja kodutütred – peaaegu kogu kool. Keskel koolijuhataja Ott Siirak kaitseliidu vormis.

Õpetaja Magda Ross oma õpilastega.

Õpetajad teises reas vasakul Veera Riispapp, paremal Magda Ross, keskel Irene Eessaar. Tagareas paremalt Vello Juuse, Paul Eessaar, viies Erika Perem.

1939/40. õppeaasta teisel poolel pandi kehtima Kodaniku Õhukaitse õppekavad ja asuti ka nende teostamisele, teatab kroonika.

nem ja haridusosakonna juhataja E.Raatma, inspektorid M.Meos ja H.Linsi, Virumaa Õpetajate Liidu esimees P.Raudsepp ja kõikide kohalikkude organisatsioonide esindajad. Tervitamiste puhkudel anti väärtuslikke ümbrikke koolile uue klaveri ostmiseks. Aktust kaunistas ühislaul ja Kadrina Tuletõrje orkester A.Ranne juhatusel. uus hoone hakkas koolimajana teenima üldiselt hästi. Nimetamist väärivate puudustena ilmnisid: riietusruumi, õpetaja, kooliteenija ja koolijuhataja korteri väiksus, klasside puudulik ventilatsioon õhuakna puudumise pärast, klassiruumide madalus - pidanuks olema 15-25 cm kõrgemad.

Uue koolimaja otsas asuvale puurkaevule asetati väline sügavrõhupump kuna laadurpump koolimaja sees ei saanud vett kätte. Hoolekogu asetas eelarve-ettepanekusse uue lauda ehitamise, kuid vallavalitsus otsustas küsimust edasi lükata.

...raadioantenni ülesseadmine, ...sooja koolieine korraldamine. Sooja eine andmist teostati esimest aastat väga heade tulemustega. Õpilastele maksis kõhutäis suppi päeva kohta 8 senti, kusjuures hoolekogu ja mitmete kohalikkude organisatsioonide - O./Ü. "Viru" Kadrina vabrik, Kadrina Piimaühisus, Tuletõrje Kadrina Naissalk, Kadrina Perenaisteselts, Naiskodukaitse Kadrina joskond - toetusel 20 õpilasele anti einet maksuta. Eine korraldamist juhtis õpetaja S.Eero...

Õppeaasta 1940/41 toob kooliellu seni kuulmata-nägemata nähtusi. Põhjus: poliitilised muutused riigis. Nüüd loeme kroonikast, et õppetöö alguse ja lõpu määrab hariduse rahvakomissariaat, talvel on õpilastel näärivaheaeg 31. detsembrist 13. jaanuarini. Õpetatakse vene keelt, korraldatakse sotsialistlikku võistlust, luuakse pioneeriorganisatsioon...

1940/41

Õpilasarühmitusist töötasid koolis oktoobrilaste ja pioneeride rühmad. Anti välja 8 numbrit seinajaalehte "Leek". 25. jaanuaril 1941. a. kool korraldas lastepeo kassa saldogaga 165 rbl. 40 kop. Teine, kevadel kavatsetud koolipidu jäi õpilaste seas levinud haiguste pärast pidamata.

Teiseks aastaks jäeti endisesse klassi 18 õpilast... Raskusi tegi ka edasijõudmine vene keeles. Koolis korraldatud sotsialistlikes võistluses tulid esikohtadele paremuse järjekorras: Helgi Saaga IV kl. 47 punktiga, Ilves Ruth IV kl. 46 punktiga, Evi Mölder III kl. 46 punktiga, Ölme Kiisküla V kl. 45 punktiga, Heino Ross IV kl. 44 punktiga ja Herbert Hunt VI kl. 43 punktiga. Neile jagati autasuna kirjandust järgmiselt:

H.Saagale Jack Londoni "Valgekihv"
R.Ilvesele: S.Gruzdevi "Maksim Gorki noorus"
E.Mölderile: G.Dantzi "Õpilase päevik"
Õ.Kiiskülale: G.Gori "Suured Siberi kuusemetsad"
H.Rossile: A.Chr.Vestergaardi "Luitepoisid"
H.Hundile: R.Halliburtoni "Jaht imedele"

Väljaspool koolielu tabas mõnda õpilast kurb saatus. Nimelt küüditati koos vanematega Venemaale 5 õpilast: Vaike Saaga II kl., Evi Mölder III kl., Udo Otsa IV kl., Helgi Saaga (kooli parim õpilane) IV kl. ja Heino Mölder VI kl. 7 õpilase vanemad lahkusid vabatahtliliselt Eestist Venemaale ja viisid lapsed kaasa. Kaasaviidud õpilased olid: Ira Mäe I kl., Armilda Kallip I kl., Valentiina Männik II kl., Lembit Aamann II kl., Lembit Kallip III kl., Helene Männik V kl. ja Therese Mäe V klassist.

Õpilaste seas oli tunda tugevat kommunismivastast vaimu, mis viis kevadpoole talvel isegi kuni kokkupõrgeteni pioneeride ja mittepioneeride vahel. Punaste kaelasidemete kohta tarvitati isegi nimetusi: kassilips, punane kalts, Lenini verega imbutatud kalts, punaste poomisnõör jne.

1940/41. õppeaasta pioneeride seinaleht Leek ja selle tegijad vasakult: Herbert-Otting Hunt, Evald Kullerkupp, Ruth Ilves, Ölme Kiisküla, Lembit Nukk, Paul Rohtlaan.

Koolis töötasid järgmised õppejõud: koolijuhatajana Paul Eessaar ja õpetajatena: Irene Eessaar, Vello Juuse, Erika Perem, Veera Riispapp ja Magda Ross.

Õppeaasta vahetusel lahkus kohalt omal soovil õpetaja Salme Eero ja viidi omavahe-
liste lahkkelide tõttu teisele kohale koolijuhataja Ott Siirak ja õpetaja Valter Riispapp.

Õpperaamatuist olid tarvitusel:

emakeele gramm. alal I,II,III ja IV kl. M.Meos "Vaatlusi ja harjutusi", V ja VI kl. H.Jänes-V.Parlo
"Eesti keeleõpik algkoolidele"

lugemikud:

I kl. J.Kallak "Emakeele lugemik" I õp.a.

II kl. K.Ader "Emakeele lugemik" II õp.a.

III kl. A.Sakk "Emakeele lugemik" III õp.a.

IV kl. R.Taba "Emakeele lugemik" IV õp.a.

V kl. K.Vares "Kirjandust koolile" V õp.a.

VI kl. G.Reial "Kirjandust koolile" VI õp.a.

vene keele alal:

IV, V ja VI kl. Klaving-Puusepp "Vene keele õpik algkoolidele" I

saksa keele alal:

H.Pezold "Saksa keele õpperaamat" I

matemaatika alal:

I,II,III ja IV kl. A.Kasvand-J.Lang "Väike matemaatik"

V ja VI kl. Kasvand-Adang-J.Paas "Matemaatika õpik"

loodusteaduse alal:

III-VI kl. Lang-Paris-Peet-Reial "Väike looduse sõber"

maateaduse alal:

III-VI kl. Terehhova-Erdeli "Maateaduse õpik"

ajaloo alal:

III-VI kl. Šestakov "Nõukogude Sotsialistlike Vabariikide liidu ajalugu"

Kasvatustöö alal tuli erilist rõhku panna õpilaste ebaaususe kaotamisele. Sügisel olid vargused ja valetamine kaunis sagedasteks näheteks. Õpetajate alalise valveloleku ja järjekindluse ning mõninga õpilase karistamise tõttu vähenesid need pahed kevadeks tunduvalt. Ka aitas selleks palju kaasa koolis väljakuulutatud sotsialistlik võistlus.

Kool töötas uues kivihoones. Kohalviibiv punaarmee võttis enda alla endised kooli-
ruumid kahes puumajas ja sellepärast tuli õpilaste internaat paigutada ka kivimajja. Poi-
sid paigutati õppeabinõude ruumi ja tütarlapsed käsitöö klassi. Sarnase ümberpaiguta-
mise tõttu jäid ruumid, mis eelmisel aastal lahedatena tundusid, kitsaks.

11. ja 12. veebruaril 1941.a. revideeris kooli Riigikontrolli Rahvakomissariaadi kontro-
lör A.Laos.

Õpilasile anti eelmise aasta eeskujul sooja einet. Toitainete kallinemise tõttu tuli eine
eest maksta 16-20 kop. Hoolekogu arvel anti tasuta einet 18 kehvemale õpilasele. Sel-
leks otstarbeks annetati toetussumme järgmiselt:

Kadrina Ühispank	kr. 36
Kadrina Maanaiste Selts	" 36
O/Ü "Viru" tärglisevabrik	" 50
Kadrina Piimaühing	" 18
Kadrina algkooli õppejõud	" 18 kogusummas kr. 158.

Ümbruskonna suhtumine koolisse oli endiselt heatahtlik. Õppejõudude vahetamine
omavalitsusega oli hea. Kohaliku seltskonna ja lastevanemate seas tekitas rahulolema-
tust mõne õppejõu pahempoolne (bolševistlik) joon.

Nii nagu varemgi, annavad koolielule oma värvingu üldised ajaloosündmused. Inimsaastuste kujundajaks saab suur sõda. Ometi suudab ka üks inimene, nimelt uus koolijuht Elmar Kanter, mõjutada järgneva 20 aasta jooksul Kadrina kooli edasist käekäiku, jätta endast nn märgi maha kõige paremas ja hinnatumas mõttes.

1941/42

Õppetöö algas sõjaolukorra tõttu tavalisest hiljem - 1. nov. 1941.a., lõppes V ja VI kl. õpilastel kevadistest põllutöödest osavõtmise võimaldamise tõttu 9. mail ja I-IV kl. 16. mail 1942.a.

Pühade vaheajad: jõulud 23. XII 41 - 2. I 42, lihavõtted 25. III - 8. IV 42.

Õpilasi oli õ.a. jooksul 193, neist õppetöö lõpul 187. Klasside järgi oli õpilasi: I-30, II-31, III-26, IV-27, V-38 ja VI-41. Õ.a. jooksul lahkus koolist 6 õpil. Uusi õpilasi võeti vastu 54, neist kodudest 35 ja teistest koolidest 19 õpil.

Olenevalt režiimi muutusest on kooli õppejõudude koosseis peaaegu täiesti uus. Õppeaasta alguseks oli endistest õpetajatest kohale kinnitatud V.Juuse ja E.Perem, neist viimane lahkus 1. nov. omal soovil, asudes Rakvere Linna II Algkooli õpetajaks. Juhatajaks on arvates 1. okt. 1941.a. **ELMAR KANTER** 30 a. (end. Vaivara Lastekodu juhataja), õpetajateks Juhan Heinpalu 44 a. (end. Väike-Maarja Algkooli ja gümnaasiumi juhataja), Helmi Heinpalu (end. V.-Maarja Algk.õpet.), Liisi Aavik (end. Kolu Algk. õpet.), Vello Juuse ja arvates 1. nov. Mare Sakk, kes haiguse tõttu on koolitööst 5 aastat eemal olnud (enne Kiltsi Algkooli õpet.). Arvates 20. nov. asub tunniandja õpetajana ametisse kohalik pastor Arnold Kais, kes annab usuõpetuse tunde III-VI kl. M.Sakk oli siin koolis ka 1924.-26.a. Haiguse tõttu puudus õppetöölt L.Aavik... Omal soovil võttis palgata puhkust M.Sakk... ..töötasid asetäitjatena kutselised õpetajad Eveline Juuse ja Marie Sallaste - heade tagajärgedega.

Seltskondlikust tegevusest võtsid osa kõik õppejõud, neist E.Kanter laulukoorijuhina, J.Heinpalu näitejuhina ja H.Heinpalu raamatukoguhoidjana.

Möödunudaastastest õpetajatest on koolijuhataja Paul Eessaar kommunistina maha lastud, tema abikaasa õpet. Irene Eessaar on õpetajaks Kunda Linna Algkoolis, õpet. Veera Riispapp oli ajutiselt poliitilistel põhjustel vahistatud ega ole enam ametis õpetajana; end. õpet. Valter Riispapp suri 1942.a. kevadel; Magda Ross on juhatajaks Viivikonna Algkoolis. Eelmine juhataja Ott Siirak on sakslaste tulekul maha lastud. End. õpet.-juhataja Karl Ross oli 1940.a. lühemat aega Virumaal koolide inspektoriks, siis prokuröriks ja lahkus Eestist sakslaste tulekul ühes abikaasaga (end.õpet. L.Paabo).

Õppe- ja kasvatustöö arenes lühikesele õppeaastale vaatamata peaaegu normaalselt ja jõuti läbi võtta ettenähtud kava. Õppetööd takistavateks asjaoludeks olid: külmad ilmad, valgustuse puudus kodudes, jalanõude puudus ja õppetarvete (eriti vihkude) vähesus, mis aga siiski, peale esimese, ei võtnud veel väga teravat kuju. ...Õppe- ja kasvatustööd läbis sügav, rahvuslik joon.

Kooliruumid, inventar ja õppeabinõud said sõja tagajärjel palju kannatada. Siia olid koondatud suvel Undla, Vohnja ja Aaspere valla täitevkomiteed, kes rikkusid ja ära viisid palju kooli mööblit ja õppeabinõusid. Hiljem peatusid siin kuni oktoobri kuuni saksa sõjaväed, kes samuti palju kooli mööblit ja õppeabinõusid ära viisid ja rikkusid. Sõja tagajärjel said kannatada koolimaja välisseinad ja katus pommikildudest ja kuulidest. Sisemised ruumid olid mitmest kohast rikutud kuulidest ja kildudest. Suuremat kahju

tegid pommikillud saalis, lõhkudes radiaatoreid, mistõttu leotati läbi alumiste klasside laed ja lagede krohv varises osaliselt maha. Mõned lambid ja kuplid olid lõhutud. Akna-klaasid olid peaaegu kõik katki. Enne õppetöö algust teostati hädavajalik krohvimine ja parandustöö. Välistööd, peale katuseparandamise, jäid teostamata. Klaasi vähesuse tõttu saadi suures enamuses ette panna vaid ühekordsed aknad. Seetõttu ja osalt ka kütte-ainete kokkuhoiu pärast tekkisid pakasega keskkütte rikked - pragunesid 4 radiaatorit ja katel. Parandused teostati, kuid radiaatorid tilguvad veel, mistõttu need tulevad lasta uuesti parandada. Põrandad immutati enne õppetöö algust kuuma värnitsaga. Õppeabi-nõudest ja mööblist läks sõja ajal palju kaduma. Väärtuslikemaist asjust on kuuldavasti osa saksa sõjaväelaste poolt ära viidud või rikutud (mikroskoop, hõõvelpink, leeklamp jne.), palju aga juba punaväe ajal teadmata kaduma läinud (õmblusmasin, peeglid j.m.).

Koolitalust võeti kommunistliku maareformiga ära ca 0,3 ha. Ülejäänud maa oli 1941. a. suvel kooliteenija Ed.Nõmme kasutamisel, kellel oli ka oma hobune. Maa oli rammutama ja andis kasinat saaki. 1942.a. suvel sai kool maa tagasi. Kokku on kooli põllumaa suurus ca 3,5 ha, millest valdavat osa 1942.a. suvel kasutas koolijuhataja. Rukist polnud eelmise kasutaja poolt külitud. Normviljana tuleb ära anda 306 kg toiduteravilja, 155 kg söödateravilja ja 90 kg heinu ja põhku.

Taimede puudumisel ei saadud kooliaias palju ära teha. Istutati mõnisada aedmaasi-kataime ja tehti uus lava vana koolimaja juurde. Talvel rikkusid jänesed 4 noort õuna-puud. Kooliaeda kasutasid kõik õppejõud peale L.Aaviku. Muruplats koolimaja ees kor-rastati ja palistati lilledega. Koolimaja-esisele muruplatsile on maetud 27 langenud saks-last. Nende haudu korrastas kohalik naisomakaitse.

Hoolekogu ja ERÜ (Eesti Rahva Ühisabi) Virumaa toimkonna summadega peeti ülal suvist lasteaeda, mis töötas vanas koolimajas ja kus läbisegi oli umbes 30 kasvandikku. Lasteaednikuna töötas Tartu Õpetajateseminari lõpuklassi õpilane Valve Jaanson.

Koolieine korraldamine osutus võimalikuks vaid seetõttu, et saadi hankida ostuluba 15 kg kontide ja 50 liitri piima ostmiseks iga nädal. Kõrvalaineid saadi osta lastevane-mailt. Osavõtjate arv oli alaliselt 120 õpil. ümber. Tasu: 10 penni einelt. Einet korraldas õpetaja L.Aavik.

7. juulist kuni 15. aug. 1942.a. korraldati meie koolimajas Virumaa õpetajate kursused kutseta ja saksa keele õpetajatele. Kohapeal oli korraldatud ühistoitolustamine (rahvama-jas) ja ööbimisvõimalused (uues ja vanas koolimajas). Kursusi külastasid Haridusdirek-tooriumi Haridusosakonna juhataja Elmar Etverk, ordensjunker H.Fuhr ja maavanem K.Erenurm; juhatasid inspektorid A.Pikkoja ja M.Meos.

1942/43

Koolitöö algas peale mitmekordset edasilükkamist 12. okt. 1942.a. ...Õpilasi oli tegeliku õppetöö lõpul 180, õppeaasta jooksul aga 192. ...Jalanõude ja riiete puudumisel ning koduste põllumajanduslike tööde ja haiguste tõttu jäi kooli ilmumata 6 õpilast. Hooleko-gu luges kõik puudumised vabandatuiks - trahvimisi ei olnud. ...Õppejõudude koosseis jäi endiseks, välja arvatud tunniandja õpetaja vahetus - A.Kaisi asemele Linda Kanter. ...Õppetööd takistasid rohked puudumised eriti jalanõude ja riiete pärast. ...Koolitöö alguses ja lõpupäevil käidi koolis paljajalu. Ka riiete puudus andis tunda, kuid mitte nii teravasti kui jalanõude vajadus. ...Õppetööd takistavaks asjaoluks oli ka uute sunduslik-kude õpperaamatute trükist ilmumise viibimine. ...Kodudes takistas õppetöö etteval-

mistamisel petrooleumi puudus. Seetõttu jäi osa lapsi õppetunde ette valmistama koolimajja. Üks kasu oli petrooleumipuudusest siiski - hakati enam tähelepanu pöörama elektrivalgustusele ja kuigi vastavat materjali oli raske hankida, said mitmed lähemad talud ja peaaegu kogu Kadrina alevik sel aastal elektrivalguse majja. Palju muret valmistas küttematerjali nappus. Mõnigi kord oli temperatuur klassides alla 10° C. Enne koolitöö lõppu korraldas kool puudeveo talgud, millest võtsid osa õpetajad, õpilased ja lastevanemad.

Väärrib tähelepanu, et kool on olnud vaba poliitilisest survest. Vastavalt sellele on ka õppe- ja kasvatustöö vaim eestimeelne.

See õppeaasta oli rikas igasugustest aktsioonidest. Sügisel alati puulehtede korjamisega sõjaväe hobuste aluspõhuks. Korjasime küll, aga keegi ei tulnud lehti ära vedama ja need jäid niisamuti mädanema. Teisena tuli tekstiilijäätmete kogumise aktsioon, mis teostus rahuldavalt. Järgnesid vanapaberi, vanametalli, kontide j.m. kogumised, millest vanapaber, kaltsud ja kondid viidi meie koolist ära, vanametall aga jäeti meile risuks ja nuhtluseks. Kuuldavasti on aga paljudest koolidest ka kondid ja vanapaber alles viimata. Koguti ca 550 kg kaltsu, 125 kg vanapaberit, ca 1 tonn vanametalli, 50 kg konte ja 10 kg muid jäätmeid. Enamkogunud õpilastele anti preemiaid õppetarvete näol. Üldiselt aga valitseb maal suur paberipuudus, sest paberit peaaegu polegi enam kauplustes müügil. Samuti ollakse tagasihoidlikud kaltsude äraandmisega, sest raske on midagi uut asemele hankida.

Kooliruumides teostati vähemad remondid, krohvimise- ja lupjamisetööd, möödunud sügisel ja ka maikuus. Lubjati saal, poiste magamistuba, köök, pesuköök ja saun. Parandati ka välisseinas kuuli- ja pommikildude augud ning pandi keldrikorrale abipump, mistõttu veepumpamine on kergem. Elektrimootorit selleks otstarbeks ei läinud korda hankida. Käsitööruumi kitsuse tõttu paigutati see söögituppa, sest algul ei saadud õpilastele anda koolieinet toiduainete puudumisel. Hiljem, kui koolieine funktsioneerima hakkas, korraldati papptöölauad söögilaudadeks, internaadiõpilased einetasid aga endises käsitööruumis. Enne koolitöö lõppu pragunes keskküttekatla esimene element, mis saadi alles k.a. oktoobrikuus uuega asendada. Ka seati siis kõik radiaatorid töökorda.

Läks korda hankida Kindralkomissariaadist klaasi ja aknakiti ostuluba ja saadi juba sügisel kõik talveaknad ette. Värnitsat ei saadud - põrandad näevad halvad välja. Puudus on igasugusest puhastusmaterjalist ja -abinõudest. Enne koolitöö algust ehitati vanasse koolimajja teisele korrale üks pliit ja need ruumid korrastati kooliteenijate abielupaar Naruskovide korteriks. Kooliteenija korterisse uues majas asus elama õpetaja M.Sakk.

Istutati ainult sirelihekk aia ja õue eraldamiseks ja tehti juurde üks lava. Kooliesisel muruplatsil olevatele saksa sõdurite haudadele pandi uued ristid.

Kokku jaotati õppeaasta jooksul õpilastele 72 paari mitmesuguseid jalanõusid (kingi, saapaid, kalosse ja tuhvleid), tarvidus olnuks aga palju suurem ja olukord jalanõude osas näib muutuvat murettekitavaks. Peale jalanõude ostulubade määramise jagas hoolekoogu kehvematele õpilastele veel ERÜ poolt annetatud kaks kasukat ja rukkijahu ning toetas neid tasuta koolieine ja õppetarvete andmisega...

31.maist kuni 13.augustini korraldati siin Virumaa õpetajatele pedagoogilised ja saksa keele kursused... mis olid jätkuks eelmisel aastal siin toimunud kursustele, võttis osa 114 kursuslast, neist 3 meest. Juhatas koolideinspektor Herman Rajamaa, lektoritena toimusid A.Nurk Tartust (ajalugu ja kodulugu), J.Erm Rakverest (maateadus ja loodusõp.), M.Saari

ja S.Kass Tallinnast (kehaline kasvatus), M.Arike Tartust (usuõpetus), J.Kallak Tartust (matemaatika), A.Taar Tallinnast ja A.Linvald Rakverest (tööõpetus), V.Konsa Tallinnast (pedagoogika), A.Kiiss Tartust (laulmine) ja J.Püttsepp Tartust (joonistamine). Kursusi külastas Viru maavanem Helmut Nirk. Saksa keele kursused (12.VII-13.VIII) toimusid kahes rühmas. Registreeritute võttis osa vaevalt 50%. Juhatas Berliini koolide inspektor Hermann Ambelang, lektoriteks olid Karl Lahnen Hamburgi lähedalt, Adolf Woltersdorf Berliinist ja eesti lektorid M.Lukk, Grossthal ja Laabo. Neid kursusi külastasid idaala riigiministeeriumi haridusala referent H.Siegmann Berliinist, ref. Goldemann Riiast ja ref. Burghardt Tallinnast ning mitmel korral piirkonnakomissar Jenetzky Rakverest.

1943/44

Koolitöö algas 18. okt. 1943.a. ja kestis (väljaarvatud jõuluvaheaeg 23.XII 43-I 44) 3. veebruarini 1944.a., mil mobilisatsioonikomisjon võttis kooliruumid oma käsutusse. Peale komisjonitöö lõppu paigutati koolimajja Rakvere Tagavarapataljon ja pärast 9. märtsil 1944.a. Tallinnale teostatud pommirünnakut okupeeris kooliruumid Tallinnast evakueerunud saksa sõjaväehaigla. Nii oli sel õppeaastal tegelikke õppepäevi vaid 88.

Tegelikult koolitöö lõpul (2.II 44) oli ... kokku 190 õpilast. ...Koolikohustuslikest lastest ei ilmunud jalanõude ja riiete puudusel kooli 7 õpilast.

1943.a. suvevaheajal pidid õpilased alates 12 a. sooritama kohustusliku abitööteenistuse taludes ja vastava dokumendi esitama kooliastumisel. Samuti nõuti kooliastumisel tõendit ravimtaimede kogumise kohta. Õpilased, alates 14 a., loeti täistööjõuks.

Jalanõude puudus on terav. Hoolekogu poolt jagati õpilastele 18 paari tänavajalatsid ja 44 paari toatuhvleid. Peale selle sai iga õpilane kooli poolt tallakummi ühe paari saabaste tallutamiseks. Osa tallakummi viidi frondi üleminekul koolijuhataja asetäitja korterist ära.

Õppejõud olid kõik endised. ...Haiguse tõttu puudus ...Helmi Heinpalu, keda asendasid kutselised õppejõud Hilda Kipper (15.XI 43-23.XII 43) ja Robert Vahisalu (I 44 kuni koolitöö lõpuni)...

Üldmobilisatsioon haaras ka õpetajaid. VJuuse mobiliseeriti 15. veebr. 1944.a., E.Kanterile anti ajapikendust 15. märtsini 1944 ja R.Vahisalule määramata ajani. Erikutsega mobiliseeriti E.Kanter 18. märtsil 1944.a. Koolijuhataja asetäitjaks määrati Juhan Heinpalu.

Lühikese õppeaasta tõttu ei saanud õppekava läbi võtta. Enamvähem normaalne oli küll enne jõulune õppetöö, kuid seoses sõjasündmustega (Leningradi rinde purustamisega) laostus peale jõulune õppetöö täiesti. Tegelikult koolitöö lõpp-päevaks tuleb arvestada 2. veebruari, kuna 3.II asus mobilisatsioonikomisjon koolimajas tööle, millisest ajast peale kooliruumi õppetööks enam kasutada ei saadud, väljaarvatud 4 päeva märtsikuus (7.III 44-12.III 44). Siis läks korda kaubelda vabaks kaks klassiruumi, kus 7.III 44 alustati õppetööd kolme vahetusega a 3-4 tundi päevas, tunni pikkus 30 min. Kuid 12.III 44 okupeeriti kooliruumid täiesti saksa sõjaväehaigla poolt ja koolitöö tuli lõpetada. Vastavalt Haridusdirektooriumi korraldusele teostati õpilaste hindamine selle järele, kuidas õpilane "oleks võinud" klassikursuse lõpetada ja jagati tunnistused välja 25. märtsil, milline päev oli sel aastal üle Eesti koolitöö lõpp-päevaks. Õpperaamatute ja -tarvetega varustamine oli üldiselt rahuldav. Terav puudus oli värvidest.

Kooli puudega varustamine oli väga vilets. Koolijuhatajal tuli puid mitmelt asutuselt

laenata, et mitte koolitööd seisma jätta. Õpilaste käitumine oli hea. Õppetööd ei revideeritud. Kooli jõulupidu peeti kinnise peona koolimaja saalis, kuhu igal õpilasel ruumipuuduse tõttu oli lubatud kutsuda üks külaline. Eeskava oli mitmekesine, ilma näidendi-ta. Peol jagati õpilastele maiustusi ja kingituspakke.

Juba enne koolitöö algust (10.X 43) võttis kooli rieteruumi omale korteriks kohapealse saksa sõjaväeüksuse ülem dr. Seligmüller. Ta laskis ruumile panna laudpõranda ja ehitada sinna pottahju. Rieteruumiks tuli võtta keldrikorra koridor ja osa söögitoast. Seoses koolimaja okupeerimisega saksa sõjaväehaigla poolt tõsteti korterist välja õpetajad V.Juuse ja M.Sakk. Koolijuhatajale jäeti armulikult kasutada köök ja üks tuba, kuna teised ruumid võeti haigla kasutada.

Sakslased teostasid kooliruumes vähemad ümberehitused. Kahele klassiruumile tehti vaheseinad; söögituba ja käsitööruum korraldati varjendiks, milliseks otstarbeks asetati siia tugevad talad ja toed; koolimaja idapoolsesse otsa ehitati väliköök. Haigete paigutamiseks ehitati kooliaeda ja mänguplatsile kaks barakki. Barakkide ümber ja varjendiruumide kindlustamiseks veeti kokku suured mullavallid. Koolimaja värviti pommitamise kartusel rohelisteks. Barakkidesse taheti sisse seada ka vesivarustus, milliseks otstarbeks juba torud maasse asetati, kuid see töö jäi lõpule viimata kiire taganemise tõttu Punaarmee eest.

Vanasse koolimaja oli paigutatud sõjaväe leivatööstus. Selleks otstarbeks ehitati vana koolimaja õuele väliahjade ümber suur katusealune.

IV 44.a. Nõukogude lennukite poolt Kadrina surnuaeda heidetud pommide läbi purunesid kõik koolimaja aknad. Vanas koolimajas sai pommikildudest haavata kaks sõdurit.

Koolieinet anti alates 15.nov. 5 korda nädalas. Kuna toiduaineid saadi kinnistele söök-latele antavate lisanormide kohaselt kõigile õpilasile ja kooli personaalile, oli einetajaid kokku 200 inimest. Kehvematele õpilastele võimaldati tasuta eine, teistel tuli maksta 10 penni korralt. Eineks oli 4 korral supp, üks kord puder. Eine keetjaks palgati Valentina Rohtlaan.

Kui saksa sõjaväehaigla okupeeris kooliruumid, paigutati õppeabinõud ja osa inventari kooli pööningule ja koolipingid puukuuri, kuna osa inventari võtsid sakslased haigla kasutada. Koolijuhataja asetäitja J.Heinpalu korterisse sai paigutatud väärtuslikum osa arhiivist, asjaajamise raamatud, kantseleimaterjal ja osa inventarist. Frondi lähenemisel J.H. päästis arhiivi ja suurema osa rakendusraamatuid maassekaevamise teel, kuna muu tema korteris olnud kooli varandus hävitati või kanti laiali. Võrdlemisi hästi elas sõja üle pööningul olnud inventar, kuigi palju raamatuid on kadunud ja kõik õppeabinõud olid segi paisatud. Sakslaste kasutusel olnud inventarist läks palju kaduma, sest nad vedasid osa mööblit laiali Aaspere lastekodusse ja Võipere ning Neeruti koolimajja, kus olid sama haigla osakonnad. Sealt omakorda mööbel viidi minema, mistõttu vaatamata otsimistele sealt enam midagi kätte ei saadud. Osa kooli mööblit aga purustati ja muudeti kõlb-matuks. Nii saeti katki kõik poodiumid ja tehti neist lauad, mis hiljem purustati. Ühe tahvli võttis "mõneks päevaks" kasutada mingisugune saksa väeosa. Kuid, vaatamata nõudmistele, seda enam kätte ei saadud; samuti viidi ära üks hõövelpink. Ka viisid mitu tooli ja ühe laua kaasa siin peatunud Punaarmee osad.

Uusi õppeabinõusid juurde muretseda ei saadud. Läks aga korda nõ "altkæe" osta elektrimootor pumba jaoks. Mootor on remonditud ja üle värvitud, mistõttu tema tõelist võimsust pole teada, kuid see on ca 3-4 HP. Pumba puudumisel ja sõjasündmuste tõttu

ei saadud aga niikaugele, et veepumpamine oleks üle viidud elektrienergiale.

Kooliaeda kasutasid kõik õpetajad ja kooliteenijad. Saaki sealt aga ükski märkimisväärselt ei saanud, sest sõjaväed rüüstasid nii marjad kui ka juurviljad. Kooli põllumaad kasutas suures enamuses koolijuhataja.

Iluplats koolimaja ees hävitati täielikult läbisõitmisega. Sakslaste hauad kaotati ja surnute jäänused viidi ümbermatmisele. Mänguplats hävitati ja selle asemele ehitati barakk. Koolimaja õuele rajati muruplats ja selle ümber ringtee, milline jäi aga sillutamata. Teine barakk ehitati kooliaeda ja barakiümbrust maad kasutati haigla personali juurvilja-aiana.

Juba 3 päeva enne suure pealetungi algust Narva rindel alustas haigla kolimist. Viidi ära kõik sisustus; maha jäid vaid puuvoodid, millised hiljem kohapealse rahva poolt laiali kanti ja osa jäi kooli internaadi jaoks.

Taganevad saksa väeosad kavatsesid koolimaja kui suuremat ehitust hävitada. 19. septembril süüdati koolimaja ühe saksa ohvitseri poolt alumise korra idapoolsest klassiruumist, milliseks otstarbeks oli siia kuhjatud palju paberit ja see petrooleumiga üle valatud. Aknad löödi parema tuuletõmbe saamiseks puruks. Kohalolev kooliteenija Karl Naruskov märkas aknast tulevat suitsu ja jooksis tuld kustutama. Teda aeti aga revolvriga ähvardades eemale. Teatades koolimaja põlemisest kõigile kohalolevaile õppejõududele, ruttas kooliteenija õpetaja Linda Kanteri saatel kohalviibiva saksa ülemarsiti juurde kustutamist saamiseks. Sõnadega: "Ma ei taha, et see maja praegu põleb," anti luba ja Karl Naruskovil õnnestus tuli juba summutada, kui õpetajad appi jõudsid. Klassiruumil oli põlenud osa põrandat ja paneel.

19. sept. saabusid Kadrinasse esimesed Punaväe üksused. Lahinguid ei olnud, välja arvatud vähemad tulevahetused, mille tagajärjel siin sai surma umbes 10 sakslast. Punaarmee ei langenud. 4 sakslaste laipa sõideti ristteel tankidega puruks. Segast olukorras kasutasid põgenevad saksa sõjaväelased, mitmed kohapealsed inimesed ja punaarmeelehed röövimiseks. Nii rüüstati kohapealsed kauplused ja koolimajast viidi sel ajal ära kõik köögiistad. Suuremaid rüüstamisi toimus kortereis. Koolijuhataja laudast viidi ära kaks suurt siga.

Tegelike põllumeeste ja perenaiste ettevalmistamiseks asutati meie kooli juurde osajaline põllundusõpilastekool, milline asus tööle 1. nov. 1943. a. Kool oli mõeldud kaheaastase kursusega. Tööle asus esialgu I klass 35 õpilasega 2 päeva nädalas □ 4 tundi. Koolijuhatajaks määrati E. Kanter; õppejõududeks olid: E. Kanter - eesti keel, M. Sakk - saksa keel, jsk. agronoom Valdeko Pohla - põllumajandus, Udriku mõisa aednik Arnold Kastemäe - aiandus, loomaarst Gustav Morna - loomakasvatus. Õppetöö kestis ka suvel, mil toimusid praktilised tunnid ja põllumajanduse ja aianduse alal. Õppejõududest V. Pohla mobiliseeriti augustikuus ja sai surma Tartu rindel.

Ajaloosündmus järgneb sündmusele, puudutades kõiki paiku ja kõiki inimesi omal moel. Ometi kulgeb midagi ka katkematult, ühtviisi. Tuleb koolis käia, töötada, lihtsalt olla ja elada, kuitahes valusad ka ajaloosündmuste poolt löödud haavad ei oleks.

1944/45

Õppetöö algas kõikides klassides 1. nov. 1944.a. Kool alustas tööd seitsmeklassilise mittetäieliku keskkoolina ...

Õpilaste arv suurenes võrreldes eelmiste aastatega ligi 100 õpilase võrra, mis oli tingitud koolikohustuse laiendamisest 7-15 a., 7.kl. avamisest kooli juurde ja Udriku ning Aruküla kooli muutmisest kolmeklassilisteks, mistõttu nendest koolidest tuli sel õppeaastal õpilasi korraga meie kooli IV ja V kl. Samuti on ümbruskonda tulnud palju sõjapõgenikke sõjast laastatud Ida-Virumaalt ja Narvast, kelle lapsed jätkasid siin õppetööd. Nii paisus õpilaste arv juba koolitöö esimese kuu jooksul 283-le...

Õppetöö toimus 1941.a. õppekavade järele. ...Kõik okupatsiooniaegsed õpperaamatud olid keelatud, väljaarvatud loodusõpetuse ja matemaatika õpikud ning mõned algklasside emakeele õpikud.

Õppe- ja kasvatustöö taseme tõstmiseks ja koolide olukorra parandamiseks anti Partei ja Valitsuse poolt välja pikk määrus, millist aga vastavate asutiste poolt täideti väga halvasti. Näiteks oli ette nähtud, et valla täitevkomitee peab koolidele varuma ja kohale vedama aasta kütte. Meie kool oleks aga täitevkomitee pärast rahulikult võinud õppetöö katkestada puude puudusel, kui lastevanemad ise ei oleks kooli korraldusel tulnud veotalgutele ja kiriku juurest ära vedanud saksa sõjaväest mahajäänud küttepuud. Tervitata- vaks uuenduseks oli õpilaspilet õpilasreeglitega, mis täidab õpilase isikutunnistuse aset, aga ühtlasi tuleb talle ka meelde tema kohustusi.

Suur puudus on koolimööblil. Pinkides istuvad enamikus kolm õpilast. Koolipinkide puudumisel paigutati VII kl. söögilauad ja taburetid. Valmistati 4 hädatahvlit ja toodi vanu koolipinke Udriku ja Aruküla koolist. Õppeabinõusid ja raamatuid ei saanud nime- tamisväärset juurde muretseda, sest neid pole saada.

Pioneere oli 76, oktoobrilapsi 31. Üldiselt näib lastevanematel puuduvat usaldus pio- neeride organisatsiooni vastu ja mitmed ei lase lapsi pioneerideks astuda...

Meeldejäävaks sündmuseks koolielus kujunes kooli lõpetajate päev 14. juunil 1945.a. Peale aukülaste võtsid sellest osa kõikide lõpetajate vanemad. Kõik lõpetajad said kin- gituseks raamatu. Kiituskiri anti lõpetajale Juta Retzoldile. Peale huviküllaseid ettekan- deid kooli lõpetajailt järgnes ühine koosviibimine kohvilauas. Kokku tähistati koolis ca 20 mitmesugust tähtpäeva aktustega või kultuurihommikutega. Suurejoonelisimaks neist kujunesid rahvamajas korraldatud Ed.Vilde 80 a. sünnipäeva tähistamisaktus ja 1. mai aktus...

Arvates 1. jaan. 1945.a. astus asjaajajana-arveametnikuna kooli teenistusse Mari Astok.

Üldiselt on kooliteenijate majanduslik olukord raske. Peale 350 g leiva ei anta mingi- suguseid toiduaineid, samuti pole neile ametlikult ette nähtud korterit, kütet ega valgus- tust; seda aga võimaldati neile siiski kooli poolt, kuna vastasel korral kooliteenija kohale pole inimesi leida.

9 klassikomplekti tõttu jäi koolimaja väga kitsaks... Internaadiruumid on aga väga viletsad ja külmad ega vasta mingil määral elamisruumide nõudeile. 1945.a. juunikuus teostus ammune unistus - veevärk viidi üle elektrienergiale, kuna läks korda saada lisaks olemasolevale mootorile ka pump. Ehitati pumbamaja. Seoses veevärgi elektrifitseerimi- sega seati juunikuus lõpus veetorustik ka aeda. Töö teostasid õpetajad ja kooliteenijad, kes torud välja kaevasid barakitorustikust. Juulikuus pandi sauna vann. Punaarmeelased

lõhkusid ära sakslaste ehitatud barakid ja viisid need ümberehitamiseks Rakverre. See lammutamistöö kestis kaua aega ja tekitas kooli ümbrusse palju risu ja prahti. Kevadel ülesküntud, külvatud ja korrastatud muruplats koolimaja ees sõideti hoolimatult läbi.

Kevadel sai kool juurdelõikeks 3,2 ha põldu endisest kiriku maast, mis jagati kasutamiseks õppejõududele ja kooliteenijatele.

Kohe peale koolitöö lõppu paigutati vanasse koolimajja autoremonditöökoja sõdurid. Kogu suve oli kooliõu täis autosid. Alles 1945.a. oktoobrikuu alguses läks korda saada internaadiruumid koolitööks vabaks.

1945/46

Õppetöö algas I-IV kl. 1. sept., V-VII kl. 1. okt. Kooli võrgukava kohaselt oli ette nähtud 11 klassikomplekti, kuid õppejõudude ja ruumide puudusel alustati tööd 10 klassikomplek-

tiga, kusjuures ühe klassikomplekti jaoks läks korda ruume saada apteegimajast. Sinna paigutati VIIb (poiste) klass, kui kõige väiksemaarvulisem. Paralleelklassid olid V, VI ja VII kl. juures ja olid moodustatud nii, et a klassis olid tüdrukud - b klassis poisid.

Õpilaste arv näitab järjekindlalt tõusutendentsi. ...Õppetöö lõpul hinnati kokku 270 õpilast, kuna osa õpilasi jäi hindamata rohkete puudumiste tõttu. ...Kooli lõpetajate enamus siirdus edasi õppima Rakvere koolidesse. ...Jalanõusid lastevanemate komitee määramisel oli riiklike hindadega võimalus osta 45 õpilasel.

Koolitööd alustati järgmiste õpetajate koosseisuga: E. Kanter (direktor), Mare Sakk (õppeala juhataja), Nigul Malts, Elmar Liiv, Liis Aavik, Ülo Krigul, Anette Randma, Anette Spirka, Marie Sallaste, Ellen Saaren, Kiira Neem, Evi Ristmets ja Aino Tamm. Peale kahe viimase olid kõik õppejõud ametis siin ka möödunud kooliaastal. ...I. dets. astuvad ametisse uued õpetajad: Edgar Kärmik sõjalise ala juhatajana ja Leo Saukas peamiselt loodusõpetuse- ja füüsikaõpetajana.

Kõik õpetajad ja kooliteenijad olid koondunud ametiühingusse. Poliitloenguid peeti

enamvähem korrapäraselt kahe nädala tagant. Õpetajad aitasid kaasa Kadrina Rahvamaja tegevusele mitmesuguste ringide juhtidena ja laktoritena. Nii oli laulukoori juhiks E.Kanter, spordikollektiivjuhiks E.Liiv, rahvatantsugrupi juhiks K.Neem. Orkestrist võtsid osa E.Kanter, M.Sakk ja Ü.Krigul. NSVL Ülemnõukogu valimiste tööst võtsid osa kõik õppejõud.

Edukat õppetööd takistas (eriti keeltes), vihkude ja koolitarvete vähesus, valgustuse puudulikkus ja küttematerjali puudus. Küttepuude puudusel seisis õppetöö 3 päeva (3.II-6.II). Elektrivalgustus oli äärmiselt juhuslik ja mitu kuud puudus täiesti. Petrooleumilampe polnud saada. Joonistustarbeid, peale pliiatsite, ei saadud üldse. Vaatamata takistustele suudeti siiski kava läbi töötada ja kõik lõpetanud sooritasid edukalt sisseastumiseksamid keskkoolidesse.

Õppetöö sisulise külje tõstmiseks ja metoodilise töö süvendamiseks asutati metoodilised ainekomisjonid eesti keele, vene keele, saksa keele ja maateaduse alal ning klasside metoodilised koondised I-IV kl. õpetajaist. ...Tunnikonspekti nõuti kõigilt õpetajailt.

25. jaan. viidi koolis läbi ülevallaline õpetajatepäev, kus näidistundidega esinesid M.Sakk (eesti keel IV kl.), L.Aavik (vene keel III kl.) ja E.Liiv (matemaatika VI kl.). Vastavalt ettekirjutustele teostati eriti kevadperioodil hommikvõimlemist õpilasile. Suure õpilaste arvu tõttu viidi hommikvõimlemine läbi klasside kaupa, nii et igal klassil oli hommikvõimlemist üks kord nädalas.

Koolimaja teise korra koridori seati sisse eeskirjade kohane sõjaline nurk, kust selleks otstarbeks eraldati osa koridori võrestikuga. Sinna paigutati ka pioneeride seinaleht ja seati üles raadio valjuhääldaja. Ühtlasi oli sõjaline nurk kasutusel ka lugemislauana.

Sõjalise ala õppeabinõude, eriti püsside, hoidmiseks ehitati relvakapp ühest söögi- toa ukseavast. Koolil oli kasutada 4 vintpüssi ja 3 väikekaliibrilist püssi. Õpilased sooritasid väikekal. püssist mitmed katsed. Vastava nõudmise peale tagastati relvad 1946. a. suvel.

Endiselt oli raskusi koolimööbliga. ...Uute koolipinkide valmistamiseks võimaldati küll summasid, kuid töökojad ei suuda tellimusi täita... Inventari osas saadi juurde muretseda raadioaparaat ja kirjutusmasin... Uusi õppeabinõusid juurde muretseda ei saadud peale mõninga tühja-tähja. Terav puudus on poeglaste käsitööriistadest.

Koolis tegutsesid pioneeride organisatsioon, kehakultuuri kollektiiv ja punase risti ring. Pioneeride tegevus oli võrdlemisi loid ja piirdus mõningate koonduste läbiviimisega ja riiklike tähtpäevade tähistamisega. Pioneere oli 87, oktoobrilapsi 31. Van. pioneerijuhina tegutses õpet. E.Saaren.

Edukalt tegutses kehakultuuri kollektiiv õpet. Kärmiku juhtimisel. Viidi läbi 2 suusacrossi, jooksucross, kahed kergejõustiku võistlused, rahvastepalli võistlused ning male- ja kabeturniir. Parimaile võistlejaile anti auhindu.

Kevadel korraldati seoses õpilaste isetegevuse olümpiaadi läbiviimisega 3 avalikku pidu. Auhindamise komisjon sõitis kohale Rakverest. Meie kool saavutas auhindu järgmistel aladel: laulukoor E.Kanteri juhtimisel - I koht, tantsutrupp A.Spirka juhtimisel - II koht (esimene koht jäi välja andmata), näitetrupp M.Saki juhtimisel ja poeglaste käsitööd E.Liivi juhatusel - III koht (esimene ja teine koht jäid välja andmata). Peale selle saavutati hulk individuaal-auhindu, neist kaks esimest kohta jooniste alal (H.Vildek, J.Kirsi), esimene koht karakteritantsus (M.Tipp ja S.Spirka), esimene ja kolmas koht kirjandite eest (K.Kadopa ja E.Vilimäe) ja deklamatsiooni esitamise eest teine koht (H.Johannes).

Lisaks nimetatuile saavutati mitmed auhinnad sportlikel aladel. Parima kollektiivina neilt valikvõistlusilt võttis osa Rakvere Teatrimajas korraldatud esinemisõhtust kooli õpilaskoor ja esines ka Tallinnas korraldatud üleriigilisel õpilaste isetegevuse ja omaloomingu olümpiaadil, kus saavutas üleriigiliselt III koha (esimene koht jäi välja andmata).

Valla täitevkomitee ei suhtunud küllalt hoolitsevalt koolisse ja tihti tuli selleks esitada rangeid nõudmisi. ...oleks loodetud täitevkomitee abile, siis oleks kool pidanud pikemat aega õppetöö katkestama puude puudusel. Olukord aga lahendati lastevanemate kaasabil... Samuti läks koolijuhatajal korda hankida Riikliku Plaanikomisjoni kaudu 100 t põlevkivi, mis lastevanemate poolt talgute korras veeti raudteejaamast koolimajja. Kahjuks oli põlevkivi kvaliteet väga halb rohke paesisalduse tõttu, mistõttu sellest jätkus vaid paariks kuuks. ...Ka remonttööde läbiviimisel jättis täitevkomitee abi palju soovida. Puudus vajalik remontmaterjal ega polnud saada remonttöölisi.

Normhindadega aga ükski vabatahtlikult tööle ei tule.

1. nov. alustati koolieine keetmisega õpilasile ja õpetajaile. Toiduained töid einestada soovijad ise kokku. Keetjaks palgati Linda Kokuta. ... Einestati söögitoas, kuhu läks korda valmistada kooliteenijate abiga juurde 8 pikka söögilauda.

Kooli juures töötas erieelarvel internaat, mida juhatas Linda Kanter. Keetjaks oli Olga Suurkaev, koristajaks Helene Kuusemäe. Internaadis oli kuni 49 õpilast... Magamisruumid olid vanades hoonetes, tütarlastel teepoolse maja teisel korral 2 tuba ja poistel 2 endist klassiruumi hoovimajas.

Kooliteenijad...Lisette Mägi ja Marie Velleõu...Vello Velleõu.

Kevadel lammutati õpilaste abiga sakslaste ehitatud killukaitse vallid koolimaja ümber.

Raskusi oli põlevkivituha mahutamisega, kuna tuhamägi rikub kooli ümbrust...Samuti ei suudetud lammutada endiste barakkide ümber olnud muldvalle, mis ka ei ole iluks ümbrusele.

Kooli spordiplatsiks saadi juurdelõiget saeveski taga asuvast maatükist, mis rahvamaja spordiväljakuga koos võimaldab enamvähem nõuetele vastava spordiväljaku rajamise. Plats on aga kallak, mistõttu tööd selle väljaehitamisega on rohkesti...

Sõda on lõppenud. Valitseb uus harjumatu riigikord. Sellega peavad harjuma nii õpilased kui ka õpetajad. Hariduse omandamise vajalikkuses ei kahtle küll keegi. Kadrina kool annab hea aluse, sest enamus jätkab keskkoolides, seejärel jõuab õpilasi ka kõrgkoolides-

1946. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

se, kuigi sinna jõudmist takistab suuresti poliitiline filter. Kooli juhtkond ja kogu personal on jäägitult pühendunud oma kooli sõjahaavade ravimisele, seega kogu Kadrina uuele elule äratamisele. Et see ka korda on läinud, annab tunnistust jätkuv kroonika.

1946/47

1946.a. suvel viidi kooliruumes läbi suuremad remondid. Keldrikorra põrand tsemenditi, valgendati klassiruumi, saal, keldrikorra koridor, söögituba, rieteruum ja õpetajatetuba. Vanades hoonetes tehti suurem remont hoovipealses majas, kuhu paigutati kaks klassiruumi. Teeäärses majas korrastati senini kasutamata ruum poeglase internaadiks. Sellele vaatamata on kooliruumid jäänud kitsaks ega suuda mahutada pidevalt suurenevat õpilaste hulka (koolis töötas 11 klassikompl. 302 õpilasega). Olenevalt ruumide kitsusest astuti koolijuhataja poolt samme koolihoonele juurdeehituse teostamiseks. Vastav plaan koostati ja juurdeehitus planeeriti 1948. ja 1949. aastale. Juurdeehituses on ette nähtud internadiruumid 80 õpilasele, moodne võimla, 5 klassiruumi, söökla, internaadi köök kõrvalruumidega ja 2 korterit.

Kooli ümbruse lõplikku rajamist on senini pidurdanud kavatsetav juurdeehitus. Spordiplatsile rajati esialgne jalgpalliplats, kuulitõukering, hüppeauk ja võrkpalliväljak. Spordiplatsi väljaehitamine on aga tohutu töö, mis nõuab palju aega ja kapitali. Kooli ümbrust rikub põlevkivituha paigutamispai, kuigi õpetajate ja kooliteenijate ühistööna suur osa tuhamäge tasandati.

Raamatukogust kõrvaldati vastavalt eeskirjadele kõik keelatud ja kõlbmatu kirjandus. Seetõttu kuivas raamatukogu kokku 441 köitele. Rohkesti on juurde muretsetud uuemat ilukirjandust õpilaskogusse...

Õppeedukuse tõstmiseks kasutati õpilaste šeflusvahekorda, konsultatsioone, informeeriti sageli lastevanemaid laste edasijõudmisest. Mõnes aines on nõutud lastevanemate allkirjad kontrolltöödel.

Õ.a. algul kaotati koolest sõjaline õpetus ja sõjalise ala juhataja määrati ümber kehalise ala juhatajaks.

Distsipliin mõne noorema õpetaja (Saukas, Leps, Kärmik) tunnis jättis soovida, mistõttu kahel õpilasel alandati käitumist. Samuti alandati käitumist 3 tütarlapsel loata tant-supeol viibimise pärast.

1947. aasta VII
klassi lõpetajad
ja õpetajad.

Kuna keskkool on esimeseks võõrkeeleks enamuses inglise keel, alustati V kl. inglise keele õpetamist saksa keele asemel alates uuest aastast.

Vastavalt korraldustele õpiti Partei ajalugu ja sooritati suvel eksamid.

Seltskondlikust tööst võeti elavalt osa. HKT AÜ Kadrina Piirkonna kammerorkester saavutas Tallinnas võisteldes ülevabariigiliselt I koha. Laulukoor võttis osa 12. üldlaulupeost.

Pioneere oli 117, oktoobrilapsi 43, kommunistlikke noori 9. Peale korrapäraste salga- ja rühmakoonduste korraldasid pioneerid 3 avalikku lõkkeõhtut, ühe omavahelise teeõhtu, nääriõhtu eraldi pioneeridele ja oktoobrilastele ja kaks pidulikku koondust, kus pioneeridele anti märgid ja kaelarätid. Eriala märgikatseid sooritati 45. Võeti osa maakondlikust pioneerlennust Rakveres, kus meie pioneerid osutusid maakondlikus ulatuses üheks paremaks malevaks. Ülevabariiklikust pioneerlennust Tallinnas võttis osa 15 parimat pioneeri.

Teostati rohkesti idanemisproove, istutati üle 2 ha metsa, võeti osa metsaraie hoogtööst jne. Organiseeriti õpilaskomitee. Ringidest töötasid edukalt kehakultuuri kollektiiv (106 liiget), laulukoor (82 liiget) ja rahvatantsu rühm. Punase Risti ring töötas võrdlemisi loiult, kuigi ringil oli 184 liiget. Piirduti vaid liikmemaksude kasseerimisega.

Spordikollektiiv viis läbi 2 suusakrossi, jooksukrossi, rahvaste- ja võrkpallivõistlused, male- ja kabeturniiri, võistlused õhupüssist laskmisel ja kergejõustiku võistlused. Laulukoor omandas ülevabariiklikul õpilaste isetegevuse olümpiaadil 1946.a. suvel III auhinna. 1947.a. suvel võeti osa 12. üldlaulupeost ja koor oli majutatud Ülemnõukogu Presiidiumi hoonesse. Õpilasi toitlustati 3 korda päevas, tasuta. Einestati Kadrioru lossi suures saalis. Preemiaks määrati hiljem igale õpilasele siidriiet. Õpilasorkestrile ei saadud ka sel õppeaastal "hinge sisse". Seinaleht "Tungal" ilmus 19 numbrit.

Kooliarsti (dr. Espenberg) poolt on kõik õpilased läbi vaadatud ja eraldatud tervise järele 3 gruppi. Kaitsesüstimisi on tehtud difteeria ja tüüfuse vastu. Arstlikul ülevaatusel on ilmnunud rohkesti nahahaigusi (mitte sügelisi). Riidetäisid esines paaril juhul...

Kooli revideeris insp. Kaalep 13. - 15.III 47. Hea õppe- ja kasvatustöö teostamise eest määrati koolile ENSV III preemia hariduse alal rbl. 5000.- 50% preemiasummast määrati kooli orkestrile pillide muretsemiseks...

Kooliteenijatena ...võeti ametisse Anna ja Friedrich Kertnerid. Kõigile kooliteenijaile võimaldati tasuta korter, küte ja valgustus.

1947/48

Koolimaja juurdeehitus jäi alustamata, sest puudusid krediidid. Sakslaste ehitatud barrakkide muldvallid jõuti tasandada, kuid ümbruse kaunistamisega on veel palju tööd,

Osa spordiplatsist, kuhu rajati jalgpalliplats, kuulitõukering, hüppeauk ja võrkpalliväljak.

eriti maja lõunapoolses osas, kuhu on kaevatud suured nõod kavatsetava kivitee ehitamiseks. Spordiväljak on ühine rahvamajaga. Seal teostati hädavajalikud tööd: rajati ringtee ja tõuke- ning heiteringid ja võrkpalliväljak.

Õppeaasta jooksul saadi HO kaudu juurde 20 uut koolipinki. Siiski aga on koolipinkidest suur puudus ja kahes klassis kasutatakse veel koolipinkidena pikki söögilaudu. Juurde muretseti veel 12 tooli õpetajatetuppa. Suurematest õppeabinõudest saadi juurde muretseda mitmesuguseid tabeleid ja mudeleid anatoomia alalt. Koolile määratud Nõukogude Eesti preemiasummaga rajati alus mandoliiniorkestrile, kuhu osteti põhipillid.

Kooli raamatukogus on 519 köidet... Vanemad õpilased kasutavad kooli raamatukogu kõrval ka rahvaraamatukogu. Raamatukoguhoidjaks on B.Peil.

Koolikohustuslikke lapsi oli koolipiirkonnas 285, kes kõik õ.a. algul ilmusid kooli...

Koolis töötasid järgmised õppejõud: Elmar Kanter (direktor), Mare Sakk (õppealajuhataja), Elmar Liiv, Liis Aavik, Edgar Kärmik, Anette Randma, Aino Tamm, Anette Spirka, Marie Sallaste, Kiira Neem, Laine Orupõld...Valentine Botvin...Hildegard Lepamets...E.Saaren...M.Tonka. 1947.a. suvel korraldasid õpetajad ühise ekskursiooni Leningradi ja 1948.a. suvel võtsid reisist Taga-Kaukaasiasse osa E.Kanter, K.Neem, N.Malts ja A.Spirka. Lastevanemate komitee oli 21-liikmeline. Esimees Arnold Kastemäe.

Koolimaa üldsuurus oli 8 ha... Kooliaeda rajati väike puukool. Aias on veevärk.

1948/49

Kool alustas tööd 10 klassikomplektiga ja 13 õpetajaga... Õpilasi oli õ.a. algul 303, kuid kevadeks jäi nimekirja 268 õpilast. Suure väljalangemise põhjustasid ... mitmete õpilaste

1948. aasta pedagoogid, kelle seast Aino Tamm (teises reas vasakult teine) küüditati 19.03.1949.

1948. aasta VII klassi lõpetajad.

ümberasustamine koos nende vanematega NSVL teistesse liiduvabariikidesse.

Kõik õpetajad õppisid iseseisvalt Stalini biograafiat ja teoseid, kuid katsed kevadel õiendas ainult 3 õpetajat. Iga nädal oli korraldatud ühisõppimine.

Õppeainete paremaks süvendamiseks ja nõuete ühtlustamiseks moodustati koolis 6 ainekomisjoni...

Rohkesti korraldati ka näidistunde ja lahtisi tunde paremate õpetajate (Sakk, Neem) tööga tutvumiseks. Õppetööd revideeris inspektor A.Nõmmaru 22. ja 23. dets. ning ühel korral kehalist kasvatust Virumaa Spordikomitee esimees R.Tõke.

Pioneeride oli 156, oktoobrilapsi 28 ja kommunistlikke noori 8. Pioneerid ja kommunistlikud noored tegutsesid intensiivselt, kuid töö jäi suurelt osalt formaalseks ja lastele mitte huvipakkuvaks...

Kehakultuuri kollektiiv tegutses edukalt. Saavutati üks ENSV koolinoorte meistritiitel (Õie Haljak slalomis) ja mitmed Virumaa koolinoorte meistritiitlid (500 m suusatamine tütarlastele, 4 meistritiitlit maadluses jne.). Hästi täideti ka VTK ja OVTK määrginorme. Koolile anti kehakultuuri kollektiivi eduka tegevuse eest ENSV II preemia-aukiri ja 2000 rbl. rahas.

Teistest ringidest tegutses edukamalt naturalistide ring, mis alustas tööd sel õppeaastal L.Kanteri juhtimisel ja kasvas mitmesuguseid lilletaimi kooli vajaduseks ning rajas kooliaeda katselappe mitm. katsete läbiviimiseks. Väga palju jääb aga veel teha

1949. aasta VII klassi
neiud-õpetajad ja
klassijuhataja Marie
Sallaste.

1949. aasta VII klassi
noormehed ja õpetajad.

elavnurga rajamisel ja õppeaia korraldamisel. Kooli seinalehte "Tungal" andis välja kirjandusring õpet. Saki juhtimisel 20 numbrit. Hästi oli kirjandusringi poolt korraldatud lugemislaua, mis ruumi puudusel oli organiseeritud koridori Punase Risti ja tehnikaringi töö oli juhuslik ega näidanud nimetamisväärsed tulemusi...

Koolipidudel mängiti näidendid "Saabastega kass" (26.XII) ja "Ebahaige" (16.IV).

Kevadel võeti osa koolinoorte isetegevuse ja omaloomingu olümpiaadist ja saavutati vabariigi ulatuses I auhind teises vanusegrupis lavatantsu alal omaloomingulise tantsuga "1. mai", mille autoriks oli õpet. Spirka.

Ühiskondlikus korras abistati 1948.a. kevadel loodud kolhoosi "Esimene Mai" N eerutis, mis on Virumaa esimesi kolhoose... Edukalt aidati kaasa ka valimiste läbiviimisele 16. veebr. 1949.a.

Kooli šeffidest abistasid kooli hästi Kadrina Tarbijate Kooperatiiv, kes annetas koolile rbl. 2600 kitsasfilmiparaadi ostmiseks...

ENSV preemiasumma eest osteti rõõbaspuud ja tsentraliseeritud korras saadud summadega osteti mikroskoop, tsentrifugaalmasin, baromeeter, läätsade kogu ning 8 komplekti mitmesuguseid pilte.

Kooli õpilaste- õpetajate raamatukogus oli seisuga 1. jaan. 1949.a. 515 raamatut.

...olid... koolis ametis arvates 1. jaan. 1949.a.: majandusjuhataja, kelleks oli I.I 48- I.VI 48 Heino Kalamäe, arvates 1. okt. 1948 Julius Kaarma; raamatukoguhoidja (poole kohaga), kelleks oli I.I 48 -20.X 48 Benita Peil ja alates 20.X 48 Lucilla Kaarma...

1949/50

Õppetöö kulges takistusteta... Tunda andis siiski mõningate raamatute hiline kättesaamine ja õppeaasta lõpul vihikute vähesus. Nii saadi VII kl. eesti kirjandusloo õpik kätte alles märtsikuus ja VII kl. ajalooõpikut polnudki, mistõttu oli raskusi õppekava läbiviõtmisega.

Püüti tundides erilist tähelepanu pöörda käekirja parandamisele, jutustamisoskuse arendamisele, korralikule esinemisele. ...Pandi koridori üles kooli õppetöö eesrindlaste autahvel.

Õppetööd revideeris inspektor A.Nõmmaru 18., 19. ja 20. jaanuaril ja jäi õppe- ja kasvatustöö saavutustega täiesti rahule.

Pioneere oli 146, kommunistlikke noori 15. Oktoobrilaste nimetus kaotati. Pioneerid ja kommunistlikud noored olid edukad õpilased. Mõningate edusammude peale vaatamata esines ka sel õppeaastal pioneeritöös palju formaalsust ning sisulise töö vähesust, mis on suurelt osalt tingitud vanempioneerijuhi vähesest huvist pioneeritöö vastu. Suurema osa tegelikust tööst tegid klassijuhatajad. ...Toreda üritusena viidi suvel 29.VI - 2.VII läbi oma kooli pioneerilaager Viitnal, kust osa võttis 36 pioneeri.

Edukamatest ringidest võib esile tõsta kehakultuuri kollektiivi, kus aga samuti sisuline töö jätab mitmeti soovida. Nii pööratakse kollektiivis tähelepanu vaid "tippudele", kuna järelkasvu silmas ei peeta. Saavutustest kehakultuurilise töö alal peab märkima suusa- baasi organiseerimist kooperatiivi abiga, kuhu muretseti 20 paari suuski, kuid sidemeteta; kehakultuurinurga sisustamist koridoris ja Helle Niguli saavutust - ENSV koolinoorte meistritiitel suusatamises. Tehnikaring võttis osa füüsika katseriistade valmistamisest ja esines 18 omavalmistatud õppeabinõuga Rakveres korraldatud näitusel. Valmistati anum- baromeeter, riist joonpaisumise demonstreerimiseks, elektrimootori mudel jm.

Kooli elavnurga sisustamine ja korrashoid jättis palju soovida.

Kanti ette näidend "Timur ja tema meeskond". Lastekooriga võeti osa üldlaulupeost (koorijuht E.Kanter)... Kevadel viidi läbi ekskursioon autol Kadrina - Väike-Maarja - Jõgeva - Tartu.

Kool oli sel õppeaastal määratud kolhoos "Viisnurk" šefiks (Lante, Sirgu, Härjadi ja Tirbiku külad).

Kolhoosi abistati ca 300 normipäeva ulatuses, eriti kartulivõtmisel ja viljakoristamisel. Abistati veel kolhoose "Võit", "Undla" ja "Edu". Töö eest saadi toiduaineid, mida kasutati koolieine valmistamiseks.

Õpilaste hinded ja märkustevihikud olid lastevanemaile alati kättesaadavad.

Internaadis oli talvekuudel 45 õpilast. Toitlustamine toimus eelmiste aastate korra kohaselt neli korda päevas. Internadiruumid on kitsad...

Endiselt oli raskusi kütteküsimusega, kuid koolitöö katkestamist kütte puudusel ei esinenud. Küll aga katkestas normaalset töötamist keskküttekatla pragunemine, mille remontimise pärast 29. nov. - 6. det. katkestati õppetöö I-III kl., teiste klassidega töötati kahes vahetuses vanas koolimajas.

Koolimajas teostati ulatuslikke remonte: värviti ukSED ja aknad, valgendati kõik ruumid. Ka internadiruumid valgendati ja tapeediti. Suurema tööna teostati roiskveekanalisatsiooni ehitus ca 250 m ulatuses. Ehitati 3 settekaevu ja üks kontrollkaev kogumismahuga 34 m³. Torustik tehti silikaatkividest. Remonttöödel abistasid ka õpetajad.

Tsentraliseeritud korras saadi HO kaudu veebruarikuus juurde 15 uut koolipinki. Nüüd pole enam vaja koolipinkidena tarvitada söögilaudu. ...Õppeabinõudest muretseti sel õppeaastal juurde hulk pilte, tabeleid, statiive, reostaate, suur akvaarium, galvanomeeter, aurumasina mudel, plahvatusmootori mudel ning mitmeid märgpreparaate.

Viiekümnendad... Hambapulbriga valgeks hõõrutud tennised, tants peale kinoseanssi kohaliku lõõtsamehe muusika saatel, lillelised bembergkleidid ja punased pojengid koolilõpupäeval... Selline oli sõjajärgsete aastate nooruse, selle varaküpsenud nooruse tege-

1950. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad. Direktori kõrval valla täitevkomitee esimees Harald Fäelmann.

likkus.

1950/51

1950/51. õppeaastal kool töötas seitsmeklassilise koolina 11 klassikomplektiga... Õpetajaid oli 16, õpilasi õppeaasta algul 316 ja kevadeks 305. Õppeaasta algas normaalajal 1. sept. ...

Seoses naaberkoolide - Neeruti, Põima ja Mädapea 7-kl. koolide - muutmise algkoolideks, suurenes sel aastal õpilaste arv tunduvalt. Koolikohustus täideti siiski 100%.

Õppeedukust kiskusid tagasi väga palju teistest, algkoolideks muudetud koolidest, tulnud õpilased. Eriti puudiliku ettevalmistusega õpilasi saatis välja Neeruti kool.

Kõik õpetajad õppisid iseseisvalt Partei haridusvõrgus Partei ajalugu koos algallikatega. Konsulteris I.Veltmander - EK(b)P Tapa raj. propagandaosakonna juhataja.

Visalt võideldi puudumiste vastu, külastati õpilaste kodusid, vesteldi igal võimalikul juhul lastevanematega, nõuti internaadi kasvatajailt hoolikat valmistumist õppimistundideks, abistati mahajääjaid ning võideldi järjekindlalt õppeedukuse tõstmise eest. Õppetundide kvaliteedi tõstmiseks ja nooremate õpetajate abistamiseks külastasid direktor ja õppealajuhataja senisest tihedamini tunde...

Kooli pioneerimalevas oli 146 pioneeri. Tegutses 18 salka. Kommunistlike noori oli 20. ...Pioneeride väline töö oli rahuldav... Sisuline töö aga jättis ka sel aastal mitmeti soovida...

Sel õppeaastal tegutsesid: kehakultuurikollektiiv E.Kärmiku juhtimisel, Punase Risti ring A.Spirka juhtimisel, tehnikaring N.Maltsa juhtimisel, kirjandusring M.Saki juhtimisel, vene keele ring M.Sallaste juhtimisel, kunstiring H.Plaadi juhtimisel, naturalistide ring E.Klinderi juhtimisel ja näitering A.Spirka juhtimisel.

Soovida jättis töö kehakultuuri alal. TippSPORTlaste tagaajamise taktika tõttu puudub sportlaste järelkasv. Nõrk on laste ettevalmistus kergejõustikus. E.Kärmik ei hoolitse pideva treeningu läbiviimise eest, vaid nõuab ainult võistlustest osavõtmist. Seetõttu oli

1951. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

me sel aastal rajooni ulatuses meie võrdlemisi halval, neljandal kohal. Samuti jätab soovida spordiplatsi korrashoidmine...

1. okt. 1950.a. kaotati endine administratiiv-territoriaalne jaotus valdade ja maakondade järele. Arvestades 1. jaan. 1951.a. läks kool üle oma arvepidamisele...

Sel suvel viidi läbi internaadiruumide laiendamine kooliteenija korteri arvel, ehitati uus korter hoovimajja seni kasutamata ruumi asemele, tehti uus laastukatus internaadihoone kõrgemale osale, tõrvati katuseid, värviti koolimajas paneelid, valgendati ruumid ja tehti internaadi kööki uued pliidid. Remonti kontrolliti mitmel korral ja tulemustega jäädi rahule. Isegi haridusminister külastas kooli uueks õppeaastaks ettevalmistamise kontrollimise eesmärgil 29. aug. ja oli sellega rahul. Kool hinnati parimaks rajoonis remondi läbiviimisel ja uueks õppeaastaks ettevalmistamisel. ...Esmakordselt selle aja jooksul võimaldub ka õppejõududel nüüd kätte saada seaduses ettenähtud küttekogus.

Järgnevad aastad koolikroonikas ei ole kajastatud sellise nüansirikkuse ja värvikusega, kui eelnevad. Kindlasti ei tähenda see, et koolielu oleks olnud igavam või sündmusteväsem. Kõik me teame, millist pinget, isegi survet tähendasid need aastad koolijuhile. Ometi

ÕPPEAINED	Edasijõudmine õppeainetes						
	I veerand	II veerand	III veerand	IV veerand	Aasta kokkuvõte	Eksamihinded	Üldkokkuvõte
1. Eesti keel	4	5	5	5	5	4	4
1. „ kirjandus	5	5	5	5	5	4	5
3. Ajalugu	4	5	5	5	5	-	5
4. Konstitutsioon	-	-	-	-	-	-	-
5. Vene keel	5	5	5	5	5	4	4
6. „ kirjandus	-	-	-	-	-	5	5
7. inglise keel	4	4	5	5	5	-	5
8. Aritmeetika	5	4	4	5	5	5	5
9. Algebra	-	-	-	-	-	-	-
10. Geomeetria	-	-	-	-	-	-	-
11. Trigonomeetria	-	-	-	-	-	-	-
12. Loodusõpetus	5	4	4	5	5	-	5
13. Maateadus	4	4	5	5	5	-	5
14. Astronoomia	-	-	-	-	-	-	-
15. Füüsika	-	-	-	-	-	-	-
16. Keemia	-	-	-	-	-	-	-
17. Psühholoogia	-	-	-	-	-	-	-
18. Loogika	-	-	-	-	-	-	-
19. Joonistamine ja joonestamine	4	5	5	5	5	-	5
20. Tööõpetus	5	5	5	5	5	-	5
21. Laulmine	5	5	5	5	5	-	5
22. Kehaline kasvatus	5	5	5	5	5	-	5
23. Lastehood, pedagoogika	-	-	-	-	-	-	-
24. Kirjatehnika	-	-	-	-	-	-	-
25. Ladina keel	-	-	-	-	-	-	-
26.	-	-	-	-	-	-	-

Märkus: 5 = väga hea; 4 = hea; 3 = rahuldav; 2 = puudulik; 1 = nõrk.

Õppenõukogu otsused ja tähendused

I veerandil	II veerandil	III veerandil	IV veerandil
Käitumine 5	Käitumise 5	Käitumine 5	Käitumine 5
Hoolsus 5	Hoolsus 5	Hoolsus 5	Hoolsus 5
Korralikkus 5	Korralikkus 5	Korralikkus 5	Korralikkus 5
Puudunud 5 tundi	Puudunud 12 tundi	Puudunud 5 tundi	Puudunud - tundi
Hilinenud - korda	Hilinenud - korda	Hilinenud - korda	Hilinenud - korda
<i>J. Spire</i> (Koolijuhataja)	<i>J. Spire</i> (Koolijuhataja)	<i>J. Spire</i> (Koolijuhataja)	<i>J. Spire</i> (Koolijuhataja)
<i>L. Harf</i> (Õpilase vanema või hooldaja allkiri)	<i>L. Harf</i> (Õpilase vanema või hooldaja allkiri)	<i>L. Harf</i> (Õpilase vanema või hooldaja allkiri)	(Õpilase vanema või hooldaja allkiri)

Õppetöö algab kooliaasta II poolel jaanuaril 1951 a.

Õppetöö algab järgneval kooliaastal *J. Spire* 1951 a.

Otsus kehtel: Viiakse klassi

Jäetakse _____ klassi teiseks aastaks

Järeleksam _____

Õppeülesanne suveks _____

Kooli pitsar. _____ Koolijuhataja *L. Kantu*

Kooli pitsar. _____ Koolijuhataja _____

ei kannatanud selle tõttu kollektiiv – õpilased ning õpetajad. Kool toimis, töötas ja arenes. Meile, tänastele vilistlastele, oli see vaid lapsepõlv, ilus kooliaeg. Aasta aastalt asusid koolis tööle noored pedagoogid, kes kõik on tolleaegsetele õpilastele eredalt mällu jäänud. Järgnevalt ongi nad õppeaastate kaupa vastavalt tööleasumisele kirja pandud.

1951/52

Kool töötas 7-klassilise koolina ühes vahetuses.

Koolis töötasid järgmised õpetajad: Dir. Elmar Kanter, Linda Kanter, Anette Spirka, Mare Sakk, Marie Sallaste, Anette Randma, Nigul Malts, Ellen Saaren, Kiira Neem, Edgar Kärmik, Valentina Botvin, Elvi Klinder, Helgi Plaat, Elvi Tiits, Evald Õisma, Liidia Roger.

1952/53

Kool töötas 7-klassilise koolina. Koolis töötasid järgmised õpetajad: Dir. Elmar Kanter, Linda Kanter, Anette Spirka, Nigul Malts, Edgar Kärmik, Valentina Botvin, Elvi Klinder,

1952. aasta pedagoogid ja kooli töötajad.

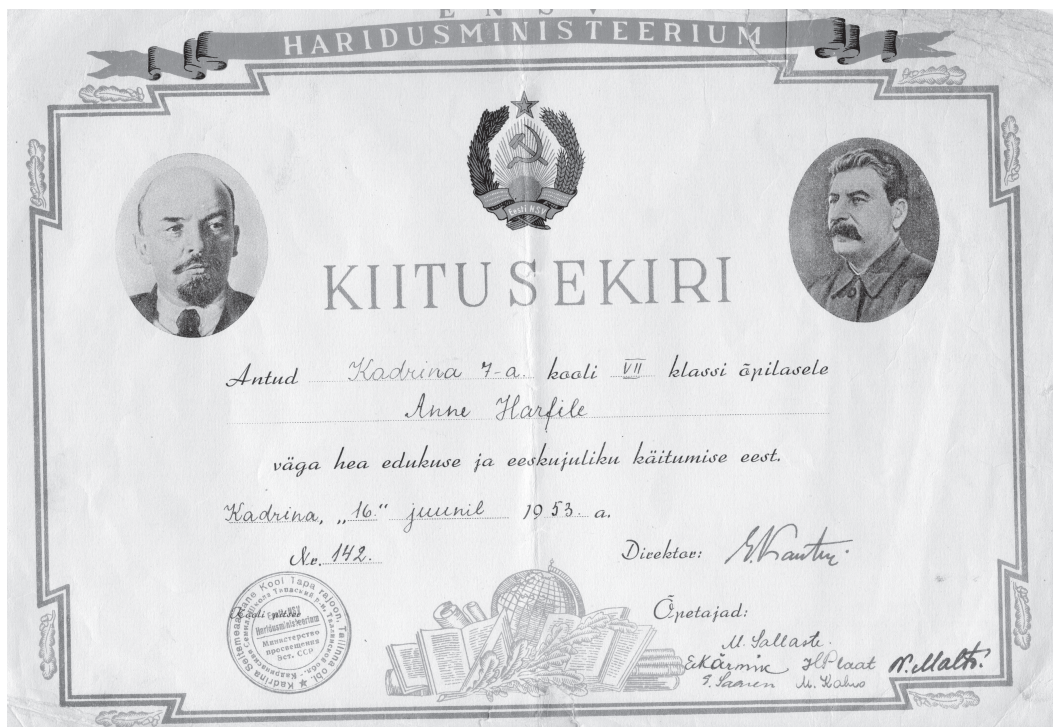
1952. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad. Esireas paremalt viies Melaine Siispool, tolleaegne külanõukogu esinaine; kuues Olga Niinesalu, kauaaegne rahvamaja juhataja.

Helgi Plaat, Elvi Tiits, Evald Õisma, Liidia Roger, Malle Kahro, Valve Grünfeldt, Ellen Saaren.
1953/54

Koolis töötasid: Dir. Elmar Kanter, Linda Kanter, Nigul Malts, Edgar Kärnik, Valentina Botvin, Elvi Klinder, Helgi Plaat, Elvi Gostsõllo, Evald Õisma, Liidia Roger, Malle Kahro,

1953. aasta VII klassi lõpetajad, õpetajad ja omavalitsuse esindajad.

Valve Grünfeldt, Hilja Eedma, Evald Eedma, Ellen Saaren, Marie Sallaste, Anette Randma.
1954/55

Kool töötas 7-klassilise koolina.

Õpetajaid oli 18: Direktor E.Kanter, Evald Õisma, Mare Sakk, Nigul Malts, Marie Sall-

1954. aasta grupp pedagooge.

1954. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

aste, Anette Randma, Edgar Kärmik (vanempioneerijuht), Ellen Saaren, Valve Grünfeldt, Evald Eedma, Hilja Eedma, Valentina Botvin, Helgi Plaat, Malle Kahro, Elvi Gostsõllo, Liidia Roger, Linda Kanter, Elvi Altmäe, Hilda Luhaveer.

1955/56

Kool töötas 7-klassilise koolina. Õpilasi oli 319, õpetajaid 20. Õpetajad: ...Ainu Soom, Ilse Teeväli, Evi Prits (vanempioneerijuht), ...August Nõmmaru.

1955. aasta grupp pedagooge ja 3 praktikanti õpetajate toas.

1955. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

Metoodilise töö raames töötas 5 aineseksiooni. Õppetöös ja väljaspool kooli tutvustati XX kongressi otsuseid. Pandi suuremat rõhku kontakti loomisele kodudega ja pedagoogilisele propagandale. Toimus õpilaste isetegevuse festivali ettevalmistamine ja osavõtt festivalist.

1956/57

Kool töötas 7-klassilise koolina. Lisaks vanematele klassidele avati ka IV klassis 2 paral-

1956. aasta
grupp pedagooge.

1956. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

1957. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad. leelklassi. Suurt rõhku osutati ideelis-poliitilisele kasvatustööle. Metoodilises töös oli esikohal frontaalse küsitluse laiendamine. Õpetajad täiendasid oma teadmisi vene keeles. Hoogtööpäevade korras abistati kolhoose, näit. kolhoosi "Punane Täht". Sellel õppeaastal organiseeriti koolis soe eine. Järgmiseks õppeaastaks viiakse koolis sisse ühtse vormiriietuse nõue. Õpetajaid oli 20: ...Hendo Sakk, Vaike Sammel.

1957/58

Toimub üleminek keskkooliks. Seoses õpilaste arvu suurenemisega ei mahuta koolimaja kõiki klasse. Osa klasse paigutatakse vanasse koolimajja ja õppetöö toimub kahes vahetuses. Õhtupoelses vahetuses töötavad neljandad klassid. Käesolevast aastast on avatud kaks kaheksandat klassi. On läbi viidud vormiriietuse nõue (pruun kleit, must põll). Õpetajate poliitilise enesetäiendamise raames toimusid vestlused. Töötas 6 metoodilist

1958. aasta lõpus saadab kollektiiv pensionile kauaaegse õpetaja Anette Randma. Fotel on jäädvustatud nii õpetajad kui ka teised kooli töötajad.

1958. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

ainesektsiooni. Kooliaeda ehitati köetav kasvuhoone. Õpetajaid oli 24: ...Rein Sakk, Ainu Kirotbek, Urve Viltrop, Irma Tanvell, Made Sendre.

1958/59

Koolis oli 380 õpilast. Keskkooli klassidest töötasid kaks VIII ja kaks IX klassi. Koolis töötas 25 õpetajat: ...Ilse Penter, Helge Keskküla, Tamara Botvin, Anne Juksaar, Evi Pihelgas.

1959/60

Kool töötas 17 klassikomplektiga... Juurde moodustati X klass. Töötati kahes vahetuses. Õpetajaid oli 29: ...Ado Raik, Kunda Raik, Mai Aasamets, Kira Leitsman.

1959. aasta VII
klassi lõpetajad ja
klassijuhataja
Valve Grünfeldt.

2. juunil 1959. a. toimus Kadrina k/n piirkonna asutuste ja majandite juhatajate koosolek, kus arutati Kadrina Keskkoolile juurdeehituse rajamist. Kuna riiklike vahendeid juurdeehituseks ei ole eraldatud, tehakse asutustele ettepanek abistada keskkooli materjalide muretsemisel. Asutuste juhatajad võtsid kohustused. Otsustati ehitustööd otsekohe alustada (väljavõtte k/n protokollist). 1959. a. finantseeriti Kadrina Kk juurdeehitust 500 tuh. rbl. ulatuses rajooni eelarve üleplaanilistest summadest. Kontroll ja hankelepingu sõlmimine jäi Tapa raj. TSN TK Kohaliku Majanduse osakonnale. Ehitustööd teeb Kadrina Kolhoosidevaheline Ehitusorganisatsioon. Keskkooli juurdeehitustöödest ja materjalide varumisest otsustasid igati osa võtta ümbruskonna asutused ja majandid:

Kadrina Tarbijate Kooperatiiv	30 tuh.rbl. ulatuses
Kolhoos "Kalevipoeg"	10 tuh.rbl. "
" " "Punane Täht"	10 tuh.rbl. "
" " "Esimene Mai"	10 tuh.rbl. "
Tapa RTJ	10 tuh.rbl. "
Võitööstus	annab lupja
Tööstuskombinaat	kuivatab puitmaterjali
Artell "Mineraal"	hangib värvid

Ajaloo keerdkäigud on siiski inimeste kätetöö. Kahjuks leidub alati ja kõikjal selliseid inimesi, kes ka kõige paremas ja õilsamas teos tonti näevad. Nii tuligi lahkuda meie

1960. aasta pedagoogid ja kooli töötajad.

1960. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad.

kauaaegsel teenekal direktoril Elmar Kanteril. Tema tööd Kadrina koolis ning mälestusi meie meeles ei suutnud aga see võimukoridoride jõudemonstratsioon kustutada. Kool töötas edasi, uuenes ja kasvas.

1960/61

Kool töötas kahes vahetuses: I vahetus - algus kell 8.30; II vahetus - algus kell 14.30; III klass pärast I klassi töö lõppu. Toimub üleminek 8-klassilisele koolikohustusele. Ülesandeks on kindlustada 7. klasside õpilastele üleminek 8. klassi.

Kooli võeti sisse tootmisõpetus loomakasvatuse, meditsiini-õdede, õde-perenaiste ja mehhanisaatorite erialadega alates IX klassist. Praktikabaasideks on mehhanisaatoritel Tapa RTJ ja kolhoosid, med.-õdedel Kadrina haigla, õde-perenaistel Tapa ETKVL-i söökla ja Rakvere restoran "Tallinn".

Dir. Kanter viidi üle Rakvere Internaatkooli, tema asemel määrati direktoriks Jäned Põllumajandustehnikumi õppejõud Kalju Lomp.

1961/62

Kool töötas ruumipuudusel mitmes kohas, kasutades kultuurimaja punanurka, RTJ-i saa-

1961. aastal Kadrina Keskkooli I lend, klassijuhataja Ado Raik.

1961. aasta VII klassi lõpetajad ja õpetajad, direktor Kalju Lomp.

Koolimaja juurdeehitus kerkitab.

Vastvalminud võimla.

li, vana koolimaja ruume.

Pedagoogiline kaader: Dir. Kalju Lomp, õppealajuhataja Ilse Kuusemäe, tootmisala juhataja Ado Raik, õpetajad Kunda Raik, Evald Õisma, Elvi Gostsõllo, Valentina Botvin, Tamara Botvin, Liidia Roger, Ellen Saaren, Ainu Kirotbek, Made Sendre, Evi Pihelgas, Hilja Eedma, Evald Eedma, Mai Aasamets, Valve Grünfeldt, Enn Randma, Vaike Talviste, Irma Tanvell, Asta Sander, Hilda Luhaveer, Helgi Kõiv, Laili Soover, Helgi Konist, Urve Viltrop, Elvi Altmäe, Helgi Hiiemäe, Laine Dimse (vanempioneerijuht), Kira Nõmmik, Ralf Liblik, Jaan Pekri, Alvi Näripäe (raamatukoguhoidja), Salme Kastemäe (laborant), Julius Kaarma (maj.juhataja).

Õpilastel on nõuetav uus vormiriieetus: tumesinine ülikond, tumesinine kleit valge kraega, kevadel ja sügisel sama seelik sinise-valgetriibulise pluusiga, must põll, vormimüts kollase paelaga.

Pioneeridel pidulikel juhtudel kanda pioneerivormi, kaelarätti kanda alati.

Koolihoone ehitustööd viiakse lõpule III kvartalis, 130 tuh.rbl. ulatuses on ehitustööde maksumus (täielik). Ehitati teine kasvahoone (1,91 tuh.).

1962/63

Kool alustas tööd ühes vahetuses, kuna juurdeehitus on valminud. Juurdeehituses on 8 avarat klassiruumi,

Keskkooli II lend ja õpetajad 1962. aastal.

keemia- ja füüsikakabinet, käsitööklass, võimla, keldrikorrusel söökla, köök, tootmisõpetuse ruumid.

Uue koolihoone valmimisega ja üleminekuga tööle ühes vahetuses toimub õpilaste toitlustamine kahel vahetunnil, internaadi lõuna peale viiendat tundi.

Uus internaat, endine leerimaja.

Kehtib nõue vormirietuse suhtes. Igal esmaspäeval enne tundide algust viiakse läbi 15-min. kultuurihommik.

Tootmisõpetuse erialad on järgmised:

1. põllumajanduse mehhaniseerimine ja elektrifitseerimine
2. loomakasvataja-mehhanisaatori eriala
3. õde-perenaise eriala.

Koolis alustas tööd muusikaklass 5 õpetajaga:

Elmar Voolaid	- akordeon, trompet
Kunda Raik	- klaver
Kesvatera	- akordeon
Malle Tamm	- klaver
Piia Kroon	- üldained

1963.a. 1. jaanuarist alates muudeti rajoonide administratiivseid piire, seoses sellega Kadrina k/n viidi Paide rajooni alluvusest Rakvere rajooni.

Pedagoogiline kaader: ...Hilma Voolaid, Leo Olesk, Urve Kukk, Eduard Sepman, Maili Kukk, Elmar Voolaid, Valve Olesk (sekretär), Virve Lomp (laborant).

Kool on kollektiivne looming. Loojateks on täiskasvanutest õpetajad ja oma lapsepõlves viibivad lapsed. Nad mõlemad arenevad ja vananevad koos kooliga. Tulemusena näeme

1963. aastal III lend, klassijuhataja Tamara Botvin.

kooli näoilmet. Kadrina kooli kujundajaks sai aastateks 1963 kuni 2000 direktor Otto Amer.

1963/64

Kool töötas 17 klassikomplektiga... Tootmisõpetuse erialad olid: traktoriremondi lukkse-

1964. aastal IV lend ja klassijuhataja Liidia Roger.

pa ja loomakasvataja-mehhanisaatori eriala. Toimus üleminek tsentraliseeritud raamatupidamisele... Uuest õppeaastast määrati direktoriks Otto Amer..

1964/65

Kool töötas 19 klassikomplektiga... Toimus üleminek uuele palgasüsteemile, mis stimuleerib kõrgemat haridust. Koolis töötas noorem ja vanem pikapäevarühm, kus peale lõunat õppisid need lapsed, kel vanemad on tööl, need kel on raskusi õppeainetes. Toitlustatakse koolis. Tegutsesid ainekomisjonid enesetäiendamiseks. Õpilastel oli võimalus õppida muusikaklassis klaveri ja akordioni eriala. Õpilasringe oli 17. 1964.a. suvel olid vanemad õpilased töölaagris "Sõpruse" kolhoosis. Pandi kartuleid, istutati kaalikaid, veeti ja pandi kokku heinu, rohiti. Tööd tehti 835 rbl. ulatuses.

1965/66

Kool töötas 11-kl. keskkoolina. 1965.a. olid keskkoolid vahepeal muudetud 10-klassilis-

1965. aastal V lend ja klassijuhataja Milvi Amer.

teks. Rahvusvabariikide soovidele vastu tulles kehtestati peagi uuesti 11-klassiline kesk-kool, kuna on vaja õppida ka emakeelt, vabariigi ajalugu ja geograafiat. Tootmisõpetus muutub polütehniliseks, s.t. õpilased ei saa kutset, vaid üldise polütehnilise ettevalmis-tuse. Uue õppeainena on VIII klassis "Vestlusi nõukogude ühiskonnast", IX klassis on fakultatiivse ainenäite pedagoogika-psühholoogia. Töötasid noorem ja vanem pikapäeva-rühm. Tegutses muusikaklass...

1965.a. suvel teostati kooli ruumides sanitaarremont. Samal suvel hakati rajama staa-dioni, kus teostati sõjaväeosa tehnika kaasabil ulatuslikud mullatööd (ca 15000 m³). Tasandati ja looditi staadioni maa-ala, kaevati valmis süvend ujula jaoks. Õppeaasta jooksul on muretsetud juurde õppevahendeid. Saali muretseti 300 tooli 1500 rbl. ulatu-ses. Uue sisustuse sai õpetajate tuba: mööbel, raadio jm.

Õpilasi oli õppeaasta algul 505, õppeaasta lõpul 484. Klassikomplekte oli 17...

Tootmisõpetuse baasiks on Koondis EPT Kadrina osakond ja Hulja sovhoos. Kevadel oli IX kl. praktiline Hulja sovhoosis, osa Koondise osakonnas. Agrokeemia grupp Kuusiku Sordiaretusjaamas.

Tasuta toitlustati pikapäevärühmades 30 õpilast. Sooja einet anti kooli poolt tasuta 38 õpilasele, lisaks toitlustati tasuta majandite poolt.

Internaat paikneb endises ümberehitatud leerimajas. Internaadis oli 79 õpilast. Kas-vatajaid oli 2... Koolipidusid toimus 3. Üks sega-eeskavaga pidu märtsikuus, teine mai-kuus. Vanemate klasside näiteringilt esitati dramatiseering aprillikuus... Õppeaasta lõpul toimus õpilaste käsitöönaitus...

Kehakultuurikollektiivi kuulusid V-XI kl. õpil. Edukamalt töötasid suusatamise ja ker-gejõustiku seksioonid. Hästi tegi matka- ja orienteerumisalast tööd õpilane Ivar Masing. Aasta jooksul toimus 53 spordiüritust. Valmistati ette 26 II järku, 35 III spordijärku. Kergejõustikuvõistlustel saavutati rajoonis V koht. Jüriöö jooksus keskkoolide hulgas jõudis vabariigis I kohale. Suusatamises saavutati rajoonis IV koht.

Punase Risti algorganisatsiooni kuuluvad kõik õpilased... Võeti osa rajooni sanitaar-võistlustest, kus saavutati V koht... Tuntakse suurt puudust kooli õest.

1966/67

Kool töötas keskkoolina, 19 klassikomplektiga, üks III kl. ja üks IV kl. töötas õhtupoolikul.

1966. aastal
VI lend, klassi-
juhataja Elvi
Gostsõllo ning
teised õpetajad.

...Jatkati staadioni ehitamist (peamiselt suvel). Koolile muretseti juurde uut mööblit, stendide aluseid jm. Täiendati õppevahendite baasi, eriti füüsika osas.

Keskooli klassides oli tootmisõpetus masinaõpetuse ja agrokeemia erialaga. Pika-päevarühmi töötas sel õppeaastal 3, neis oli kokku 110 õpilast. ...Internaat töötas 3 kasvatajaga... Koolis töötas ka muusikaklass.

...Kevadel toimus koolis metoodiline konverents koos endavalmistatud õppevahendite näitusega. Korraldati ülekoollisi kontrolltöid, arutati tulemusi komisjonides. Käsitleti metoodilisi küsimusi, anti lahtisi tunde, külastati vastastikku tunde...

Käesoleval õppeaastal seati algkooli osas sisse 5-päevane nädal, laupäeval neil õppetööd ei toimu. Õppetöö tulemused ei halvenenud, isegi paranesid veidi. Samal ajal tehti V-VIII kl. edukatele õpilastele soodustus 5-päevase nädala näol, nad võisid laupäeval koju jääda. See korraldus aga ei õigustanud end päriselt, desorganiseeris ka teisi õpilasi...

Tähtsa sündmusena tuleb märkida õpetajate kongressi puhul teiste vabariikide haridusministrite pidulikke vastuvõttu meie koolis.

...Töötas õpilasklubi "Vikerkaar", mis ühendas klassivälise töö, aine- ja huvialaringid. 1 x kuus oli klubiõhtu. Häid tulemusi saavutasid kommunistlikud noored spordis, eriti suusatamises. Püsivad sõprussidemed olid sõjaväeosaga, nad aitasid ka läbi viia sõjalist mängu "Zarnitsa". Suvel võeti 10-liikmelise koondrühmaga osa rajooni komnoorte kokkutulekust Karepal.

...Suvel oli malevalaager Kauksis 120 pioneerile. Pioneeride - noorte miilitsasõprade 15-liikmeline koondrühm võtab osa rajooni kokkutulekust. ...Malevanõukogu esimehe asetäitja Lea Tooming käis sõprusrongi koosseisus Saksa DV-s.

1967/68

Kool töötas keskkoolina... Alklassid töötasid 5-päevase töönaladalaga...

Õpilasi 532... Õppeedukus sügisel 94,2 %...

1967. aastal
VII lend ja
klassijuhataja
Eduard Sepman.

...Jatkati staadioni ehitustöid. Sisustati tootmisõpetuse kabinette. Saadi 24-kohaline buss.

...Keskkooli klassides olid tootmisõpetuse erialadeks masinaõpetus ja agrokeemia...

...Enamus majandeid võimaldas oma lastele tasuta toidu. Koolis töötas muusikaklass...

Tähtsaim sündmus sel õppeaastal oli kooli 65-nda aastapäeva tähistamine. Seda tehti esimest korda ja sellepärast olid ettevalmistustööd suured ja põhjalikud. Algasid juba kevadel, kui moodustati komisjon aastapäeva läbiviimiseks. Sügisel õpiti kontserdikava ja ettekannete saamiseks korraldati konkurss, kust parimad said õiguse esineda pidulikult kontserdil. Korraldati koolimaja, valmistati stende ja näitusi mineviku ja tänapäeva kohta. Valmistuti ettekanneteks. Tehti kutsed, linnid rindapanekuks ja saadeti laiali sadu kutseid endistele õpilastele ja õpetajatele.

Aastapäev toimus koos õpetajate päevaga, mida hakati esmakordselt tähistama. Külalisi oli palju, endisi õpilasi, õpetajaid, sõnavõtte oli palju, samuti kingitusi, tervitusi. Samal päeval avati vanal koolimajal mälestustahvel revolutsionäär August Lillakale, kes õppis Kadrina koolis. Lõpuks oli jalakeerutus ja õpetajatele-külalistele peolaud kultuurimaja saalis. Aastapäeva tähistamine läks ilusasti korda. Tähistamine pidi muutuma traditsiooniks iga 5 aasta järgi. Teisi tähtpäevi tähistati endisel viisil.

...Õpilasklubi "Vikerkaar" korraldas puhkeõhtuid võistluste, viktoriinide ja mängude ning tantsuga. Klubi ühendas ka huviala- ja aineringid... Tublid olid kommunistlikud noored - sportlased eriti suusatamises.

...Pioneerirühmi oli 8. Viidi läbi "Zarnitsa" sõjalis-sportlik mäng, eriti suurejooneliselt toimus see talvel. Mitmesuguste ülesannete täitmisega liiguti suuskadel Kallukse vaateorni juurde. Jagati isegi välikatlast hernesuppi. Mängu aitasid läbi viia sõjaväelased, kes mängu lõpetamist tähistasid rakettide laskmisega. Malevalaager toimus Kauksis. Edukalt esinesid noored liiklusinspektorid rajooni kokkutulekul, samuti noored tuletõrjujad.

1968/69

Kooliruumides teostati sel õppeaastal põhjalik sanitaarremont. Värviti peaaegu kõigis klassides põrandad, paneelid, aknad-uksed ja samuti koridorid, fuajee, kabinetid jm.

1968. aastal
VIII lend ja
klassijuhataja
Urve Kukk (Stern).

ruumid, valgendati lagesid. Vahendid klasside remondiks eraldasid igale klassile kinnistatud šeff-asutused. Suvel remonditi internaadiruumid. Teistkordselt värviti koridore veel kevadisel koolivaheajal, kuna kevadel oli oodata külalisi naabervabariikidest - Lätist ja Leedust. Kool töötas 21-komplektilise keskkoolina. Paralleelklassid olid I-IX klassini. Seoses sellega oli tekkinud ruumikitsikus ja IIb, IIIb ning IVb kl. töötasid õhtupoolel. Õpilasi oli 557. ...Saadi juurde uusi õppevahendeid... Klassid olid kõik varustatud moodsa heleda mööbliga. Jätkus töö staadionil.

Tootmisõpetuse erialadeks olid endiselt masinaõpetus ja agrokeemia. Mõlema eriala jaoks on korralikud kabinetid vastavate õppevahenditega, masinaõpetuse alal ka õppe-sõiduautodega ja mootorrattaga.

...Juba eelmisel kevadel oli HM otsusega koolides sisse viidud pikendatud õppeaasta, kus nõrgemad õpilased 2 nädala jooksul vahetult peale koolitööd tasandasid lünki teadmistes. Selline individuaalne töö õpilastega andis küllaltki häid tulemusi, vähenes suvetööde hulk ja klassikursust kordajate arv. Sel õppeaastal on see võte kindlalt juurdunud koolitöösse.

Selle õppeaasta suurimaks sündmuseks oli kolme Balti vabariigi keskkooli sõprusfestival Kadrina koolis. Lätist oli Bene Keskkool ja Leedust Josvainiai Keskkool. Suuruselt on kõik kolm enam-vähem võrdsed maakeskkoolid. Selleks kohtumiseks valmistuti kaua ja hoolikalt. Korrastati koolihooned ja ümbrus, õpiti eeskava, töötati välja vastuvõtutseremoonia, nähti ette toitlustamine, ööbimine ja meelelahutused. Festival toimus mais võidupüha ajal ja oli vastastikuste kingitustega pidulik kontsert kõigi kolme kooli osavõtul, tõrvikutega rongkäik vennaskalmistule, õhtusöök õpilastele ja õpetajatele, tants. Teisel päeval käidi Vainopeal, õhtul oli õpetajatel koosviibimine Viitna kämpingus. Sõlmiti tutvusi ja vastastikuseid sõprussidemeid. Need kohtumised pidid saama traditsiooniks ja kohtumine toimub järjekorras koolide vahel. ...Pioneerimaleva suuremaks ürituseks oli talvine sõjalis-sportlik mäng "Zarnitsa". Suvel toimus malevalaager Vainopeal. ...Õpilasklubi "Vikerkaar" sisustas puhkeõhtuid... Esimesse klassi astuvad lapsed kutsuti koolimajja laupäeviti ettevalmistusklassi, kus õpetati tähti, numbreid. Vanematele peeti samal ajal pedagoogilisi loenguid.

1969/70

Suvel teostati ainult vähest sanitaarremonti, sest kevadel oli seda tehtud põhjalikumalt. Kool ehitas välja puhkebaasi Vainopeal, kuhu ümberehituse korras kerkis kahekorruselisi

1969. aastal
IX lend, klassi-
juhataja Mare
Umbead ja
teised õpetajad.

ne moodne suvila, saun ja statsionaarsed telgid õpilaslaagrite korraldamiseks. Kõik see valmis 1970.a. kevadeks. Nüüd omavad kooli töötajad mugava puhkekoha.

Ainekabinettide süsteemile üleminekuks saadi ainekabinettide jaoks kapid. Uus sisustus muretseti ka kantseleile ja direktori kabinetti. Õpetajate tuppa osteti uus raadio...

Kool töötas 21 klassikomplektiga. I-VIII klassini olid paralleelid, kolm klassi töötas õhtupoolikul. Õpilasi oli 533...

Internaat mahutas 46 kaugemat õpilast... Töötas muusikaklass, kus õpetati 3 eriala: klaverit, akordioni ja trompetit.

Halb oli olukord õpilaste toitlustamisega. Eelmise õppeaasta nakkushaiguste puhangud sundisid põhjalikumalt uurima koolis kasutatavat vett... Sellepärast ei saagi valmistada sooja sööki, vaid õpilastele tuuakse sööklasi piima ja saiu. Internaadi toidu jaoks veeti vett mujalt.

Seoses VI.Lenini 100. sünniaastapäevaga 1970.a. kevadel oli kogu õppe-kasvatustöö suunatud selle väärlikaks tähistamiseks...

Kooli esindus käis külas Läti NSV Bene Keskkoolis. Käidi ka Jakob Kunderi haual pärga panemas.

...1970.a. kevadel valmis töötajatele esinduslik puhkebaas Vainopeal, selle "perenaiseks" valiti E.Gostsõllo. A/ü komitee korraldas ka tsoonilubade saamise. Puhkebaasi kasutati suvel intensiivselt, seal viidi läbi ka klasside laagreid. Palju tööd ja vaeva oli baasi rajamisega dir. O.Ameril ja Kalev Nukal. Õppeaasta lõpul toimus seal ka sõprusõh-

1970. aastal X lend, klassijuhataja Ilse Kuusemäe ja teised õpetajad.

tu Rakke KK õpetajatega. ...Suvel toimus malevalaager Vainopea uutes äsjavalminud stationaarsetes telkides. Sellest võttis osa 56 pioneeri. Kohtuti näitleja Ellu Puudistiga.

Võeti osa rajooni pioneeride ja kommunistlike noorte kokkutulekust Karepal. Noorem osas saavutati I koht, üldkokkuvõttes II koht... Õpilaste puhkeõhtuid sisustas õpilasklubi "Omikron".

Kehakultuuri kollektiivis oli tugevam suusasektsioon. Suusatamises saadi 12 I järku. Vabariiklikku koolinoorte koondvõistkonda kuulusid A.Kuusalu (suusatamine) ja T.Vent (suusatamine ja kergejõustik). Mõlemad tõid esikohti. Laskesuusatamises paistis silma R.Roos. Hästi esines vabariiklikel meistrivõistlustel A.Kruve, saavutades IV koha. Aktiivselt tegutses veel tütarlaste võrkpallinaiskond.

Olid moodustatud veel isetegevus- ja aineringid. Õpetaja R.Inno juhendamisel loodi tantsuorkester. Puhkpilliorkestrit juhatas L.Olesk. Tegutses 2 rahvatantsuringi, neist neidude rühm käis esinemas rahvatantsupeol 1970.a. suvel (juhendas M.Umbaed).

Vainopea puhkebaasi terrassil.

1969/1970. õppeaasta pedagoogid.

1970/1971. õppeaasta pedagoogid.

MÄLESTUSI KADRINAST JA KOOLIST

(Ilmunud ajalehes "Edasi Kommunismile" 1958.aastal, siin lühendatult.)

1902. a. sügisel avati Kadrina lähedal Strandmanni majas Kadrina kihelkonnakool. Aastase tegevuse järel suleti kool tsaarivalitsuse poolt koolis valitsenud demokraatliku korra ja liiga vabameelse õpetuse pärast. Teistkordselt avati kool samas majas 20. septembril 1906 kohaliku kirikuõpetaja Joh. Lutheri erakooli nime all. Sama aasta 30. novembril hakkas kooli ülalpidajaks Eesti Noorsoo Kasvatuse Seltsi Kadrina osakond ja 1907.a. Kadrina Hariduse Selts, kes ostis R.Johansonini pärijatelt krunodi ühes hoonete ja päraldistega. Sama aasta sügisel võis kool alustada tegevust juba oma majas. Kool alustas tegevust ühe klassiga, muutudes aasta-aastalt 3klassiliseks. Kooli võeti vastu õpilasi, kes olid lõpetanud 3klassilise külakooli. Õppetöö toimus tolleaegse haridusseltsi koolide normaal-õppekava alusel. 1914.a. muudeti kool kahekomplektiliseks nelja klassiga, 1918.a. kolmekomplektiliseks kuue klassiga ja 1919.a. viiekomplektiliseks seitsme klassiga kooliks. Õpilaste arv kõikus 30-90 vahel. Kooli juhtimise lahendajaks oli kooli nõukogu, kuhu kuulusid kõik kooliõpetajad, kirikuõpetaja, kaks lastevanemate esindajat ja kaks haridusseltsi juhatuse liiget. Välisrevidendiks oli Tallinna II jaoskonna koolide inspektor. Majanduslikud kulud kandis Kadrina Hariduse Selts. Kooliraha suurus kõikus 10-17 rubla vahel, millele lisandus üks süld küttepuid aastas. Haridusseltsi juhatuse otsusega võidi kehvemaid õpilasi vabastada nendest kohustustest.

1920.a. sügisel läks kool Undla valla ülalpidamisele, kusjuures haridusselts andis kasutada oma ruumid ja õppeabinõud. 1921.a. sügisel muudeti kool kuueklassiliseks, millisenä ta töötas kuni nõukogude korra kehtestamiseni Eestis.

Juba 1924.a. tekkis kavatsus ehitada Kadrinasse uus koolimaja. Undla valla volikogus oli see küsimus korduvalt kaalumisel, kuid poliitiliste rühmituste omavahelise hõõrumise tagajärjel ei jõutud selles küsimuses kokkuleppele. Kaaluti isegi Neeruti või Undla mõisa vana härrastemaja ümberehitamist koolimajaks. Kui 1938.a. valla volikogus said enamuse riigirentnikud, kehvikud ja väikemaapidajad, sai teoks ka Kadrinasse uue koolimaja ehitamise mõte.

29. mai 1938 oli Kadrina ja selle ümbruse rahvale suureks pidupäevaks. Täitus rahva ammune soov – Kadrina sai uue nõuetekohase koolimaja. Pühapäevase päeva tõttu kogunes pidulikule nurgakivi panekule palju Undla valla rahvast. Võimsalt kõlas Kadrina Tuletõrje Ühingu orkestri avamarss, millega avati pidulik aktus uue koolimaja lubja ja tsemendi järele lõhnava alusmüüri ääres. Avasõnale ja Kadrina Hariduse Seltsi segakoori poolt esitatud lauludele järgnes päeva kõige tähtsam silmapilk. Pärast akti ettelugemist asetati tsinkplekist karpi Kadrina uue

VILLEM VUNDERLICH
22.09.1895 – 25.10.1981,
oli Kadrina kooli õpilane,
võttis osa vabadussõjast.
Tal oli asundustalu Udu-
külas. Oli edumeelne, kes
haridust kõrgelt hindas.
Võimeka ja erakondadesse
ning Kaitseliitu mittekuulu-
va inimesena oli kolm koos-
seisu järjest Undla valla-
vanem, kelle ametiaega
langes ka uue koolimaja
kavandamine ja ehitamine.

koolimaja projekt, ülesvõtte tollaegsest vallavalitsuse koosseisust, kahe käibeloleva ajalehe "Päevalehe" ja "Kaja" 29. mai kuupäevaga numbrid ning üks eksemplar igast tol ajal Eestis käibelolevast paber- ja metallraha ühikust. Karbi tinutas kohapeal kinni Kadrina plekksepp Kullerkupp, mille järel karp paigutati koolimaja läänepoolse nurga alusmüüri jäetud tühikusse veidi allapoole maapinda. Seejärel müüriti auk kohe suurte kividega kinni.

Pärast piduliku talituse lõpetamist jalutati veel kaua uue koolimaja alusmüüride ümber ja imetleti nende suuri mõõtmeid. Olgu märgitud, et Kadrina koolimaja ehitamine läks maksma tollaegses rahas ligemale 9 miljonit. Ehitustöö viis läbi sel ajal Virumaal tuntud ehitusmeister Ants Lugenberg. Elektriseadmed Kadrina uuele koolimajale paigaldas Kadrina elanik Peeter Tšurakov, kes hiljem, nõukogude korra taaskehtestamise järel, oli Undla valla täitevkomitee esimeheks. Uus koolimaja valmis lõplikult juba järgmisel aastal ning mahutas endasse õppeklassid, internaadiruumid, osa õpetajate kortereid ja tööruumid.

Minu kooliajal olid vanas koolihoones õpetajate korterid ja tütarlaste internaat, mis asus teisel korrusel. Poiste internaat asus aga õuepealses vinkel-ehituses, mis varem oli olnud katelsepa ja vasevalamistöökoda. Hoone maanteepoolses otsas oli muldpõrandaga sepapada, mille keskel suur tellistest ja paekividest ääs. Selle ääsi peal suures raudkonksu otsas rippuvas pajas keedeti poistele lõunaks suppi. Sama ruumi kasutati ka söögisaalina ning leivakottide ja kastide panipaigana. Et niiskel muldpõrandal kasti- ja kotipõhjad kevadeks ära ei pehkiks, otsisid poisid neile alla telliskive ja lauatükke. Maja teises otsas oli poiste magamisruum. Sinna oli tehtud laudpõrand ja seina äärde kahekordsed hõõveldamata saelaudadest narid, kus aluskott asetses aluskoti kõrval. Keset tuba oli suur raudahi ja selle kõrval veetoober, kuhu poisid pidid õhtuti kordamööda pesuvett soojenema kandma. Ruumis elutses külluses hiiri, rotte, kilke, prussakaid ja muid väiksemaid elukaid. Kuna koolil saunaruumi ei olnud, said õpilased end pesta vaid pühapäeviti kodus. Kuna hoone ei olnud just eluruumiks ehitatud, ei pidanud ta talviste tuiskude ajal hästi sooja. Kuigi poisid kütsid ahju õhtul tulikuumaks, oli hommikuks sage-

li vesi toobris jäätanud. Õhtuti oli aga selle ahju ääres mõnus end soojendada ja tondilugusid jutustada. Kõige põnevama koha peal jäeti jutt äkki katki ja kuulutati välja, kes on nii julge mees, et läheb otsekohe pimedasse surnuaeda kabeli juurde ja teeb kabeli uksele kriidiga kolm risti. Hiljem läks poistekomisjon hulgakesi seda kontrollima.

Internaadiõpilased äratati hommikul kell 7.00. Pesemisega pidi olema kärme, sest kui vesi toobris lõppes, tuli laiskvorstidel end õues kaevu ääres pesta. Hommikul ja õhtul sõi igaüks oma leivakotist. Talvekuudel panime leivakannikad ja piimapudelid öösiks padja alla sooja, et nad ära ei külmuks. Kes soovis, võis hommikul endale ka ääsi peal sooja kohvi keeta. Oi, seda kohvi-teenkannude kirjut rida, seda askeldamist ja ruttu! Kella 8st 9ni oli internaadiõpilastele õppetund klassis, millele järgnes hommikupalvus ühes suuremas klassiruumis, kuhu selleks ajaks olid kogunenud juba ka kodunt käijad. Kella ühe ajal algas lõunavaheaeg. Lõunaks keetis kooliteenija suures pajas suppi, supikraami tuli aga poistel kordamööda tuua, igaüks muidugi seda, mida vanematel võimalik anda oli. Vahel juhtus ka nii, et oli päevade viisi ainult tangupuder või söödi terve nädal kapsasuppi. Liha panid poisid supi sisse omal soovil, kuidas kellelgi võimalik oli. Pajas keerlesid läbisegi pekitükid, kanakintsud, lamba- ja kitselihatükid. Et igaüks hiljem oma lihatüki ära tunneks, pisteti lihale enne pattapanemist pulk sisse, mis paelaga kõvasti lihatüki külge seoti. Pulgale märgiti nimetähed ja märgid sisse. Kui mõnel poisil polnud võimalik supikraami tuua, siis võis keeta ka pajatäie koorega kartuleid ja seekord oligi jälle keedukord läbi. Kevadel, kui jõgi vabanes jääkattest, paranes ka toitlustus. Poisid püüdsid jõest haugi, lutsu ja vähki. Peamine püügikoht oli raudteesillast Undla mõisani, kus tol ajal leidus kala külluses.

Pärast tunniajalist lõunavaheaega oli mõnikord veel paar õppetundi. Ülejäänud aeg oli vaba, välja arvatud ametlik internaadi õppetund korrapidaja-õpetaja juuresolekul kella 5st 7ni. Õppe-kasvatustöö oli Kadriina Hariduse Seltsi koolis tolle aja kohta võrdlemisi vabameelne. Kuigi teised õppeained olid vene keeles, oskas selleaegne koolijuhataja Jaan Laur küllalt tähtsale kohale tõsta eesti keele ja kirjanduse ning eesti ajaloo. Pastor Luther õpetas kirikuajalugu ja usuõpetust eesti keeles. Peale selle õpetati veel seltside asjaajamist ja kirjatoimetamist, protokollide ja põhikirjade koostamist jne. Sel ajal praktiliste kogemuste omandamiseks pidasime koosolekuid ja asutasime "seltse" kõigi nõuete ja tavade kohaselt. Andsime välja ka kooli ajalehte, milleks moodustasime toimetuse. Kooli revidentidele ja inspektoritele ei meeldinud aga need "õppeained" sugugi. Mitmel korral ähvardati Jaan Laur õpetajakohalt vallandada ja kool sulgeda, kuid jäeti siiski edasi töötama.

Niisugune õhkkond koolis kasvas noortesse julgust, seltsimehelikkust ja kollektiivsustunnet. Et ühenduses peitub jõud, selles veendusime peagi ühe suurema vahejuhtumisi ajal õpilaste ja õppenõukogu vahel.

Kui kord õppetundide vaheajal õpilased Müntser ja Tampuu omavahelisel rüsellemisel maha kukkusid, lõi Müntser oma pea vastu lauaserva katki. Tekkis verejooks ninast. Koolinõukogu otsus oli lühike: Tampuu koolist välja visata. Selle otsusega aga ei leppinud õpilased, teades, et Müntser ei olnud selles vahejuhtumises vähem süüdi kui Tampuu. Meie selleaegsed eestvedajad õpilased Lillakas ja Raamat organiseerisid sellele vastulöögiks streigi, mille järele ükski internaadipoistest järgmisel päeval kooli ei läinud. Streigiga ühinesid ka kodust käijad poisid. Õppenõukogu käsud ja korraldused poisse ei kohutanud. Esialgu kavatsesid poisid survet avaldada kolmepäevase klassist puudumise-

ga, kuid õppenõukogu järeleandmatuse tõttu venis asi pikale. Lõpuks, kui kõrgemalt poolt taheti kool selle vahejuhtumi tõttu juba sulgeda, võeti Tampuu kooli tagasi ja õppetöö jätkus.

Tahaks lühidalt veel jutustada vaba aja veetmise võimalustest koolis. Teatavasti ei olnud ju sel ajal ametlikke isetegevusringe, nagu tänapäeval. Ka kooli juhtkond polnud otseselt huvitatud sellest, kuidas õpilased vaba aega veedavad. Nii tuligi seda teha omal algatusel. Talvekuudel, kui külm meid surus klassituppa või internaadiruumi, mängisime kodust kaasa toodud "kitsemängu" või "ümbermaailma", mõistatasime mõistatusi ja vestsime naljajutte. Lavastasime ka näidendeid, kusjuures lavaks kasutasime magamisnarisid, kust enne kotid ära võtsime. Näidendid olid muidugi oma kirjutatud ja vahel isegi väga naljakad. Mõnikord sai ka maadeldud, vägikaigast või köit veetud, köieks kasutasime kokkukeeratud voodilinu. Pärast lõime isegi tantsu kammipilli orkestri saatel. Tavaliselt peeti üks koolipidu aastas, see oli nn kooli jõulupuu, mis toimus vana vallamaja suures kohtusaalis. Kogu "repertuaar" koosnes jõululauludest ja kirikuõpetaja jõululugemisest. Kevadel, kui aga maa lumest vabanes, lõime oma "spordiväljakul" laptuud või viskasime kurni. "Spordiväljakuks" oli lage maatükk, umbes praeguse uue koolimaja kohal, mille ise puhta hoidsime. Mingisuguseid jooksuradasid, hüppekaste ega takistusribasid me sel ajal veel ei tundnudki. Mõnikord laenutasime kaupmees Grimmilt kahepuudase sangpommi ja siis algasid tõstevõistlused. Igapäevasteks tõsteharjutusteks kasutasime aga suurt tammekändu, millele poisid kirvega külgedele parajad nukid sisse tahusid, kust tõstmise ajal kinni sai võetud. Kui raskust juurde taheti panna, siis tuli asetada kännule telliskive. Kevadised "tõstetšempionid" ei võinud aga kunagi kindlad olla, et sügisel kooli tulles esikoht veel neile jääb. Suvine töö, päike ja värske õhk olid vahel mõnele poisile suve jooksul liiga ohtrasti pikkust, sitkust ja jõudu juurde andnud.

ÕPILASMÄLESTUSI KADRINA KOOLIST

(lühendatult)

Sügisel 1917 tuli minna Kadrina kooli. See oli erakool, asutatud Kadrina Haridusseltsi poolt. Algklasse 1-3 seal ei olnud. Sisse said need, kes olid kolm klassi lõpetanud ja needki ainult eksamitega. Samal aastal asutati kooli juurde ettevalmistusklass nendele, kes olid kodus õppinud või mingil põhjusel ei saanud vallakoolis 3 aastat käia. Nii muutus kool neljaklassiliseks. Lõpetajad said sel ajal 6klassilise kooli lõputunnistuse. Eksam oli eesti keeles ja matemaatikas. Sain sisse. Minuga koos ka Karla Tikmann Udriku koolist. Kuna läksime ühtlasi ka internaati ja temal polnud voodit, siis leppisime kokku, et mina viin enda kodust lahtikäiva voodi, mis-suguse isa oli juba varem laste jaoks teinud. Paar päeva enne kooli algust ladusingi enda voodi, voodiriided ja toidukraami vankrile ja sõitsime koolimaja õue. Kuigi läksin mitu päeva enne kooli, oli internaadi ruum juba voodeid täis. Kuidagi mahutasin ka enda oma ära. Voodeid oli nii palju, et 2-3 voodit lükati kokku. Üle kahe või kolme oli vahekäik. Tüdrukute internaat oli õuel olevas väiksemas majas, samuti tüdrukute köök. Poiste oma asus suures majas teisel korrusel, seal oli üldse kolm tuba. Neist esimene trepist tulles oli külm. seal magasid vaid mõned õpilased, kes olid hiljem tulnud. See oli rohkem laste kastide jaoks. Igaühel oli kaasas kast – ühel suurem, teisel väiksem – kus hoiti toitu ja ka riietust või pesu, kui mahtus.

Köök oli all, see oli külm. Õhtul sai pliidist küll sooja, aga hommikuks külmus kauss laua külge kinni ja sahvris ajasid piimapudelikud jääpurikad suust välja. Muidugi niikaua, kui nad nädala alguses täis olid. Toitlustamine käis nii, et hommikuks keedeti ainult pajatäis keeva vett. Vesi aeti keema tütarlaste köögis ja toodi siis koos pajaga poiste kööki. Harilikult ajas see köögi nii auru täis, et sääl midagi ei näinud.

Hommikuti söödi külma toitu, võileiba või mida kellelgi leidus. Joodi kohvi või sulatati keeva vee abil piima üles. Nädala lõpuni piima tavaliselt ei jatkunud. Lõunaks keedeti suppi, selleks tõi iga õpilane järjekorras oma arvamise järgi toiduaineid – ükskõik, kas kapsaid, herneid või kartulisupi jaoks kartuleid, porgandeid, peakapsast, tangu. Supi kord oli vähemalt nädal aega ette määratud, siis teadsid vanemad kodust parajal ajal kraami kohale tuua. Iga poiss pani supi sisse oma lihajao. Et see teistega segi ei läheks, pandi lihatükile oma märgiga pulk sisse. Tihti lagunes lihatükk supis ära, siis sai ainult pulga kätte. Supp keedeti tütarlaste köögis ja toodi jagamiseks poiste kööki. Supi jagas harilikult välja see, kelle materjalist supp keedeti. See oli omajagu peenike töö. Tuli arvestada, et kõik saavad ja rahule jäävad. Suure kisaga poistele tuli anda rohkem. Omaette probleem oli algul kulbi küsimus. Minu õed käisid koolis enne mind, isa oli siis teinud koolile suure puust kulbi. Arva-

AUGUST SULEV (SUTTER)
23.07.1904 – 28.06.1989,
Udriku ning Kadrina kooli
õpilane, oli väga võimekas
põllumajanduses. Otri talu
oli tuntud kaugemal kodu-
vallastki. Tema rajatud
dendropark on püsinud
aastakümneid. Kuulus
seltsielu juhtivate tegijate
sekka.

sin, et see kuulub nüüd poistele. Õde oli eelmisel aastal lõpetanud. Tüdrukud aga teatasid, et Suttri Marie olevat kulbi just neile pärandanud, ja peitsid selle alati ära. Tuli oodata, kuni nemad oma supi ära jagasid. Asi lahenes sellega, et isa otsis metsast vastava puu ja tegi poiste jaoks uue kulbi. Õhtuks praadis igaüks ise endale midagi. Pliidil oli auke kolm, söögivalmistajaid aga palju rohkem. Hakati juba varakult käärama, et esimene auk minu, teine auk minu, esimene aukudevahe minu, jne. Igaüks pani oma panni vastavasse kohta. Sageli lõi mõni suurem poiss pannid pliidilt minema ja järjekord hakkas jälle otsast peale. Õhtuti praeti liha, kartuleid, tehti isegi pannkooke. Köök oli maani suitsu täis. Rasvapekke olid täis ka õpilaste riided, sest ega kellelgi kahte riietust kaasas olnud.

Söögi ajal oli riietega üldse suuri raskusi. Kõigil olid kodukootud lambavillased ülikonnad. Värv polnud juba aastaid saada. Värviti siis kodus peamiselt kivisambлага. See andis tumepruuni värvi. Tumepruunid kuni rohekaskollased olid siis kõik õpilased. Puudusid ka jalatsid. Enamik poisse käis sõjaväe poolsaabastes – tankides. Kui poiste rivi hakkas trepist alla tulema, kolises see rautatud tankide all nii, et kostis kaugele. Polnud ka valgustusabinõusid. Petrooli polnud saada. Igaüks viis kodunt kaasa lambarasvast küünla. Need põlesid köögis, magamistoas, ja ka klassis iga õpilase laual. Koolipingid ja laudad olid alatasa lambarasvaga koos. Harva oli müügil rasvalampe. Kes selle sai hankida, oli õnnelik, sest see ei määrinud lauda, kuid valgust andis isegi vähem kui tavaline rasvaküünal. Tegemist oli ka kütusega. Iga õpilane oli kohustatud tooma kooli ühe sülla (= ca 3 ruumimeetrit) puid. Neid ei saanud peaaegu keegi enne tuua, kui lumi maas ja sood külmunud. Esimestel kuudel oli puudega alati häda. Õpilased koos koolijuhataja Pedissoniga käisid peaaegu iga päev, saag kaasas, ümber hoonete otsimas, kas midagi oleks ahju lõigata. Kui enam midagi ei aidanud, kutsus koolijuhataja õpilased laupäeval kokku ja ütles: " Kui keegi ei saa esmaspäevaks puid tuua, jääb kool esmaspäevast seisma." See aitas nii palju, et paar-kolm koormat puid ikka tuli ja õppetöö võis jätkuda.

Koolil oli suur ruumikitsikus. Õpetajad olid mitmekesi toas korteris. Ei jatkunud ka õpilastele magamisruume. Ühel päeval kutsus koolijuhataja minu ja Tikmanni Karla oma tuppa ja ütles: "Minge Neeruti mõisa ja viige see kiri mõisnikule. Temal maja tühi, võibolla annab paar tuba kooli jaoks." Hakkasimegi siis tähtsate nägudega astuma Neeruti poole. Neeruti mõisa põllud olid ajutiselt jagatud elanikele harimiseks, mõis ju enam ei harinud. Mõisnik elas aga mõisas edasi. Otsisime mõisas ust, kust sisse pääseda. Leidsime ühest toast kaks meest istumas, keda võis pidada mõisnikeks. Andsime kirja neile ja jäime ootama. Mehed lugesid kirja läbi, rääkisid hulk aega omavahel saksa keeles. Meiega nad ei teinud tükk aega tegemist. Jalad olid juba väsinud, sest Kadrinast Neerutisse on oma 6 km. Lõpuks põrutas üks meestest selges eesti keeles: "Mis te ootate, minge ütlege sellele mehele, kes selle kirja saatis, et ei teda ega tema kutsikaid mõisa ei lasta." Tulime tulema nagu peksasaanud koerad ja kandsime tulemustest ette ka Pedissonile. Koolijuhataja oli tükk aega vait, siis ütles: "Kui ei anta, siis võtame ise." Sellel talvel jäi kool siiski vanadesse ruumidesse, sest algasid sündmused, mis viisid tähelepanu mujale. Rinne tuli ikka lähemale. Juba tuli sõjaväe Kadrinasse. Tuli ka kooli niigi kitsastest ruumidest üks tuba anda sõjaväe käsutusse. Väliköök kees kooli õuel. Kõik ümbruskonna mõisad olid juba sõjaväe täis.

Koolis käis õpetus ikka edasi, niipalju, kui olukord võimaldas. Sageli puudus üks või teine õpetaja tunnist. Nagu üteldi, käisid vallamajas nõupidamised. Meil olid seekord õpetajateks koolijuhataja Pedisson, Penno ja Erde. Noored mehed, alles kevadel semi-

nari lõpetanud. Naisõpetajatest Magda Saukas. Tema mees töötas raudteel, hiljem oli kaua aega Undlas vallakirjutajaks, hiljem Valga Maavalitsuse sekretär. Rudolf Penno vanemad olid olnud Udrikus moonakateks, hiljem suurte raskustega võideldes ostnud Saukses talu. Poeg õppis samuti puudusega võideldes Rakvere Seminaris. Mida vallamajas arutati, seda meie ei teadnud, aga ikka sagedamini hakkasid kostma sõnad: "Tahame Eesti riiki!" Algul oli see kangesti naljakas. Ühel veebruarikuu teise poole päeval tuli õpetaja Penno meie juurde ja ütles: "Täna kuulutati Eesti oma riigiks. Eks näe, kas sakslased jätaavad ta nüüd rahule." Samal õhtul tuli üks meie kooli poiss, Aleksander Rumberg, koolimajja. Ta saadeti paar nädalat varem Tartusse ravile, kuna tal oli nahal mingi ekseem. Tartust oli ta Kadrinasse tulnud jalgsi. Antud käsk haiglad tühjaks teha, sest sakslased tulevat sisse. Rongid ei liikunud, nii tuligi tal kogu maa käia jalgsi. Poiss magas pärast paar päeva, enne kui klassi tuli. Mitu päeva hiljem räägiti juba, et sakslased on siin. Meie sellest koolis suurt ei taibanudki. Koolis algas uus ajajärk. Vene keele õppimine jäeti korraka katki, selle asemel tuli saksa keel kaheksa korda nädalas. Esiialgu õpetas õpetaja Saukas üksinda, hiljem hakkas 2-3 korda nädalas käima üks saksa sõjaväelane abiks. Temaga oli asi raskem, sest tema ei osanud sõnagi muud keelt peale oma keele. Selle sõjaväelase hoiak oli meie suhtes kuidagi uhke või üleolev, seepärast leppisime kokku, et saksa keelt üldse ei õpi. Õpetaja Saukas nägi meiega küllaltki palju vaeva, sakslaselt saime kõvasti sõimata. Jäi alatiseks meelde tema sõna "Dummkoff", mida alatasa tarvitati. Nüüd hiljem on sellest kahjugi, keelt oleks võinud ikkagi õppida. Muus osas käis õpetus endistviisi. Võeti jälle kavasse usuõpetus paar tundi nädalas. Õnneks ei kestnud see kaua. Saabus kevade. Õpetus koolis lõpetati, sest kooliruumi vajati sõjaväele.

Teisel kooliaastal Kadrinas algas õppetöö, nii nagu see niisuguses olukorras oli võimalik. Koolijuhataja oli endiselt Pedisson, samuti olid õpetajad Saukas, Penno ja Erde. Puudusid õpikud, vähe oli vihke. Paljusid õppeaineid tõlgiti venekeelsetest õpikutest. Neid kirjutasime ise üles, sest teisiti polnud võimalik õppida. Puudusid küttepuud. Neid käisime õhtuti Kadrinast hoonete ümbrusest otsimas. Sõjavägede poolt oli igasugust rämpsuhaha jäänud. Osa sellest kõlbas kütteks.

Möödus paar kuud koolis. Hakati algul salaja, hiljem ikka kõvemini rääkima, et Saksa maal on ka revolutsioon ja Villem troonilt kukutatud. Ikka sagedamini puudusid õpetajad koolitundidest. Käisid mingitel nõupidamistel. Räägiti, et punased on hakanud peale tungima. Meil polnud olukorrast õiget aimu. Sõda aga kartsime kõik. Siis tuli õpetaja Penno ühel õhtul poiste magamistuppa ja ütles: "Poisid, teil oli möödunud kevadel püüsse ja padruneid. Kui neid veel järgi on jäänud, tooge need mulle. Pean sõtta minema. Narva juurest on punased üle piiri tulnud, sakslased lasevad jalga." Poisid olid suurema osa oma varustusest sakslaste kartusel minema loopinud ja püssid puruks tagunud, nagu selgus. Siiski jätkus neid veel mõnel. Hommikuks toodi Pennole ja tema kahele kaaslasele püssid, padrunitaskud, kiivrid ja isegi väikesed labidad. Nii läks rindele esimene õpetaja, teised jätkasid koolitööd.

Ühel laupäeval koju tulles oli kodune rahvas rahutu. Rinne pidi juba päris lähedal olema. Kuna koolis sellest juttu ei olnud, rahustasin vanemaid. Pühapäeval koolimajja tagasi minnes tuli isa mind hobusega viima, kuna mul oli eeloleval nädalal supi kord. Toodi siis varuks liha, võid ja kartuleid. Isa jõudis just hobusega kilomeetri Kadrinast eemale, kui tuli rühm soldateid, seekord kõik eestlased. Räägiti, et punased on juba Vaekülas.

Üks ülemuse moodi mees püüdis mehi tagasi hoida ja rinde poole tagasi saata. Mehed jäid koolimaja internaati magama, sest paljud poisid olid jäänud kooli tulemata. Magasime selle öö koos. Hommikul hakkasin koos teiste kohalolevate poistega õpetajaid otsima. Ei leidnud koolimajast enam ainsatki. Tuli astuda kodu poole teele. Kodus oldi juba päris ärevil. Sain rielda, et varem koju ei tulnud. Isa kavatses sõja eest ära minna. Isegi hobused olid rakkes. Hakkasin rääkima, et kas sellel on mõtet. Ema arvas samuti. Nii jäigi see sõit katki. Kuna hobused olid rakkes, võtsin ühe, et koolimajast oma voodikraam ära tuua. Isa küll keelas, aga läksin siiski. Vahepeal oli koolimaja tundmatuseni muutunud. Kõikjal sõjavägi. Õpilaste köögis oli tapetud vasikas, nahk, pea ja sisikond vedelesid põrandal. Õpilaste toidukraam oli laiali kantud. Magamistoast sain kätte enda teki. Padi ja linad olid läinud. See kõik oli toimunud 3-4 tunni jooksul, alles hommikul oli veel kõik korras.

Kuna elu hakkas vähehaaval liikuma normaalsetesse rööbastesse, läksime poistega huvi pärast ka koolimaja vaatama. See oli küll koledas seisukorras ja igasugu prahti täis. Puuvoodid olid puruks taotud, kütteks. Raudvoodid olid õues segamini, kõik toad õlgi või heinu täis. Koolimaja kõrval oli mitu surnud hobust. Kohal ei olnud ühtegi õpetajat. Esialgu tegime paar päeva tööd lihtsalt omal algatusel. Puhastasime tubasid, õues põletasime õlgi ja heinu, mida tubadest välja kandsime. Juhtus vahel, et prahi hulka oli jäänud ka padroneid. Need tegid tules päris kena praginat. Hiljem viskasime neid meelega tulle. Ise läksime nurga taha. Nii ei juhtunud kellelegi õnnetust. Üldse oli seekord laske-moona mitmel pool maas. Ristamäelt olid poisid leidnud ühe suurema mürsu. Tulistanud seda vintpüssidest pool päeva, aga see pole lõhkenud. Lõpuks läinud üks poiss, Neider, päris juurde, ja pannud püssiraua mürsu nina juurde. Nii kui pauk käinud, lõhkenud ka mürsk. Poisist ei jäänud midagi järele. Koolimajas panime terveksjäänud pingid klassidesse, kogusime kokku allesjäänud raamatud ja õppeabinõud. Paar päeva hiljem jõudis kohale ka õpetaja Saukas oma perega. Samal päeval tuli ka koolijuhataja Pedisson. Tema tuba oli eriti palju kannatada saanud. Kõik mahajäänud riided olid puruks kistud või ära viidud, kraed olid punase tindiga punaseks värvitud. Pedissonil oli seljas õige vilets kulunud kasukas, selle all kalifeed ja roheline sõduripluus. Sellise riietusega ta koolis õpetama hakkaski. Nägime teda sellisena sellel ja ka järgneval talvel. Järgmisel nädalal saatis õpetaja kohalolevate poistega teated kõigile õpilastele, et tulgu kooli.

Algas õppetöö. Tulid poisid, enamasti sõduri poolsaabastes, koduvillastes, kodus värvitud ja sõjaväe frentši stiilis valmis õmmeldud riietes. Kaasas mõni üksik raamat, leib ja pudel sahariinilahusega. Esialgu polnud vihke kusagilt saada. Hiljem hakati vihke ja muid koolitarbeid jagama Rakverest Ajutisest Maavalitsusest. Et neid sealt tuua ja müüa, asutati koolis õpilaste kooperatiiv. Juhatusse valiti mind, K. Tikmann, A. Veborn ja mõned teised, keda enam ei mäleta. Iga õpilane maksis osamaksuks 50 marka. Olid tulnud juba esimesed Eesti rahad. Rakverre sõitmiseks tuli kasutada kaubaronge. Reisirongid esialgu veel ei käinud ja muud transporti ei tuntud. Nii siis tuli mul sageli koos mõne teise õpilasega sõita Rakverest kaupa tooma. Vihupakid olid päris rasked. Jaam oli ka üsna kaugel. On meeles üks juhus, kui sõitsime hulga vihupakkidega Rakverest kaubarongi "tormasel", nagu siis räägiti. Rong aga Kadriinas ei peatunud. Otsustasime kiiresti. Päri ülesõidu juures viskasime vihupakid rongist välja ja hüppasime ise järele. Paar pakki läksid lahti. Lahtisi vihke oli kogu väli täis. Oli ka 3liitrine pudel tinti. Õnneks jäi see terveks. Vahetundidel siis müüsimise neid kaupu õpilastele. Sel ajal ei olnud meil veel aimugi osamaksu

põhimõttest. Lihtsalt hakkasime andma kõigile õpilastele, kes raha sisse olid maksnud, tasuta, kuni summa 50 marka täis sai. Siis nõudsime uue sisse.

Hiljem tulid tagasi ka õpetajad Penno ja Erde. Nemad reformeerisid siis ka meie kooperatiivi. Kevadel kogunes isegi väike puhaskasu, mis õpilaste vahel ära jagati. Nii saime esimesed teadmised ühistegevusest ja selle kasust.

Kooli õppeainete hulgast kadus usuõpetus, esialgu ka vene keel. Hiljem hakati seda, nagu saksa keeltki, õpetama paar tundi nädalas. Asemele tulid Eesti ajalugu ja ühiskonnateadus, muidugi olid ka geograafia ja matemaatika. Õpperaamatuid ei olnud. Väga palju tuli käsitsi üles kirjutada. Käisime kord ka Neeruti mõisa vaatamas, et kas on võimalik osa klasse sinna paigutada. Ruumi oli meil ju kogu aeg vähe. Nüüd läksime juba suure grupiga, koos õpetajaga. Mõis oli tühi. Mõisnik oli jalga lasknud. Torn oli mürsu lõhkemisel saanud kannatada. Ilma remondita teda kasutada ei saanud, remondivõimalused aga puudusid. Nii jäimegi ikka vanasse koolimajja. Õppetööd häirisid ikka veel igasugused sõja järelmõjud. Peaaegu kõigil poistel oli padruneid. Tehti ju igasuguseid relvi ja süsspüsse. Õnneks nendega õnnetusi ei juhtunud. Mäletan, kuidas ühel õhtul seisime ahju ümber koos. Klassituba oli külm ja ka petrol oli parasjagu otsa lõppenud. Poisid raputasid salaja põrandale riba sõjaväe püssirohtu, üks ots ulatus just tüdrukute jalgade juurde. Kui püssirohi ühest otsast põlema süüdati ja tuli vähehaaval tüdrukutele lähenes, tuli tuppa Pedisson. Olime selle eest - kõik meie klassi poisid- kaks tundi kella all, sest keegi teiste peale ei kaevanud. Tüdrukud aga ütlesid, et poisid tegid, aga nemad pimedas ei näinud, kes valas. Sõjast räägiti vähem. See kostis meieni nagu kauge kaja. Siis tehti lõpuks rahu.

Algas minu kolmas kooliaasta Kadrinas. Vahepeal oli kool muutunud riigi poolt ülalpeetavaks. Polnud vaja tuua enam puid ega maksta õppemaksu. Kadus ära ka kooli kooperatiiv, sest Tarbijate Ühisuse kauplus oli kolinud kooli lähedale. Sealt sai osta raamatuid, vihke ja muid koolitarbeid. Uudiseks oli veel see, et koolimajja pandi sisse elekter. Kunda lähedale oli ehitatud väike soojuselektrijaam. Sealt toodi kõrgepingeliin Rakverre ja Kadrinasse. Liini haru ulatus Udriku koolimajani. Nii said valgust ka Väljataguse ja Polli külad ning Udriku lähedased talud, kuni Lauri taluni. Meieni elekter ei ulatunud. See elekter püsis küll ainult mõne aasta, sest raudjuhtmetega liinide ja mitmel muul põhjusel läks elektri tootmine nii kalliks, et elektrijaama tegevus lõpetati. Koolis oli ta aga sellel ja järgneval talvel olemas. Nii aitas ta valgustuse küsimust lahendada. Majasisese seadme tegime osalt poistekambaga ise, sest elektrikuid ei olnud. Juhtmete puudusel pandi elekter sisse sõjaväe välrikaablitega. See oli sageli murdunud ja kulunud isolatsiooniga. Juhtus sageli, et juhe läks seinal põlema. Esimesel korral viskasid tüdrukud põlevale juhtmele kruusiga vett peale ja said särtsu. Hiljem õppisime ära, kuidas niisugusel korral toimida. Vahel panime isegi uue juhtme, nii et koolijuhataja sai avariist alles hiljem teada. Tulekahjusid elektri läbi siiski ei juhtunud.

Varem oli Kadrina koolis olnud ainult kolm klassi: IV, V ja VI. Käesolevast sügisest tuli juurde VII klass. Nii muutus kool neljaklassiliseks. Seistmes klass oli ainult kaks aastat, siis muudeti kool jälle kuueklassiliseks. Seitse klassi lõpetas Kadrinas ainult kaks lendu. Ühe lennu lõpetaja oli ka Mare Sakk. Ka mina sain seitse klassi lõpetada. Kuna Kadrina alevik oli hakanud kiiresti kasvama, tekkis vajadus ka algklasside järele. Nii avati samal sügisel veel I, II ja III klass. Algklasside lapsed olid lähedalt. Internaatid nad ei tulnud. Klassiruumidest tuli aga suur puudus. Kõik 7 klassi oli mahutatud nelja klassiruumi. Tuli

juurde ka õpetajaid. Lisaks Pedissonile, Pennole, Erdele ja Saukasele tuli vene keele õpetaja Rotka, naisõpetaja. Oli väga tubli vene keele õpetaja.

Koolis hakati välja andma laualehte "Killud", mis ilmus ilma kindla tähtajata ühes eksemplaris. Toimkonda valiti Mare Sakk VII klassist, Artur Veborn VI klassist, teisi ei mäleta. Toimkonna esimeheks määrati mind. Tööd tehti õige palju. Paremaid artikleid kirjutas Mare Sakk, luuletusi kirjutas Salme Aren (hiljem Umbaed). Korrektuur tuli teha peamiselt minul, samuti puhtalt ümber kirjutada. Kõik tarvitatud ja ka tarvitamata käsi-kirjad kogunesid minu kätte, ka loetud numbrid. Need olid paarinädalase ringirändamisega enamasti nii kulunud, et ei olnud vahel enam loetavad. Kahjuks läksid need materjalid hilisematel segastel aegadel kõik kodust kaotsi. Hiljem see kaastöö tegemine nagu rauges. Asja hoogustamiseks loodi õpetaja Erde eestvedamisel teine laualeht "Kriipsud". Seda toimetasid ja andsid välja õpilased, kes internaadis ei elanud, peamiselt alevi elavad lapsed. Neid hüüti lihtsalt kodukäijateks ehk isegi vene keeles domovoideks. Seepärast oli lehe eesküljel ka üleskutse: "Kõik koduskäijad õppurid, ühinege!". Algas võitlus kahe leeri vahel. Mõnikord läks isegi suureks vaidluseks. Suuremates klassides käis see sõbralikult, kuid algklassides läks kogunu riuni. Kord löödi õue peal maha väike lahing koolis ööbivate laste ja domovoide vahel. Paar last sai kannatada.

Nii möödus koolitalv. Kevadel tegime tööd kooli aias. See oli täiesti söödis. Sai puid istutatud ja maad kaevatud. Kooli lõpul lubas koolijuhataja Pedisson viia meid õppereisule Võsule. Hiljem tahtis ta sellest aga loobuda. Selleks oli ka põhjust, sest ei olnud autot ega muud transpordivahendit, millega sinna sõita. Õpilased ei andnud aga alla, tehti isegi laul, mis käis nii:

*Rutuga, rutuga pean koolist koju minema.
Pisar läigib leinalaugel,
kallis Võsu rand on kaugel.
Võsule ei iial saa, iial saa.
Rutuga, rutuga pean koolist koju minema.
Ei siin ole mere õhku,*

*kraabi ainult aias põhku,
Võsule ei iial saa, iial saa.
Rutuga, rutuga pean koolist koju minema.
Mere kohinat ei kuule,
kõik, mis lubati, on luule.
Võsule ei iial saa, iial saa.*

Laulsime seda mitu päeva igal võimalikul juhul. Lõpuks tuli koolijuhataja teatega, et õppereisile ikkagi minnakse. Tuleb aga minna jalgsi: ühel päeval jalgsi Võsule, teisel päeval on seal tutvumine, ja kolmandal jälle jalgsi tagasi. Rääkis ära, kui palju raskusi on teel, ja soovitas kõigile mitte osa võtta, kes arvavad, et seda teekonda ei jõua ära teha. Oli ka tõesti pikk maa. Kadrinast Võsule 35-40 km ja seda ühe päevaga. Seal veel käia Käsmus, edasi-tagasi 12 km, Lobineemel samuti 12 km. Sellega tuli teisel päeval vähemalt 24 km. Kolmandal jälle 40 km. Kui minekupäev kätte jõudis oli osavõtjaid lapsi 25 ümber. Õpetajatest tulid kaasa koolijuhataja Pedisson, õpetajad Rotka, Penno ja Erde. Hakkasime siis astuma Kadrinast Ojaveski poole. Esimene peatus oli Ojaveski koolimaja juures. See oli vana maja ühe klassiruumiga, kus õppis korraga 3 klassi. Klassis oli hiigelsuur kerisega ahi. Koolijuhatajaks oli Juhan Rumbach (Rumbalu). Järgmine peatus tehti Viitna järve kaldal. Kadrina alevist pärit poisid eesotsas minu klassikaaslase Arnold Luukmanniga (hiljem Luhaveer) olid jaamast kaasa võtnud rööpaseadjate viled. Nendega tehti Viitnal muusikat, et mets kajas. Õpilane Juhan Pärk oli varem elanud Viitna lähedal Vatkus, kus tema isa oli tellisetehases tööl. Tema teadis Viitna ilusamaid paiku ja tundis ka paljusid seal kasvavaid taimi. Näitas meile ühte väikeste lehtedega liival kasvavat taime ja rääkis, et see on kanamuna rohi. Kui seda kanadele sööta, hakkavad need munema. Hulk aastaid hiljem sain teada, et see on nõmmeliivatee. Algas jälle teekond. Viitna vana kõrtsi

juures läksime üle Tallinn-Narva maantee ja jõudsime lõpuks Palmse mõisa juurde. Ilus mõis ja park. Hästi palju allikaid ja koski. Põllul suured-suured kivivared. Need olla inimesed nälja ajal kokku kandnud. Selle eest jaganud mõisnik inimestele leiba. Edasi läksime läbi ilusast Oruveski orust. Mitme puhkuse järel jõudsime Ilumäele. Seal oli vana kabel, mille akendele oli maalitud kunagiste vabade talupoegade vapid. Näis, et orjade hulgas leidus siiski ka vabu eesti soost talupoegi. Ilumäelt nägime ka esimest korda merd. Kaugelt paistis see nagu sinine taeva äär, mis nagu sulas taevaga kokku.

Kuigi olime väsinud, kippusime kohe teele, et rutem mere äärde jõuda. Tee oli aga palju pikem, kui arvasime. Kohale jõudes olime juba õige väsinud. Öömaja saime kohalikus koolimajas, samas oli ka seltsimaja ja Langsepa kauplus. Käisime kohe mere ääres jalgu pesemas. Vesi oli veel õige külm. Korjasime ilusavärvilisi kive ja konnakarpe. Magamine kõval põrandal oli küll ebamugav, aga väsinult sobis väga hästi. Järgmisel hommikul algas rännak Käsmu. See 6kilomeetrine tee läks ruttu. Vaatasime Käsmu neeme tipult toredat merd ja Kuradisaart, kuhu pidavat madala veeseisu korral isegi jalgsi minna saama. Ronisime ka sealse suure kivi otsa. Siis käisime veel Käsmu merekoolis. See oli väga huvitav. Näidati igasuguseid laevamudeleid ja laevajuhtimiseks vajalikke aparate. Igasugused sekstandid, kompassid ja muud abinõud tegid pea esialgu päris segaseks. Käisime ka Käsmu kalmistul, kus puhkasid vanad merekarud, kes olid meresõitudest avariideta pääsenud ja siia maetud. Lõunaks jõudsime tagasi Võsule. Õhtupoole läksime Lobineemele, see asub otse Käsmu vastas, teisel pool Võsu lahte. Käsmust paistis ta olevat väga lähedal. Võsult oli aga sinna 6 km. Läksime läbi ka tellisetehasest. Praegu see ei töötanud, sõja ajal oli see hävitatud. Lobil oli kalurite küla, erilist uut seal ei näinud. Õhtuks jõudsime tagasi Võsule. Imetlesime veel siinset ainulaadset mäнди, mille juured olid hulk maad maa seest väljas. Siis käsutati kõik puhkama.

Hommikul algas tagasikõndimine. Mõnel olid jalad hõõrdunud. Neile pandi rohtu peale ja seoti kinni. Esialgu ei olnud vigagi, kõndisime kaunis kiiresti kuni lõunani. Õhtupoole hakkas väsimus tunda andma. Puhkust tehti ikka sagedamini. Kõige rohkem väsisid naisõpetajad. Poisid olid kõige tragimad. Kui Viitnal pikem peatus tehti, täitsid nad tühjaks jäänud joogipudelid järve veega, upitasid neid suu juurde ja laulsid kõigest jõust: " Me oleme kõik vennad, kõik vennad. Oleme juua täis ja hõiskame hurraa!" Kodus oleksime selle eest koolijuhatajalt saanud kui mitte paariks tunniks kella alla, siis riielda kindlasti. Nüüd väsinud inimestele oli see aga ergutuseks ja Pedisson ainult naeris. Viitnalt Kadri-nasse tulime mitu tundi. Sagedasti puhkasime. Viimane peatus tehti Undla ristteel. Selleks ajaks oli rivi veninud juba paari kilomeetri pikkuseks. Kadri-nasse jõudsime öösel. Üks päev puhkust, siis algas jälle kool, õigemini lõpupäevad. Kooli lõpul korraldati pidu laulude, deklamatsioonide, võimlemise ja näidendiga. Tegin kaasa laulukooris, esinesin deklamatsiooniga "Nii ilus on surra, kui oled veel noor..." ja mängisin kaasa ka näidendis "Isaisa viisi". Olin seal poiss, kes vana aja kommetest kinnipidamises isaga vastuollu läks. Seejärel saime meie I-VI klassini koolivaheajale. Seitsmendal klassil algasid eksamid. Huvitaval kombel olid sellest klassist kaduma läinud poisid, järel oli vaid kaks poissi: Voldemar Kroon ja Martin Siispool. Neist viimane koolitööst palju osa ei võtnud. Tuli esmaspäeval küll leivakotiga koolimajja, aga kadus siis kusagile. Käis Rakveres ja mujal. Laupäevaks ilmus jälle koolimajja ja läks koos teistega koju. Eksamitele ta ei tulnud. Ainsa poisina lõpetas klassi Kroon. Tema huviks oli lugemine, kogu tunni aja luges ta raamatuid. Selle juures jälgis ta ka õpetaja seletusi. Kui teda küsiti, vastas alati õigesti.

Lõpetas kooli, luges Kadrina raamatukogu läbi, selle järel ka Rakvere raamatukogu. Satus mobilisatsiooniga Teise Ilmasõtta. Sinna ta jäigi. Kooli lõpetasid sel aastal niisiis peamiselt tüdrukud.

Läksin jällegi kooli, seitsmendasse klassi. Olukord oli vahepeal paranenud. Juurde oli saadud õpperaamatuid. Tuli ka uusi õpetajaid. Eesti keelt hakkas õpetama noor äsja keskkooli lõpetanud tüdruk Kalm, pärit Kunda töölisperekonnast. Oli kehva tervisega. Noorelt oli isa pannud teda kord peale pesemist õue lume peale, et ta tervist karastaks. Sellest tuligi haigus. Kuna viimase klassi poisid olid peaaegu kõik temast vanemad, käisime kordamööda temal puid lõhkumas. Kostitas meid siis kompekkidega. Kuna seitsmenda klassi jaoks õppekava ei olnud, õpetati keskkooli vastava klassi kohaselt, vahel isegi rohkem. Matemaatikat õpetas Penno, kes tegi seda väga hoolikalt. Õppisime algebrat rohkem kui keskkooli vastavas klassis. Selle vastu eesti keelt õpetas Kalm halvasti. Õppisime vähe ja palju aega kulus ühe ja sama kirjaniku läbi võtmiseks. Samuti olid tugevad loodusloos Pedisson ja vene keeles Rotka, kes siis kandis abiellumise tõttu uut perekonnanime Eik. Oli esimene aasta, mil sai rahulikult õppida. Tegime seda ka hoolikalt, sest olime küllalt vanad, et teada, milleks õpime.

Koolitöö kõrval oli ka koduseid muresid. Isa oli ostnud metsast palke. Väljaveo tähtsust oli lähedal, selle möödumisel oleks riik palgid ära võtnud. Siis aga isa järsku haigestus päris tõsiselt. Tuli paratamatult koolist puududa. Kui läksin koolijuhatajalt vaba päeva küsima, vaatas Pedisson mind hulk aega ja lõpuks ütles: "Kas sa kuidagi ei saa seda vaba päeva võtmata jätta? Oled seni Kadrina koolis käinud peaaegu neli talve ühtegi päeva puudumata. Kui sa veel selle nädala saaksid, oleksid ainuke õpilane, kes neli aastat ainsatki päeva puudumata koolis käinud on." Asi aga ei andnud enam korraldada, koduse töö huvides tuli see päev ohverdada ja nii kadus see kuulsus, et olen kõik päevad koolis käinud.

Uue koolikorralduse kohaselt muudeti kool jälle kuueklassiliseks ja nii lõpetas sellel kevadel kaks klassi, kuues ja seitsmes. Olid ka eksamid, need läksid mul hästi.

NII OLI KADRINA KOOLI PÄEVIL

Ma alustasin oma kooliteed Kadrina algkoolis 1918.a. sügisel ja lõpetasin 1924.a. kevadel. Kooli algus 10aastasele lapsele oli väga suur sündmus ja noorde aju on jäänud palju mälestusi, mida siin püüan kirjutada... Enne mind õppis samas mu vanem õde Aliide Saaga (1904-1924, suri tiisikusse), kes oli minu kooli minnes juba VI klassis. Me õõbisime ja elasime kooliajal koolimajas, magasime ja sõime kahekesi koos.

Meie koolimajad olid vanad, talvel külmad ja elamine seal oli üsna primitiivne. Tänaväärses pikemas ehituses asus 3 klassiruumi, mis mahutasid kõik kuue klassi õpilased. Aiapoolses maja otsas oli teine korrus kahe magamistoaga, nende all köök, kus sõime. Köögi ja klassi vahel asus koolijuhataja P.Pedissoni korter...

Õpetajajaks olid sel ajal: pr Saukas, hr Rudolf Penno (hilisem poliitiker), prl Kalm, pr Rotka, Hr Petroff (hiljem Udrikus koolijuhataja)... Ieskroua Mirt kahe väikese lapsega (ta suri tiisikusse varsti), kaks õde prl-d Eschbaumid, hr G.Kippar ja veel üks härra, kes õpetas inglise keelt VI klassis.

Algasin I klassis olles viimases, rõduga klassis, ja lõpetasin oma viimase, VI klassi samas. Vahepeal õppisin kahes teises klassiruumis. Keskmise klass oli kõige suurem. Seal kõik lapsed õppisid õhtutel kindlad tunnid järgmiste päevade jaoks petrooleumilambi valgusel. Pärast saime ka elektri, mis vahest kustus.

Mu esimesel kooliaastal magasime õega maja otsapoolses suures toas, kus hr Pedisson läbi õhukese seina kuulis kõik meie kõvemad jutud ja hüüdmised. Kell 6 hommikuti harilikult hakati hüüdma oma järjekorda pliidi juures: I auk minu, II auk minu, mina sinu järel, jne. Mõni tüdruk armastas palju aega kõõgis veeta, mida Pedisson märkas ja osatas neid tunnis olles järele, kui nad vene keelt halvasti hääldasid. Ta ütles: "Jah, sööge aga rohkem pannkooke." Tihti tuli Pedisson kööki lõunatunnis supi või kartulite jagamise juurde, kus lapsed seisisid sabas. Hüüdis: "Saba, ümberpöörd!" See tähendas, et kes oli aeglasem sappa jooksmas, sai ette otsa.

Kooli naisteenija küttis puudega meie ahjud ja keetis lõunaks ühise supi või koorega kartulid. Laste vanemad andsid keeduaineid. Kellel oli supiliha, pani lihatüki sisse puupulga omamoodi märgiga, et see ära tunda. Õhtuil ja hommikuil oli igaühe oma mure, mida süüa. Seega oli toitlustus väga puudulik. Maja otsas asuvas köögis pesime hommikuil kraanide all külma veega nägu. Pika laua ääres sõime. Teenija keetis õhtuks vett tee jaoks. Kui kõik lapsed olid oma vee kätte saanud, siis ta tõstis paja põrandale.

Kord juhtus suur õnnetus. Agnes Veborn tuli väljast kööki ja hakkas taha sahvrisse minema. Selle kõrval aga ta kuumas vee pada ei näinud suure auru sees ja astus otse patta. Olin söömas, nägin, kui ta hirmsasti

RIIDA SEPRI
(õpilasena ELFRIEDE SAAGA) 09.05.1908, Kadrina kooli õpilane 1918-1924, õppis edasi Tallinnas kodumajandust. Pärast venna pere küüditamist 1941 tuli kodutallu tagasi. Abiellus, koos üheaastase pojaga lahkus noor pere 1944 eestist Saksamaale, hiljem USAsse. Seal möödusid aastakümned töötades. Poeg omab magistrikraadi, on kõrgkooli õppejõud. Vanaduspäevi veedab vanaproua Floridas poja lähedal.

karjatas. Kutsuti jaoskonnaarst kohale. Isa viis Agnese hobusega koju. Ta vend Artur oli hea suusataja, kuid kord mäest alla sõites komistas ta kännu vastu ja kukkus surnuks.

Minu teisel kooliaastal magasime õega esimeses suures magamistoas. Meie kõrval magasid õed Faabid, samas reas viimastena õed Irlanda ja Linda Kuusik. Nad olid otse käimla ukse ees. Sellest uksest tuli alati külma ja halba õhku tuppa. Ja tihti seal ju käidi. Käimla oli meie keeles "sinna". See oli alati must ja külm. Hiljem ehitati taha õue omaette "sinna", mis oli pisut parem. Kui olin V ja VI klassis, siis magasin nende klasside tüdrukutega teisel korrusel klassi peal toas.

Oma VI klassi kaaslasid mäletan kõige paremini: Aino Krimm, Liidia Bachman, Helmi Buch, Helmi Laks, Balder ja üks tüme tüdruk, Linda Sutter, Traks, Helene Kruutop ja Aliide... Nende taga Evald Kuiv, Ants Olla, Jakob Terts ja Herbert Freimuth (Kustas Alasoo)... Neist edasi õppima läksid peale minu A.Krimm, L.Bachman, H.Buch, L.Sutter ja E.Kuiv. Esimeses klassis istusin kõrvuti A.Krimmiga ja pärast Rakvere Ühisgümnaasiumis samuti...

Minu teada olen ainuke veel elus olev inimene oma klassikaaslaste hulgast. Veedan oma pensioniiga praegu 94. eluaastal palavas Floridas, õnneks oma poja pere lähedal. Kui elan Kadrina kooli 100. juubelini, siis pühitsen seda tähtpäeva oma mõttega kooli juures. Soovin kõigile Kadrina kooli kasvandikele lõbusat kokkusaamist, õnne ja tervist meie kodumaa pinnal.

MEENUTUSED

Äsja oli üle käinud sõda me väikeselt kodumaalt. Eeltulev aeg vajas hoopis teistsugust ellusuhtumist, võrreldes läinuga. Inimesed ärkasid paljusajaist aastaist talveunest. See oli ülestõus eestlasele.

Seame sammud Virumaa lääneserva, kus paiknes väikene asula, nimeks Kadrina kirikuküla. See oli 1919. aasta suvel. Kadrinasse tuli rahvast juurde jaamateenijate osas. Ka meie perekond kolme kooliskäiva lapsega. Siiani oli Kadrinas tegutsenud kõrgem algkool IV, V, VI, VII klassi-komplektiga. Paar viimast aastat oli juba I, II ja III klass tulnud neile juurde. Vanemate klasside õpilased aga olid kõik külakooli lõpetanud oma elukohas.

Kadrina kool asus kiriku läheduses olevas kahes puumajas, üks neist kahekorruseline. Klassiruumid olid suures majas ja internaat hoovipealises väiksemas. Seal oli veel üks õpetaja korter. Sügisel algas õppetöö. Suure arvu õpilaste paigutamine sundis I ja II klassi sama ruumi õhtupoole kasutama.

Õppetöö algas. Koolijuhataja Paul Pedisson oli vist äsja tulnud sõjaväest, sest ta kandis sõduririetust. Kolm õpetajat, Helmi Kalm, Liina Rotka ja Marie Saukas, olid noored naised. Pedisson oli range oma alluvate suhtes. Oli ju õpilaste hulgas rindelt tulnud poisse. Õpilased olid üldse vanemad võrreldes praegustega. Ka mina tulin kooli 9aastaselt, sest sõda röövis meilt kõigilt algajailt ühe aasta. Kasvasin lausa sõja jalus Tapa raudteejaama juures.

Olin väga väike kasvult, kuid paljunäinud inimlaps, kes nii mõnegi klassiõe või -venna oma mõistusel ületas.

Aga kes siis oli selle kooli majandaja? Tean vaid seda, et kool korraldas jõulus ja kevadel Haridusseltsi saalis koolipeo. Kava tegid muidugi lapsed. Olin peol etleja, kes naerutas publikut sageli Krõlovi valmiga. Üldiselt vist kogu minu olemuse tõttu kasutati mind ära igasuguse naljajumbrü ettekandmisel. Peo sissetulek laekus koolile.

Koolis oli õppetöö vastaval tasemel ja rangele juhatajale jõukohane. Kogu koolipere oli oma ajas teadlik ja vastuvõtlik kõigile uuendustele, mis kohustas tulevik. Aastad möödusid. Õppeained vaheldusid ja peaaegu igal sügisel kohtasime uusi nägusid õpetajateperes. Kool, kus asusime, oli saanud hoopis uue näo. Mõisade likvideerimisega oli tekkinud Kadrinas suur alevik. Pikad majaderohked tänavad olid nii põhjas kui ka lõunas. Seltsid ärkasid kui seened pärast vihma: perenaiste selts, tule-tõrjeselts, põllumeeste selts, haridusselts. Need korraldasid igasuguseid üritusi ja kutsusid kohalikku rahvast osavõtjaks oma tegevusele. Nende ürituste teostamiseks fabritseeris vajalikke inimesi muidugi meid kõiki kasvatanud Kadrina kool. Õppejõud olid saabunud aga peaaegu kõik väljastpoolt, kes tõid „värsket verd“ kohalikele elanikele. Koolil oli nüüd teine jume. Varem tegid õpilased igapäevase koristustöö, kütsid ahjud.

HILDA LUHAVEER
(õpilasena LUUKMANN)
13.09.1910,
Kadrina kooli õpilane
1919-1925;
samas asjaajaja-raamatu-
pidaja 1954-1958;
samas käsitööõpetaja
1959-1964.

Juba varases nooruses oli seltsielus aktiivne osavõtja ja eestvedaja. Oli Maanaiste Keskseksi konsulent, kes ligi poolel eesti maanaistel aitas end riietada rahvariietesse. Oli ainuke selle ala töötaja, kes vastavad teadmised oli saanud kunstikoolist. Iga vaba hetke oli veetnud Raadil rahvamuseumis rahvarõivaid uurides ning üles joonistades, et iga kihelkond saaks õiged. Vanaduspäevi veedab vanaproua Tallinnas tütre peres.

Nüüd oli kooliteenija, kes toimetas ära selle töö. Klassides säras elektrivalgus. Voolu saadi Undlast ja, kui vaja, ka Kundast. Koolil oli aed, kus peale viljapuude ja põõsaste oli kaks spordiväljakut. Seal toimusid viimastel aastatel võimlemistunnid. Käisime võimlemas ka haridusseltsi saalis. Varasemal aastail rivistati kogu õpilaspere maanteele, kus käis ranges korras rividrill nagu sõjaväes. Paraku olin mina oma kasvu tõttu kas esimeses reas või viimane, kui oli ümberpöörd. Juhtis ikka Pedisson.

Olin jõudnud kuuendasse klassi. See oli 1924/25. õppeaastal. See aasta oli meie klassile väga eriline ja meeldejääv. Meile saabus uus õpetaja, meie endine kooliõde Marta Sakk (hiljem Mare Sakk). Oli ta ju seitsmendas klassis, kul meie klass alustas kooliteed. Kogu elu jooksul kohtusime taas Kadrina koolis õpilastena ja kolleegidena. Klassis oli 28 õpilast, neist 19 tüdrukut ja 9 poissi, enam-vähem heal tasemel oma teadmistega. M.Sakk andis meile saksa keelt, inglise keelt ja laulmist. Värskest teadmistega saabunud Tallinna seminarist, ääretu teotahteline noor naine. Esimese silmapilguga võlus kogu klassi jäägitult. Neelasime lausa tema poolt pakutava. Võtted pakutule olid meeldejäävad ja omandatavad. Hiljem, kul olime samas koolis kolleegid, küsisin, kas õpilased jumaldavad teda ikka veel. Ta ütles, et elas tookord samas vaimustuses õpetajaametis, nagu me kogu klassiga. Kõik see on hääbunud aga aastate jooksul põrmuks. Ka minule oli see talv ainulaadne pika rivi aastate jooksul nii

õpilasena kui ka õpetajana töötades. Kevadel lahkumine oli väga kurb. Paljud meist siirdusid mujale koolidesse. Ka minule jäi Kadrina kool võöraks. Aastakümnete pärast leidsin jälle töökoha selles asutuses: 5 aastat raamatupidajana ja 5 aastat õpetajana. Seejärel siirdusin pensionile.

Kadrina 6klassilisest koolist tema õpetajate näol sai Kadrina seltsielu edasiviija. See tükike Eestimaast sai kõigiti eesrindliku maine. Elmar Liiv on kohalikele tuntud kui laulukoori ja tasemel orkestri rajaja. Valter Riispapp oli selle ala jätkaja. Paul Pedisson suri küll varakult, kuid jõudis haridusseltsis kaasa lüüa. Veera Kuriks ja Liidia Kirsipuu olid head näitlejad. Koolijuht ja õpetaja Ott Siirak oli kõigiti eesti elule suur kaasalööja, samuti perekond Ross. Elmar Kanter oli peale sõda laulukoori juht. Palju teisi õpetajaid tegeles veel kohalike elanikega.

Koolist on saanud keskkool. See on hoopis teine aeg, mil valitseb uus elutempo, hoopis uus ilm. Üks on siiski selge – kool pole mingi eraldi üksus oma asukohas. Tal on eesrindlik koht, mille järgi kohalik ümbrus joondub.

Tavaline tunnivaheaeg, arvatavasti 1921. Õpilased olid oma klassides. Äkki ilmus kaks kogu tohutu kiirusega hoovi. Kressa Sass lidus ees ja Kuiva Evald kirvega sõjakisa saatel talle järele. Kohutav pilt pani koolipere lausa huilgama. Sel silmapilgul oli aga ka kolmas platsis ja kihutas neile järele. See oli Pedisson, meie kooli juhataja. Mõne minuti pärast ilmusid kõik kolm vaateväljale, poisid kummalgi pool ja Pedisson keskel, neid turjast kinni hoides. Loodetavasti oli ka karistus vastav. See mees hoidis kõigil õpilastel turjast kinni, kui vaja oli. Teisiti aga tõesti polnud võimalik neid ohjeldada. Lapsevanemaid küll kordagi kooli ei kutsutud oma laste tegude eest vastust andma.

MÄLESTUSI KADRINA KOOLIST

Tulin Kadrina kooli õppima Neeruti (asut.1971) 4klassilisest algkoolist 1926. aasta sügisel. See oli põllumehele raske aasta. Pidev kuivus (6 nädalat) ja kuumus 24°-28° C tekitas põua. See algas juunis ja kestis 13. augustini. Põua tõttu valmis suvivili ruttu ja tuli koristada rukkiga üheaegselt.

Kadrina kool oli sel ajal kõrgema astme kool, sest koolikohustus oli vaid 4 klassi algkooli. Õppetöö algas oktoobris. 1926. aasta sügisel tuli Kadrina kooli IV klassi palju õpilasi ümbruskonna koolidest, nagu Udriku, Imastu, Hõbeda, Sootaguse, Neeruti ja Auküla. Kokku 54 õpilast. Meist kujunes üks ühine V klass. Klassiruum asus vinkelehituse lõunapoolses osas. Kuidagi me sinna ära mahtusime. Küllap oli meie klassi käes arvukuse rekord. Me tulime kodudest, kus oli vaid petrooleumilambi valgus. Kadrina koolis oli siis juba elekter. Seda tootis Undlas veskiomanik Tiits. Tõsi küll, see valgus vahetevahel katkes. Siis öeldi, et nüüd lutsukala läks tubiini vahele.

Koolil oli internaat tütarlastele ja poistele. Talvel oli seal külm, vesi jäätus. Magamisruumis oli igaühel raudvoodi, iste ja oma magamisriided. Köögis, mida poisid kasutasid, oli kolme auguga pliit. Sellel sai süüa tehtud hommikuti ja õhtuti. Äratus oli põnev. Lastel on uni ikka magus ja tundus, et tunnid algavad nii vara. Hommikul hakkas pliidi aukude kasutamise järjekorra hõikamine: esimene auk minu, mina sinu järel jne. Kui oli väga kiire, tehti sööki mitme peale ühiselt. Lõunase supi toiduained tõid lapsevanemad. Teine köök oli suurem, seda kasutasid tütarlapsed. Seal keetis lõunasuppi koolitädi. Ühise supi sisse võis iga laps panna oma lihatüki, mille märgistas nimelise pulgaga. Pärast leidis selle nii jälle üles. Köögis olid Areni memme abistamas tema tütreid Salme (Umbaed) ja Magda (Augjärv). Köögis olid veel hõövelpink seinä ääres ja tööriistakapid seinäl. Poiste käsitööd õpetas Paul Pedisson. Ta õpetas käsitsemä hõövleid, saage ja teisi tööriistu. Tunnis tehti nii mõnigi kirvevars valmis.

Internaadis olevatel õpilastel oli ühine õppimine ühes suuremas klassis. Selle juures valvas ja pidas korda õpetaja. Kui muutus liiga käarikaks, paotati kohe õpetajate toa uks, ja vaikust jätkus jälle pikaks ajaks. Õpetaja käis pingiridade vahel ja küsis, kes abi vajab. Vahel sai hommikuti enne tundide algust veel õppetükke korratud. Õhtuti vabal ajal tuli toimkonnas olla: ahju-pliidipuud valmis saagida, riita laduda, ahjud kütta. Puuvirnad asusid aias. Need veeti lastevanemate poolt määratud kohustuse korras, mille kehtestas vallavalitsus. Suuremalt jaolt toodi need Pala metsast. Käsitöö või võimlemise tundides ladusime neid, seistes pika rivina ja ulatades halge käest kätte. Puuriitade vahel oli hea peitust mängida. Õpetaja Pedisson korraldas tihti ka luuremänge. Talvel saime kasutada suuski, oli suusabaas. Suusatamise eest sain oma elus esimese auhinna. Juhtus see nii. Tunnid olid lõppenud, hakkasime internaat

VALTER VEBORN
24.02.1913 – 25.08.1994,
Neeruti ja Kadrina kooli
õpilane, juba varasest
noorusest tuntud spordi- ja
laulumehena. Oli palju
aastaid VS Jõud Kadrina
kollektiivi esimees, laulis
Kadrina laulukoorides ja
meesansamblis Wirro, oli
kooli lastevanemate komi-
tee esimees. Oli kodukoha
ajaloo hea tundja ja uurija.

minema. Kes varem välja olid läinud, said Pedissonilt suusad. Kui mina õue jõudsin, seisis ta keset õue, poeg Enn käekõrval, ja jutustas: "Mina läksin siit, poeg kelgu peal, ise suuskadel. Vahest oli poeg mul kukil, vahest kelgul, vahest käisime jala, aga nüüd on kelk kadunud. Olge head ja otsige üles. Me läksime siit apteegi mäest alla, jõge mööda edasi ja kirikumõisa tagant tagasi." Teised, kes suusad olid saanud, tuiskasid minema. Mulle andis siis Pedisson enda suusad ja kepid, öeldes, et mine otsi ka kui tahad. Mul oli hea meel, mõtlesin, et ehk on teised kelgu juba leidnud. Igaks juhuks vaatasin jälgi. Oli kelgu jälgi siin ja seal. Tähenab, kelk oli neil alles. Jõudsin nii jõe käänakule, kus asus suur kask ja selle kõrval istepink, kus suviti kirikuõpetaja oma perega jalgu puhkas ja vetevoogu vaatles. Vaatasin seda pinki – pingi all kelk! Teised olid sealt ammu läbi sõitnud ning polnud seda märganud. Võtsin kelgu ja suusatasin kooli juurde. Pedisson võttis kelgu vastu ja palus jutustada, kuidas selle leidsin. Võttis siis mind käekõrvale ja viis poodi, kus ostis mulle vihiku ja pliatsi. Olingi oma esimese auhinna saanud!

Internaadiõhtutel videvikku pidades räägiti vahel muinasjutte, vaieldi, lauldi. Oli pillimängijaidki. Mürati. Vahel oli padjasõda ning muud vigurid. Ükskord oli uksele pandud kruus veega. Selle sai kaela õpetaja Pedisson ise, kes oli meid kontrollima tulnud. Saime noomida.

Vahel sai ka nädala sees kodus käidud. Talvel oli raskusi, sest teed olid tuisanud ja hanged kõrged. Hobused üksteisest mööda sõita ei saanud. Kitsa reetee tähistamiseks oli tee äärde kuuseoksi lumme torgitud.

Ühel talvel me, internaadipoisid, rajasime liuvälja. Seal mängisime isegi hokit. Õpetaja Elmar Liivil olid uisud koos saabastega. Teiste uisud olid tehtud vikatikannast ja puuklotsist. Mäletan, et sain ükskord isegi võistluskeelu, sest minu käest pääses hokikepp koolivennale vastu säärt.

Üldiselt oli õpetaja Pedisson ka ise spordivaimust nakatunud. Ta pani rõhku kehalisele kasvatusel. Lisaks võimlemistundides korraldatud sõjamängudele algatas ta ka lumesõda, eriti V ka VI klassi vahel. Kus oli vähem poisse, nende poolel oli õpetaja. Meil oli sel ajal jalgpalliväljak, oli ka hea jalgpallimeeskond. Olime võitnud Haljala, Väike-Maarja, Kunda ja Udriku meeskondi. Jalgpalliplatsi väravate vahet pani Pedisson meid ka jooksma, ise stopperiga aega võttes. Evald Traks ja Valter Veborn jooksid selle maa 13 sekundiga. Selle peale ütles õpetaja, et meist häid jooksjaid ei tule. Kadrina kooli varasematest lõpetajatest tuli ka tippportlasi. Üks neist oli minu vend Artur Veborn, kes lõpetas VII klassi 1921. aastal ja läks edasi õppima Rakvere Poeglastegümnaasiumi. 1923. aastal oli ta jooksnud 1000 m 2,55 sekundiga, 1924. aastal 1500 m 20 sekundiga, 3000 m 30 sekundiga. Eesti paremikki tõusis ta aga suusatamises. 1928. aasta Eesti esivõistlustel Nõmmel tuli ta esikohale 5 km 21,37ga ja samas 10 km suusatamises 42,38ga. Ta oli ka ainuke eestlane, kes on suusatamises edestanud maailmameister Martti Lappalainenit, ja seda Viljandi rahvusvahelistel suusatamise võistlustel 1931. aasta veebruaris, kus ta 10 km tuli ajaga 42,50 esimeseks. Martti Lappalainen tuli teiseks 43,15ga, kolmandaks T. Nykänen 46,6ga.

Ka Aleksander Verderist, kes lõpetas Kadrinas VI klassi 1921. aastal, tuli hea sportlane, eriti tõugetes ja heidetes. Odaheites oli Viru rekord tema nimel märtsis 1931. Eesti suusatamise esivõistlustel Rakveres oli ta 10 km-s kuues ajaga 53,50. Ka vennad Suugid jõudsid paremate hulka, Jaan kuulitõukes ja kettaheites, Ernst jooksudes.

1928. aasta lõpetajatest tegeles Valter Veborn tõstmisega ja maadlusega. Ta tuli Võ-

rus 1937. aasta kevadel maadlus-tõstevõistlustel B klassis poolraskekaalus esikohale. Edukamad alad olid veel kuul, oda, kõrgushüpe. 1952. aasta Kadrina spartakiaadil rebis ta sangpommi 52 korda. See oli tolleaegse Tapa rajooni rekord. Ta on olnud kaua aega VS Jõud Kadrina kollektiivi esimees. Selle eest on saanud VS Jõud teenetemedali.

1926-27.aastal ehitati Undla-Kadrina kiviteed. Õpilased tasandasid seda, istutasid puid ja põõsaid, neid ka rahvamaja ja palliväljaku piirile.

Üle kõige oli muidugi õppimine. Koolis tundus, et meid pinnitakse kõvasti. Hiljem selgus, et seda kõike oli elus vaja. Sõel oli tihe. Paljud jäid V klassi kordama. Mõni lõpetas kooliskäimise, sest rohkem ei nõutud. VI klassi oli 54 õpilasest jäänud 39.

1927. aasta kevadel elasime üle tõsise ehmatuse. Üks meie kaasõpilane Ilse Baumann oli end Tapa jõkke uputanud, sest ei lõpetanud klassikursust.

Kes meid siis õpetasid? Koolijuhataja oli Paul Pedisson. Õpetajad Meta Schulovits, Marie Sutter, Natalie Käärt, pastor Gustav Beermann, Elmar Liiv. Liiv õpetas laulmist 3-4 häälselt. Mitmed meist on laulule truuks jäänud. Robert Vahisalust sai RAMi solist, bariiton. Valter Veborn on laulnud meeskoorides, segakoorides ja meesansambelis 1959.a. alates.

1927-28. õppeaastal asus VI klass uues ruumis, kõrval kohe õpetajate tuba. Selles klassis õppisid õhtuti kõik internaadilapsed, ikka korrapidajaõpetaja järeelvalve all.

Olime kogu kooliga käinud ümbruskonnas matkamas, ikka Paul Pedissoni juhtimisel. Armiku rabas nägime, kuidas näeb välja kõrgsoo. Tõesti oli ülespoole kumer. Kui me läksime Neeruti järvedele, siis Pedisson peatas meid ja Ristamäel näitas pruuni kivi, öeldes et see on põlevkivi, mis läheb tulevikus hinda. Ta demonstreeris, kuidas kivi põleb. Meile oli see ime. Neeruti järvede ääres mängiti ringmänge ning lauldi. Need olid toredad päevad. Nägime oma silmaga Kalevipoja künnivagusid, saime teada Fr.R. Kreutzwaldist. Nii laienes meie silmaring.

Koolipeod peeti haridusseltsi saalis. See oli ühe katuse all teemajaga. Pidudel olime kõik tegevuses, kes laulis, kes deklameeris. Peod olid toredad, vaatamas-kuulamas isad, emad, õed, vennad. Teemaja pidas Alviine Pedriks, kes hiljem sai kuulsaks oma suure kehakaaluga – 342 kg ringis, st 21 puuda. Ta oli vaatamisväärsusena Pärnu tsirkusetrupis. 1938. a. maeti ta Kadrina kalmistule.

Kadrina aina kasvas. Oli kerkinud tärglise-siirupivabrik, mille vastas olid plekkkatustega elumajad. Kool kippus kitsaks jääma. Otsiti lahendusi. Kadrina Tarvitajate Ühisuse pood oli kohe koolimaja juures. Sealt sai osta igasugust kaupa. Teises majas oli pagari-pood, kus sai osta saiakesi, kui vaid markasid ja pennikesi oli. 1928.a. kehtestati uueks rahaks kroon ja sent.

1928. a. kevadel olime jõudnud lõpusirgele. Kirjalikult tuli teha eesti keeles kirjand, matemaatikas ülesanne. 39st õppurist said 37 lõputunnistused. VI klassi õpilastele korraldati ekskursioon: rongiga Auvere jaama, sealt edasi jalgsi Ontika randa mööda Mereküla, Narva-Jõesuu. Sealt laevaga Narva. Matk kestis paar päeva, tagasi tuldi rongiga. Vaatamist oli palju. Esimest korda elus saime laevaga sõita. Narva kosk jättis võimsa mulje.

Kõik pinnimised lõppkokkuvõttes andsid häid tulemusi. Kadrina koolist edasi õppima läinuid on pääsenud ka kõrgkoolidesse. Kadrina kool oli siis juba hinnatud kool. On rõõmuväärne, et kool on igati suutnud seda mainet hoida ja edasi viia.

MÄLESTUSI KOOLIAJAST

LINDA-HELENE HARF
(õpilasena KORKA)
08.10.1913,
Varangu ja Kadrina kooli
õpilane, suure pere
lapsena varakult harjunud
töötama ja seda jätkuvalt
kõrge eani. Üles kasvata-
nud 3 last, kes kõik on
õppinud Kadrina koolis.
Vanem tütar, ajalooõpetaja,
on töötanud Kadrina Kesk-
koolis. Vanaduspäevi vee-
dab vanaproua Kadrinas.

Kadrina kooli V klassis asusin õppima 1926. aasta sügisel. Elasin oma vanema õe peres, nii ei tulnud mul kokku puutuda internaadieluga. Eelnevalt olin õppinud Varangu algkoolis, kus tegin läbi 4 klassi kolme aastaga. Kui olin I klassis olnud paar kuud, viidi mind edasi II klassi, kuna olin liiga tark, kippusin teistele ette ütleva.

Kadrina koolis oli meie klassis väga palju õpilasi. Tuli istuda kolmekeesi koolipingis. Tunni lõpuks oli õhk klassis nii paks, et polnud midagi hingata. Enamus lapsi oli maalt ja nende riided ning saapad lõhnasid eriliselt. Klass asus vanas õuepealses majas. Selle loodeotsas asus poiste internaat, lõunapoolses, maja suhtes täisnurga all olevas tiivas, oli õpetaja korter. VI klass asus suuremas hoones (praegu Paruni Pood). See oli valgem ja avaram ruum, aknad mõlemal pool. Selles majas asus ka koolijuhataja Paul Pedissoni korter. Teisel korrusel oli tütarlaste internaat, esimesel ka köök. Õpetajana oli Paul Pedisson soliidne, nõudlik. Õpilased austasid ja kartsid teda. Tema austas õpilasi ka, pidas kõiki võrdseiks. Eredalt on mees tema reageering ühe tuimavõitu poisi valele vastusele. Ta koputas joonlauaga vastu lauda ja ütles: "Sa oled ise üks kahe küüruga jakkhärg!"

Väga hea ja malbe oli ajalooõpetaja Natalie Käärt. Matemaatikaõpetaja Meta Schulovits oli aga mõnikord juba kooli tulles ärritunud, siis ta õhetas näost ja kaelast. See oli kindel märk, et õpilased saavad ka tõrelda. Kui ta saabus aga tavalise heleda näovärviga, oli kõik korras. Õpetasid veel Marie Sutter (hiljem Sallaste) ning Elmar Liiv. Kuigi usuõpetus ei olnud kohustuslik, olid kõik igal esmaspäevahommikul kohal. Legendaarne kirikuõpetaja Gustav Beermann ei olnud eriti laulumees. Siis ta tuli alati meie pingi juurde ja sõnas: "Tüdrukud, teil on ilusad lauluhääled, alustage laulmist!" Ta küsis vaid, kas me mäletame eelmises tunnis kuulnud, ja jätkas uue osaga. Õpilasi ta eriti ei kontrollinudki, aga kõik said head hinded. Tol ajal oli kõige parem hinne neli.

Kevadised võimlemistunnid olid õues. Siis vestis üks poiss kõigile puust noad ja nendega me kaapisime kooli aias kõik õunapuud samblast puhtaks. Õunapuid oli palju ja nad kandsid vilja, millest keedeti internaadi tarvis hoidiseid. Kui veeti küttepuid, ladusid õpilased need riitadesse. Pedisson õpetas siis, kuidas teha suur ümarrit, et vihmavesi sisse ei jookseks. Lapsed töötasid vastuvaidlematult ja hea tujuga.

Emadepäeva peol pani õpetaja Liiv mind esinema soololauluga "Ema süda". Pidulõu toimus seltsimajas, mis asus Kruusimäe kõrtsi kõrval kuni 1930. aastani, mil ehitati uus rahvamaja. Saal oli rahvast täis ja aplaus tugev. Siis kinnitasime saalis kõigile emadele nõõpnõelaga rinda metsast eelnevalt korjatud sinililled. Kui pidulõu läbi sai, oli kahju lahkuda.

Samuti on ju kahju, kui kogu lapsepõlv läbi saab. Kool on koht, kus valitseb lapsepõlv igavesti.

KOOLIMAJA OLI POE KÕRVAL...

Kadrinasse oli tee tuttav. Palju kordi käidud küll talvel, küll suvel emaisaga, õe-vennaga ja üksindagi. Aga seekord, 1927. aasta oktoobrikuu esimesel päeval, oli ema julgustuseks kaasas. Tibutas vihma. Vihmavari oli kaasa võetud. Kõik riided – pesu, koduvillastest riidest tumesinine kleit, tumesinine kodukootud kalevist palitu ja müts – oli ema õmmelnud kooliskäimiseks kasvamise varuga ja arvestusega, et ega neid ühe kooliaastaga ära ei kannu. Nii me siis läksime mööda laia põllupeenart, ema ees ja mina uute sandaalide laksudes järel, Kadrina poole. Süda põksus ärevusest. Koolimaja oli poe kõrval. I ja II klass olid liitklass. Mõned lapsed olid tuttavad ka: Miku Oskar oli juba II klassis, Koitla Ada tuli koos minuga I klassi. II klass oli akende pool. Meie I klassi pingid olid pandud pimedamale poolele, kust ka uks välja koridori läks. Ema abiga võtsin palitu seljast ja riputasin samas seinale löödud nagisse. Seal olid teiste laste palitud ka. Ema käskis mind hea laps olla, ütles et koju oskad isegi tulla, ja läks ära. Koolipingid olid tumedad, seljatoega. Tüdrukuid sai kaks pingitait, kahekaupa pingis. Minu pinginaabriks sai Aino, teises pingis olid Ada ja Velli. Nemad olid omavahel ka sugulased. Tüdrukute pingid olid üsna rea lõpus. Muidugi oli kõik uudne ja ennenägemata. Seinal rippus suur must tahvel. Poisid püüdsid sinna valge kriidiga midagi sirgeldada. Nemad olid julgemad, trügisid läbisegi ja käratsesid. Meie taga pingis oli üks suur poiss, keda Meinartiks kutsuti, ja keda kõik tahtsid tögada, kuid said vastu ka. Ta polnud suu peale kukkunud. Siis kolistas keegi kellaga ja koridorist kostis, et kellaga joosti uksest välja ja varsti tuldi tagasi. Üle koridori oli veel üks uks. Seal teati olevat suur IV klass. Selle klassi korrapidaja oligi kellahelistaja. II klassi poisid-tüdrukud istusid kõik vagusi oma pinkides ja ütlesid, et nüüd algab tund. Kohe tuligi uksest sisse üks ilus preili. II klassi lapsed tõusid kähku püsti. Meie rida ei teadnud midagi teha, mõni tõusis püsti ka. Seda preilit ma tundsin. Ma olin näinud teda suvel, kui olid Kivitoal Saaga Augusti pulmad. Tema oli pruudi õde. Nüüd me tegime näo, et ei tunnegi teineteist. Siis õpetaja Marie Sutter rääkis, et kui tund algab, peavad lapsed tõusma püsti ja korraga tere ütleva. Kui keegi tahab midagi rääkida, peab selleks käega märku andma. Ta näitas ette, kuidas see käib. Tunni lõpus ütles ta, mis tunnid meil veel on ja mitu vihku me peame ostma ja missuguseid – joonelisi, ruudulisi, joonistamise ja ilukirja jaoks. Peale selle värve, pliiatseid, tinti, sullepea, pinal. Raamatute ostmiseks pidime raha kodust kaasa tooma. Neid polnud palju: aabits ja matemaatika. Lõpuks kutsus ta kõik oma laua juurde, et me ütleksime oma nimed. Kõik ikka teadsid oma ees- ja perekonnanime. Ada läks isegi ägedaks, sest õpetaja polnud veel jõudnud eelmise nime kirjutamist lõpetada, kui tema juba sikutas õpetajat varrukast, öeldes: "Minu nimi on Ada Veiderpass." Lõpuks jäi üks poiss, kes ei teadnud enda kohta rohkem kui eesnime Jaki. Õpetaja

MELAINE SIISPOOL
20.02.1919 – 01.03.1989,
Kadrina kooli õpilane, oli
aktiivse ja võimeka inimesena
tillukese Päre kolhoosi
esinaine, hiljem pikki
aastaid Kadrina külanõukogu
esinaine. Oli kodukoha
ajaloo ja olustiku hea
tundja ning kirjapanija.

käskis kodust järele küsida, paberile kirjutada ja homme kooli kaasa tuua. See poiss oli Jakob Harf, oma 7 venna seas noorim, pere pesamuna.

Minul, Adal ja Oskaril oli kodutee ühine. Leppisime kokku, et nemad ootavad hommi-kuti mind ja mina neid, kui vaja. Teisel päeval tuli meile tundi õpetaja Elmar Liiv, kes hakkas õpetama matemaatikat ja laulmist. Teise tundi tuli õpetaja Sutter. Meil olid vihud ostetud ja tema õpetas meid tähti kirjutama.

Kesk kõige sügavamal talve juhtus meil imelik lugu, mida annab mäletada. Üks II klassi suur tüdruk, kes ka "sitsis" kaks aastat ühes klassis, oli õpetajate tuppa nurka pandud mingisugust karistust kandma. Õpetajate tuba oli väike ruum, kuhu pääses VI klassist. Tema nurgasseismise ajal läksid sealt mõned esemed kaduma. Temale mindi koju asja selgitama. Leitigi seal kummuti alla peidetud õpetaja Sutteri kindad ja kooli hoolekogu vihik, kuhu oli sisse kantud puudustkannatavate õpilaste abistamiseks riie-tuseesemed rahalises väljenduses.

Järgmisel päeval oli klassis õpetaja Liivi tunnis "seltsimehelik kohus". Kui õpetaja manitsused olid tüdrukul nuuksed valla päästnud, lõppes epistel sõnadega: "Oled ikka üks Kolovere kandidaat!" Kolovere oli tol ajal kardetav erikool halbade laste jaoks, kus võis peksta saada ka. Vahetunnis kordas Meinart kõik omakorda üle, ise räusates ja klassi ees edasi-tagasi kõndides: "Toti-varas Allikas! Kolovere kandi-eit!" Toti (nii teda ka kodus kutsuti) tõnnis, nina punane. Meinhard, see Veide poiss – küll tema suu vatras. Ta jäi vahel hommikuti kooli hiljaks. Mida ta siis küll kokku ei luuletanud! Et siga tema jalgade vahelt läbi jooksnud, teda selga võtnud ja porilompi viinud. Tema siis poriseks kukkunult ennast pesnud ja riideid puhastanud. Ja kaugel oli tal ka. Tema kodu oli Lavinal, Lante külas. Peres oli poisse ka parasjagu, temast vanemaid ja nooremaid, tüdrukuidki mitu. Jõudis siis nende ema neid valvata, millega hakkama said! Kas õpetajad tema jutte uskusid, kes seda teab. Kuid igas klassis istus ta kaks aastat, kandis vanemate vendade riideid, mis olid talle alguses suured. Lõpuks päris need pintsakud-püksid temast noorem vend. Riie oli kodukootud, oma kasvatatud lamba villast, need pidasid vastu, kui veel lapiti ja nõeluti, vaata et paarkümmend aastat.

Kui mina II klassis käisin, oli minu klassivennal Endel Balderil suur lein. Päri raudtee-ülesõidul jäi hobune koos vankriga ja kahe Endli tädiga rongi ette. Nad said surma. Sulane, kelle käes ohjad olid, jõudis vankrist välja hüpata ja ohjad lähedalasuva raudposti otsa visata, kuid hobust see ei peatanud. Ta tõmbas ohjad puruks ja tormas veduri ette. Kui ma sel päeval koju läksin, olid surnud juba ära viidud. Vankririsude juures seisis kolme jalaga hobune, kes kuuldavasti samas ka hukati. Mälestuspäeval kolmanda tunni ajal palus Endel õpetajalt luba matuksele minna. Endel ütles täpselt nii: matuksele. Õpetaja ei teinud keelevea pärast talle märkust ja lubas. Meie tahtsime ka kogu klassiga kirikusse minna. Õpetaja meid ei lubanud tunnist ära. Meie läksime pärast tunde ja jõudsime parajaks ajaks. Endel kõndis kirstude järel pärjaga, tema isa ja ema ka. Endli isal oli Kadrina jaama vastas pood. Me käisime seal vahel vihke ostmas, kui koolimaja juures olevast ühisuse poest olid vihud otsa saanud. Ühisuse poes maksid vihud 5 senti tükk, Balderi poes olid kallimad, 6 senti. Teistes poodides, mis raudtee ääres, oli vihkudel sama hind. Vahel ei olnud Balderi poes ka vihke, siis ostsime Felsilt või Rosenbaumilt. Neil oli see viga, et vihud olid kauasest seismisest pleekinud, sest sealt ostma mindi ainult viimase häda sunnil. Kauplused tol ajal olid talurahva jaoks. Seal müüdi suhkrust-heeringast vankrimäärdeni ja petroolini, pesuriid, sitskleidiriid, sukki, sokke, nõela-niiti

ja muud pudi-padi. Nii igas poes, mõnes vähem, mõnes rohkem. Aga poemehed olid omaette jõukas seisus. Lapsed neid tundsid. Sel ajal oli kombeks tuttavaid teretada ja lapsed teretasid kõiki kaupmehi.

Meil olid kõigil tugevast materjalist riided ja kasvamise jaoks avaramad tehtud. Samuti jalanõud. Tüdrukud kandsid nõõridega saapaid, kingade peal aga kalosse, mis klassis ära võeti. Vahetusjalanõusid ei olnud vaja. Samad jalanõud, millega me tulime kooli, olid meil jalas ka tundide ajal. Põrandad olid värvimata ja õlitatud, et kui kooliteenija neid luuaga pühib, siis ei tolmaks. Meil olid kooliteenijateks kaks õde Arenid, Salme (Umbaed) ja Magda (Augjärv). Koolile toodi puud kaugelt metsast. Talumehed hobustega vedasid küüdikorras. Vahel oli halgusid koolimaja tagune täis, kuidas keegi oma koormast lahti oli saanud. Vahel võimlemise tunni ajal viis õpetaja meid puid riita laduma. Tegime aheliku ja andsime halge üksteisele edasi, kuni viimane õpilane, kes riidale kõige lähemal seisis, selle riita pani. Siis oli kooliteenijal hea riidast kuivi puid võtta. Õpetajad elasid ka koolimaja lähedal ja nendel oli luba samast riidast puid oma tubade kütmiseks saada. Ja lastel oli ka riitadest hea meel. Tüdrukud mängisid riitade vahel peitust ja poisid panid omavahelistes arveteõiendamistes rusikad mängu, ikka võõraste pilkude eest varjul. Kähmluste tunnistajaiks jäid sinised silmaalused.

Palitud ja mütsid olid meil oma klassis nagi otsas. Kord, olin vist III klassis, tuli meile Ojaveskilt üks poiss, kes lonkas. Keegi avastas ühel päeval, et tema palitu krae küljes olid täid. Meie panime oma palitud tema palitust eemale. Hiljem kuulsime, et ta oli vaeslaps (orb). Küll tema võis aga lohutamatu kurb olla nende täide pärast. Ma ei mäleta, kas ta pärast seda juhtumit enam kooli tuli.

Talvel tuisuste ja külmade ilmadega viidi mind kooli hobusega. Minu kodus oli hobune, keda ära ei müüdnud ega hukatud, vaid anti "armuleiba". See tähendas seda, et teda söödeti, aga põllutööle ega metsaveole ei rakendatud. Selle hobuse oli taada (nii kutsusime vanaisa) ise kasvatanud ja ta oli üle 30 aasta vana. Taada vedaski mind selle hobusega kooli ja koolist koju. Kui tunnid lõppesid, oli taada ühisuse poe ees hobuse ja reega ootamas. Koolilapsed, kel samal ajal tunnid lõppenud olid, trügisid taada ümber: "Palun sõida, palun sõida!" Nii me siis tulimegi, lastekoorem peal, apteegi mäest alla. Tee oli samasugune nagu külavaheteedki, sest autoliiklust tol ajal talvel ei olnud. Suurt maanteed polnud vaja lumevabana hoida. Ajapikku, kuidas me kodu poole jõudsime, pudenesid lapsed reelt, hüüdes: "Aitäh sõidu eest!" Taadal oli hea meel, et sai oma hobusega kasulik olla. Ta armastas lapsi. Taadal oli hobune nagu perekonnaliige. Kui mõne aasta pärast Valge ära suri, siis veeresid taadal pisarad mööda põski suurde habemesse. Ta oli väga kurb, ei olnud jäänud enam ühtegi sõpra. Paari aasta pärast suri ta ka ise.

Meie klassis oli arukaid poisse ja tüdrukuid, kes hästi õppisid ja ulakusi ei teinud. Lõpuks me harjusime ja hakkasime üksteist hoidma. Pealekaebajaid ei olnud. Minu kooliskäimise ajal olid meil kogu aja liitklassid. IV klaasis oli kõige halvem olukord, siis olime hoovipeelses hoones. Klassiruumi aknad olid väikesed ja puud varjasid valguse. Koolipingid olid tumedad ja kõrgete istmetega. Talvel põlesid elektrilambid vahel päevläbi. Elektrit "õeruti" Undlas ja mehe nimi, kes seda "dünamot" valvas, oli Tiits. Kui siis elekter järjekordselt hämarduma kippus, hakkasid lapsed kisama: "Tiits, noh, Tiits!" Vaevalt ta meie hõikeid kuulis, kuid tuli ikka valgumaks läks küll. Sinna pimedasse klassi tuli keset talve Sootaguse koolist neli õpilast: Linda Kask, Ella Mäe, Meeta Toompea ja Edgar Tonka. Sootaguse algkool likvideeriti ja lapsed tulid Kadrina kooli. Teistesse klassidesse tuli ka

Sootaguse kooli lapsi. Kuni kevadeni andis nende õpetaja Pikkat Kadrina koolis tunde. Meie, nagu see ikka tavaliselt on, vaatasime neile ülalt alla, aga pärast harjusime üheks kollektiiviks, hakkasime üksteist hoidma. Kui ma sügisel läksin V klassi, tuli meie klassi Udriku algkoolist 2 tüdrukut, Leida Lubi ja Helmi Leinfeldt. 1 poiss tuli mujalt ja tema nimi oli Lootus Karlson. Tema isa oli köster. Meie seda kõik teadsime, kuid tema oli nii ladna poiss, et keegi teda selle pärast ei õrritanud. Siis tuli veel Adele Kempmann. Tema elas palvemajas. Meil oli tol ajal usuõpetus kohustuslik. Seda tundi käis andmas kadrina kirikuõpetaja Gustav Beermann. Tema tundis kõiki lapsi nende vanemate järgi. Sellepärast püüdsime ikka paid olla, et meie vanematel meie pärast kirikuga pahandust ei tuleks. Ja kõikide laste vanemad tundsid teiste laste vanemaid veel mitu põlve tagasi. Tol ajal ei olnud võimalik anonüümseks jääda.

Miku Oskari isa suri 1931. a. augustikuus, üks nädal peale oma 60. sünnipäeva. Oskar oli siis 13aastane ja läks sügisel V klassi. Peale isa surma jäi ta oma talus peremeheks. Neil oli veel 74aastane vanaema Elts. Kurb oli see matus. Oskari õde Elsa oli 20aastase-na surnud. Siis ma käisin I klassis. Meid tüdrukuid tookord talvel kirikusse kaasa ei võetud. Me mängisime kodus kooli. Mina olin mängult õpetaja. Õpilasi oli ka omajagu: Ada ja Evi (Veiderpassid), Salme ja Linda (Strandmannid), Valve (Viikmann). Matkisin oma õpetajaid. Panin neid, õpilasi, nurka karistust kandma või kärkisin nagu õpetaja Liiv ja kirjutasin halbu hindeid. Meil kehtis koolis kolmenumbri süsteem – hea, rahuldav, nõrk. Mina tegin ka nii, et "head" saada oli kahtlane. Oskar küsis koolis vaba päeva, kui tal oli vaja põllud seemendada. Ta oli hea õpilane ja talle lubati vaba päev, et kaer ja oder maha külvata. Kevadel sai Miku pere oma põllud sugulaste abiga tehtud. Sügisel aga läks kartulinoppimisel kogu küla neile appi, talgute korras. Ka mina võtsin koos oma emaga talgutest osa. niiviisi paaril aastal, kuni Oskar koolis käis. Ta sai kõigi töödega hakkama, kündis, äestas, rullis, rakendas hobuse adra, äkke vankri või ree ette, söötis ja jootis loomad, niitis heina ja vilja. Neil oli peksumasin, mis nn roswärgiga käivitati. Hiljem oli Oskar meie külas hinnatud puutöömees, kes oskas vankreid ja regesid teha. Tema karjamaal kasvas kaasik.

1933. aastal, minu Kadrina 6klassilise algkooli lõpetamise aastal, toimusid meie ümbuses mitmed sündmused, millest meie, juba 14-15 aastased, võtsime huviga osa. Olime ju ajalootundides õppinud eesti rahva ajalugu, meie vabadusvõitlust mitut tõugu orjastajate vastu. Eesti keele ja kirjanduse tundides õppisime eesti rahva ärkamisaja suurkujude Kreutzwaldi, Koidula, Jannseni, Jakobsoni, Hurda, Bornhöhe jt loomingut ja elulugusid. Kooli raamatukogu lastekirjandus oli läbi loetud ja omapoolne hinnang antud.

Kadrina Põllumeeste Seltsi Noorte osakonna poolt oli korraldatud mööblivalmistamise kursus. Kursusel valmistatud mööbli näitus toimus aprillikuu viimasel pühapäeval leeritoas, mis tol ajal oli vaba. See oli Kadrina seltsielu suursündmus, mida käisime vaatamas. Oli omavalmistatud puhvetkappe, söögilaudu, diivaneid, tugitoole, kantseleilaudu sahtlite ja lukkudega. Kursandid lasksid end pildistada oma mööbli taustal. Nad olid uhked.

1933. aastal oli veel üks suur sündmus – Jüriöö pidustused Neeruti mägedes Sadulamäel. Tol ajal nimetati Sadulamäe ümbrust Kreutzwaldi pargiks. Kuulutused pidustuste kavaga olid ammu enne kuulutustetahvlile kleebitud. Oli väga ilus aprillikuu öö. Keset peoplatsi lõõmas suur lõke. Muusikat tegi sel korral Imastu Invaliididekodu puhkpilliorkester. Oi kuidas käis hingest läbi, kui nägin, kuidas mingisugune tühjas varrukas käekõnt

pasunat hoidis ja parema käe sõrmejupid viisi sõrmitseksid. Oli ühe jalaga mehi, kes karudega kõndisid. Mõned vaatasid tuld üksisilmi. Mida nad küll mõtlesid? Udriku Muusikaseltsi näitering esitas Kitzbergi "Enne kukke ja koitu". Rahvast pealt vaatamas oli palju. Oli õpilasi Kadrina koolist, mina olin ka.

Minu koolilõpetamise aasta oli pidustusterohke. Friedrich Reinhold Kreutzwaldi sünnikoht Jõeperes Ristmetsa külas Sihvardi (nüüd Eluri) talu maal märgiti tammepuust tahvliga, mille olid Kadrina Põllumeeste Seltsi noored mööblivalmistamise kursuse juhendaja kavandi kohaselt teinud. Sellel olid pussilõigetega sõnad "Kaugelt näen kodu kasvamas... Fr.R.Kreutzwaldi sünnikoht". See tahvel asetati Lauluisa arvatava sünnikodu varemetele ja igat majanurka tähistati veel samast soost võetud noorte kaskedega. Korraldati aktus, kus peeti kõnesid ja lauldi laule "Kalevipojast" võetud luulest. Seda kõike korraldas Kadrina Põllumeeste Seltsi noorte osakond, mille liikmeks oli ka minu vend.

2. mail 1933 oli Kadrina koolilaste laulupäev Rahvamaja aias. Rongkäik algas kiriku eest, kuhu olid kogunenud ümbruskonna koolide laululapsed, ja suundus Rahvamaja eest mööda maja taha, kuhu seinad olid ehitatud lava. Laulupäeva kavand olid laste laulud ja võimlemise ettekanded. Laulukoori juhatas meie kooli õpetaja Elmar Liiv. Laulupäeva suur eelproov toimus juba eelmisel, s.o. 1932. aastal maikuu Viitnal, kus samuti laste ühendkoorid õpetas ja juhatas Elmar Liiv. Oi kuidas me Viitnal tampi saime! Õpetaja Liiv ei olnud sugugi õpetatud lauludega rahul. Küll me seal eelproovil korrasime: "Kevade kenamal õitsemise ajal... "(Ellerhein). Liiv karjus: "Jätta! Alustame uuesti!" Meie olime Liivi nõudlikkusega harjunud, aga küllap mõne teise kooli lauljal vesi ahjus oli.

Kadrinas toimunud laulupäeval võimlemise üldjuhti ei mäleta. Meie olime juba "suured" ja tahtsime midagi enneolematut teha. Käisime ringi kampades, sõlmisime sõprust teiste koolide õpilastega. Lõpuks läksime ühe kambaga piltniku juurde. Tol ajal polnud ju isiklikke fotoaparaate.

Kuuendas klassis õpetaja Reisbachi (Riispapp) tunnis, kui meie klassile oli antud matemaatikaülesande lahendamine, õpetaja aga ise töötas ise viienda klassiga suuliste ülesannete kallal, sosistas minu selja taga istuv Kase Linda, et vaadaku ma, kas tema lahendus on õige. Vaatasin. Ta oli keeranud oma matemaatika (tegelikult oli see algebra) vihu tagurpidi. Mina ütlesin, et on küll õige. Samal hetkel aga õpetaja Reisbach vaatas meie poole ja ütles oma resoluutsel toonil: "Siispool, suure vahetunni ajal nurka!" Tavaline nurgasseismise koht oli kella all, mina aga läksin oma pingi lähedale ukse kõrvale nurka. Kui Pedisson läks õpetajate toast oma korterisse lõunat sööma selle ukse kaudu, siis minust möödumisel ta mühatas: "Mhh!" Mulle ei ole tänaseni selgeks saanud, oli see imestusest või omamoodi karistuseks öeldud. Tõnnisin kogu vahetunni aja seal nurgas ja kõht läks tühjaks ka. Mina ju polnud milleski süüdi, aga kurta polnud kellelegi. Kodus ei julgenud rääkidagi, mis koolis juhtus. Meil ei olnud siis kombeks rääkida, et õpetajad on lollid. Samuti ei olnud koolil kombeks lapsevanemaid kooli kutsuda oma üleannetute laste koerustükkide pärast. Meid koheldi nagu täiskasvanuid, õpetati iseseisvaiks, enese eest vastutavaiks.

Viimane päev Kadrina koolis! VI, lõpuklass, oli (küpsus) tunnistuste ootel. Tüdrukutel olid seljas omaõmmeldud sitskleidid, valmistatud oma mõõtude järgi tööõpetuse tundides õpetaja Vera Kuriksi juhendamisel. Nooremad klassid olid juba vabad ja meie päralt oli kogu kooliõu. Tegime aega parajaks ringmängude ja tantsuga. Õpetajad olid meiega. Naisõpetajad Vera Kuriks, Linda Takjas ja Mady Bachmann (Made Sendre) tantsisid pois-

tega ja meesõpetajad Elmar Liiv ja Valter Reisbach tantsisid tüdrukutega. Ega me valssi tantsida osanud ja polkasamm tuli kole välja. Aga ringmänge oskasime, ise laulsime tantsuks ja õpetajad laulsid meiega. Missugused ringmängud siis olid? Üks jahimees läks metsa; Mu kodumaa armas, kus sündinud ma; Üks peremees võttis naise jm. Sekka proovisime reilenderit (pa-des-pan). Nii me siis aega veetsime, kuni helises kell ja me jooksime kõik kassi. Pedisson oli meil lõpuklassis ka klassijuhataja, õpetas eesti keelt ja kirjandust, kodanikuõpetust, usuõpetust (mitte katekismust vaid vanast-uuest testamendist). Ta pidas meile kõne, millest ei ole mulle küll midagi meelde jäänud. Seejärel andis ta meile kätte lõputunnistused. Kõik õpetajad surusid meil kätt ja soovisid õnne. Kõik koos läksime pildistaja Kruusvaldi juurde. Pildil oleme nagu pesast väljunud linnupojad – usalduslikud ja uudishimulised. Kuidas on küll kulgenud meie iseseisev elu? Vaatan pilti ja süda hakkab valutama. Me olime veel elukogemusteta noored, kui sõda meid tabas. Me läksime omavahel riidu – õpetajad õpilastega, õpilased omavahel, õpetajad omavahel. Olime valmis üksteist tapma, põletama, Siberisse küüditama. Mille nimel, tänaseni ei saa aru. Kuhu olime jõudnud? Parema elu juurde? Teeme perestroikat? Kes on süüdi? Kas need, kes lahingutes surma said, või need, kes siit lahkusid, või need, kes ellu jäid ja siin edasi elavad? Elavad on vanaemadeks ja vanaisadeks saanud. Meie lapsed ja lapselapsed süüdistavad meid, et me ei ole oma ülasannete kõrgusel seisnud! Mida me oleksime pidanud tegema, et noorem kaasaegne põlvkond meiega lepiks?

Kallid õpetajad Paul Pedisson, Elmar Liiv, Valter Riispapp, Vera Kuriks, Linda Takjas, Made Sendre! Teie andsite meile eluteele kaasa oma südametule! Rasketel hetkedel tulid meile meelde meie vanemate ja ka teie õpetused. Kuidas me oleme tänasesse päeva jõudnud, meie kooli nii auväärseks ikka, kus on säilinud vanad koolihooned ja ehitatud uusi juurde. Selles on meie õpetajate ja meie vanemate kultuuripärandi järjepidevuse tunnus.

Kui käisin I klassis, õpetas emakeele õpetaja Marie Sutter (Sallaste) luuletusi pähe õppima. Minule jäi ülesandeks peast lugeda üks jõululaul "Huvitajast". Kooli jõulupuu oli

suures VI klassis, kuhu kogu tolleaegne koolipere ära mahtus. Mäletan ühte pikka poissi, kes madalas klassiruumis jõulupuul juures seisis, kael kõveras. See oli Valter Veborn, kes 1927/28. õppeaastal VI klassis õppis. Minu VI klassis õppimise 1932. aasta jõulupuul Pedissoni lavastatud ja rahvamajas esitatud jõulunäidendis mängisin "ema" osa, minu laps oli pisike I klassi õpilane Õie Tonka (Sauks). Teisi osalisi ei mäleta. Mulle jäi meelde sõna-sõnalt kogu näidend, mille ma hiljem, kui tormisel õhtul koolimajja tüdrukute juurde ööseks jäin, üksinda maha mängisin. Lapsed jälgisid mind suuril silmil imestusega, elasid kõigele kaasa. Mul pole enam ühtegi sõna meeles, kuid meeles on minu venna tunnustus, kes näidendit nägi rahvamajas. Ta kiitis, et küll olid ikka osad hästi pähe õpitud. Nendel, vanadel, võiks ka kõik nii hästi peas olla, küll oleks hea. Nemad mängisid ju etteütlemise abil.

Oli jõudnud kätte 1933. aasta kevad. Olime käinud Kreutzwaldi pargis ja Kalevipoja künnivagudel matkamas, tutvunud "lusthoone" ja kõlakoja ajalooa. Olime teinud kooli aias istutustöid. Oli ekskursioon lahtise autoga marsruudil Vainupea – Ontika – Kuremäe klooster – Mustvee – Laiuse – Rakke – Kadrina. Palju mälestusi on sellest automatkast, kuidas Ontika paekaldast alla mööda looduslikku treppi pääses mere äärde, et jalgupidi vette minna. Kuremäe kloostri pühast allikast sai salaja vett pudelisse võetud ja salasoov sosistatud (tahtsin tedretähnidest lahti saada, tühjagi – ei saanud). Kuidas Laiusel sai kogu aeg mäest alla sõidetud, aga mäe jalamile ei jõudnudki. Kuidas Mustvees lehmad tänaval karjas kõndisid, nii et auto pidi neile teed andma. Kuidas teisel ja kolmandalgi päeval tuule vedamine ja automootori mürin kõrvus kumises. Kõiki meie töid-toimetusi juhendas Paul Pedisson. Tema juhendas meid pärast kooligi. Õpetajad on maa sool. Kooli lõpetamise päeva õhtupoolikul panin kodus kartuleid.

MEENUTUSI KADRINA KOOLIST

*Midagi tuleb,
midagi läheb,
midagi jääb.*

VALVE OLESK

(õpilasena VEIDERPASS)
15.10.1923 – 28.12.2001,
Kadrina Keskkooli raamatukogu "hea haldjas" aastatel 1962-1992. Erudeeritud, kordumatu isiksus. Jõudis väsimatult ise teha, organiseerida, osa võtta. Kodukohta ja kooli ajaloo hea tundja, uurija ning jäädvustaja.

Sündisin siit Kadrinast paari kilomeetri kaugusel talupidajate peres esimese lapsena. Isa oli Vabadussõjas olnud ja sõjast osavõtnuile jagati Undla mõisa maadest talukohti loosimise teel välja. Isal oli õnne ja ta sai hea koha 25 ha ühes tükis heina-karjamaa ja põllumaa ning kasemetsaga mäeveerul. 5-6 aastaga ehitati hooned. Isa oli suure talu perepoeg ja ta tundis talutööd. Hästi kasvas nisu ja kartul. Saadi küllaltki raha. Ta oli ise oma aja peremees.

Meil, lastel, millestki puudust ei olnud, osteti kõik, mis tol ajal moes ja kombeks oli.

Tulin 1931. aasta sügisel Kadrina kooli. Need vanad puumajade klassiruumid on järjekorras läbi istunud. Siis oli koolis kokku 152 õpilast, 6 klassi ja 5 õpetajat, üks tagavara ehk asendusõpetaja. Oli kooli hoolekogu, kuhu tol ajal kuulus ka minu isa. Valla volikogu poolt oli 2 liiget, kelle ülesandeks oli õpilastele nii toetuste määramine kui ka trahvide määramine koolist põhjusega puudumiste pärast.

1932. aastal otsustas kooli hoolekogu osta koolile renditud puumajad Johanson'i pärijatelt päriseks 7000 krooni eest. Järgmisel aastal saigi see teoks.

Meeldivaks mälestuseks on see, kui isa talvel igal hommikul tõi meid hobusega kooli ja õhtul jälle viis tagasi. Saani peale said ka naabrite lapsed. Siis olid külmad talved ja palju palju lund.

Olin III klassis, kui jõuluks kingiti soome kelk. Neid oli Kadrinas veel väga vähe. Kevadepoole hakkasin soome kelguga koolis käima. Apteegi mäest oli vahetundide ajal tore alla lasta, läks kuni jõeni kiiruga välja, nii et tuul vihises kõrvus. 7-8 last oli jalaste peal püsti. Ükskord juhtus, et mina kukkusin jää peale maha. Sain kõvasti kannatada, kanti koolimajja. Sellest ajast keelati seal kelgusõit ära.

III klassis olles tundi minnes üks tüdruk nuttis, et temal kadunud 20 senti ära. Meil oli parajasti matemaatika tund. Koolijuhataja Paul Pedisson oli ise tunnis. Kohe ta võttis meilt kõigilt näpujäljendid ja tunni lõpuks oli varas käes. Imestan siiani, kuidas see lugu nii lihtsalt selgeks sai. Ei mäleta kooli lõpuni, et meil klassis oleks veel vargusjuhtumeid olnud.

Vapustavaim sündmus oli 1935. aasta märtsis. Tulime hommikul kooli, teised juba nutsid. Koolijuhataja Paul Pedisson oli surnud. Alles eelmisel nädalal oli meil tunnis täie tervise juures. Nüüd seisime esimest korda surma paratamatuse ees. Koolis kestis mõnda aega peataolek.

Aeg läks. Tol ajal hakkasime kuulma niisugust sõna nagu poliitika. Oli vapside – vabadussõdalaste – riigipöördekatse. 400 vapsi arreteeriti. Neist räägiti kodus ja koolis. Aga riigivanem võttis ainuvõimu.

Meid noori kutsuti kodutütarde ja noorkotkaste organisatsioonidesse ja maanoorte ringi. Saime oma vormi: sinine volditud või plisseeritud villane seelik, sinakashall taskutega pluus, kollane kaelarätt, tumesinine kuue siiluga märgiga müts. Aumärke ja vilenööri tuli hakata oma aktiivsusega välja teenima. See kooskäimine oli igati õpetlik, huvitav ja vaheldusrikas. Suvel olid laagrid Neerutis, kuhu mina oma hobusega varustuse kohale viisin. Maakonnalaagrid olid Karepal, Reiul ja Viljandis, millest sai ka meie salk osa võtta.

1935. aasta talvel õmblesime riigivanemale vaipa "Eestimaa" Oru lossi tarvis. Seda õmmeldi üle vabariigi. 25 x 20 meetrit oli jaotatud tükkideks, meile oli umbes 3 meetrit. Paar korda nädalas gruppides käisime õpetaja Lydia Paabo juures kodus. Rohelistes toonides lõngu olid korvid täis, õpetaja juhendas ja keetis teed. Meie õmblesime ja laulsime.

Kadrina koolile oli antud Võsu koolimajas 10-15 kohta vahetustega õpilastele suvepuhkuseks. Seal oli ka teisi õpilasi maakonna koolidest. Maja oli noori täis. Käisin seal kahel suvel puhkamas. Imetoredad päevad olid: matkad Käsmu, Toolsele ja mujale, mängud, lõkkeõhtud igal õhtul, kus tuli esineda kõigil.

Ühel korral otsustasime minna Kadrinast jalgsi Võsule laagrisse. Koos õpetaja Paaboga oli 8 tüdrukut ja 2 poissi. Viitnal juhtus sel päeval laat olema. Ostsime laadalt üht-teist maitsvat. Viitnal saime laadaliste hobuste vankritele ja nii Palmseni välja. Terve selle Kadrina-Võsu tee laulsime oma sõnadega laule, kordamööda tegime uusi salme juurde. Võsule jõudsime õhtuks.

Võsul aga juhtus minule ebameeldiv lugu. Olin isalt 10. sünnipäevaks saanud kingituseks käekella. Rannas panin selle riiete peale. Kasvataja jäi juurde. Ujumast tagasi tulles kella enam ei olnud. Olin kohutavalt õnnetu. Laagri viimasel päeval oli mulle üllatus: kasvatajad olid raha kokku pannud ja mulle uue kella ostnud.

Vähemalt kolmest koolinoorte laulupeost sai Kadrina kooli päevil lauljana osa võetud. Soovitati kaasa teha kodukaunistamise võistlusel. Kevadel tuli Tallinnast inspektor pr Juske koju, andis nõu ja juhendid, mida teha. Sügisel tuli hindama. Autasustati raamatuga.

Meeldejäädavad olid kooli poolt organiseeritud ekskursioonid Põhja-Eesti tähtsamatesse paikadesse: Narva taha Ingeri piirini välja, Narvas muuseumid ja ajalooline kindlus. 3 päeva Tartus – ülikool, muuseumid, sõit Emajõel.

V klassi sügisel tuli meile klassijuhatajaks uus noor koolijuhataja Ott Siirak. Tema oli just Soomest tulnud, rääkis vaimustunult sellest reisust, näitas pilte. Andis meile Soome Kovula läänist Imatra lähedalt kooliõpilaste aadresse. Ta korraldas ka lühikese soome keele kursuse. Hakkasimegi kirjavahetust pidama, mis kestis kuni sõja alguseni. Minu kirjasõber pidi just 1941. aasta jaanipäevaks külla tulema, aga algas sõda ja see osutus võimatuks.

Õppeaasta jooksul oli tingimata kaks pidu – jõulu- ja kevadpidu. Need peeti rahvamajas. Ühel kevadel oli minul täita Tiiu osa näidendis "Tiiu talutütrekene". Kodust kästi kaasa võtta pool pange keedetud kartuleid, väiksemaid, nn seakartuleid. Tulles lava peale lauluga, valasin need künasse ja hakkasin kapsarauaga katki raiuma. Lõin esimese hooga küna ääre peale ja kõik kartulid veeresid lavale laiali. Ei mäleta, mida õpetaja juhendaja August Kaja selle peale ütles, aga rahvas naeris küll. Aga minul oli terve peo ajal piinlik olla. Veel olid lastevanemate koduõhtud, kus meie esinesime. Pärast saime isekeskis praeguses "kingsepa majas" väsimuseni tantsida. Vanemad sel ajal pidasid teeõhtut meie kõige suuremas klassis (Paruni pood).

Kui mina olin V klassis, tuli Tallinna Draamateater Kadrinasse esinema. Tükiks oli O.Lutsu "Kevade" Mari Möldrega Tootsi osas. Näitlejad tulid meie klassi ja valisid koolilapsi Paunvere kooli. Mina ja minu pinginaaber Evi Faelmann ja mõned poisid sobisid. See oli terveks eluks meelde jääv etendus. Sai olla koos suurte näitlejatega laval.

1936. aastaks oli kooli majanduslik olukord paranenud. Meie klassis oli kaks raamatukappi, millest koolijuhataja Ott Siirak ise andis meile raamatuid lugeda. Need olid "Looduse kuldraamatud", mida kirjastus Loodus 1920-1940 4 valiksarja välja andis. Need olid noorsooraamatud maailmaklassikast.. Nad olid imeilusasti akvarellis illustreeritud ja erk-sate värvidega joonistusmateriale trükitud. Nii see raamatute neelamine algas. Pollyanna, Ullabella, Väike printsess, Bombay pärlipüüdja, Bibi Bibi ja Ole, Perekonnata, Pompey viimased päevad jt.

Ott Siirak nõudis V ja VI klassis, et peaksime lugemispäevikut. 2 korda aastas kontrollis ja hindas. Nii õnnestus terve klass lugema ja ka viisakalt käituma panna. Ei mäleta, et tüdrukud-poisid omavahel oleks kasutanud inetuid sõnu, nagu praegu kombeks on.

Kevadel, kui ilmad soojenesid ja staadion kuivaks läks, algasid kohe ringmängud laulu ja tantsuga vahetundide ajal.

1937. aastal sai Kadrina kool läbi. Aktus oli rahvamajas. Sügisel läksime pinginaabriga Rakveresse Zeeh tütarlaste kommertsgümnaasiumi. Rakvere koolist käisime veel paaril talvel kodutütarde salgajuhtidena lastele koondusi ja mänge korraldamas.

Algas sõda. Kõik muutus.

*Suurim varandus elus on
mõista ennast ja teisi.
Mõtelda, mis on ilus,
ja tahta, mis on hea.*

HEITLIKUL AJAL

Minu kooliskäimine Undla valla Kadrina algkoolis algas 1938. aasta kevadel, kui meie perekond kolis Järvamaalt Huljale, kus oli minu ema kodu ja sinna oli äsja valminud elumaja, karjalaut, rehealune ja teised abihooned. Jätkasin õppimist II klassis ja minu vend, kes oli minust kaks aastat vanem, III klassis.

Sel ilusal kevadpäeval istutasid Kadrina algkooli õpilased ja õpetajad ühiselt president Konstantin Pätsi auks tamme. See sündmus on jäädvustatud Kadrina fotograafi H. Kruusvaldi poolt ja see foto on mul praegugi albumis. Seisan vasakult esimese veeämbri taga tumedas ülikonnas, valge peanupp päikese käes. See oli väga pidulik sündmus, mille puhul pidas kooli direktor Ott Siirak ilusa kõne presidendi auks ja kiituseks. Tamm istutati praeguse Paruni Poe esisele väljakule. Võimude vahetusega ja presidendi kadumisega kadus ka tema auks istutatud tamm. Oleks kena, kui samasse kohta istutataks tema mälestuseks uus noor tamm, sest loota on, et nüüd ta jääks sajandeiks.

Sellest ajast on meelde jäänud õpetajad Veera ja Valter Riispapid ja abielupaar Rossid. Õpetaja Magda Ross oli väga kena ja sümpaatne õpetaja, kes suhtus meisse mõistvalt ega kurjustanud, nagu näiteks õpetaja Juuse, keda me kartsime. Vahest sellepärast, et tal endal oli kaks poissi, Heino ja Juhan, kes samas koolis õppisid. Õpetaja Veera Riispapp oli mitu aastat meie klassijuhataja. Mulle on ta meelde jäänud sellega, et ta õpetas meile korralikku käekirja. Nimelt ei tohtinud sulge paberilt enne tõsta, kui sõna lõpetatud. See nõudis harjutamist, aga käekiri paranes tunduvalt. Tema abikaasa Valter Riispapp jäi eredalt meelde sellega, et talvel, internaadis olles, kostis poiste magamistuppa tema klaverimäng, järjepidevalt, igal õhtupoolikul. Nimelt asus Riispappide korter praeguse Paruni Poe Tõlla Trahteri poolses osas ja poiste magamistuba viimase teisel korrusel. Esimesel korrusel oli klassiruum, kust läks uks Riispappide korterisse. Ja kui mõll ülakorrusel läks õige valjuks, tuli heleda lokiis peaga mehine õpetajahärra meid korrale kutsuma. Seda ei olnud küll sageli, aga ikkagi juhtus, kui läks padjasõjaks.

Kadrina algkoolil oli tore komme igal kevadel korraldada ekskursioon ühte Eestimaa olulisse paika. 1938. aastal sõitsime Kunda tsemenditehast vaatama. See oli huvitav reis. Linn oli väike, aga puhas. Tehase kontorihoonete ümber kasvasid roosid, oli park ja korrastatud territoorium. Aastaid hiljem olin tehase kontoris tootmispraktikal, siis oli pilt masendav. Saksa sõjavangid taastasid tehast ja endisest ilust oli järel vaid tolmu ja prahti. Järgmisel kevadel toimus reis Toilasse, kus peamine huviobjekt oli presidendi suveresidents – Oru loss.

Kadrinasse ehitati uut koolimaja. Põnevusega ootasime selle valmimist. See töötas tulla igati kaasaegne, keskkütte ja veevärgiga. 1939. aasta sügisel läksime uude koolimajja. Seda hoiti hoolega. Iga vahetunni

ARVO KRUSEMENT
20.04.1928,
Kadrina kooli õpilane
1938-1942, tuntud näitlejana ja filmilavastajana Eestis ja kaugemalgi nii täiskasvanute kui ka laste seas tänu Oskar Lutsu "Kevade" ja sellele järgnevate lugude ekraniseerimisele. 1980 omistati ENSV teenelise kunstitegelase aunimetus.

järel vedasid kaks korrapidajat õpilast märga kotiriidest põrandalappi enda järel mööda kahe korruse koridore, et vahetunnil tekkinud tolm oleks pühitud. Kord oli eeskujulik.

Sama aasta sügis, nagu teame, sai ka Eesti riigile saatuslikuks. Nõukogude väed lasti riiki. Rakveres hõivasid nad ratsarügemendi hooned ja rügement kolis Kadrinasse. Praeguse staadioni ääres olid suured paekivist tallid ja nende ümber lage väli, kus siis ratsanikud hobuseid jooksutasid ja treenisid. Seda kõike oli meil vahetunni ajal aknast huvitav jälgida. Ilusad hobused olid ja uhked ratsanikud! Eesti väeosade kohalolek Kadrinas hoidis ära Vabadussõjas langenute ausamba kohese hävitamise. Mujal viidi see kuritöö läbi 1940. aasta oktoobris, kui Eesti oli Nõukogude vägede poolt täielikult okupeeritud. Kadrinas õhati ausammas järgmise aasta suvel.

Ausamba autori pastor Beermanniga oli mul juhus kokku puutuda, kui käisin pastoraadis sünnitunnistust hankimas. Ta istus suure massiivse kirjutuslaua taga ja minu palve peale küsis: "Kas ta usuõpetust teab?" Mina vastu: "Teab küll!" Pastor: "Noh, ütleb mulle see neljas käsk!" Mina mõtlen omaette, et missugune on see neljas kümne seast. Lühikese vaikimise järel ütleb pastor: "Noh, austa oma isa..." Mina jätkasin: "...isa ja ema, et sinu käsi hästi käiks ja sina kaua elaksid maa peal!" Pastor jäi minu vastusega rahule ja soovis lahkumisel Jumala õnnistust. Pärast Gustav Beermanni lahkumist tuli Kadrinasse noor sportliku olemisega kirikuõpetaja Arnold Kais.

Ühe intsidendi pärast ähvardas minu venda koolist välja heitmine. Teisel korrusel võimla-aula saali pandi üles suured klaasitud puuraamides juhtide pildid. Neid oli neli: Marx, Engels, Lenin, Stalin. Saali kasutati peale tunde võrkpalli mängimiseks. Ja ühe niisuguse mängu ajal suunas mu vend palli juhtide piltide pihta. Stalin kukkus koos Marxiga kolinal põrandale, klaasid katki, piltidel augud sees. Kaua pinniti venda, kas ta tegi seda meelega või kogemata. Pärast seda keelati saalis võrkpallimäng.

Seoses nõukogude okupatsiooni saabumisega vahetusid ka kooli direktor ning mitmed õpetajad. Uueks koolijuhiks tuli Paul Eessaar. Ta oli tüsedusele kalduv, pikka kasvu, mustade prilliraamidega, veidi lakkis juustega muhe mees. Ta on meelde jäänud Sanderi osas Vilde "Pisuhännas", mis lavastati rahvamajas. Piibelehte mängis direktori sõber või kolleeg, kena käharpäine suure naljasoonega meesterahvas. Naeru ja nalja oli küllaga sel süngel ebakindlal ajal.

Kadrina algkoolis oli vabariigi ajal rohkearvuline Noorkotkaste ja Kodutütarde organisatsioon, mille nõukogude organid keelustasid. Seoses Noorkotkastega meenub üks seik endise direktori Ott Siirakiga. 1940. aasta sügystalvel tuli ta uut koolimaja vaatama. Ta astus sisse ka poiste internaadituppa, mis asus uues majas teisel korrusel kirikupoelses otsas. Ajas poistega juttu ja siis jäi vaatama akna kõrvale seina peale horisontaalselt riputatud pruuni pakkimispaberisse keeratud ja paelaga kinni seotud pooleteistmeetrist rulli. Ta vaatas seda kaua, sõnagi lausumata. Kui ta ära läks, tekkis meis huvi, mis seal sees võiks olla. Kuigi see asjandus rippus mitu kuud meie silme all, ei omistanud me sellele mingit tähendust. Nüüd aga küll. Minu vend võttis selle seinalt maha ja harutas lahti. Nähtavale tuli Kadrina algkooli Noorkotkaste maleva lipp! Olime sõnatud. Nähtavasti tundis endine direktor selle rulli ära. Võibolla ta ise pakkiski selle. Panime lipu ilusti oma kohale tagasi. Mis sellest hiljem sai, on mulle teadmata, aga seinalt ta ära kadus.

Kooli tuli uus direktor Elmar Kanter koos abikaasa ja väikese poja Ennuga. Ta oli lühemat kasvu, tüsedavõitu, väga musikaalne ja huumorimeelne mees. Meeles on tema laulutunnid, kus ta pani meid kõiki solfedžot õppima ja laulma, justkui tahaks meist

muusikuid teha. Kord saalis klaveri juures laulutunnis ta avastas, et minul on absoluutne kuulmine. "Sina pead muusikat õppima!" Paari päeva pärast teatas mulle: "Tartu Muusikakoolis on trompeti klassis vaba koht, sõida sinna!" Rääkisin sellest kodus isale, sest kool oli peagi läbi ja tuli mõelda, mis edasi saab. Isa vaatas mulle kaua otsa, siis hüüdis: "Pasunat puhuma! Nalja teed!" Sellega jutt jäigi.

Elmar Kanter oli väga sobilik direktori ametisse, sest ta oskas inimestega suhelda, ei sattunud nendega pahuksisse. Õpilased pidasid temast lugu.

1941. AASTAL LÕPETASIME

IV KLASSI

HEINO ROSS
15.10.1929,
Kadrina kooli õpetajate
Karl ja Magda Rossi poeg,
koos vend Juhaniaga alustas
kooliteed samas, hiljem
tuntud tehnikateadlane,
kaitses kraadi Leningradis,
töötas aastaid TPIs
dekaanina.

Kadrina oli juba tol ajal arenenud paik. Siin oli kirik, rida kauplusi, apteek, pritsimaja, tärklisevabrik, raudteejaam, meierei jne. Läbi aleviku voolas jõgi. Ümbruskonnas oli rida maastikulisi ja ajaloolisi vaatamisväärsusi, hulk häid suusaradu. See kõik ei jätnud mõju avaldamata koolile ega õpilastelegi. Seepärast tundub, et tegemist oli hea kooliga.

Meie kooliskäimine jagunes tol ajal kahte etappi: I-IV ning V-VI klass. Periood I-IV klass jaguneb õppeajaks vanas ja uues koolimajas. Rohkesti mälestusi on seotud esimese etapiga. Klassiruumi sisustusest on meelde jäänud tüüppingid, suur raudahi, riidenagi, kapp kruuside ja suhkru hoidmiseks ning miniraamatukogu kapp. Viimane tehti tavaliselt lahti klassijuhataja tunnis. Esimestes klassides andis peaaegu kõik tunnid õpetaja Vello Juuse. Usuõpetuse õpetaja oli koolijuhataja Ott Siirak. Õpilasi oli 30 ümber. Õpetaja Juuse oli tõsine ja range koolipapa. Poisid pelgasid teda veidi, kuna arvasid end olevat tagaplaanile surutud, võrreldes tüdrukutega. Meelde on jäänud tema laulutunnid. Ta ise mängis viiulit. Emakeele tunnis pööras ta palju tähelepanu ilmekale lugemisele, mis oli iga tunni kohustuslik osa. Matemaatikas pani õpetaja Juuse rõhku peast arvutamisele, mille arendamiseks oli tal välja mõeldud terve rida huvitavaid, siiani meelde jäänud võtteid. Võimlemistunnid olid eranditult õues ning põhiliselt sisustatud pallimänguga, talvel aga suusatamise ja kelgutamisega. Kord oli tundides range. Karistuseks oli: püsti pingi kõrvale, püsti nurka, põlvili nurka, seismine kella alla suurte õpilaste majas. Seismise kestus võis ulatuda terve vahetunnist kuni järgmise tunni lõpuni. Lembit Tamm mäletab sellest isegi kasu saanud, kuna terve tunni VI klassi loodusõpetuse tundi kuulas. Küllaltki rangelt kontrolliti käte puhtust. Siin oli tõsiseid probleeme, kuna sõrmed kippusid tindiseks saama. Oli ju igaühel oma tindipott ning sullepa parema või halvema sulega. Tunde oli päevas reeglina 5 või 6. Esimesed 3 tundi olid 50minutilised, järgnevad 45minutilised. Vahepeal oli suur vahetud kaasavõetud võileibade söömiseks. Siis toodi klassi ämbriga teed, suhkur ja kruusid olid igal õpilasel omad, seisid kapis. Teistel vahetundidel jooksime väljas või kogunesime sooja ahju ümber. Õues vahetundide ajal ei tohtinud poistel olla käed pükste taskutes. Kui Ott Siirak seda nägi, siis pidid karistuseks käima käed laiali ümber koolimaja. Kui ka see ei aidanud, tuli käsk taskud kinni õmmelda. Tundide algust ja lõppu märgiti kellehelinaga. Kuna ajanäitaja asus VI klassis, siis pidi korrapidaja sellest klassist jooksma suure "lehmakellaga" koolimajade vahel edasi-tagasi. Koolivormi nõuet ei jõutudki lõpuni juurutada. Kuni neljanda klassini ei tohtinud poisid kanda pikki pükse ega pikki juukseid. Olid kõik kui "kaalikad".

Õppimise kõrval oli küllaltki intensiivne ka klassiväline tegevus. Pea-rõhk oli kodutütarde ja noorkotkaste liikumisel. Korraldati laagreid Nee-

ruti mägedes, kus püstitasime telgid, kujundasime nende ümbruse, pidasime ööpäeva-ringset lõkkevalvet, tegime ise sööki, pidasime spordivõistlusi ning luuremänge. Argitõsised oli tütarlaste koondused. Nad õppisid kodukaunistamist, söögivalmistamist, esmaabi andmist jpm. Poisid tegelesid mitmesuguste võistluste organiseerimisega, kuid õppisid tegema ka tarberiistu, punuma korve jne. Sisse oli viidud erialamärkide süsteem, mis seisnes selles, et kui oli läbi tehtud teatud ala kursused ja eksam, saadi vastava eriala märk. See õmmeldi vormipluusi varrukale. Vanematel õpilastel oli neid kogunenud terve rida. Levinumaid oli märk "Kodune abiline". See oli ümmargune, millel ristatud luud ja hari peal. Kodutütardel ja noorkotkastel oli kena vorm – sinakashall pluus, tumesinised püksid või seelik, kollane kaelarätt. Kodutütred kandsid tumesinist mütsi kollase tutiga, noorkotkad tumesinist klappidega mütsi. Juhendasid meid Rakvere Gümnaasiumi ja Õpetajate Seminari õpilased, Kadrina kooli vilistlased. Neist on meelde jäänud Arnold Green. Neis organisatsioonides oli väga kõrgel tasemel isamaaline kasvatus, mis suuresti oli kaasa antud juba kodudest. Oli mõeldamatu, et õpilane ei oska laulda oma riigi hümnid või teisi isamaalisi laule.

III klassis algas uus elu uues koolimajas. Meie mõistes oli see palee moodi: avarad klassiruumid, saal oma tiibklaveri ja spordiinventariga, söögisaal, tööõpetuse klass, korralikud tualettruumid, avarad koridorid jpm. Talvised võimlemistunnid hakkasid toimuma saalis. Ka koorilaul sai õige hoo sisse tänu saalile ja klaverile. Suurel vahetunnil hakati söögisaalis andma sooja toitu – peamiselt suppi. Seega langes ära vajadus oma leivakoti järele. Õppimine läks ikka vana rada, kuigi rõõmsamal meelel. Klassis olid nüüd pingid sisseehitatud tindipotiga, nii et oma tindipotti polnud tarvis. Saal võimaldas korraldada kooli raadio ühiskuulamisi. All söögisaalis näidati kitsasfilme, mis oli eriti põnev. Ei saa märkimata jätta toredaid koolipidusid saalis, kus tantsisime nii polkat ja valssi kui ka krakovjakki. Saal üldse aitas õpilasperet liita. Meenuvad nn külmapühad, mil tunde ei toimunud, sest kaugemad õpilased ei saanud kooli tulla. Kohalikud ikka tulid. Mängisime siis saalis koos ringmänge ning põnevat "tipi-tipi, ära näita".

III klassi lõpus tegime meeldejäeva ekskursiooni Oru lossi. See oli meie pikim reis. I ja II klassis olime piirdunud retkedega loodusesse lähieümbruses. 1940. aasta juunipöörde ja Eesti okupeerimine muutis palju. Kooli tulid uued õpetajad. Seintele riputati Stalini pildid. Õpikute sisugi oli paljudes ainetes teine. Algas üldine Eesti Vabariigi lammutamine, mis kajastus ka koolis. Lõpetati endiste noorsoo-organisatsioonide tegevus. Loodi pionierorganisatsioon, mis aga erilist populaarsust ei saavutanudki. Hakati välja andma seinalehte "Leek", mille sisu kohta on küll mälu tühimik. Uute ainetena lisandusid vene keel ja konstitutsioon. Kogu õppeaasta oli närviline. Masendav oli küüditamine 14. juunil 1941, mis tabas meie klassist Helgi Saagat.

Muutused olid ka Kadriinas. Rakverest toodi üks sõjaväeosa, mis avaldas mõju eriti poiste tegevusele, kes viisid oma vaba aja palliplatsilt hobusetallide juurde.

Meie V ja VI klass möödusid rasketel sõjaaastatel. Koolijuhatajaks sai Elmar Kanter. Saabus uusi õpetajaid. Ilmusid uue sisuga õpikud. Puudus oli paberist ja teistest kirjutusvahenditest.

Kuna uusi õpilasorganisatsioone kohe ei loodud, kutsus kohalik tuletõrjepealik-entusiast Heinrich Kukk ellu noortuletõrjude liikumise, mis sai väga populaarseks. Õpiti tehnikat, tehti rividrilli, osaleti isegi tulekustutamisel. Uueks kohustuseks poistele oli katlamaja jaoks puude saagimine ning vee pumpamine.

KADRINA ALGKOOLI TÖÖST SAKSA OKUPATSIOONI AJAL

VAIKE KALIND
06.05.1930,
Kadrina kooli õpilane,
hiljem Kadrina raamatu-
kogu kauaaegne juhataja
1950-1984, Eesti Loodus-
kaitse Seltsi kohaliku
seksiooni eestvedaja
paljude aastate vältel.
Kodukandi ajaloo tundja,
uurija ja jäädvustaja.

Käisin Saksa okupatsiooni ajal 1942/43. ja 1943/44. õppeaastal Kadrina algkooli V ja VI klassis. Eelnevalt olin neli aastat õppinud kodulähedases Hõbeda Algkoolis.

Õppetöö algas 1942. aasta sügisel pärast mitmekordset edasilükkamist 12. oktoobril. Kadrina koolimaja, mis valmis 1939. aasta sügiseks, oli uus ja ilus. Majas oli peale kuue klassiruumi veel saal, õpetajate tuba, koolijuhataja, ühe õpetaja ja majahoidja korterid, riiehooldus ja kaks internaadituba: üks tüdrukute, teine poiste jaoks. Õpetaja korteri köök täitis ühtlasi kooli kantselei ülesannet ja koolijuhataja kabinet asus ta oma korteris.

Keldrikorrusel oli köök, söögituba ja poiste käsitööruum, peale nende veel saun, kelder ja keskkütteruumid. Kütte nappuse tõttu oli koolimaja üsna jahe.

V klassi juhatajaks oli õpetaja Juhan Heinpalu, kes andis meile ühtlasi matemaatika ja usuõpetuse tunde. Kui eelmisel aastal oli veel lubatud kasutada Eesti Vabariigi aegseid õpikuid, siis nüüd olid lubatud ainult õpikute 1942. aasta trükid. Mõne raamatu trükist ilmumise viibimine takistas õppetööd. 1942. aastal sai Kadrina alev elektri majja, aga maa-kodudes takistas õppetööd petrooleumi puudus. Väikesed tattninad (ilma klaasita väikesed omatehtud lambikesed), milles põletati sakslastelt saadud lennukibensiini, andsid vähe valgust ja poolpimedas õppimine mõjus silmadele halvasti.

1943. aasta jaanuaris tabas kooli sarlakihaiiguse laine ja kool oli nädal aega suletud. Kevadel pääses lahti nakkuslik kollatõbi. Üldse puudusid õpilased palju koolist. Sel kooliaastal oli puudumisi keskmiselt õpilase kohta ligi 18 päeva. Puuduti peamiselt haiguse tõttu, koduste põllumajanduslike tööde ja jalatsite puudumise tõttu. Mõni laps ei pääsenud jalanõude puudumise tõttu üldse kooli. Mina sain vallamajast antud ostuloaga endale kingad. Need olid valmistatud Tšehhoslovakkia kuulsas "Bata" jalatsivabrikus. Pikkust oli neil kingadel piisavalt, aga kinganiinas oli mingi kõva muhk, mis rõhus koledasti varvaste peale. Ei aidanud ka kingadele liistude sissetagumine. Pidin nende kingadega käima kaks aastat ja need rikkusid mu jalad ära.

Talvekuudel elasid kooli internaadis. Tüdrukute toas oli 12 voodit ja 15 tüdrukut. Kolm paari õdesid magas kahekesi ühes voodis. Voodid ja voodisisustus tuli endal kaasa tuua, sellepärast oli internaaditoa väljanägemine üsna kirju. Oli puuvoodeid, reformpõhjaga raudvoodeid ja üsna viletsaid roostetanud otstega küljealuseid. Ühe väikese tüdruku voodi langes ilmast-ilmaga kokku ja siis pidi toavanem – üks kuuenda klassi tüdruk – seda vahel mitu korda päevas jälle püsti tirima ja korda seadma, ise seejuures koledasti kirudes.

Ka toidunõud tuli kõik kodust kaasa tuua. Kuna lapsi oli internaadis ligi 30, tõi igal päeval üks lapsevanem toidunormi. Oli kindlaks määratud, millal mida ja kui palju pidi igaüks tooma. Ei mäleta, kui suured need normid olid, tean ainult, et liha oli vaja tuua 2 kg kuus. Just lihanorm oli mõnele kehvemalt elavale perele suureks, kui mitte lausa ületamatuks koormuseks.

Internaadis elas üks teise klassi tüdruk, väike punapäine Lola, kes üldse polnud internaadi toidul. Voodi all oli tal sumadan, kus peale muude asjade ka toiduained sees. Meie nähes ei söönud ta kunagi. Ema käis iga nädala keskel teda vaatamas ja ilmselt tõi ka süüa kaasa. Meil kõigil oli kodust midagi kaasa võetud veel õhtul söömiseks, aga ühelgi meist ei tulnud pähe Lolale midagi pakkuda. Nii rumalad võivad lapsed olla! Aga praegu arvan, et Lola poleks vist vastu võtnud, kui oleksimegi pakkunud. Ta oli vaikne seltsimatu tüdruk ja pealegi polnud tal midagi vastu pakkuda. Tema seltsimatuses olime kõik süüdi, sest keegi meist ei püüdnudki temaga sõbrustada. Lola oli tõrjutud olukorras.

Süüa saime neli korda päevas: hommikul, suurel vahetunnil, peale tundide lõppu ja õhtul. Internaadi kokk keetis kohale toodud toiduainetest kõige tavalisemaid talutoite. Igal hommikul oli pekikaste kartulitega ja kohv. Või ja suhkur (kui viimast üldse oli) oli igaühel endal kaasas. Enamikul oli leiva peale ja kohvi sisse panemiseks kartulisiirup, mida sai Kadrina siirupivabriku töolistelt toiduainete vastu vahetada. Suhkrut sai sakslastelt peki ja munade vastu. Pärast sõda oli suhkrupuudus paju suurem kui Saksa okupatsiooni ajal.

Lõunaks oli tavaliselt kapsa-, herne- või juurviljasupp, vahel ka piimasupp. Hernesupile olid alati lisaks pannkoogid, neli lusikakooki igale sööjale. Magustoiduks oli leivasupp või kissell. Õhtul sõime lõunast järele jäänud suppi, vahel sinna juurde mingit putru, näiteks kapsasupi juurde kartuliputru. Joogiks oli tee. Eine suurel vahetunnil koosnes võileivast või siirupileivast, kuidas kellelgi. Sinna juurde kuuma teed või jääkülma piima, mis talvisel ajal oli sageli kibedaks läinud. Üldiselt oli internaadi söök kehavõitu. Üks meie küla pereema, kellel kolm last internaadis, kurtis, et tema ei saa aru, milles asi. Lapsed tulevad laupäeva õhtul koju ja hakkavad sööma ning söövad terve pühapäevase päeva peaaegu vahetpidamata, kuni õhtul jälle internaati lähevad.

Sel õppeaastal oli koolis mitmesuguseid aktsioone. Sügisel riisusime puulehti sõjaväe hobustele allapanekuks, aga keegi neile järele ei tulnud ja lehehunnikud jäid mädanema. Järgnesid kaltsu, vanapaberi, kontide ja vanametalli kogumised, mis läksid üsna edukalt. Ka vanametalli ei viidud ära ja see jäi kooli juurde vedelema risuks ja nuhtluseks.

Peab ütlema, et Saksa okupatsiooni ajal ei avaldatud koolile mingisugust poliitilist survet. Õppe- ja kasvatustöö vaim oli täiesti eestimeelne. Õppisime samuti nagu Eesti Vabariigi ajal. Üks nõukogude aasta vahepeal oli nagu halb uni, mis oli möödunud. Koolis polnud isegi mitte Adolf Hitleri pilti.

1942/43. õppeaasta lõppes 8. mail 1943. aastal. 1943/44. õppeaastal algas töö 18. oktoobril. Juba enne õppetöö algust võttis kooli riietehoiuruumi omale korteriks kohaliku saksa sõjaväeüksuse ülem dr Seligmüller. Riietusruumi põrandal oli kiviparkett nagu kooli koridorideski. Dr Seligmüller laskis ruumile panna laudpõranda ja ehitada pottahju, sest keskkütte radiaatorid olid küttenappuse tõttu üsna jahedad. Kooli riidehoiuks võeti keldrikorruse koridor.

Sakslastel oli kombeks matta oma lahingus langenud sõdurid ühiskondlike hoonete juurde. Kadriinas oli sakslaste hauad rahvamaja ja koolimaja ees. 1930. aastal valminud

Kadrina Hariduse Seltsi rahvamaja ette rajati neli väikest muruplatsi ja igapähele neist istutati pärn. 1941. aastal pärast lahingut kaevasid sakslased ühe pärna välja ja matsid sinna kaks sõdurit.

1943. aasta sügisel külastas Kadrinat Saksamaa huvide kõrgeim esindaja Eestis Karl Sigismund Litzmann koos teda saatvate isikutega. Tema vastuvõtt toimus rahvamaja ees sakslaste haudade juures.

Kooliõpilaste esindus - kaks rahvariities kuuenda klassi tüdrukut - saadeti neid tervitama. Nad ulatasid kõrgele külalisele lilled ja ütlesid saksakeelse tervituse, mille saksa keele õpetaja Liis Aavik oli neile õpetanud ja mitu korda korrata lasknud, et see vigadeta välja tuleks. Alevi rahva kohtumine Litzmanniga toimus rahvamajas, õpilased sellest osa ei võtnud.

Kadrina koolimaja ette oli maetud 27 saksa sõdurit - kaks pikka rida haudu. Haudadel olid murumättad ja korralikud, ilmastikukindla värviga tumekollaseks värvitud ristid, mille ülemine osa kujutas endast saksa sõjaväe aumärki – raudristi – ja oli värvitud mustaks. Kõigil ristidel olid sildid langenute nimedega ja hukkamise kuupäev. Aeg-ajalt peatus koolimaja ees maanteel mõni saksa sõjaväe auto. Neist väljunud ohvitserid või muud kõrgemad sõjaväelased käisid haudade vahel ja lugesid nimesilte. 1943. aasta kevadel leidis üks ohvitser siit oma venna haua. Mees läks surnuaeda, korjas sealt sinililli ja pani need venna hauale.

1943. aasta hilissügisel sõitis ühel hommikul koolimaja ette neli suurt ja väga kõrget saksa sõjaväe furgoonautot. Sakslased käsutasid autodest välja hulga vene sõjavange labidatega. Kohe levis õpilaste seas kuulmus, et sakslasi hakatakse välja kaevama. Eriti põnevil olid poisid, kes tahtsid kohe õue tormata, aga välisukse juures seisis koolijuhataja Elmar Kanter ja teatas, et mitte ükski õpilane välja ei lähe! Sel ajal kuulasid lapsed veel sõna ja tõepoolest ei pistnud keegi ninagi ukse vahelt välja. Muidugi seisis ka korrapidaja õpetaja ukse juures valves. Olime kõik hirmus põnevil, aga koolimaja akende ees seisvad furgoonautod varjasid vaate täiesti. Ka ülakorruse akendest ei näinud me midagi, sest furgoonid olid väga kõrged ja tegevus toimus autode varjus. Nägime ainult seda, kuidas autodest võeti tühjad, korralikult hõõveldatud laudadest kuid värvimata kirstud, ja toodi täis kirstud tagasi. Laibad pidi viidama ümbermatmiseks Tallinna Maarjamäele, kuhu rajati saksa sõdurite surnuaed.

Mõne tunni pärast sõitsid autod ära ja koolimaja esisest oli saanud songermaa. Nii jäi see kevadeni, sest paari päeva pärast külmusid mullakamakad ja lumi tuli maha.

Peale jõuluvahetusega saime koolis käia ainult 2. veebruarini. 3. veebruaril 1944. aastal võttis mobilisatsioonikomisjon kooliruumid oma käsutusse. Peale komisjoni töö lõppu paigutati kooliruumidesse Rakvere Tagavarapataljon. Kooli juhtkonnal läks siiski korda kaubelda vabaks kaks klassiruumi koolimaja esimesel korrusel ja 7. märtsil 1944. aastal jätkus õppetöö kolme vahetusega (3-4 tundi päevas, kusjuures tunni pikkus oli 30 minutit). Nooremad õpilased käisid koolis hommikuti, V ja VI klass pealelõunal.

Koolimaja pakkus võigast vaatepilti. Majas oli võõras lõhn, koridoris saalisid vahetpidamata sõjaväelased ja koridori põrand oli saabastega sisse kantud sulavast lumest must ja ligane. Kogu koridori pikkuses oli paneeli külge löödud pikad latid ja nende taga seisis reas sakslaste püssid.

Need märtsialguse päevad olid väga ilusad ja päikesepaistelised. Sel talvel oli palju lund ja Kadrina-Viitna tee oli võimsate saksa sõjaväe sahkade poolt lahti aetud. Enne

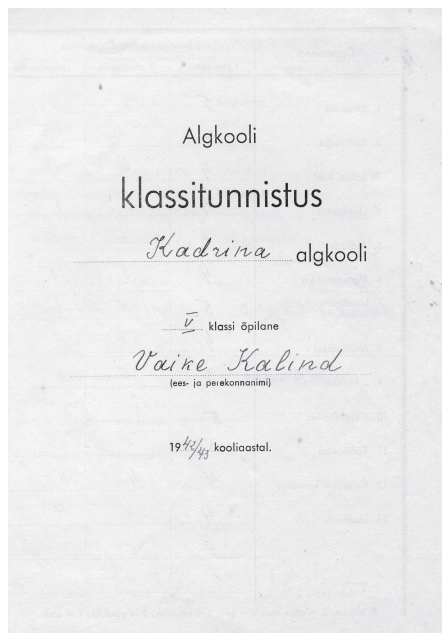
sõda oli siin talvel alati olnud ainult hobusetee. Seda teed sai käia nagu koridoris, sest hanged mõlemal pool teed olid nii kõrged, et neist ei ulatanud üle vaatama.

Kahjuks saime koolis käia ainult viis päeva. 12. märtsil okupeeris kooliruumid pärast 9. märtsil Tallinnale teostatud pommirünnakut Tallinnast evakueerunud sõjaväehaigla.

Vastavalt Haridusdirektooriumi korraldusele hinnati õpilaste teadmisi selle järgi, kuidas nad oleks võinud klassikursuse lõpetada, ja jagati tunnistused välja 25. märtsil 1944. aastal. See päev jäi üle Eesti koolitöö lõpupäevaks.

Sain oma VI klassi, seega algkooli lõputunnistuse kätte meie klassijuhataja, õpetaja Juhan Heinpalu korteris, mis asus vanas koolimajas, ja kuhu nüüd oli paigutatud ka kooli arhiiv. Juhan Heinpalu oli määratud koolijuhataja asetäitjaks, sest senine juhataja Elmar Kanter mobiliseeriti nädal enne kooli lõpupäeva saksa sõjaväkke.

Õpetaja Heinpalu andis kätte tavalise klassitunnistuse, surus kätt ja soovis kõike head edaspidiseks eluks. See oligi kogu algkooli lõpetamise tseremoonia. Ees ootas teadmatus.

Õppeained	Edasijõudmine õppeaines			Õppenõukogu otsused ja tähendused	
	I poolaastal	II poolaastal	Üldkokkuvõtte	I poolaastal	II poolaastal
1. Emakeel	5	5	5	Käitumine 5	Käitumine 5
2. Kodulugu	5	5	5	Hoolsus 5	Hoolsus 5
3. Saksa keel	4	4	4	Korralikkus 5	Korralikkus 5
4. Usuõpetus	4	5	5	Põudunud 14 päeva.	Põudunud 24 päeva.
5. Ajalugu	4	5	5	Hilinenud - korda.	Hilinenud - korda.
6. Matemaatika	4	5	5	Koolitöö algab õppeaasta II poolel 4. jaanuaril 1943.	Koolitöö algab järgneval õppeaastal 19.
7. Loodusõpetus ja tervishoid	5	5	5	Klassijuhataja <i>J. Heinpalu</i>	Klassijuhataja <i>J. Heinpalu</i>
8. Maateadus	4	4	4	Õpilase vanema või hooldaja allkiri <i>V. Kalind</i>	Õpilase vanema või hooldaja allkiri
9. Joonistamine	5	5	5	Otsus kevadel:	Märkusi ja tähendusi:
10. Kirjatehnika	5	5	5	Viiakse V klassi.	
11. Tööõpetus	5	5	5	Jätetakse - klassi teiseks aastaks.	
12. Kehaline kasvatus	4	4	4	Määratakse õppeülesanne	
13. Laulmine	4	4	4		
	-	-	-	Kooli pihar	Koolijuhataja
	-	-	-	Otsus sügisel:	
	-	-	-	Kooli pihar	Koolijuhataja <i>E. Kantre</i>

Märkus: 5 = väga hea; 4 = hea; 3 = rahuldav; 2 = puudulik; 1 = nrk.

MEIL OLI MEIE AEG

URVE STERN
(õpilasena KUKK)
22.08.1937,
Kadrina kooli kasvandik,
samas koolis, mitme
kohaliku põlvkonna eesti
keele ja kirjanduse õpetaja.

Me ei saa, ei oska ega taha unustada oma noorusaega, oma koolipäevi, vaid tuleme nende juurde ikka ja jälle otsekui kaevule tagasi.

Minule on KADRINA KESKKOOL midagi enamat, kui koht, kus ma sain alghariduse ja kus olen töötanud 40 aastat. Siin möödus minu lapsepõlv, mis tagantjärele on alati ilus, kuigi need olid sõjajärgsed neljakümnendad aastad. Tegelikult oli sõjajärgsete inimeste lapsepõlv raske. Selles ma ei kahtle.

Meenutaksin oma õpetajaid, kes aitasid meil kujuneda. Esmalt meenub heatahtlik ja emalik ANETTE RANDMA. Lugemise ja kirjutamise tarkuse tegi selgeks soliidne AINO TAMM. Emakeelt ja kirjandust õpetasid armastama legendaarsed MARE SAKK ja direktor ELMAR KANTER. Matemaatikat sundisid ja meelitasid õppima ääretult range ELMAR LIIV, naljahimuline õpilaste "hirm" NIGOL MALTS ja särav KIIRA NEEM. Paljudele oli klassijuhatajaks tõsine ja tasakaalukas MARIE SALLASTE. Siis tulid kooli tööle noored ja ilusad – ELVI KLINDER (ALTMÄE) ja ELVI TIITS (GOSTSÖLLO), kelle ajalootunnid vaimustasid loogikaga. Meie õpetajad andsid meile palju. Raske aeg, sõbrad, oli meie aja noorusele elada antud! Tolle põlvkonna pedagoogide tarkus, oskus ja tahe õiget ellusuhtumist kujundada väärrib küll kõrgeimat hinnangut. Kõigest ei tohtinud ju rääkida, tõde pidi tunnetama. Elu oli kahepalgeline. Meie õpilastena ei adunud, millisel keerulisel ja raskel ajal elasime. Me olime rõõmsad ja elujanulised. Võibolla just need õpetajad oma eeskujuga suunasid mind õpetajaameti juurde.

Ka omaaegseid kooli- ja eriti klassikaaslast meenutan südamesoojusega. Leidsin siit eluaegseid sõpru. Meie lõpetasime Kadrina 7klassilise Kooli 1952. aastal.

ÕPETAJA – kas kõige tähtsam elukutse!? Sellele võib vastu vaielda, kuid mina jään oma arvamuse juurde.

Kadrina Keskkoolis alustasin uuesti 1962. aastal, pärast õpinguid Rakveres ja Tartus. Seega olen töötanud siin 40 tööaastat. Seda on nii palju, et ei suuda kõike meenutadaagi! See ongi olnud minu elu.

1997. aasta abiturienti Erni Kase soovitus õpetajatele: "Ärge, palun, täitke kogu oma elu tööga. Teie spetsiifiline eriala ei ole õnnetuseks kogu maailm, isegi ainetunnis mitte. Rohkem elulisust ning te säästate tervist." Targa noore inimese soovitus, mida tasub meeles pidada.

Minu töö on toonud mulle rõõmu, kuigi ma pole oma ainet kõige tähtsamaks pidanud. Või siiski, mine tea. Minu armsad keskkoolilennud – VIII ja XIV.

"Su ees on kutsuv kaugus valla. Sa tead, nüüd külge panna käed on sinu kord." See oli teie aeg, mis näis parem, kui oli. Teist said toredad inimesed, näiteks Toivo Liivorust sai lendur ja Mare Nurk (Maruste) õppis juristikks.

“Tulevik – ega ta kinkudelt kerki, sünnib meist endist ja kannab me märki.” Targad ja ettevõtlikud, kõik on elus oma koha leidnud ja jäljedki jätnud. Kahega neist – jälle pinginaabrid – Mai Fäelmann ja Rutt Kuusemäe – oleme pikki aastaid kolleegid ja sõbrad olnud.

Kuus lendu põhikooli lõpetajaid, kes usuvad endasse ja edendavad Eesti elu vastavalt oma võimalustele ja ajale – tänan teid selle eest, et meil oli võimalus koos areneda.

Õlg õla kõrval astuvad põlvkonnad aastate ringis jälg jäljes kinni. Puud annavad käest kätte tuult ja inimesed teatepulka... Kadrina kool on ka minu tütarde kodukool. Neliteist aastat jagasime õpilase – õpetaja suhteid. Algklasside õpilane tahab olla õpetaja laps, teismeline parema meelega ei oleks.

Siinkohal tänan kõiki Kadrina Keskkooli õpetajate lapsi mõistmise, tarkuse ja hea laps olemise eest. Ma olen oma tütarde üle uhke ja sellegi võimaluse on andnud mulle Kadrina kool, kes aitas mu lapsed sellisteks kasvatada. Arvan et samuti mõtlevad ka mu õde (II lend) ja tema pojad (XXVIII ja XXXV lend). Kadrina kool on HEA KOOL!

Meil on ilus koolimaja, alustades vanast osast ja jalutades läbi pikkade koridoride, kus on palju lilli. Imetlegem ja hoidkem oma kaunist kooli, päikeselisi klassiruumi, imeilist aulat ja diskosaali!

*100aastane Kadrina kool...
Aeg oma aastaid loeb,
aastad ei unusta päevi, ei tunde,
midagi tuleb, midagi läheb, midagi jääb...
Juured on meie minevik,
võrsed olevik ja tulevik.*

100. juubeliaastal peabki meenutama minevikku, vaatama tulevikku, rõõmustama saavutatu üle.

Meil oli meie aeg. Aasta võis olla 1945, 1965... või 1995.

Täna võimaluse eest pöörduda tagasi noorusmaale. Elu on meid kõiki muutnud. Paljugi üle on hea meel, mõndagi teeks teisiti. Arvan et see mõte on paljudelegi tuttav. Ainult otsides, minnes ja eksides leiame õige üles.

Hea vilistlane! KADRINA KESKKOOL on Sinu ellumine, saavutused ja eneseteostus, Sinu mälestused ja armastus, Sinu tagasitulek – kokkutulekule, aastapäevale.

*Ei iial tühjaks jää see õu.
Ei iial vanaks saa see õu.
On järjest uutel kooli algus
ja läinuid saadab koolivalgus.*

MEENUTUSI KOOLIAJAST KADRINAS XX SAJANDI KESKEL

MALLE MARDISTE
(õpilasena SALLASTE)
03.01.1937,
Kadrina 7klassilise kooli
lõpetaja, sama kooli
kauaaegse õpetaja Marie
Sallaste tütar, õppis
geograafiks, töötanud pikka
aega metsainstituudis.

Hakkasin koolis käima 1944. aasta sügisel, kool algas millalgi oktoobris. Rinne oli vähem kui kuu aja eest Kadrinast läbi läinud. Meie kodu oli rüüstatud, tarbeasju ja riideid väga vähe alles jäänud. Sain koolis käimiseks noorelt surnud täditütrel koolikleidi, mis oli talle valmis õmmeldud, aga mida ta ise ei saanudki kanda. Kleit oli tumepunane, paksust puuvillastest triibulise koega riidest. Käisin sellega koolis mitu aastat. Kalevist vene lipp värviti pruuniks ja sellest sain talvepalitu. Koolikotiks oli mul väike pappkohver, sinna mahtus aabits, pliiats ja paar vihikut, arvutamiseks olid abivahendina kaasas kahte värvi türgioad. Puudus oli paljudest asjadest: värvipliiatsitest, jalanõudest, pesust. Kooli võeti oma toit kaasa, tavaliselt võileib ja piimapudel. Hiljem korraldati söömine koolimaja keldris, kus olid pikad puust laud ja pikad pingid, igaüks viis kodust sinna oma taldriku ja lusika, söödi suppi. Meie klass oli suur, läksid ju sel sügisel kooli nii 7- kui ka 8aastaseks saanud lapsed. Klassiruum asus koolimaja esimesel korrusel. Klassijuhatajaks oli minu ema, õpetaja Marie Sallaste. Ta õpetas lugemist, kirjutamist ja matemaatikat. Laulmist õpetas Mare Sakk, tuli tundi viiuliga ja esimene laul, mida õpetas, oli Eesti hümn. Minu esimese klassi pinginaabriks sai Elgi Talvi, Kadrina pagari tütar, keda tundsin juba enne kooli. Kooli seinal oli Euroopa kaart, kus oli punaste lipukestega märgitud rindejoon. Direktor Elmar Kanter tõstis iga päev lipukest ümber vastavalt raadiost kuulnud teadetele. Sõda kestis 8. maini 1945.

Minu isa oli olnud vallasekretär, nüüd käis ta vallamajas valla pabeleid ja asjaajamist uuele täitevkomiteele üle andmas. Ühel ööl ta seal arreteeriti. Tuldi sealt koju, arreteerijad kirjutasid koduse varanduse üles, isa sai mõned vajalikud asjad kaasa võtta ja hüvasti jätta. Mina magasin ja isa äraviimist ei näinud. Vangistatud Kadrina mehed viidi esialgu Rakverre. Mõne aja sai ema isale Rakvere vangimajja pakke viia ja isalt lühikesi kirju vastu, et on viidud toidu ning suitsud kätte saanud, ja soovib järgmisel korral seda või teist. Siis viidi isa Tallinna. Tallinnas oli emal raske käia, seal käis isale pakke viimas tema õde Nõmmelt, kuni ükskord enam pakke vastu ei võetud. Vastati, et seda inimest vangla nimekirjas pole. Surmatunnistus saadeti emale mitu kuud hiljem, surma põhjus (südamerabandus) oli tõenäoliselt laest võetud. Isa surma ajaks oli märgitud 1. september 1945.

Emu elu ei olnud kerge. Koolitöö ja igapäevase tubase töö kõrvalt tuli ära teha kõik muudki, nii naiste kui meeste tööd: riided pesta-nõeludalappida-õmmelda, lehm lüpsata ja karjatada, siga sööta, seaaeda ehitada, peenrad teha, põllumaalapike harida, heina teha, seepi keeta, puid saagida ja lõhkuda ning mida kõike veel. Pere peale oli vaid ühe inimese sissetulek, sealjuures rõhus pidev kartus töölt lahti laskmise ees, mõni-

kord oli majaperenaine tujukas jne. Ema hoidis oma mured iseendas, ei palunud naljalt kellegi abi, kõhkles, muretses ja pabistas mõnikord ka ülearu. Emal oli selline iseloom, et tal oleks väga olnud isa tuge kõrvale vaja, kes julgustaks, otsustaks ja korraldaks. Vene võim jagas õpetajatele maad koolimaja vastas üle tee. Meie hektar oli surnuaia poolt esimene. Seal oli lehma karjamaa ja kartulimaa, ka vikipõld lehma toiduks. Maatüki peal kasvas pihlakas, üks alumine oks pikalt maaga rööbiti. Pihlaka alune oli hea mängupaik. Suveti käisime Võduvere heinamaadel lehmale heina tegemas, siis oli terve pere ja lehm seal. Minust suurt abi polnud, rehaga vahest kaarutasin. Vikatiga niitjad olid vend Rein ja ema, hiljem ka Siberist tagasi tulnud täditütar Vaike. Heinal olles sõime tavaliselt kama või hapupiimapudi. Lehmast oli suur kasu, oli tšekileiva ja oma kasvatatud kartuli juurde piim, hapupiim ja koor võtta. Mõni liiter jätkus ka ära müüa, Nuku ei olnud suure piimaanniga. Toit oli sõja järel üsna kesine. Ema kasvas tavaliselt ka siga, kevadel võeti põrsas, kes sügisel lihaks tehti ja pütti soolati. Palju seda polnud, aga mõneks ajaks jätkus. Tavaline söök oli kartul ja soust, paremal juhul praelihaga. Suvel tehti külma kooresousti roheline sibula, tilli või keedetud muna tükkidega. Tangupuder, hapukapsasupp, hernesupp, sügiseti ühepäjatoit. Võid meil ei olnud, leiva peale määrtsime margariini. Saia tavaliselt ka ei olnud. Meie lähedal endises vallamajas (see oli nüüd antud korteriteks, täitevkomitee aga kolinud julgemasse kohta asula keskele mäe peale) elas mõldri perekond. Lombi Enn käis minuga ühes klassis. Mõnikord saatis mõldriproua meile mõned kodus küpsetatud väiksed saiad. Küll need maitsesid head!

Koolis tuli hakata parema käega kirjutama, mis mulle, vasakukäelisele, omajagu raskusi teigi, aga mis keelatud, see keelatud ja kirjaoskus tuli. Vasaku käega joonistamist ei keelatud. Ka hakkasin ma heegeldama ja õmblema vasaku käega, aga kuduma nagu paremakäelised, küll vale võttega ja see jäigi külge. Kuduma hakkasin ma juba enne kooli. Naised rahustasid kudumisega närvi, kui keldrites pommivarjus istusid, sealt vist mulgi õpetuse algus pärineb.

Minu teine pinginaaber oli Ruth Koovits. Tema ema oli poes müüja ja isa tarbijate kooperatiivi esimees. Ruthiga istusin ühes pingis II - IV klassis. Pärast seda kolisid Koovitsad Tallinna. Sain omale Ruthi koerakutsika, spitsi – valge, kikkis kõrvadega, pika karvaga, saba rõngas selja peal. Kahjuks jäi Mopsi mõne aasta pärast auto ette.

Minu kolmandaks pinginaabriks sai Õie Kübar, kes kolm esimest aastat oli käinud Hulja koolis. Õiega istusime ühes pingis kooli lõpuni. Kuna IV klassi tuli õpilasi juurde Huljalt ja edaspidi veel Neerutist, Võiperest ja mujalt, oli meil V klassist alates kaks paralleelklassi. Viendas ja kuuendas oli tüdrukute klass ja poiste klass eraldi, seitsmendas aga olid segaklassid. Kaks esimest aastat ja VI klassis oli ema minu klassijuhatajaks, kolmandas klassis noor õpetaja Astrid Leps, neljandas ja viiendas Anette Randmaa, seitsmendas Nigol Malts. Ema oli õpetajana õiglane, tal ei olnud pailapsi ega pidanud ta kellegi vastu pikka vimma. Mina ei saanud ema tundides teistega võrreldes eeliseid, ma ei teadnud ette, millal mul tuleb õpitut hindadele vastata, milline tuleb kontrolltöö või etteütlus. Ta ei püüdnud ka minu käest klassi saladusi välja uurida. Parematest õpetajatest meenub esimesena väike kärelda häälega matemaatikaõpetaja Kiira Neem, tema õpetas meile ka tantse, millega koolipidudel esinesime. Füüsika õpetas hästi selgeks nõudlik, irooniline ja terava pilguga Nigol Malts, tänu tema praktilistele tundidele ei valmistanud mulle edaspidi raskust parandada elektrikaitset, -triikrauda või -pliiti. Eesti keele õpetaja Mare Sakk oli samuti hea laulmisõpetaja ja aktiivne kultuurielu korraldaja.

Direktor Elmar Kanter on jäänud meelde kui alati rõõmsameelne energiline organisaator, hea kooli- ja koorijuht. Minu kooliajal alustasid Kadrinas tööd kenad noored õpetajad Valentine Botvin (käsitöö), Elvi Tiits (ajalugu), Elvi Klinder (loodusõpetus ja kehaline kasvatus), Helgi Plaat (joonistamine).

Õppimine läks hästi. Tunnistusel olid enamasti viied, klassi lõpetamisel sain igal kevadel kiituskirja. Paar korda aastas toimusid koolipeod, kus laulsid koorid (juhatasid Elmar Kanter ja Mare Sakk, ka mõni õpilane sai ametit proovida), mängisid orkestrid (Elmar Liivi, hiljem Evald Õisma juhatusel), esineti tantsudega (õpetasid Kiira Neem ja Anette Spirka). Mõnikord õpiti selgeks pikk näidend, mis Kadrina rahvale rahvamajas ette mängiti. Kord oli selleks "Lumekuninganna", teine kord "Saabastega kass" (õpetas Aino Tamm). Ühe pika tantsuga käisime esinemas ülevaatusel Tallinnas, tantsisime Estonia kontserdisaali laval. 1950. a. käisin lastekooriga Tallinnas laulupeol. Eelmisel laulupeol (1947) oli Kadrina lastekoori väga esile tõstetud, nad elasid Kadriorus ja laulupeost osavõtnud said riidetalongid. Nende talongidega osteti hiljem poest valget kunstiidi, millest vend Rein sai pluusi ja mina kleidi, lisaks veel kirjut sitsi kleitideks. Need, Reinu lauluga teenitud, olid minu esimesed uued kleidid kooli aja algusest arvates. Meie elupaik laulupeo ajal oli suures koolimajas kusagil Lasnamäe serva peal. Meie koori jaoks oli üks klass, kus lahtised põhud põrandal. Tekid ja linad olid endal kaasas. Magasime nagu silgud reas. Samas koolimajas olid teisedki Virumaa lastekoorigid, kellega sai tutvust tehtud. Trammiga sõitsime linna ja proovidele, süüa saime koolimajas või lauluväljakul. Marssisime ka rongkäigus. Koorivormi meil polnud, kandsime tumedat seelikut ja valget pluusi. Tore pidu oli, aga pärast olid mul täid peas.

Kooli vahetundide ajal jalutasime mööda koridori, aga soojemal ja kuivemal ajal lubati õue minna. Õues mängisime keksu, rahvaste palli, tagumist paari, pallikooli või kivi-mängu. Pallikool käis nii, et pall visati vastu koolimaja seina, tehti mingi järjekorras ettenähtud harjutus, ja püüti pall kinni. Üks seeria käis palli pörkega maast, teine otse õhust püüdmisega. Tehti kuni eksimuseni, siis alustas teine. Võitis see, kes sai esimesena "kooli" läbi. Kivimängus oli viis väikest kivi, mida visati ja püüti pihku või käeseljale. Visati üks kivi üles, nopiti kähku maast ühe- või mitmekaupa kive pihku, seejärel püüti kukkuv kivi kinni. Kui ettenähtud harjutuste reas tuli viga, alustas järgmine võistleja. Võitis see, kes tegi mänguseeriad esimesena lõpuni. Tubaseks mänguks oli sulemäng. Sel ajal kirjutati tindi, sule ja sulepeaga. Tint (must, sinine või lilla) oli klaasist tindipotis, poti jaoks oli koolipingil oma koht – auk. Sulepea oli puust, luust või kunstsarvest, sulg, mis selle otsa käis, metallist. Neid oli mitmesuguse kujuga, erinevaist metallidest või nende segudest, roostetavaid ja roostevabasid. Parimad suled kirjutamiseks olid roostevabad "Iridinoid" suled. Mäng ise käis nii: sulg pandi lauale, kumerusega ülespoole ja see tuli teise sule abil ühe naksuga teistpidi saada ning jälle ühe vajutusega samapidi tagasi. Kui õnnestus, said sule endale, kui ei õnnestunud, panid ka oma sule lauale. Esimene vajutus sai tehtud sule sabale, teine aga keskpaiga servale. Õnnestumine sõltus löögi või vajutuse kiirusest, täpsusest, surve tugevusest, libistamisest jm. Kui sule võitsid, võisid asuda järgmist pöörama, kui tuli aps, hakkas järgmine mängima. Mäng käis niikaua, kuni laual sulgi jätkus. Üheks tüdrukute harrastuseks oli mälestussalmikutesse salmide kogumine. Salmi juurde tavaliselt ka joonistati, sellepärast armastati oma salmikuid eriti nende tüdrukute kätte anda, kes hästi joonistasid. Minu lemmiksalm oli: "Mälestuseks määrin ma / musta kassi sabaga" + istuva kassi pilt ümmargustest ringidest, kõrvade, vurrude ja sabaga.

Kadrina koolis oli komme veeta üks ilus sügispäev looduses. Läksime kogu kooliga jalgsi Kadrinast Neeruti mägedesse, vaatasime sügiseselt värvikat metsa, järvi, korjasime pähkleid jne. Suvel tehti mõnikord mitmepäevaseid laagreid. Ükskord olime Viitnal, elasime kõrtsihoones. Õuepeal olid lauajupid maas, mängus tohtis ainult neid pidi joosta, hüpata, üksteist taga ajada. Käisime Viitna järves suplemas. Mina sel ajal veel ujuda ei osanud, sulistasin seal, kus vesi oli madal. Viitna järv läheb järsku astanguga sügavaks, vesi on läbipaistev ja astang hästi näha. Meie koolis käis üks ulakas tüdruk Sepiku Mai. Tema oskas ujuda. Ükskord krabab ta minust kinni ja tiris mu üle astangu serva sügavasse vette. Ise hakkas ujuma, mina vajusin vee alla. Mul käis peast läbi mõte, et hüppaks üles, vaataks, kus pool kallas on, ja kui põhja vajun, hakkan kalda poole liikuma. Hüppasin ja kerkisingi veest välja. Augjärve Salme sirutas käe, ulatusin sellest kinni võtma ja Salme tõmbas mu välja. Järgmisel päeval oli Mai ise sügavas vees uppuma hakanud, keegi tõi ta kaldale, hoiti pea alaspidi, vesi tuli välja, pärast lamas põõsa all külili, kuni toibus.

Üheks talviseks meelelahutuseks oli tõukekelguga sõitmine. Lapsed kogunesid õhtu-poolikul kelkudega apteegi juurde ja kui autot tulemas näha ei olnud, sõideti Vedru mäest alla. Paremal juhul jõuti silla lähistele, halvemal juhul lennati kraavi.

Koolimaja lähedal oli kooperatiivi pood, kus müüdi segakaupa. Kui poes juba kommid müügile tulid, panime mõnikord koolist koju minnes omakandi tüdrukutega kopikad kokku, ostsime 100 grammi karamellkomme ja jagasime need vastavalt rahapanusele omavahel ära. Siis oli mõnus lutsides koduteed astuda.

Igal aastal oli koolis üks päev, mil kõik õpilased kaaluti, mõõdeti, kontrolliti nägemist ja kuulmist. Peale selle käidi meid alailma vaksineerimas. Mina kartsin süstimist ja kipusin ära minestama. Koolis pidid olema õpilastest sanitaarpostid. Kord pisikeste kooli-plikadena käisime suurte poiste klassis küünealuseid ja juukseid kontrollimas, ei ulatanud muidu vaatama, kui poisid kummardasid pead laua peale. Ükskord tuli kooli käsk kõik poisid kulupeaks pügada. Küll tuli huvitavaid peakujusid nähtavale! Millalgi levisid sügelised, siis mässiti koolis kõik uksekäepidemed desinfitseerivast vedelikust märgadesse lappidesse. Hulle nakkushaiguste puhanguid koolis õnneks ei esinenud.

Minu kodus oli vähe raamatuid, meie raamatud tassiti sõja ajal minema, peale sõda aga lasteraamatuid ei ilmunud. Küll aga trükiti Lenini ja Stalini teoseid, mille ostmine oli õpetajatele kohustuslik, nagu ka riigilaenu piletite võtmine 1/10 palga eest. Harva müüdi sõjasaagiks saadud lasteraamatuid, minul oli kaks saksakeelset: "Ashenbuttel" ("Tuhkatriinu") ja "Dornröschen" ("Okasroosike"). Raamatuid sai laenutada raamatukogust.

Kui õpilastel oli koolivaheaeg, siis õpetajad pidid käima õpetajate päevadel või täienduskursustel või poliitainete eksameid tegemas. Ühel suvel oli ema Tartus vene keele kursustel. Käskis meil kodus korralikult peenraid kasta. Suvi tuli aga nii vihmane, et meil ei tulnud seda kastmistööd mitte kordagi teha. 1949.a. kevadvaheajal oli ema Rakveres järjekordsetel õpetajate päevadel, mina olin kaasas, elasime tädi juures. Läksime varahommikuse rongi peale, et Kadrinasse saada. Linnas käis kahtlane sõitmine ja jaamas seisis kõrvalteel mitu rongi. See oli märtsiküüditamise hommik. Kui koolivaheaeg lõppes, pidi ema tööle minema ja meie kooli. Meie klassist oli kaks tüdrukut puudu ja kolme õpetajat ei olnud enam tööl.

Alates V klassist olid kevadeti eksamid: V klassi lõpus viis eksamit, VI lõpus kuus, VII lõpus seitse. Suuliste eksamite jaoks olid piletiraamatud, kus trükitud küsimused piletite

kaupa sees, umbes 25 piletit. Kirjalikud matemaatikaülesanded, etteütllused või kirjandi teemad saadeti pitseeritud ümbrikega varakult kooli ja neid hoiti eksami alguseni raudkapis. Kirjalike töödega mul probleeme polnud, küll aga panid mõned suulised eksamid pabistama. Geograafias, näiteks, ei jõudnud ma kõiki pileteid selgeks õppida, mõni riik jäi kordamata. Kasutasin eksamipileti võtmisel kavalust, valisin kõige kõverama pileti, mis tõenäoliselt oli piletipaki alt või pealt, ja saingi esimese pileti, kus põhipunkt oli Poolamaast, millest ma jutustada oskasin.

Kui ma lõpetasin VI klassi, oli meie koolis suur piirkonna koolide käsitöö ja joonistuste näitus. Minu tikitud Muhu rahvariided said I koha. Õhtupoolikul oli rahvamajas koolipidu, kus esitasime koos Sirje Mornaga nukutantsu ja kus jagati välja ka näituse auhinnad, mulle rahakott.

VII klassi kevadel olid piirkondlikud spordivõistlused. Mitmest alast osa võtsin, pole meeles, küllap jooksin 500 meetrit. See distants sobis mulle. Hüppasin ka kõrgust ja kaugust. Kaugushüpe hästi ei läinud, potsatasin 3-3,5 meetri vahele. Kõrgushüpet ei olnud ma varem teinud, jooksin keskelt otse lati peale ja hüppasin karjapoissi. Sain üle 1 meetrist 10 sentimeetrist ning tulin võitjaks. Imestati küll, et nii pisike plika pikkadest kõrgemale hüppab. Suvel saadeti "kõvemad spordiässad" rajooni võistlustele Tapale. Sõitsime veoautoga, mis aga jukerdas, ja jäime hiljaks. Kõrgushüpe oli juba läbi. Nii minu kõrgushüppaja karjäär lõppeski.

Kui meie VII klassi lõpetasime, oli väga külm kevad. Meie lõpuaktuse ajal juunis õitseid alles tulbid ja nartsissid. Tavaliselt oli koolilõpetajatele kingitud pojenge ja saal ehitatud kaskede ning roos-kibuvitstega. Lõpuaktuseks õmbles ema mulle oma vanast õrn-roosast mustade mummudega kleidist ilusa peikleidi ja sain esimesed poolkõrge kontsaga mustad kingad. Suvel viidi meie lõpuklassid ekskursioonile Tartusse. Sõitsime veoauto kastis, millel olid kõrgendatud servad, pikad pingid peal ja kased ilu pärast nurkadesse pistetud. Ööbisime Aia tänava koolimajas teatri vastas (praeguse Mart Reiniku Gümnaasiumi majas). Vaatasime linna, Toomemäge, zooloogiamuuseumi, ülikooli. Sel ajal käis turu juures silla ehitus, see kant oli lage ja tolmune. Ekskursiooni ajal oli Lõuna-Eestis suu- ja sõrataud. Pidime käima ja sõitma üle märja saepuruga teelõikude, et nakkust edasi ei kannaks. Teel laulsime ja lugesime valgeid hobuseid, Peipsi kandis oli neid eriti palju. Kes sai kokku 99 valget hobust, see pidi öösel oma tulevast meest unes näge-

ma. Kellel sai 99 poolel teel täis, need pigistasid silmad kinni, kui hõigati järjekordse valge hobuse ilmumisest vaatevälja paremal või vasakul pool teed. Alatskivi lähedal tehti peatus, kästi maha ronida, et oleme Kadrinas. Oligi Kadrina küla, aga väiksevõitu ja mitte kodune. Sõit jätkus. Kui ekskursioonile sõitsime normaalse väljanägemisega, siis tagasi Kadrinasse jõudis pörsakoorem. Olime peaaegu kõik mumpsu jäänud.

1951.a. suvel lõppes minu ja mu klassikaaslaste kooliaeg Kadrina Mittetäielikus Keskkoolis. Kool andis 7 klassi haridust ja võimaluse minna edasi õppima.

MÄLESTUSI KOOLIAASTATEST

Mäletan selgesti oma esimest koolipäeva, kui koos vanema vennaga kooli läksin. Vend läks kohe oma klassikaaslaste juurde, mina aga liitusin arglikult oma klassiga. Õnneks tuli esimesse klassi ka paar mulle juba tuttavat tüdrukut, mis tegi kohanemise kergemaks. Õpilasi oli klassis suhteliselt vähe, sest sel ajal töötasid veel algkoolid nii Huljal kui ka Udrikus. Esimesel kolmel kooliaastal oli meie klassijuhatajaks Kiira Neem. Ta oli küll range, kuid samas ka südamluk ja mõistev õpetaja. Mõnel üleannetul tuli ikka aeg-ajalt nurgas seista. Meie lihtsatele aprilli- ja muudele naljadele elas klassijuhataja aga rõõmsalt kaasa, püüdes meidki vahel ninapidi vedada.

Muusikaõpetajana töötas Anette Spirka. Ta oli väga elava fantaasiaga laulu- ja tantsuetenduste lavastaja, tuues lavale suuri muusikalisi kompositsioone. Nendes osales palju erivanuselisi õpilasi. Näiteks lavastuses "Aastaajad" kujutasime ühes episoodis hulgakesi sügistuules õõtsuvaid raagus puid, järgmiseks vaatuseks aga kehastusime ümber tantsivateks lumehelvesteks. Nendeks etendusteks valmistuti kogu perega, sest esinemiskostüümid tuli kodus valmis meisterdada. Materjalideks olid papp ja marli, mis vastavalt vajadusele tärgeldati ning värviti. Osalesime kunstilise isetegevuse ülevaatustel ja saime alati häid kohti.

Peale tavalise klassipäeviku oli sel ajal kasutusel ka veel nn sanitaarpäevik, kuhu kanti puhtusekontrolli tulemused. Kontrolliti kaela, käte ja küünte puhtust, riiete korrasolekut ja juukseid. Kelle peast leiti täisid, saadeti koju. Tagasi kooli tohtis tulla alles siis, kui pea korras oli.

Selleaegset olustikku mõjutas tugevasti alles mõne aasta eest lõppenud sõda. Kõigest oli ikka veel puudus. Valitses üldine vaesus. Uus kivist koolimaja oli küll sõjajärgselt korda tehtud, kuid ruumipuuduse tõttu töötasid mõned algklassid vanas koolimajas. See väike ahiküttega pimedavõitu puumajake lõhnas petrooleumi järele, sest kulunud puitpõrandaid immutati tolmu vältimiseks mingi õliga.

Koolipingid olid vanad ja massiivsed, istepingid laudadega kokku ehitatud. Laudade kaldpinnad olid krobelised ja täksitud, korduvalt musta värviga üle värvitud. WCd vanas koolimajas ei olnud. See asus õues, kuhu tuli joosta igasuguse ilmaga. Koolikottideks olid paksust papist ranitsad, alt kandilised ja pealt ümara kaanega. Vihikud ja õpikud olid kehvast kollakast paberist. Õpikute vähesed pildid olid vaid must-valged. Kirjutusvahendena kasutati pliiatsit ja sullepead. Tint, mida tuli kodus lillast tindipulbrist valmistada, pidi igaühel väikese tindipotiga iga päev kaasas olema. Hiljem hakati tootma sinist tinti ja ilmusid müügile ka täitesullepead, aga selle omamine oli juba tõeline luksus. Rõivad olid tagasihoidlikud nii õpilastel kui ka õpetajatel. Tüdrukute kleidid olid enamasti vanadest erivärvilistest ja erimustrilistest riideesemetest kokku sobitatud. Vanemad õpetajad kandsid tumedaid kitleid. Jalanõudeks olid

SILJA HANSO
(õpilasena SULEV)
27.10.1940,
August Sulevi tütar, Kadrina
7klassilise kooli lõpetaja,
õppis bioloogiks, töötanud
bioloogiaõpetajana ja pikka
aega metsainstituudis.

viletsavõitu rihmikud või kalanahast kingad. Porisel ajal kandsime villaste sokkide peal kalosse, talvel aga vilte. Viiekümnendate aastate alguses hakati valmistama tumesiniseid puuvillaseid dresse, hiljem ka punaseid ja rohelisi. Dressid kujunesidki koolilaste põhili-seks riietuseks külmal ajal. Sügisel ja kevadel olid tüdrukud koolis lillelistes sitskleitides, jalas valged sokid ja tennised, mida tuli vähemalt kord nädalas hambapulbriga valgenda-da.

Elasime 3,5 km kaugusel Kadrinast. Koolis käisime peamiselt jalgsi. Seega tuli iga päev ja igasuguse ilmaga kõndida vähemalt 7 km. Suure tuisu ja eriti külma ilma korral viidi meid ka hobusega kooli. Siis koguti saani või reele kõik sealtkandi lapsed. Koju tuli ka halva ilma korral jalgsi minna. Kui tuisk lund otse näkku puhus, kõndisime koju selg ees. Kevadise lumesulamise ajal olid külavaheteed kohati üle ujutatud või muutusid nii poriseks, et ainsaks võimaluseks jäi liikuda mööda raudteed. Loomulikult oli see ka oht-lik, kuid õnnetusi siiski ei juhtunud. Kooliteed käisime ikka koos naabrilastega. Sageli oli meie ülesandeks ka poest läbi astuda, et kojuviimiseks päts leiba osta. Need olid suured kahekilosed põrandaleivad, mille krõbe koorik koduteel imehea maitstes.

Minu esimene kooliaasta oli suhteliselt äreval ajal. Aeg-ajalt kuuldi siin-seal toimunud tulistamistest ning röövimistest. Siis tuli 1949. aasta märtsiküüditamine. Siiani on meeles, kuidas me kevadisel koolivaheajal kogu perega salaja kodust ära läksime. Kaasa võeti väike toiduvaru ning kõige vajalikumad riided. Liikusime pimeduse varjus, leides ööbimispaiku üksildastes metsataludes. Lastele ei selgitatud, miks selline retk just keva-dise teedelagunemise aegu ette võeti, aga täiskasvanute ärevus kandus üle meilegi. Nä-dala möödudes pöördusime tagasi koju. Mäletan, kuidas õpetaja Neem esimesel päeval pärast vaheaega klassi astus, nukralt üle tunduvalt hõredamaks jäänud klassi vaatas ja siis peaaegu nuttes teatas, et need ja need õpilased enam meie klassi ei tule. Mitmed olid koos vanematega Siberisse küüditatud, mõnd pered aga olid ise igaks juhuks elu-kohta vahetanud. Koos õpetaja Aino Tammega viidi Siberisse ka tema tütar Reet, minu esimene pinginaaber.

Neljandasse klassi tuli Hulja ja Udriku algkoolidest nii palju uusi õpilasi, et moodusta-ti kaks paralleelklassi. Meie klassijuhatajaks sai nooruke, kuid laste silmis väga populaar-ne Evald Õisma, kes organiseeris kooli juures väikese keelpilliorkestri. Geograafiat hak-kas õpetama Edgar Kärmik, kes tegelikult oli poiste võimlemise õpetaja. Tema uskus kolhoosikorra helgesse tulevikku ja ta rääkis meile, et juba kahekümne aasta pärast on Kadrina ja selle ümbruskonna külade vahel regulaarne trammiliiklus. Koolis oli sel ajal suhteliselt palju meesõpetajaid. Lisaks mainituile direktor Elmar Kanter, matemaatika-õpetaja Nigol Malts, poiste tööõpetuse õpetaja Elmar Liiv. Õpetaja Liiv tõi kooli mitme-suguseid põnevaid materjale, millest poisid sulepäid, paberinugasid ja muud huvitavat meisterdasid. Emakeeleõpetaja Mare Sakk oli tõeline nõ vana kooli õpetaja. Ta torkas silma erilise korrektsusega. See kajastus nii tema kõnes, käekirjas kui ka riietuses. Range ja nõudlik oli ka inglise keele õpetaja Ellen Saaren, kelle tunnid kahjuks tema tervise-probleemide tõttu tihti ära jäid. Vene keelt õpetas meile rahulik ja heatahtlik Marie Sal-last. Koolis oli ka teine vene keele õpetaja – Valentine Botvin, kes oma rangusega mõ-nes õpilases hirmu tekitas. Emotsionaalne ja rõõmsameelne Liidia Roger õpetas bioloogia ja keemia kõrval meile ka kodumajanduse ning viisaka käitumise algtõdesid.

Palju elevust kooliellu tõi noorte õpetajate tööleasumine viiekümnendate aastate al-guses. Ajalooõpetajaks tuli sümpaatne tasakaalukas ja oma ainet suurepäraselt valdav

Elvi Tiits (Gostsõllo). Tema andis vanemate klasside tüdrukutele ka väga vajalikud esimesed käsitööoskused. Joonistamist ja joonestamist hakkas õpetama Helgi Plaat (Konist), geograafiat vanemates klassides Elvi Klinder (Altmäe), matemaatikat Malle Kahro. Algklassiõpetajana asus tööle Hilja Eedma, tema abikaasa Evald Eedma aga võimlemisõpetajana. Viimase algatusel korraldati koolis mitmeid palli-, kergejõustiku-, jalgratta- ja suusavõistlusi. Spordivarustus ja treenimise võimalused olid sel ajal muidugi kehvad. Võimlemistunnid toimusid kooli saalis, kus olid varbseinad, mitmesugused võimlemisriistad, võrk- ja topispallid ning matid. Suusavarustus koosnes rasketest puitsuuskadest, mille peal kannal tagant pingutatavad rihmad, ning headest kergetest bambuskeppidest. Riieutus oli võimalustekohane ning mitte eriti sportlik.

Väga oodatud oli igal aastal detsembrikuu viimastel päevadel – tingimata pärast jõulupühi, sest neid ei tohtinud ju tähistada – nääripidu. See toimus rahvamajas. Esinesid igas vanuses õpilased. Eeskava algas tavaliselt mudilaskoori ja selle järele lastekoori lauludega. Järgnesid deklamatsioonid, mitmesugused tantsud ja võimlemisharjutused. Lõpuks kanti ette näidend. Pidulõppes tantsu ning ringmängudega: "Me lähme rukist lõikama", "Need kosjad tulid Saarest", "Üksinda kõnnin ma" jt. Kehvadest oludest hoolimata püüdsid vanemad just nääripeoks oma lastele uusi riideid ja jalanõusid muretseda. See tegi sündmuse eriti pidulikuks.

Suurt elevust tekitas koolile ostetud kitsasfilmiprojektor, millega söögisaalis õpilastele kinoseansse korraldati. Aparatuur võimaldas vaid lühikeste mustvalgete tummfilmide näitamist, aga tõeline elamus oli see sellegipoolest. Siiani on mees esimese nähtud film. See oli armas joonisfilm maahiirest ja linnahiirest. Hiljem hakati Kadrina Rahvamajas näitama ka täispikki helifilme. Korraldati ka päevaseid seansse õpilaste jaoks. Näidati peamiselt venekeelseid patriootilise sisuga sõjafilme.

Koos kohaliku Tarbijate Kooperatiiviga organiseeriti õpilastele suvevaheajal kahenädalane pioneerilaager Viitnal. Elasime kõrtsihoone Rakverepoolses otsas. Sel ajal oli see üks suur muldpõrandaga ruum. Magasime heintel, tüdrukud ühel ja poisid teisel pool, vaheseinaks vaid noored kased. Pesemas käisime lähima järve ääres. Sööki valmistas kooli kokk, abitööd tegid õpilased. Hoone taga väljas oli pikk laud ja pingid. Peale söömise toimus laua ääres ka muu tegevus. Hommikuti ja õhtuti rivistusime fanfaarihelide saatel. Õpetajate eestvedamisel toimusid mitmesugused jalgsimatkad ning maastiku- ja luuremängud lähiümbruses. Kogusime ravimtaimi, mängisime rahvastepalli. Ühel ööl äratas meid vali koputamine. Ukse taga oli suur hulk mustlasi, kes oma uhke karavaniga olid Viitnale jõudnud. Nad nõudsid käratsedes sisselaskmist. Proovisid isegi ust maha lõhkuda. Õnneks ei läinud see neil korda.

Igal koolitüdrukul oli oma salmik või laulik. See oli tavaliselt valgeleheline märknik, millesse lasti sõbrannadel joonistada ja mälestussalme kirjutada. Laulikutesse aga koguti üldtuntud laulude, operetikupleede ja tuntud filmilaulude sõnu, sest trükitult ei olnud neid kusagilt saada.

Kooli, s t VII klassi lõpetamise puhul oli koolimajas traditsiooniline lõpupidu koos vanematega. Peolaua eest kandsid hoolt VI klassi õpilased koos oma vanematega. Järgnes ka kahepäevane ekskursioon Lõuna-Eestisse. Sõitsime lahtise veoautoga, mille kasti pandi seks puhuks pikad pingid. Ööbisime telkides, sõime kaasa võetud toitu.

Olime kooli lõpetades 14aastased. Algas meie iseseisev elu. Kes läks kohe tööle, kes jätkas õpinguid tehnikumis või keskkoolis.

ÕPPEALAJUHATAJA MEENUTUSED

Ingrid Vaikmaa

Minu esimene mälopilt Kadrina Keskkoolist on 1987. aasta juunikuust. Siis kohtusin esmakordselt kooli kauaaegse direktori Otto Ameriga. Mulle tehti ettepanek asuda tööle õppealajuhataja ametikohale. Otsustasin jaatava vastuse kasuks, olles lummatud direktori isikust, suurest maikellukeste kimbust tema kabineti laual ning kevadisest Kadrinast.

Minu side Kadrina kooliga on kestnud 15 aastat. Sellesse aega on mahtunud väga palju huvitavat ja arendavat tegevust tasandusklasside vene keele ja geograafia õpetajana ning vanema kooliastme õppealajuhatajana. Oma kogemuse koolijuhtimise alal olen gi saanud peamiselt direktor Otto Ameri kõrval töötades ning kõik need aastad on mul olnud heaks abiliseks õppesekretärina ka Hilja Sikk. Õpetajate kaader on aegade jooksul vahetunud. Nendest õpetajatest (vanemas kooliastmes), kellega 1987. aastal koostööd alustasin, on tänasel päeval meie koolis alles Kaarel Einpalu, Mai Fäelmann, Jaanika Holmberg, Rein Inno, Ene Kallast, Rutt Kuusemäe, Tiiu Lankei, Karl Meos, Arvo Pani, Sigrit Peets, Siret Pung, Jaan Rummi, Eerika Saaren, Eda ja Tõnis Sakk, Irene Saks, Merike Sikk, Urve Stern ja Edda Valdmets.

Kuna mälestuspilte- ja kilde nii õpetajatest, õpilastest kui ka koolielust on kogunenunud tohtu hulk, teen siinkohal valiku – keskendun vaid õppetegevusele.

1987/88. õppeaastat alustas vanem kooliaste 20 klassikomplektiga ja see oli ka viimane õppeaasta, mil XI klassi õpilased olid abituriendid. Koolis käidi kuuel päeval nädalas, st laupäev oli ka koolipäev. Tunniplaani tegin elus esimest korda. Sellesse süvenemine ja sellest arusaamine võttis aega. Õnneks käisid õpilased tol ajal septembris kolhoosides-sovhoosides kartuleid noppimas ning tunniplaan oli ajutine, peaaegu iga päev erinev ja uus. Kahe nädala jooksul kulusid õhtu- ja pooled öötunnidki, et tunniplaan valmis saada. Suureks toeks oli toleaegne klassivälise töö organisaator Kristi Tamm, kes tundis ja teadis kohalikke olusid ning õpetajaid. Meeldiv ja toetav oli koostöö algklasside õppealajuhataja Viida Õunaga. V-XII klasside osas töötas 20 klassikomplekti, nendest 6 keskkoolis. Keskastme a-klassides õpetasime süvendatult inglise keelt, mis kestab tänaseni, ja mida peame oma kooli õpetusliku tegevuse üheks olulisemaks prioriteetsetest valdkondadest.

Esimene tööaasta oli väga vastutus- ja sündmusterohke: aula avamine detsembris, kooli aastapäev (erandkorras märtsis, et saaks tähistada uues aulas) ning sõprusfestival maikuu Bene, Jsovainiai ja Moskva koolidega. Sõprusfestivalid olid tollel ajal üks vähe-seid võimalusi suhelda väljaspool kooli ning seetõttu oli see õpilaste poolt väga oodatud. Hiljem, seoses ühiskondlike muutuste, piiride avanemise ning suhtlusringkonna laienemisega, taandusid festivalid tahaplaanile. Seoses majanduslike raskuste ja ülemineku- perioodiga riigis kuulutasime 1991. aastal Jsovainiai kooli ettepanekul välja koguni sõprusfestivalide moratooriumi. 1998. aastast festivalide traditsioon taastati. Otsime selleks uusi sisulisi ja vormilisi teostusvõimalusi.

1988/89. õppeaastal toimus nn hüpe, kus kõik õpilased said ülejärmisesse ning klassikursuse kordajadki numbriliselt järgmisesse klassi. Eesti kool läks üle 12aastasele

üldharidusele. Klassikomplekte oli 20. Kooliarenduslikult tegelesime haruõpetuse võimaluste otsimisega keskkooliastmes. Lisaks inglise keele süvendatud õpetamisele alustasime algklassides ka saksa keele süvendatud õpetamist, mille eestvedajaks oli Külliki Toom.

1989/90. õppeaastal töötasime 22 klassikomplektiga ja tegelesime haruõpetuse probleemidega. Jaanuarist tuli meile tööle Vello Kornel, kes on jäänud meelde nii õpetajatele kui ka õpilastele erakordse ja erudeeritud isiksusena. Temast sai kooli arendusjuht pea-aegu neljaks aastaks – kuni 28. septembrini 1994, "Estonia" katastroofini. Osalesime üleriigilises projektis "Omanäoline kool".

1990/91. õppeaastal töötasime 24 klassikomplektiga. X klassides alustasid õppetööd humanitaar-, reaal-, bioloogia- ja üldharu. Harudes õpetamine oli vabariigis üsna uudne ettevõtmine ning oli kogu õpetajaskonnale paras väljakutse mõttetegevuseks ning enesearendamiseks. Esimestena meenuvad õpetajatest Maimor Vill (füüsika), Siret Pung (bioloogia), Milvi Amer (eesti keel ja kirjandus), Eda Sakk (matemaatika), Hegi Soosaar, Tiiu Lankei (mõlemad inglise keel). Veelgi uuenduslikum oli nn tsükliõpe, mida katsetasime V-XII klassides ja mille eestvedajaks oli Vello Kornel. Tsükliõpe oli täielik vastand senisele õppetöö korraldusele, mis tekitas omajagu segadust ning vastakaid arvamusi selle sihipärasusest ja otstarbekusest. Tsükli õpetamise tulihingeline pooldaja, propageerija ja ka läbiviija oli Kristi Tamm.

1991/92. õppeaastal töötasime 24 klassikomplektiga.

Jätkusid:

1. Haruõpe, X klassides alustasid õppetööd humanitaar-, bioloogia- ja üldharu.
2. Tsükliõpe keskkooli osas.

Kogu õppeaasta vältel tegime märkmeid tsükliõppe plussidest ja miinustest ning analüüsisime tulemusi õppenõukogus. Otsustasime leida sobiva optimaalse variandi õpetajatele ja ainetele, milles tsükliõpe sobis.

1992/93. õppeaastal töötasime 25 klassikomplektiga. Jätkus haruõpe. X klassides alustasid humanitaar-, reaal- ja üldharu. Üleüldise tsükliõppe korralduse muutsime traditsiooniliseks õppeks. V klassi jõudsid esimesed tasandusklasside (tolleaegsete VAP-klasside) õpilased ning jätkasid õppimist eraldi klassina. Otsisime kontakte koolidega, kus ka töötasid tasandusklassid, et leida uusi võimalusi ja lahendusi õppetöö korralduses ning sisus.

1993/94. õppeaastal töötasime 23 klassikomplektiga. Jätkus haruõpe. X klassides alustasid humanitaar-, bioloogia-, reaal- ja üldharu. Jätkus tasandusklasside töö V ja VI klassis. Kooliarenduslikult tegelesime õpilaste ainevalikute süsteemi võimalikkusega keskkoolis.

1994/95. õppeaastal töötasime 24 klassikomplektiga. Septembris vapustas meid "Estonia" katastroof, mis viis meie hulgast kolleeg Vello Korneli.

Alustasime Xb klassis ainevalikute süsteemiga, Xa jätkas üldharu põhimõttel, XI ja XII klass jätkasid haruõppes.

1995/96. õppeaastal töötasime 25 klassikomplektiga. Jätkus õpetamine V, VI, VII ja VIII tasandusklassis. Keskkoolis juurdus ainevalikute süsteem akadeemilise suunitlusega keskkooli klassides.

Esimest aastat katsetasime kutseõpet nn kutsekeskkoolirühmas (KKR) ja kutserühmas (KR). Kutserühma õpilastel oli võimalus omandada keskharidus õhtukoolis, mille

osakond töötas meie koolis meie õpetajate baasil. Tööle võeti palju uusi õpetajaid, meistreid. Idee integreeritud koolitüübist oli vabariigis uudne ja meie kool oli üks esimesi, kui mitte kõige esimene, kes seda ka katsetama asus.

Sel õppeaastal tegelesime uue riikliku õppekavaga, et järgmisest sügisest selle põhjal õpetama asuda.

1996/97. õppeaastal töötasime 25 klassikomplektiga, lisaks KKR-1 ja KKR-2 ning KR-1, KR-2. Keskkoolis jätkus ainevalikute süsteem. Põhikooli lõpetasid esimesed tasandusklassi õpilased. Selle üle oli meil eriti hea meel.

Rakendus uus riiklik õppekava (RÕK) I, IV, VII ja X klassides. Õpetajatel oli palju lisatööd oma aine- ja töökavade koostamisel.

1997/98. õppeaastal töötasime 26 klassikomplektiga. KKR-1 ja KKR-2 jätkasid vastavalt XIa ja XIIa kutse-eelse õppe klassina, kuna kutseõpet riiklikult ei tasustatud. Oli keeruline ja ebamugav olukord. B- klassides jätkasime ainevalikute süsteemi.

1998/99. õppeaastal töötasime 25 klassikomplektiga. XII klassi õpilaste arv jäi väga väikeseks, liitsime a ja b klassi. Tagasi vaadates tekib mõte, et kusagil võisid olla selle süsteemi (KKR+KR) juurutamisel nõ nõrgad kohad, mis mõjutasid negatiivselt keskkooli õpikeskkonda ja õpimentaliteeti. Need oleksid vajanud põhjalikumat analüüsi.

1999/00. õppeaastal töötasime 27 klassikomplektiga. Keskkoolis olid paralleelklassid kõigis klassides. Ühes oli kutse-suunitlus ja teises ainevalik. Keskastme a klassides jätkus endiselt võõrkeele süvendatud õpetamine. Jätkasid tööd ka tasandusklassid.

See õppeaasta oli ka viimane koostööaasta direktor Otto Ameriga seoses tema siirdumisega pensionile.

2000/01. õppeaastast asus meie kooli juhtima direktor Arvo Pani. Töötasime 25 klassikomplektiga, keskkoolis jätkus sama süsteem. Kutseõppe tõhustamiseks otsisime võimalusi koostööks Rakvere Kutsekeskkooliga. Õpilaste vähesuse ning rahapuuduse tõttu reorganiseerisime VIII tasandusklassi ning V tasandusklassi ei avanud. Aktiviseerus õpetajate enesekoolitus.

2001/02. õppeaastal töötasime 26 klassikomplektiga, nendest kuuega keskkoolis, kus jätkus ainevalikute ja kutse-eelse õppe süsteem. Koostöö Rakvere Kutsekeskkooliga jätkus, kuid ei rahuldanud meie vajadusi ja lootusi. Otsisime uusi lahendusi.

Keskastmes jätkasime võõrkeele (inglise keel) süvaõpetamist ning tööd olemasolevates tasandusklassides (V, VII, VIII).

Kooliarenduslikult töötasime riikliku õppekava (RÕK) uuendatud variandiga. Jätkuvalt olid koolielus aktiivsed oma sõna sekka ütleva õpetajad Siret Pung, Merike Sikk, Mai Fäelmann, Anne-Lii Mägi, Liivi Heinla, Harry Laugas, Helle Oll, Rein Inno jpt.

On meeldiv tõdeda, et Kadrina Keskkoolil on aastaid olnud vabariigi haridusmaastikul oma kindel koht:

1. kooliarenduses ja- korralduses,
2. õpitasemes (riigieksamid, lõpueksamid, tasemetööd, olümpiaadide tulemused, kõrgkoolidesse sissesaamine),
3. tunnivälises tegevuses (koorid, tantsurühmad, näiteringid, spordiringid).

See on kogu koolipere, mille liige ka mina olen, ühine saavutus.

BIOLOOGIAÕPETAJA MEENUTUSI LÄÄNEMERE PROJEKTIST

Siret Pung

Tulin Kadrina Keskkooli bioloogiaõpetajana tööle 1983. aastal. Enne seda polnud ma Kadrinas käinud ega teadnud sellest paigast eriti midagi.

Nüüd võin öelda, et üks huvitavam aeg koolis on seni olnud kümneaastane periood, mis oli seotud Läänemere Projektiga (The Baltic Sea Project -BSP). Ettevalmistused algasid 1989. aastal, kui Tartu Ülikooli õppejõu Peeter Kreitzbergi ning meie kooli direktori Otto Ameri koostööna leiti võimalus keskkonnaalaseks ühistööks UNESCO egiidi all tegutseva Läänemere Projekti raames Kadrina Keskkooli, Haukivuori Gümnaasiumi (Soome) ning Jakobsbergi Gümnaasiumi (Rootsi) osavõtul. Projekti töökeeleks sai inglise keel. 1990. aasta jaanuaris sõitsime juba oma esimesele seminarile Rootsi. Siis ei osanud aimatagi, et koostöö kujuneb nii pikaajaliseks, tihedaks ja elujõuliseks.

Meie projektile andis tugeva aluse Rootsi kooli bioloogiaõpetaja Inger Mellgren – suurte kogemustega ja mitmekülgne ning huvitav inimene, kes oli selleks ajaks loonud ka oma looduskooli. Inger Mellgreni pean siiani suurepäraseks eeskujuks õpetajatöös ning olen õnnelik, et paljud Kadrina kooli õpilased said olla ka tema õpilased. Õpilastega on mul üldse väga vedanud – kohe esimene tuumik oli teotahteline: Merike Eiber, Helen Karp, Tõnu Heidov, Inga Laur, Pille Toiger, Egne Kirotbek, Marek Vahula, Lele Liiv, Meelis Lehtla, Indrek Jurtšenko. Projekti algusaastatel kohtusime isegi mitu korda aastas, sest lisaks suurtele konverentsidele, mis toimusid igal aastal järgemööda kõigis kolmes koolis, saime kokku veel ettevalmistusgruppidega (Helsingis, Kadrinas). Väga kogemuste-rohkeks kujunes võimalus 1990.a. detsembris õppida Rootsis uusi meetodeid ja praktilisi töid looduses Inger Mellgreni juures nii koolis kui ka looduskoolis. Õpilastest olid kaasas Merike Eiber ja Helen Karp.

Ja nii see algas... Esimeseks ühiseks uurimisteamaks said järved. Meie valisime Neeruti Eesjärve. Projekti tugevaks küljeks kujunesidki ühised teemad ja kooskõlastatud meetodika. Nii sai hästi koostada võrdlusi ja analüüse. Minule kui õpetajale valmistas alguses suurt muret inglise keel, mis alles praktika käigus pidevalt edasi arenes. Aga õnneks olid mul mõistvad abimehed – inglise keele õpetajad Tiiu Lankei ning hiljem Merike Sikk, aga ka meie õpilased, kelle keeleoskus ei jäänud sugugi alla rootslastele ja soomlastele. Samuti oli hädavajalik arvutite kasutamine, milles meid alati aitasid arvutiõpetajad Andres Heinlo, Marek Kusmin ja Arvi Tiismaa.

Algul tegime projektitööd lausa hobikorras ja tunniväliselt, kuid seejärel tekkiski vajadus luua keskkoolis nn bioloogiarühmad, kes said sügavamaid teadmisi keskkonnakaitsest ning loodusest ja selle uurimisest üldse. Ühtlasi jätkus projektitöö palju laiemalt. Nõnda uurisime aastate jooksul põhjalikumalt meie kodukoha veekogusid – kõiki nelja Neeruti järve, samuti Loobu jõge ja Jõepere allikaid, aga ka mererannikut Vainupeal ning Vainupea jõge. Valmisid mahukad uurimistööd, mis võitsid esikohti ka vabariiklikel konkurssidel. Õpilastest nimetaksin: Lele Liiv, Gerli Pielberg, Gerly Neeme, Pilvi Piirsalu, Evelin Otti – tööde vormistajad ja kokkupanijad! Nende tööde väärtuseks olid järjepidevad ja pikaajalised mõõtmistulemused ning vaatlused, mis said teoks tänu mitme õpilasarühma

aastaringsele tööle. Seega olid ka suvekuudeks plaanid tehtud ja enamasti alati olid õpilased kohal. Teiseks teemaderingiks sai õhu puhtuse määramine bioindikaatorliikide abil (samblikud, okaspuud jt.). Silmapaistvaks ja töömahukaks kujunes Helen Karbi töö Kadrina ja Rakvere õhu olukorra võrdlusest samblike põhjal. Samuti happesademete ja osoonikahjustuste uurimine Euroopa Õhusaaste Projekti raames (Kristi Keskküla, Ahto Lehtmets, Erika Kaubi jt.). Neeruti metsade taimestikku uuris põhjalikumalt Tiina Vinter. Keskkonnateadlikkuse ankeetidest on kokkuvõtteid koostanud Merike Kukk, Karin Krüsban, Kristi Keskküla jt.

Bioloogiarühmade tegutsedes kujunesid traditsiooniks õppelaagrid looduses. Mee-
nuvad suvepäevad Revojal Lahemaa Rahvuspargis ning telkimised Neerutis. Hilisemaks traditsiooniks said sügislaagrid Vainupeal, kus muutus ka tavaks bioloogiarühma liik-
meks ristimise tseremoonia, milles õpilastel jätkus nii fantaasiat kui ka vaimukust! Mee-
nuvad ka jalgrattasõidud Neerutisse ja Undlasse – meie veevaatluspunktidesse; ekskur-
sioonid Lahemaale jpm.

Läänemere Projekti ühiskonverentsidest ja -laagritest on eredamalt meelde jäänud 1994. aasta kevadel Soomes toimunud üritus, kus meiega ühines ka Kalevankanga Güm-
naasium Mikkelist ning toimus rabamatk ja huvitavate ülesannetega orienteerumisraja
läbimine looduses. Samuti 1997. aasta südatalvel Kuupaiste Serenaadi nime all toimu-
nud öine lõkete põletamine järvejääl ning kuljustega saanisõit Haukivuoris; 1998.a. mai-
kuus toimunud kohtumine Rootsis – ilus kevadpidu Görvalni mõisas ja looduskoolis jne.
Projekti üheks tipphetkeks oli võimalus osaleda 1992. aastal suurel rahvusvahelisel BSP
kokkutulekul Soomes Kotkas. Seal meie kolme kooliga moodustasime ühise töörühma
ning juhendasime kõikide soovijate tööd veeanalüüsides (nn *workshop*) ning esinesime
ühisnäitusega. Kadrina õpilasi esindasid Tiiu Einpalu, Eneli Nahkur ja Alar Mägi. Ühisnäi-
tus valmis juba 1991. aastal. Selleks tulime väiksemate gruppidega Kadrinasse ning meis-
terdasime Inger Mellgreni juhendamisel sõna otseses mõttes ööd ja päevad läbi – värvi-
des, lõikudes, kirjutades, liimides, luuletades, uurides jne – ise seda kõike emotsionaal-
selt nautides! Hiljem esitlesime näitust lisaks Kadrinale ka Tartus ja Tallinnas, samuti
Soomes ja Rootsis. Näitusele andsid ilmet Volle Vindi poolt joonistatud karikatuurid.

Kui veel meenutada, siis eelpoolnimetatud teemadele lisaks oleme uurinud radioak-
tiivsust, Läänemere ökoloogilist olukorda, kivimeid, energiaprobleeme, kohalikke kesk-
konnaprobleeme, metsade olukorda, keskkonnateadlikkust, prügi-probleeme jm. Tegime
koostööd ka TÜ üliõpilastega ja keemia õppejõu professor Toomas Tennoga.

Ühistel kohtumistel täienesid meie teadmised loodusest, keskkonnast, kultuurist, teis-
test rahvustest; paranes keeleoskus, avarus maailmavaade; õppisime uusi meetodeid;
saime reisida ja suhelda. Kõige tähtsam oli, et leidsime uusi sõpru ning ka meie koolielu
oli huvitavam! Kui projekt algas, olid nii Eesti kui ka väike Kadrina soomlaste ja rootslaste
jaoks eksootilised paigad. Kuulusime ju Nõukogude Liitu ning meie olukord oli nende
omast nii erinev – elasime kontrastidemaal.

Tavaliselt tuligi Kadrina seminaridel vastu võtta kõige rohkem külalisi, isegi 40-50
inimest, mis tegi organiseerimise meie jaoks eriti raskeks. Mäletan, näiteks olime hädas
nn kohvipauside korraldamisega, mis külalistele olid harjumuspärased ja hädavajalikud,
aga meile siis veel ebatavalised. Samuti tahtsid nad alati tõelisi venelasi näha. Õnneks
oli meil ikka plaanis ka ekskursioon Kirde-Eestisse. Siiani on meeles nende algsed abi-
saadetised: riisipakid, makaronid, kohv, maitseained, ravimid, suhkur jne. Need olid osa-

liselt küll ülepakutud. Siiani oleme aga väga tänulikud kingitud väärtuslike õppevahendite eest!

Kadrinas toimunud projektiüritused haarasid tavaliselt kaasa üsna paljusid keskkooliõpilasi, sest osaleti nii majutajatena, konverentsil, töörühmades, lihtsalt abilistena, kontserdil, peoõhtul. Olen õnnelik õpetaja olnud, sest enamasti alati leidsin toetust ja abi nii õpilastelt, õpetajatelt kui ka direksioonilt ja vallavalitsuselt ning klassijuhatajana kõigilt oma klassidelt. Ainult ühistöös saavadki suured asjad teoks!

Meenub 1996. aasta kevad, kus paralleelselt meie projekti külalistele oli Kadrinas ka Heikendorfi õpilaste bigbänd Saksamaalt – saime hakkama! Olid väga vaheldusrikkad päevad, kus kõlas ka palju kõrgetasemelist muusikat. Meenuvad veel ühismatkad Nee-rutis, piknikud Vainupeal. Läänemere Projekti raames tegime koostööd veel mitme kooliga. Eredamaks näiteks on nelja aasta vältel õpetaja Katrin Mägi juhendamisel toimunud projekt algklassiõpilastele, kus partneriks oli Sonderskov-Skolen Taanist. Koostöö jätkub siiani. Eriti tore oli, et 1999. aasta konverentsil esines nii ettekannete kui ka näitusega keskkooliõpilaste kõrval meie IV klassi esindus.

1999. aasta kevadel toimuski Läänemere Projekti ürituste viimane konverents ja kohutamine. 10 aastat oli olnud pikk ja töörohke aeg, mis nõudis lisaks õpetajate lisatööle ka palju raha. Avastasime, et kõige staažikamateks tegijateks osutusid Solveig Serreli – Jakobsbergi Gümnaasiumi inglise keele õpetaja; Maija Kaukavuori – Haukivuori Gümnaasiumi direktor ning allakirjutanu. Nad olid osalenud kõigil üritustel. Istutasime ühistöö märgiks tamme ja otsustasime, et vajame puhkust. Kes teab, võib-olla avaneb veel tulevikuski võimalus midagi ühiselt korda saata! Koolis aga on säilinud mininäitused, uurimistööd, ajakirjad, fotoalbumid, videofilmid, raadiosaate salvestus.

Kaugeltki kõiki, kes olid projektiga seotud, ei saanud siin ära märkida. Neid oli ju arvukalt. Meile jäid muljed, mälestused, fotod, sõbrad.

SPORDIST SAJANDIVANUSES KADRINA KOOLIS

Tõnis Sakk

Võimlemine võeti rahvakoolide õppeplaani Eestimaa kubermangus 1878. aastal.

Esimene eestikeelne kehalise kasvatuse õpik, J. Kurriku "Turnimise raamat" ilmus 1879. aastal. Virumaa haridusajaloost on teada, et sajandi viimasel kümnendil oli Rakvere 3klassilises kreiskoolis võimlemistunde I klassis 3 ning II ja III klassis 2 tundi nädalas. XX sajandi alguseks, mil tööd alustas Kadrina kool, oli Eesti rahvakoolides kehaline kasvatus juba ametlikus õppeplaanis.

Konkreetsed ülestähendused sporditööst Kadrina kooli algaastatest puuduvad. Hilisemast perioodist on tänu 1926.-1928. aastal Kadrina koolis õppinud Valter Veborni kirjalikele mälestustele teatud ülevaade olemas. Tema meenutuste järgi oli koolijuhataja Paul Pedisson suur spordisõber, kes pani rõhku kehalisele kasvatusele. Pedissoni eestvõttel rajasid õpilased ise liuvälja, kus mängiti isegi hokit. Uisud koos saabastega olid küll vaid õpetaja Elmar Liivil, kuid koolipoistele piisas ka tritsudest, mis olid tehtud vikatikannast ja puuklotsist. Talvel said õpilased ka suusatada. Neil oli võimalus laenutada suuski koolimajas asuvast kohaliku Kaitseliidu suusabaasist. Koolil oli spordiväljak, kus peale pallimängude korraldas Pedisson jalgpallivärvade vahel ka jooksuvõistlusi. Oli ka hea jalgpallimeeskond, kes võitis Haljala, Väike-Maarja, Kunda ja Udriku meeskondi.

Kadrina kooli lõpetanutest jõudis Eesti absoluutsesse tippu Artur Veborn, kes lõpetas Kadrina kooli 1921. aastal. Ta oli mitmekordne Eesti meister murdmaasuusatamises ja suutis edestada isegi valitsevat maailmameistrit. 1931. aastal Viljandis sai Artur Veborn esikoha 10 km suusatamises, võites teiseks jäänud 1930. aasta maailmameistrit, taliolümpiamängudelt IV ning VI koha saanud soome suusakuulsust Martti Lappalainenit 25 sekundiga! Artur Veborni elutee lõppes traagiliselt. Saatuse irooniana ei võtnud surm seda noort meest, tulevast eesti ohvitseri, 1. detsembril 1924. aastal, mil punased mässulised viskasid Tondi sõjakooli vallutamise eesmärgil läbi akna kasarmusse lõhkelaengu, vaid ligi 7 aastat hiljem kodusel suusarajal 1931. aasta veebruaris 25 kilomeetri Eesti meistrivõistluste eelõhtul. Rajaga tutvumisel Karitsa külas mäeseljandikult alla sõites jooksis Artur Veborni suusanina vastu kändu. Noormees kukkus rinnuli kännu peale. Kaaslased kandsid meelemärkuseta suusataja lähedalasuvasse tallu, kuid pool tundi hiljem toleaeagne Eesti parim suusataja suri sisemise verejooksu tagajärjel. 25aastasel mehel oli Tartu Kehalise Kasvatuse Instituudi lõpetamiseni jäänud mõned kuud.

Kadrina koolist sircus veel nimekaid sportlasi. 1921. aastal lõpetas kooli tulevane Virumaa rekordiomanik odaviskes (58,92) Aleksander Verder. 1928. aastal kooli lõpetanud Valter Veborn võitis 1937. aastal üle-eestilistel raskejõustikuvõistlustel Võrus B klassis poolraskekaalus esikoha. Hiljem oli sama mees omaaegse Tapa rajooni rekordiomanik kahepuudase sangpommi rebimises (52 korda). Valter Veborn oli ka aastaid VS Jõud Kadrina kollektiivi esimees. Teenekat spordimeest ja ühiskonnategelast autasustati VS Jõud teenetemedaliga.

Spordielu mitmekesisustus 1939. aastal, kui käiku anti tolle aja kohta esinduslik koolihoone, kus teisel korrusel paiknes spordisaal.

Sõjajärgsetel aastatel oli koolis populaarne jalgpall. Allakirjutanu mängis 1950ndate aastate algul jalgpalli ka Kadrina endisel turuplatsil, mis asus praeguste Allika ja Jõe tänava ning Neeruti teega piirneval alal. Populaarne oli üle-eestiline ajalehe "Säde" koolidevaheline jalgpalliturniir, kus Kadrina kooli meeskond kuulus rajooni paremikku. Asjaosaliste meenutuste põhjal käisid jalgpallipoisid jalgrattas- tega isegi Saksis, kus sealne pioneeri- juht, hilisem kooli direktor Rein Tops organiseeris võistluskohtumisi.

1957. aastal avati Kadrinas kesk- kooliklassid. Tegeldi paljude spordiala- dega. Edukamad alad olid jalgratta- sport ja murdmaasuusatamine, milles mitmed õppursportlased jõudsid Eesti koolinoorte paremikku.

Kehalise kasvatusõpetaja Evald Eedma juhendamisel võideti Eestis kahel aastal järjest esikoht koolideva- helisel püramiidide konkursil.

1962. aastal koos B korpusega val- minud võimla ja 1977. aastal valminud Kadrina EPT spordihoone avardasid tunduvalt sportimisvõimalusi. 1975. aastal asus Kadrinasse maadlustree- neriks mitmekordne Eesti maadlus- meister Valeri Porman, kelle õpilased on erinevates vanusegruppides too- nud Kadrinale klassikalises maadluses üle poolesaja Eesti meistri tiitli. Eesti tasemel tõstjaid sirgus ka raskejõusti- kus. Sumos tuli Kadrina Keskkoolile 2000. aastal juunioride Euroopa meist- ri tiitel ja MM hõbe.

1974. aastal valminud kooli staa- dioni ehitamise hing oli Kadrinas aas- tatel 1965-87 kehalise kasvatusõpe- tajana ja suusatreenerina töötanud Vello Heinsoo.

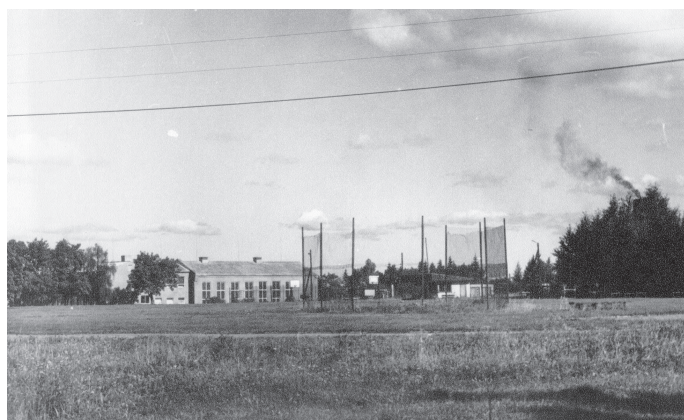
Omamoodi võrkpallibuumi põhjus- tas Kadrinas Rein Relli, kes juhendas

Foto on tehtud koolimaja juures 22. veebruaril 1934. Ümber Eesti sõitja meeskond (Kadrinast Tapale 16 km sõideti 1 tun d ja 35 minutit. Vasakult: Aleksander Verder, Nupp, August Sutter (Sulev), August Viese, Kütt.

Kehalise kasvatusõpetaja Evald Eedma juhendamisel võideti Eestis kahel aastal järjest esikoht koolideva- helisel püramiidide konkursil. Kehalise kasvatusõpetaja Evald Eedma juhendamisel võideti Eestis kahel aastal järjest esikoht koolideva- helisel püramiidide konkursil. Poomil on Sirle Nukk, Marge Viiberg, Piret Moor.

Kooli staadion, taamal võimla.

aastaid tütarlaste võrkpalli treeningrühma. See spordiala oli tänu huvitavatele treeningutele ja treeneri karismaatilisele isiksusele aastaid tütarlaste hulgas populaarne. Vabariigi keskkoolidevahelisel võrkpalliturniiril saavutas Kadrina Keskkool 1972. aastal IV koha. Mitmed Rein Relli õpilased kuulusid ka Eesti meistrivõistluste esiliigas mänginud Kadrina EPT võrkpallinaiskonda.

Kehalise kasvatuse ja sõjalise ettevalmistuse õpetaja Raimot Palgi juhendamisel esindas Kadrina Keskkooli sõjalis-sportliku mängu Kotkapoeg võistkond Eestit edukalt üleliidulistel finaalvõistlustel. Koolivälistel noorteüritustel nagu pioneeride Põuavälgul, keskkooliõpilaste Kotkapojal, koolidevahelistel komsomoli koondrühmade kokkutulekutel jm oli Kadrina Keskkooli eduka osavõtu üks põhitegureid alati hea esinemine sportlikel võistlusaladel. Kergejõustik tegi arenguhüppe 1986. aastal, kui Kadrina Keskkooli tulid kehalise kasvatuse õpetajateks kümnevõistlejana tuntud Aivar Lankei ja seitsmevõistluses Eesti meistriks tulnud Ülle Kink. Sel spordialal võib kooli suurvõitudeks lugeda kahte järjestikust esikohta ETV korraldatud 10s olümpiastardis ja keskkoolide 1996. aasta karikavõitu. Sisuliselt tähendab see, et neil aastail oli üldhariduskoolidest Kadrina kergejõustikus Eesti parim!

Aivar Lankei 1990ndate kümnevõistlejate treeninggrupist võib rääkida isegi kui tolleaegsest noorte kümnevõistluse Kadrina koolkonnast. Sealt sirgus kaks üle 7000 punkti tegijat, kaks noormeest tegid üle 6000 ja kümnekond üle 5000 punkti. Sirgumas on ka perspektiivikas seitsmevõistlejanna. Oma võimete testimiseks võistlevad kooli pikaajase traditsioonina igal sügisel kõik keskkoolipoisid täispikas kümnevõistluses. Kooli teise aastasaja hakul on algklassides koos rütmikatundidega kehalist kasvatust nädalas kolm tundi, vanemates klassides kaks.

Teadaolevalt sai Kadrina kool esimese spordisaali 1939. aastal. Tänapäeva mõistes oli see saal väike ja madal, kuid tol ajal spordisaalina asendamatu. Kehalise kasvatuse tundides mängiti seal ka rahvastepalli ja võrkpalli. On mängitud võrkpalli ka Kadrina Rahvamajas. Rahvamaja saali keskel on paiknenud ka poksiring, mis pandi sinna seoses Eesti masina-traktoriijaamade spartakiaadi poksivõistlustega. Koos koolimaja B korpusega valminud võimla andis kogu Kadrinale tõuke mitme uue spordiala, eriti pallimängude viljelemiseks.

Uus epohh algas 1977. aastal, kui valmis Kadrina EPT spordihoone. Sellise ehituse ettevõtmine oli julge, kuid igati läbikaalutud samm, kus pommivarjendi, tuletõrje veehoidla, lavaga õhuhäire kogunemiskoha- koosolekusaali, stressis põgenike valgusküllaste pesuruumide ja teiste tsiviilkaitseobjektide nime varjus valmisid lasketiir, raskejõustikusaalid, jõusaal, siseujula, spordisaal. Selle julge idee elluviimise eest said EPT juhataja Enno Põllu ja ehitustööde juhataja Vello Saks küll administratiivkaristused, kuid teisiti ei oleks tolleaegsetes oludes saanudki. Tsiviilkaitseobjektide ja tootmishoonete ehitamiseks eraldas valitsus raha ja vahendeid, spordirajatistele aga mitte. Tänu Enno Põllu ja kauaaegse Kadrina Keskkooli direktori Otto Ameri perspektiivitunnetusele, entusiasmile ja nõukogude korras peitunud võimaluste ellurakendamisoskustele valmis ka kooli aulakorpus koos keldrikorruusel paikneva maneežiga, kus on kummikattega 60meetiline jooksurada ja hüppekast. Ajakohane kergejõustikustaadion ja pallimängude välisväljakud valmisid 1975. aastal; staadioni jooksurada sai kummiplaatkatte õpetajate ja õpilaste ühistööna 1985. aastal. Milleeniumivahetusel leidis Kadrina vald vajalikud vahendid, millega renoveeriti kooli võimla koos abiruumidega.

Tänu loodud võimalustele on Kadrina Keskkool üks väheseid koole Eestis, kus alates II klassist poiste ja tüdrukute kehalise kasvatuses tund toimub eraldi.

Kui veel lisada aleviku ümbruse ja Neeruti suusaradade olemasolu, siis Kadrina Keskkooli kõrvale on Eestis raske leida teist selliste baaside ja sportimisvõimalustega kooli!

Kehalise kasvatuses ja mitmete teiste ainete õpetajad on läbi aegade tegevspordilaste- ja organisatoritena löönud kaasa ka Kadrina majandite ja ettevõtete spordielus. Möödunud sajandi 50ndate aastate Kadrina 7klassilise kooli kehalise kasvatuses õpetaja Edgar Kärmik kuulus kergemates kaaludes tolleaegse Tapa rajooni paremikku. Peale teda õpetajaks tulnud Evald Eedmaa oli hea keskmaajooksja, kelle eestvõtmisel käis koolis vilgas spordielu.

1961. aastal Kadrinasse tulnud kehalise kasvatuses õpetaja Asta Sander (õpilasena Asta Nukk, 1946 Kadrina kooli lõpetanu) oli omal ajal ujumises Eesti noortekoondise liige ja tegeles treeneritöö kõrvalt murdmaa- ja mäesuusatamisega. Tema suusatreeningusse siirdujate rivi ulutanud raudteest Neeruti metsani! Ettevõtlikud õpilased koos treeneriga ehitasid Neerutisse isegi väikese hüppemäe, kust sooritati ligi 15meetrilisi suusahüppeid! Teenekas pedagoog, üks staadioni ehitamise juhendajaid Asta Sander oli Kadrinas õpetajaks kokku 40 aastat.

Tulemuslik oli õpetaja Vello Heinsoo töö suusatreeninguna. Tema õpilane tuli NSV Liidu noortemeistriks murdmaasuusatamises. Raimot Palgi õpilased, kümmekeond kergejõustiklast, tõid kergejõustikus ja rakenduslikel spordialadel vabariigi noorte meistrivõistlustelt igat värvi medaleid. Nendest aegadest on Kadrina kooli rekord 15-16aastaste vanuseklassis 100 meetri jooksus väljapaistev 10,7.

1980. aastal tuli Kadrinasse kehalise kasvatuses õpetajaks Eesti võrkpallikoondmeeskonda kuulunud Arvo Pani. 1985. aastal tuli õpetajaks Jaan Rummi, kes Rakvere Rivaali koosseisus oli olnud Eesti võrkpallimeister ja karikavõitja. Nema on juhendanud ka noorte treeninguid, kellest mitmel on Eesti noortevõistluste medaleid. Mõlemad ise aga olid ja on põhimängijateks Kadrina Keskkooli võrkpalli segavõistkonnas (3 mees- ja 3 naismängijat), kes seitsmekordse Eesti õpetajate meistrina said kutse Euroopa Koolispordi Liidult osaleda kontinendi koolmeistrite jõuproovil. Erinevates Euroopa riikides toimunud võistlustel on kolmel aastal võidetud Euroopa segavõistkondade võrkpallikarikas. Peale Arvo Pani ja Jaan Rummi on kolm kontinendi meistri tiitlit ka Linda Saarestikul ja Rutt Kuusemäel. Rutt Kuusemäe juhendab ka ümbruskonna aeroobikahuvilisi ja on eestvedajaks mitmest osavõistlusest koosnevale populaarsele perespordi sarjale. Sellel on ka oma interneti-lehekülg: <http://www.kadrina.edu.ee/pere>.

Siseujulas alustas ujumistreenerina Mall Randmer, jätkab Sirje Eirand. Ka ujumises on tulemusi: maakonnas saavutatud võitudele lisaks ka Eesti meistrimedaleid.

Kooli õpetajate ja õpilaste panus on olnud märkimisväärne Eesti valdade (vabariigis üle 200 omavalitsuse) spartakiaadidel, kus Kadrina valla sportlased on kahel korral võitnud esikoha ja mitmel korral jõudnud esikolmikusse. I valdade suvemängude üldvõitja 1995. aastal oli just Kadrina vald. Kadrina kooli kehalise kasvatuses õpetajate kaader on olnud püsiv, kusjuures iga õpetaja on toonud kooli ja ümbruskonna spordiellu midagi uut. Kuigi huvide ümberpaiknemise tulemusena on kahanenud hoovispordi osa ja füüsilise töö tegemine TV ja arvutite kasuks ning õpilaste üldfüüsiline tase on mõnevõrra langenud, oli ja on nii Kadrina kool kui ka kodukooli sport!

TAGASI VAADATES

Rein Inno

Asusin Kadrina Keskkoolis tööle 1969. aasta 1. septembril klassivälise töö organisaaatori ja muusikaõpetajana. Suvel oli olnud juubelilaulupidu, millest võtsin osa Kunda Keskkooli laste- ja poistekoori ning Kunda meeskooriga. Noore mehena olin tahtmist täis head tööd teha ja Kadrinas avanesid selleks soodsad võimalused.

Oma meenutustes pööraaksin peatähelepanu tööle muusikaõpetajana, mis on jäänud minu töös mulle südamelähedasemaks. Alustasin poistekoori loomisega, mis tegutseb tänapäevani ja on edukalt osa võtnud kõikidest üldlaulupidudest ja võistulaulmistest. Kui üks kooli muusikaõpetajatest Sirje Kiviberg asus tööle Hiiumaale, jäingi mina tööle ainult muusikaõpetajana. Lisandus lastekoor – samuti edukas laulupidudel ja võistulaulmistel. Hiljem asutasin segakoori, mis oli koolis ja laulupidudel üks kindlmaid eesti keele ja meele kandjaid. Laulupidudel osalemine oli kooridele suursündmuseks. Kuipalju pabistamist lauljatel eelproovides! Rahustasin koorivanemaid: võite tõmmata loosiga ükskõik millise laulu, me oskame kõike. Seda rõõmu siis, kui ettelaulmine hästi läks!

70.-80. aastatel olid käigus veel laulupeorongid: lauljad–pillimängijad kogunesid ärasõiduks Tallinna Kadrina raudteejaama. Kooli puhkpilliorkester Leo Oleski (hiljem minu) juhatusel mängis marsse – kõik oli ülev ja pidulik. Tallinnas elasime koolimajades: pidulistel lusti kui palju, saatjatel-õpetajatel muret kuhjaga. Eks lauljad mäleta ise, mis tempe seal ära tehti. Iga laulupidu oli omanäoline ja eks alati juhtus ka midagi kauaks meelde jäävat. Kindlasti on noortesse oma jälje jätnud laulupidude suursugusus, ühtsusetunne ja eesti laulud, eriti laulupidude lõputseremooniad G. Ernesaksa lauluga "Mu isamaa on minu arm". Aga enne rongkäiku – kontserdipäeva oli eelproovideaegne argipäev, kus saatjatel tuli terve päev oma kooriga olla. Mäletan üht poistekooriga sõitu väikese laevukesega Aegna saarele, kui Tallinna tagasi sõites oli tuul tugevnenud ja pooled poisid jäid merehaigeks. Minu üllatuseks "söotsid kalu" kõige rohkem just kangemad tembutajad. Kord tuli ööbimiskoha koolimajja Kadrina õpetajaid otsima üks Mustamäe elanik, meie tüdrukud – poisid tegevat maja liftiga lõbusõitu, ikka üles ja alla. Tuli vabandada ja lastele sõnad peale lugeda, kuigi sain lastest suurepäraselt aru. Kadrinas ju lifte pole. Mõnel korral olen õhtustel rajooni laulupeostaabi koosolekutel ka noomida saanud: miks ikka Kadrina lapsed soomlastelt nätsu küsivad ja miks ostavad T-särke kirjaga "Ei fosforiidle!".

Südame teeb soojaks kui üha järgnevatel laulupidudel astuvad juurde endised lauljad ja pajatavad sellest, kuidas neil läheb ja millistes koorides nad nüüd lauluavad.

Klassi – ja koolivälise muusikalise tegevuse osas olid tähtsal kohal omaaegsed pioneer- ja komsomolikokkutulekud, kus oli kibe koolide omavaheline mõõduvõtmine. Esinemiskava sai kokku pandud eesti keele õpetajate, kooli raamatukogu juhataja Valve Oleski ja vanempioneerijuhi Helgi Sihveriga. Nii rajooni kui ka vabariiklikel kokkutulekuil jõudis meie kooli võistkonna heatasemeline mitmehäälne laul alati kõrgetele kohtadele. Kõik algas võistkonna komplekteerimisest, kus muusikaõpetajal oli oma kaalukas sõna öelda, eriti meeshäälte osas. Järgnes visa töö ja tulemused olid ootuspärased.

Tervet kooli haaranud suurprojektid on olnud sõprusfestivalid sõpruskoolidega Benest, Josvainiaist, Moskvast ja Haukivuorist. Samuti kooli aastapäevad. Aktus – kontsertide finaalsiks on ikka valitud mõni hästi tuntud ja ajakohane laul ja seda on esitatud ühendkooi, solistide ja ansambliga. Nimetaksin siin mõned: "Don't Kill The World", "Once Of A Lifetime", "Virumaa".

Lauluansambleid on tegutsenud väga palju, küll klassides, küll ülekoolilisi. Pikemat aega koos tegutsenud ansamblitest meenub XVI lennu lõpetanute ansambel, kus laulsid Lele Pihelgas, Karin Peenemaa, Katrin Saukas, Astrid Tipp, Viive Aasa, Ester Raudoja ja Helle Lätte, kes said agitbrigadide vabariiklikul ülevaatusel hea esinemise eest preemiareisi Saksa DVsse; XXVII lennu neidude kvartett Aive Tiik, Silja Truus, Grete Abi ja Katrin Mägi; neidude trio Piret Jurtšenko, Kadri Maadla, Kristel Vallaste; duett Epp Veersalu ja Merje Õisma; duett Elo Jaanimägi ja Inga Laur; mitmete koosseisudega segaansamblid, mis on koolis olnud väga populaarsed. Soliste on olnud väga palju, on osaletud ülevaastustel ja Laulukarussellil. Mitmest on saanud ka kutselised lauljad (Tiina Lindam, Indrek Jurtšenko, Anneli Tõevere), mis aga ei ole olnud eesmärk omaette.

Ansamblite – orkestrite tegevus on olnud selline, kuidas ühel või teisel ajal on kokku sattunud ettevõtlikke pillimehi, kes on tahtnud teha oma bandi. Mõnel aastal on tegutsenud korraga kaks konkureerivat bandi. Muusikaõpetajana on mul olnud siis tegemist, et jagada orkestriruumi, instrumente, võimendusi.

Haridusministeerium korraldas omal ajal igal aastal koolide vokaal-instrumentaalan-samblite ülevaatusi, millest alati osa võtsime ja Tallinnasse tugevamate hulka ka finaali jõudsim. Minu Kadrinasse tuleku ajal tegutses kultuurimajas väga hea koolipoiste orkester X lennust nimega "Õpipoisid" Ülo Mägi (I lend) juhatusel, mille koosseisust Rein Roos valis hiljem kutselise muusiku tee.

Alustasin noorematega. Olid töökad ja tublid poisid, tulemusedki head, kord toodi Tallinnast 2. koht, jõudsid Eesti Raadio noortesaatesse. See oli XIV lennu ansambel Tiit Nõlvaku eestvedamisel, solistideks Anne Pilipenko ja Ago Põlluste. Mäletan, et elektrioreli ja uue võimenduse saamine oli suursündmuseks, samuti seda, et eriti populaarne oli orkester Tudu rahvamajas.

Ansambleid on olnud palju. Meelde on jäänud ansamblite juhid ja solistid: Rünno Veidrik, Riho Peil, Toivo Kivimets, Epp Veersalu, Marek Inno, Aive Tiik, Anneli Tõevere, Mihkel Miilpalu, Andres Aps, Indrek Jurtšenko, Margo Peetsalu, Evelin Eiber, Raul Tambek, Marin Mägi, Jan Holtsmann jpt. Repertuaaripoliitika sai lahendatud nii noorte kui minu soove arvestades: tantsumuusikas olid neil vabad käed, kontserdikavade koostamisel oli suurem sõnaõigus minul. Peamine on olnud rõõm muusikast, rõõm esinemistest, kordaminekutest, eneseteostusest. Arvan, et oma tööga olen suutnud seda pakkuda.

Ajakirjanik Inna Grünfeldti küsimustele vastab ELMI GOSTSÕLLO

Kuidas algas Teie õpetajatee?

Lõpetasin 1950. aastal Tallinna Õpetajate Instituudi, töökohaks sai Kadrina.

1. septembri hommikul tulin maalt jalgrattaga, vihma sadas. Kummeeritud mantel oli seljas. Läksin kõigepealt kooli sauna, pesin silmad ja jalad puhtaks. Panin sukad ja kingad jalga ning läksin aktusele. See oli minu esimene 1. september õpetajana. Tavaliselt on sel päeval alati ilus ilm. Sain just 21 aastaseks.

40 aastat töötasin õpetajana, siis veel 10 aastat asendusõpetajana. Kui 50 aastat täis sai, ütlesin: nüüd aitab! Kui kooli aastapäeval oli väljas õpetajate nimekiri, siis rohkem kui neljasajast õpetajast olin 74. kooli algusaegadest lugedes.

Milline on olnud läbi aegade ajalootund?

Tund oli ajaliselt minutipealt jagatud: puudujate kontroll, 15 minutit küsitlemiseks, 25 minutit uue aine käsitlemiseks, 5 minutit kinnistamiseks. Õpetajal tuli palju jutustada, praegu on tema ülesandeks jagada juhiseid iseseisvaks tööks.

Millist ajaloo perioodi oli kõige parem õpetada?

Mulle on alati kõige rohkem meeldinud keskaeg. Keskaegne Tallinn juba iseenesest.

Ajalugu lõppes Suure Isamaasõja ja kolhoosidega. Eesti ajaloost ei olnud sõnagi. Alles hulk aega hiljem sai Hillar Palamets tuntuks sellega, et tegi oma raamatu. Oli suur vahe, kas õpetada üleliidulise või oma raamatu järgi.

Ajalooõpetajana pidin ma rääkima, mida nõuti. Ühiskonnaõpetuse tunnis samuti – mis on kommunism ja muud. Mõelda polnud midagi. Teist varianti lihtsalt ei olnud.

Õpilased vaidlema ei kippunud?

Ei vaielnud keegi. Oleneb ikka sellest, kuidas asja rääkida. Nad olid suured ja arukad.

Julgeolekule olen küll oma tööst aru andnud. Kutsuti tunnist välja nelja mehe ette – andsin seekord käsitööd – ja näidati üht Eesti lippu. Kui siin ehitati 80ndate lõpul viiekordset maja Rakvere tee 1, oli sinna enne valmimist sini-must-valge üles tõmmatud. Minult nõuti, kas tunnen ära, kes on selle lipu õmmelnud. Siis küsiti ühe poisi kohta, kuidas ta ajalootunnis käitus. Ütlesin, et käitus hästi ja õppis viitele. Küsiti, kas ta kandis sini-must-valget salli. Ütlesin, et seda ma küll ei tea.

Käsitöötunnis oli mõeldamatu näiteks kindakirjas need kolm värvi kokku panna. See oleks olnud hirmus kuritegu, kuigi kombinatsioon on ilus. Sai siis õpilasi vaikselt suunatud, et punane ka sobib...

Missugune oli Kadrina kooli kollektiiv?

Kui kool oli väike, oli kollektiiv hästi sõbralik. Kõik olid vahetunni ajal õpetajate toas koos. Direktor Kanter popsis piipu. Sünnipäevad ja katsikud peeti ühiselt. Kabinetisüsteemiga ja kooli kasvamisega jäi see soiku.

Sõprusfestivalid olid väga toredad, õpetajate spartakiaadid samuti. Kõige ägedam üritus oli Tallinnas peetud üleliidulise õpetajate kongressi lõpubankett. Külalised tulid 40 taksoga ja angerjas saabus erilennukiga Saaremaalt.

Õpetajad ja õpilased löid ürituste korraldamisel meelsasti kaasa, moodustati igasugused toimekonnad.

Mis oli koolielus eriti vahva?

Pioneerilaagrid. Kadrina kool oli laialdaselt tuntud oma pioneerilaagritega, oli vabariigis esimene, kes korraldas oma õpilastele pioneerilaagri Viitnal 40ndate lõpul. See oli tollal haruldane sündmus. Ma rääkisin sellest koguni oma pedagoogika lõpueksamil.

60ndatel võtsid laagrid uuesti hoogu. Kolm aastat oldi Kauksis. Esimene suvi oli hästi jahe, kõigil oli mitu villast kampsunit seljas, aga keegi ei olnud haige ja kõigil oli hea tuju. Ükskord oli öösel sadanud, savine pinnas ei võtnud vett sisse, laager justkui ujus.

Vahepeal olime Karepal, siis tuli Vainupea. Esialgu oli maja nii armetu, polnud õieti uksi ega aknaid. Uks läks lukku, aga lahti seda enam ei saanud, poisid ronisid aknast välja, et lukk lahti murda. Hiljem ehtasid poisid käsitöötunnis puust telgid, mis on seal praegugi. Omaette tore oli Vainupea maja värvimine, kus lapsed näitasid nupukust, et maja üle pintseldada, kasutades abivahenditena vaid redelit ja köit.

Laagris sai käidud aastate viisi ja need olid toredad. Ei mäleta, et oleks olnud mõni pahandus. Ka need, kes koolis olid silmapaistmatud, näitasid seal üles ootamatuid organiseerimis- ja majandusvõimeid.

Aga komsomolitöö?

Komsomolitöö polnud mingi hurraa Leninile või Stalinile, selles liinis käisid kõik üritused taidlusest spordini. Mingit lauspoliitikat ei olnud. Oli omaalgatust, noored ise mõtlesid ja tegid.

Mul on kahju, et kool viskas ära komsomoligruppide päevikud. Mul on enda klassi oma alles. Kuuenda lennu päevik. Toredaid ettevõtmisi oli palju. Neerutis käisime töölaagris Karpaatia-ekskursiooni raha teenimas. Nääripidu, vastlakarneval ja kõik muud üritused on siin kirjas.

Oleme seda päevikut täitnud siiaamaani igal kokkutulekul. Mitukümmend aastat. Olen seda hoolega hoidnud. See on ju ajalugu.

Seda, kuidas ma ise komsomoli astusin, pole ma saanud ega tahtnud kunagi rääkida. Komsomolikomiteest lihtsalt esitati ultimaatum, kas ma esitan avalduse komsomoli astumiseks või loobun õpetajakutsest. Nutsin – ja läksin koosolekule, kus mind võeti kommunistlikuks nooreks... Ma poleks osanudki midagi teha, kui oleksin selle ameti maha pannud. Pole ka kunagi tekkinud tahtmist õpetajaametist loobuda.

Kõige eredam mälestus?

Sügisel panime siinsamas üle Rakvere tee kooli põllul kuuvalgel nisu hakkidesse, masindamine käis peale õppetööd. Tuulamine käis kuuri all. Vili sai ära jagatud. Iga koolitöötaja sai 110 kg nisu, 60 kg otra, kui palju herneid, ei mäleta. Koolil oli hobune ja kummiratastega vanker, millega vili veeti Vohnja veskile. Nisust sai jahu ja mannat, odrast kruupi. Herne masindamine käis koolimaja akende all, masindasid need, kel oli vaba tund. Sõnnikuvedu käis ka kooli põllutöö juurde.

Kui algas B-korpuse ehitamine, käisime talvel Kõnnu metsast palke lõikamas. Sõitsime lahtistel traktorikelkudel. Õpetajad, lapsevanemad, vanemad õpilased ka hommikul pimedas metsa. Mul oli kahemehesaag. Kirikuõpetaja Henn Unt oli tulnud vangilaagrist, tal oli kõvasti metsatöö kogemusi, tema teritas metsasõidu ajal mu sae ära ja koos jaa-makorraldaja Oskar Tuulega lõikasid nad palke. Päev otsa tööd ja õhtul tagasi.

Kui ehitus algas, olid igal klassil oma ülesanded. Meil kuuenda lennuga oli saal. Kõige suurem töö oli põrandaaluse täitmine.

Kas koolitöö on sageli rõõmu teinud?

Saksa keele raamatus oli üks lause: "Naermine ei ole kunst ja nutmine ei ole kunst, aga naermine ja nutmine koos on kunst." Seda kunsti oskan mina lapsest peale. Kui on vähegi midagi ilusat või liigutavat, on mul kohe pisarad platsis. Aktusel, koosolekul, direktori kabinetis, isegi siis, kui näärivana saali tuli. Klassis ka, kui lapsed tulid naistepäeval lilledega. Kõik on sellega harjunud, et ma muudkui vesistan. Ega sellist teist vist ei olegi.

Kas on ka midagi tavatut ette tulnud?

Oleksin võinud saada "kuulsaks" sellega, et lõikasin ühel poisil oma käega juuksed lühemaks. Sel ajal võis poistel olla juuksepiikkus kõige rohkem kraeni. Ütlesin ühele noormehele seda mitu korda, sest sain ise õppealajuhatajalt märkuse. Üldiselt ma ei armasta naakuda ega taha, et minu kallal naagutakse. Ütlesin talle, kui ei saa korda, teen ise.

Ükskord enne klassijuhatajatundi sain jälle õppealajuhatajalt märkuse, et asi korras pole. Võtsin käärid, kutsusin poisi klassi ette, lõikasin paraja tuti kuklast ära ning saatsin ta juuksurisse. Mingit pahandust õnneks ei tulnud.

Mis on õpetaja töös oluline?

Elu on mind õpetanud, et õpilastega on vaja olla aus. Elus hindangi kõige rohkem ausust ja otsekohesust. Spikerdajatega pole ma kunagi ühist keelt leidnud. Kui nägin, et keegi maha kirjutas, kirjutasin vaikselt töö nurgale "1" ja panin selle ka päevikusse.

Kui keegi räägib, jään poole sõna pealt vait - ja varsti on vaikus klassis. Häält tõsta pole mõtet, see ei aita. Vaiksest häälest on rohkem abi.

Kord asendustunnis valmistas üks poiss noolt, selle asemel, et tundi kuulata. Panin noole vaikselt talle raamatu vahele ja ütlesin, et kodus mängigu. Poiss küsis üllatunult, kas ma karjuma ei hakkagi...

Ja veel üks asi: õpilastel ei tohi teha vahet. Asju tuleb ajada rahulikult, ausalt ja õiglaselt.

Minuga tülitsema ei saa, sest ma ei vaidle.

Ajaloo on minu jaoks olnud oluline, miks üks või teine asi just niiviisi oli. Arvud ja nimed võib teatmeteosest alati järele vaadata. Kui sa sündmusest endast aru ei saa, pole ka numbrite teadmise kasu. Sellepärast pole ma nõudnud õpilastelt mehaanilist tuupimist.

Mis on koolielus aastatega muutunud?

Praegune elu on muutunud närviliseks. Kui kool saab läbi, pole noortel midagi teha. Suvel tööd ei ole, pole kuhugi minna.

Koolivorm oli ilus. Peole võis teised riided selga panna. Praegu on vahe riietuses terav, osa lapsi kannatab alaväärsuse all, teised on ülbed.

Paar aastat tagasi käsitöötunnis kirjutasime üles kudumise pitskirja mustreid. Üks tütarlaps istus kaks tundi niisama, ütles, et ei hakka seda nagunii tegema, sest poest on kõike saada. Mõne tunni pärast kodus ta küll, oli huvi tekkinud. Või tuli mõte, et mis siis saab, kui isa pankrotti läheb. Ülbust ja üleolekut on rohkem kui varem.

Vanasti oli õpilaspäevikus kirjas, mis õppida anti, õpilase nimi oli päeviku peal. Nüüd pole seal niisugust kohtagi ja õpilane võib õpetajale, kes on tunnis asendajana ja teda ei tunne, öelda nimeks mida tahes.

Kui ilus oli kunagi meie kooli aed. Lilli täis. Talvel õitsesid kasvuhoonetes krüsanteemid ja kallad. Aknapealsed olid kevadeti lille- ja taimekaste täis. Kiviktaimla rajasime kuuenda lennuga. Võipere koolist saime põõsaid ja lilli. Õunapuud olid õunu täis, aga niisugust kommet, et keegi oleks ise võtnud, ei olnud. Nüüd on valus vaadata, kuidas see kõik on kadunud.

Mis on hoidnud aastaid õpetaja ametis?

Tore on inimestega. Iga päev on midagi uut. Hea on näha, kui noortest sirguvad toredad inimesed. Iga aasta on isemoodi, iga klass on isemoodi.

Ükskord küsis mu lapselaps: "Kas sina, vanaema, pead Kadrinas kõigile tere ütleva?" Olen kogu aeg siin elanud, paljud on koolis mu õpilased olnud, nii ongi kõik tuttavad.

Kord käsitöötunnis tõesin, et olen koguni mõne lapse vanaema õpetanud.

Ajakirjanik Inna Grünfeldti küsimustele vastab ASTA SANDER

Kui kaua olite Kadrinas õpetaja?

Nelikümmend aastat sai täpselt täis. Imelik mõelda, et nii pikalt sai oldud. Seost kooliga tuleb üle 50 aasta, olen olnud ka Kadrina kooli õpilane.

Miks valisite erialaks kehalise kasvatus?

Ei tea, aga juba viiendas klassis mõtlesin, et hakkan kehalise kasvatus õpetajaks. Minu kehalise kasvatus õpetaja nägi alati hea välja, kandis kitsaid seelikuid.

Ise tegelesin noorest peast ka spordiga. Kolm aastat õppisin Tallinnas kehakultuuri tehnikumis, seal pandi mind ujumiskoondisse ja 1948. aastal käisime Moskvast võistlemas. Tulin kuhugi esimese 20 hulka. Mäesuusatamist tegin, slaalomit ja kiirlaskumist. Murdmaasuusatamist sai kõvasti vehkida. Aga eriala on mul Leningradi Lesgafti nimelisest kehakultuuriinstituudist sportvõimlemine.

Leningradi kutsus kolme tüdrukut Tallinna tehnikumi külastanud sealse instituudi esinädaja. Vene keel oli meil küll kehv, aga otsustasime äkki, et lähme. Eks see oli samuti nagu praegu minnakse välismaale õppima. Leningradis õppisin palju, mida siin ei õpetatud. Üliõpilasi oli seal 40st rahvusest, poolakatest hiinlasteni.

Kuidas muutus kehalise kasvatus õpetamine 40 aasta jooksul?

Pidevalt oli muutusi, tuli uute nõuetega kaasa minna. Muutusi õpetamise meetodid. Nõuti VTKd ja jõuharjutusi, plastikale ja naiselikkusele pöörati vähe tähelepanu. Kuidagi range režiim oli kehalises kasvatuses, oleks võinud leebem olla.

Mina mõtlesin, et kõige tähtsam on, et õpilane oleks terve. Kas ta hüppab kaks sentimeetrit rohkem või vähem, see ei ole üldse elus oluline, peasi on, et tervis oleks korras.

Kas lapsed ka muutusid?

Väga muutusid. Kui 1958. aastal suusatreeninguna alustasin, tahtsid lapsed väga tulla suusatrenni, tegid võimlemist ja pallimänge, olid tahtmist täis.

Kehalise tunnis käisime klassidega Neerutis maastikuga tutvumas. Poistega ehitasime Neerutisse koguni suusahüppemäe. Lauad vedasime hobusega kohale. Slaalomit tegime ka.

Siis polnud televisiooni ega muid ahvatlusi, paljud tegelesid spordiga. Esimeses lennus oli väga palju spordihuvilisi.

Praegu on trenniskäijaid vähe, kes lõpuni vastu peavad. Aga mingit tunnist kõrvalehoidmist küll ei ole olnud.

Missugused olid tunnid vanasti?

Alguses polnud meil staadioni. Niisama hüppasime teisel pool teed kaugust ja kõrgust. EPT majade asemel oli suur plats, kus sai palli ja granaati visata ja joosta.

Nüüd on lumesaanid ja raja-ajajad. Meie mõõtsime poistega Neerutis paelaga suusaradu. Pael oli kas 50- või 100meetrit. Iga rada pidi olema täispikkuses, nii 3, 5 kui ka 10 kilomeetrit, kahte korda sama ringi sõita polnud lubatud. Nii siis mõõtsimegi. Päevaga tegime 10kilomeetrise raja ära küll.

Poisid olid üldse tragid. Koolimaja keldris käis suuskade tõrvamine, terve maja oli tõrvahaisu täis.

Suusahuvi oli algusaastatel nii suur, et pühapäeviti olid muist otsaga juba Neerutis, teised polnud siit veel üle raudtee saanud.

Sügisel mindi jooksuga Neerutisse, tehti seal tehnikatreenni, siis jooksuga tagasi. Mõnikord läksid tööpäevad väga pikaks, hommikul seitsmest õhtu üheteistkümneni.

Talvel uisutasime. Nii kui külmaks läks, ütles direktor, et on vaja teha liuväli. Polnud ju õieti vett, vanast kõõgist võtsime, voolikust tasa-tasa tuli. Poisid kastsid öösel kella üheni. Võitööstusest tõi autojuht pärast paagitäie vett. Liuväljale organiseeriti valgustus ja muusika, see oli lastel tore kooskäimiskoht. Nüüd oleks tegemine lihtsam, aga pole enam ammu liuvälja olnud.

Võimla valmis 1962. aastal. Selle ehitusel sai kandraamidega liiva ja mulda tassitud.

1972. aastal sai staadion valmis. Siis muutus kõik lihtsamaks ja kaasaegsemaks.

Staadioni ehitamiseks kulus seitse aastat. Palju oli käsitsitööd. Vene sõjaväeosast käidi platsi tasandamas. Kruusa- ja liivaveod hakkasid hommikul kella kuuest.

Hiljem valmisid EPTs võimla ja ujula. See oli vahva, sest paljud lapsed õppisid seal ujuma.

1961. aastani olin ka poiste õpetaja. Kui 1965. aastal tuli tööle õpetaja Vello Heinsoo, läks mul lihtsamaks. Hiljem tuli kehalise kasvatusõpetajaid juurde. Vahepeal oli neid koguni seitse.

Kas tööd oli palju?

Väga palju. Kõigea, mis puutus sporti, tuli tegelda kehalise kasvatusõpetajal. Paljudel aladel olid rajoonivõistlused. Kas koolis seda ala tehti või ei, tuli õpetada ja võistkond välja panna. Televisiooni spordimängudel osalesime ka. Tüdrukute võimlemisgrupp esines televisioonis. Poiste püramiididega tulime ka vabariigis esimeste hulka.

Olin lisaks kehalise õpetamisele 25 aastat punase risti õpetaja. Sanitaarsalkade võistlustel tulime korra vabariigis esimeseks ja korra teiseks. Salka kuulus 23 tüdrukut, kes pidid oskama anda igasugust esmaabi.

Lisaks sanitaarsalkade iga-aastane töö, puhtusekontrollid ja muu.

Töö käis mõnikord üle pea. Olid veel igasuguste sõjalis-sportlike võistluste rühmade ettevalmistamised. Neid oli palju nii pioneeridele kui ka komsomolile, rajooni omi ja vabariiklikke.

15 aastat olin ka internaadi kasvataja. Alati oli kiire, aga tööle läksin rõõmuga. Kord tormasin tööle lühikeste varrukatega sportsärgis, aga võimlas oli sooja umbes viis kraadi. Palusin siis kolleegilt midagi soojemat ümber.

Kas toonane ideologiseeritus puudutas ka kehalist kasvatust?

Väga puudutas. Alates sellest, et Lenin armastas jalgrattaga sõita. Inimene pidi terve ja tugev olema kodumaa kaitseks. Programmi alguses oli igasugust juttu, aga seda ei pidanud õpilastele rääkima. Tunnis oli tavaline töö.

Mis hoidis aastaid selle töö juures?

Ma ikka armastasin seda tööd ja lapsi, mulle meeldis, kui lastel hästi läks. Kehalise kasvatusõpetaja on lastele lähemal, talle räägitakse tihti oma mured südamest ära.

Kui kogu aeg oled nii tegevuse sees olnud, siis ei märkagi, kuidas aeg lendab. Ja ükskord on lõpp. Need aastad läksid väga ruttu. See oli nagu ilus unenägu, see minu tööaeg.

Mis tegi kõige rohkem rõõmu?

Kui tüdrukutel ja poistel ikka hästi läks. Laste saavutused. Käisime oma kooli suusavõistkonnaga ikka Otepääl vabariiklikel võistlustel, tulime kolmandaks. Tüdrukute võimlemine, pidudel esitasid nad alati mitu numbrit.

Väga paljud meie kooli tüdrukud õpivad kehalise kasvatusõpetajaks. Vist tüki kümme. Praegu õpetab Kadriinas kolm minu "järeltulijat".

Mis oli kõige raskem?

Raskust ei olegi tundnud. Kõigest sai üle, kõik sai tehtud. Ka see, kui staadioni polnud, ei olnud raske. See oli jälle omamoodi romantika. Ja lõbus oli ka tihtipeale. Ka direktorid on õnneks olnud spordilembesed.

Mida see töö on andnud?

Elurõõmu ja tervist. Kui oled pidevalt laste hulgas, on kogu aeg hea emotsionaalne seisund, nukrust ja tigidust ei tulegi ette. See töö ei väsitanud.

Ajakirjanik Inna Grünfeldti küsimustele vastab MALLE INNO

Kui pikk on olnud teie õpetajate?

Sügisel saab mul 40 aastat koolis töötatud, sellest Kadrina koolis 32. Enne seda olin kodukoolis Põlulas.

Kuidas lapsed on selle ajaga muutunud?

Kohusetunnet on jäänud vähemaks, kasvatamisega tuleb teinekord rohkem tegelda kui õpetamisega. Muidu on lapsed nagu lapsed ikka – tulevad kooli, uudishimulikud ja särasilmsed, valmis kõike tegema, kui ainult suudad neid ohjata ja endaga kaasa viia.

Kui taastati omariiklus, arvasin, et õppimine muutub sihikindlamaks ja motiveeritumaks, kuid see on vaid osaliselt nii. Vaid mõnel lapsel on siht, mida ta on vanematega arutanud.

Kuidas saab klassitais mudilasi koolilasteks?

See ongi õpetaja igapäevatöö. Alguses on mõnikord olnud tunne, et ei oska midagi peale hakata, aga kuu ajaga on nad mu omaks võtnud. Nendega on vaja palju rääkida ja suhelda, kannatlik olla. Töö peab vahelduma mänguga ja tegevus olema mitmekülgne.

Neid, kes ei jõua esialgu teistega sammu pidada, aitab järjele tasandusklass. Sellesse pole vaja suhtuda eelarvamusega, seal on vähem lapsi ja õpetajal jagub lapsele rohkem aega ja tähelepanu. Tüdrukust, kellel lugema õppimine nõudis palju vaeva, sai pärast klassi üks helgemaid päid.

Kui suur on ideaalne klass?

Mul on olnud 45 last klassis, aga ka 36 last on palju. Praegu on lapsi vähe, 20lapselised klassid. Optimaalne arv on 25.

Nüüd on suur koolimaja ja õnneks pole enam kahes vahetuses käimist.

Kas õpetaja on ikka koolimudilaste usaldusisik?

Lapsed tahavad väga, et nende jaoks oleks aega. Et õpetaja jõuaks igaühega tegelda, ei tohi klass olla liiga suur. Mäletan, et kui olid väga suured klassid, kurtsid lapsed kodus, et õpetaja täna neid ei küsinudki. See oli lapsele trauma, kui nad ei saanud rääkida.

Nad on õpetaja ümber kobaras koos, tulevad rääkima oma koerast ja kassist, väiksest õest või vennast. Õpetaja peab jõudma kõike nii hästi vastu võtta kui saab. See on hea, kui nad niimoodi räägivad.

Mõnikord jagab laps õpetajaga oma ränka muret ja see peab jääma õpetaja ja õpilase vahele, nõ neljasilmajutuks. Neid asju on palju olnud. Ikka pead oskama lohutada.

Mis teeb tänapäeva lastele muret?

Tihti on mureks see, et ei tulla majanduslikult toime. See lööb nagu vitsaga. Kui on klassiga kuhugi väljaminek, siis on kurb, kui lapsel pole võimalik tulla. Kui ema ei tööta ja isa ei ole...

Kas aja jooksul on mured muutunud?

Ikka. See käib ajaga kaasas. Peab klassis silmas pidama, et need, kel raha külluses, teistele haiget ei teeks. Klassiüritused olen püüdnud nii teha, et kõik saaksid osa võtta.

Kui vanasti polnud probleem klassiõhtuks väike lauake katta nii, et igaüks tõi midagi, siis praegu ei ole igaühel võimalik midagi kaasa tuua. Toidu toomist saab veel siluda, aga ekskursioonid ja teatriskäigud, mis on seotud raha ja bussisõitudega, on probleemiks.

Kurioosseid lugusid mul õnneks pole olnud, aga pereprobleeme on lastel küll. Kui kodus on olukord halb, tunneb laps end tõrjutuna. Hea, et ta kooliski käib, mõtlen, kuigi tal on tihti õppimata ega ole võimalik muretseda vajalikke töövahendeid. Laps muutub siis kinniseks...

Millised on väikeste õpetamise röömud?

Nad võtavad kõike nii tõemeeli. Kui nad kooli tulevad, muutub õpetaja esialgu suureks autoriteediks: meie õpetaja ütles nii!

Oleme kolleegidega arutanud, et meil algklassides on tööröömu – nii südamest kui nad tulevad, esimesed kaks-kolm aastat on nad nii siirad ja avatud. Lahtised ja puhtad lehed, keda tuleb hakata voolima, kuidas see siis õnnestub. Kooskõlas iseloomu ja geeniidega.

Väikestega on tore tööd teha. Ainult ise pead väga palju andma, samuti oskama lapse maailmast aru saada ja sellega arvestada. Töö on väga mitmekesine, sest aineid on palju. Ja ei lase vananeda.

Kui palju lapsi on Kadrinas teie käe alt läbi käinud?

Ei ole seda mõelnud. Kümme klassi, aga kõik pole olnud päris esimesest. Keskmiselt 30 last klassis, niisiis 300 lapse ringis. Lisaks on saanud õpetada ka teisi klasse.

Esimesed õpilased on juba 40aastased. Mõned neist on meie koolis õpetajad, mitme lapsed on praegu neljandas.

Mis on algklassiõpetuses aastatega muutunud?

Üldiselt on sama, aga vahepeal tulevad vooludena mitmesugused meetodid. Me kasutame igast parimaid võtteid vastavalt olukorrale. Ei saa raiuda ainult ühte suunda. Põhiline on ikka lugema ja kirjutama õpetamine.

Programme on küll muudetud ja ma leian, et liiga palju tahetakse. Loodusõpetus on päris pea peale keeratud. Matemaatikat on muudetud. Uus Leelo Tungla ja Edgar Valteri aabits on küll väga hea.

Mida lapsed koolis peale õppimise veel teevad?

Kõige parem on lapsi ühe mütsi alla saada koos tegutsedes. Sügisel teeme kohe mõned väikesed õppekäigud koduümbruses, mis lastele on alati väga meeldinud. Koduloolisel printsiiбил - lähemalt kaugemale - on Kadrina ümbrus selgeks saanud. Jalgsimatkad, jalgrattamatkad, suusamatkad Neerutisse, Kalluksele, Vohnjasse, Huljale, Jõeperre ja Pariisi külla.

Teatris käime. Esimeses klassis käime loomaaias, teises klassis mere ääres ja maa-konnas, kolmandas Pandivere kõrgustikul ja Palamusel, neljandas tutvume Ida-Virumaa ja Tallinnaga.

Meil on Kadapiku metsas oma kuusk, mille juures käime jõulupidu pidamas. Käime ka metsloomadele süüa viimas. Vastlaid oleme pidanud.

Jalgrattamatkad on olnud toredad. Möödunud aastane matk Pariisi külla oli hästi vahva. Tegime peatuse Neeruti järvede ääres, küpsetasime kartuleid. Muret on muidugi sellega, et kõigil pole jalgrattaid, aga on saanud laenuks võtta. Paaril lapsel on jäänud käimata. Võimalused on erinevad.

Lapsed ja looming?

Olen pidanud oluliseks, et laps suudaks ennast väljendada, sellepärast olen pidanud ka taidlusringi, kus oleme õppinud igasuguseid esinemiskavasid, montaaže, võimlemiskavu, tantse ja näidendeid. Mõnikord on nad nii püsimatud, et ei seisa pudeliski paigal, aga kui end kokku võtavad, teevad väga hästi.

Vanasti olid temaatilised kultuurhommikud, mis andsid hea võimaluse esineda, aga need surid välja. Esineme vanematele tähtpäevade puhul, samuti kooli "taskutes", kuhu kutsume teisi klasse vaatama. Nii lapsed kui ka vanemad tunnevad sellest suurt rõõmu.

Vastavalt võimetele saavad kõik lapsed esineda. Muidu võib suures koolis juhtuda, et mõni laps ei jõua kogu kooliaja jooksul lavale. Tunnis tagasihoidlik laps avaneb kava harjutades ja laval esinedes hoopis uuest küljest.

Omaloomingukonkurse oleme ka teinud. Lastele meeldib olla loominguline.

Missugused on praegused klassiõhtud?

Igas veerandis teeme vähemalt ühe klassiõhtu, mõne temaatilise õhtu, mida lapsed saavad ette valmistada. See seob, kui lapsel on oma kohustused. Paar esimest klassiõhtut organiseerib õpetaja, siis hakkavad nad juba ise oskama ja seadma. Siis õpetaja suunab.

Minu arvates tahetakse lapsed praegu liiga ruttu täiskasvanuks teha. Klassiõhtutel õpetan lastele vanu laulumänge, mida mäletan oma lapsepõlvest. Lapsed rõkatavad heameelest, nendega saab palju nalja. Kaasaegset tümpsu me ei kasuta ja lapsed ei tunne vajadust selle järele. See tuleb nagunii omal ajal. Teeme viktoriine ja võistlusi vastavalt teemadele. Ka mõned telemängud nagu näiteks "Reisile sinuga" saab läbi mängitud. Vanemaid peame meeles emade- ja isadepäeval mõne omatehtud kingitusega.

Kui suur osa sellest tihedast tegevusest on õpetajale kohustuslik?

Kohustuslik on tunnid anda ja järele õpetada, kui keegi maha jääb. Ülejäänud on õpetaja südametunnistuse asi, kuidas ta soovib ja jõuab. Üldiselt on meil tublid inimesed ja kõik teevad lastega head tööd.

Missugused on laste naljad?

Igas klassis on oma Tootsid ja Teeled, nii on ajast aega olnud. Õpetaja ei tohi araks lüüa ega olla suu peale kukkunud.

Rääkisime loodusõpetuse tunnis maja ehitamisest, vaatasime maa- ja linnamaju. Küsisin, mis majal kõigepealt ehitatakse. Ühel lapsel kohe käsi püsti: "Kõigepealt peab olema testament." Lapsed tuletavad seda siiani meelde ja naeravad. Ühes loodusõpetuse tunnis oli juttu, et kalade kõhud on heledad ja seljad tumedad. Miks see nii on? "Nad on päevitanud," arvas üks poiss.

Ütlesin ühele esimese klassi poisile, kes jalgu lohistas, et tõstku ikka jalgu vähe kõrgemale, muidu käid nagu vanataat. Ta tuli ja ütles mulle: "Küll sa ikka ütlesid hästi."

Neid seiku peaks üles kirjutama, aga alati pole aega ja ajapikku ununevad ära.

Kelleks lapsed tahavad saada?

Ärimeheks, pankuriks, juuksuriks, õpetajaks, lasteaiakasvatajaks. Mitte keegi ei räägi enam põllumajandusega seotud ametitest. Ära on kadunud agronoomi elukutse, sest lapsed ei puutu sellega kokku, kuigi tunnis on sellest juttu olnud.

Lapsed võõrduvad millegipärast loodusest. Omal ajal, kui kevad tuli, tuli laps paari esimest lilleõit särasilmil näitama. Praegu isegi laps, kes elab metsa ääres, sinililled ümberingi, aina unustab neid klassi vaasi tuua.

Looduse nägemist jääb vähemaks. Ilmselt on ka loodusõpetuse programm selline, et laps jääb ükskõikseks. Vanasti rõõmustati esimese kuldnoka saabumise üle, praegu seda ei märgatagi. Loodusvaatlusi programmis enam ei ole, esimene klass õpib hoopis vee kolme olekut. Neljas klass õpib rakke ja muid üldbioloogia elemente ja keemia ahelreaktsioone. Ei tea, miks on programmid aetud nii raskeks ja elukaugeks. Ehk uued programmid muudavad midagi. Peaks keskendumise rohkem elulähedusele, koduloole. Abstraktestest asjadest rääkimine on neile natuke liig. Ka lugemikes on palju välismaa asju, oma kodu ümbrusest räägitakse liiga vähe. Eeldatakse, et laps näeb kõike ise, aga ei näe, kui ei näita ega õpeta. Laps kasvab niimoodi eluvõõraks ja keskkonnavaenulikuks.

Võõrkeel algab nüüd õnneks kolmandast klassist, teine tuleb juurde kuuendas. Esimesest klassist enam ei alustata, sest laps peab kõigepealt asjad emakeeles selgeks saama. Muidu tuleb inglise keele ajavormide õppimine enne, kui eesti keeles selle mõisteni üldse jõutakse. Mõni ei loe esimeses klassis veel emakeeltki, võõrkeele õppimiseks on vara.

Kas õpetaja leiab üles iga lapse kullatera?

Kui lastega organiseerid ürituse, siis mõni, kes ei saa tunnis puile ega maile ning keda pead sageli korrale kutsuma, on üritustel ja retkedel hästi hakkaja ja abivalmis. Igas lapses leidub ikka midagi head. Oleks meil, täiskasvanutel, ainult jõudu seda üles leida.

Hea sõnaga suudab kõik, aga nõudlikkus peab selle kõrval olema. Suure headusega võivad lapsed käest laiali joosta. Nõudlik ja järjekindel peab ka olema. Siis tuleb kõik.

Ajakirjanik Inna Grünfeldti küsimustele vastab

REIN INNO

Avaldatud Virumaa Teatajas

Muusikaõpetaja tööpäev on pikk.

Miks valisite just muusikaõpetaja ameti?

See on juhuste kokkulangemine. Kodune õhkkond mõjutas ka. Peale sõda polnud maal elektrit, õhtuti lauldi koorilaulu. Paljud eesti klassikalised koorilaulud olid mul juba lapsena peas. Rakvere keskkoolis lõi suurepärase muusikalise õhkkonna Jaan Pakk.

Raadiotehnika ja pildistamine haarasid mind koolis nii jäägitult, et muusika ei saanudki peamiseks. Muusikaga tegelesin puhkpilliorkestris, kooris ja estraadiorkestris, käisin Rakvere muusikakoolis. Pedagoogilise Instituudi lõpetasin muusikapedagoogina.

Kui palju Teil õpetaja-aastaid kokku tuleb?

Nelikümmend. Alustasin aastal 1961 Tamsalus. Sealt võeti Nõukogude armeesse tankistiks. Rabelesin orkestrisse klarnetit mängima, saavutasin profi taseme. Korterilootuseta profikohad olid Tallinnas, läksin muusikaõpetajaks. Vaba koht oli Kundas. Otse sõjakomissariaadist läksin, kirsade ja sineliga.

Töö käis igal liinil, klubis ja restoranis, vaba õhtut ei olnud, muusikaõpetaja peab ju kõike tegema. Hea, et naine oskas sellest aru saada.

1969. aastast olen Kadrinas.

Kas tänapäeva lapsed tahavad laulda ja pilli mängida?

Koorilauluhuvi oli varem suurem, laulupeol käik oli rahvuslik eneseväljendus. Nüüd kipub see ära kaduma.

Lapsed on tänapäeval väga hõivatud, pärast tunde on ka tantsutunnid, muusikakool, arvutiõpetus ja sport. Kes teeb, teeb kõike.

Mis ajab õpetajal kõige rohkem hinge täis?

Kui andekas inimene ei taha midagi teha. Võiks, aga teadlikult ei taha. Ja see, kui segatakse teist midagi tegemast.

Kuidas väänikuist jagu saate?

Ühest retsepti pole, igaüks on omaette isiksus. Mõnikord jäävad lapsed ka peale, julgen öelda.

Mis hoiab ameti küljes?

Kui midagi hästi läheb, ja minul on õnneks läinud – koorid on alati laulupeole saanud, ülevaastustel on hästi läinud, see annab jõudu ja tahtmist edasi teha. Kasvõi seesama tüütuvõitu asi, et lapsed toovad oma kasseti või lindi, et nad tahaks seda laulda. Kui on halb lindistus, mõtlen südametäiega, et miks ma pean seda tegema, aga kui saab valmis, on lapsel hea meel ja kui tal siis hästi välja tuleb, on endal ka hea meel.

Mul on see maamehe seisukoht, et töö tuleb ära teha, kuhu sa selle ikka jätad.

Millised on töö rõõmuhetked?

Ikka laulupidu. Kui pidu läbi saab, lapsed on rõõmsad, koorijuhid kutsutakse ette; kui näed seda rahvast... Kooli aastapäevad, kui tulevad endised õpilased, meenutavad hea sõnaga, klassikokkutulekud. Ja kui mõnel õpilasel hästi läheb.

Ise muusikat kirjutanud olete?

Mõnele lastenäidendile. Aga see ei ole minu rida. Ei ole tundnud vajadust. Olen noori autoreid aidanud, näidanud põhimõtteid ja seletanud, mismoodi peab olema. Mõned on õppust võtnud ja päris mõistlikke lugusid kirjutanud.

Kas peale tööd on tahtmist muusikat kuulata või tegelete mõne vaikse hobi-ga?

Kodus tahan vaikselt olla, kõrvad peavad puhkama ka. Aga lapsed toovad kassette ja linte, mida tuleb maha kirjutada, sest neil on repertuaari vaja.

Kontserdil küll. Kui profid esinevad, on suur elamus. Teatris meeldib käia. Metsas marjul ja seenel. Fotograafia, telemälumängud, ajaloolised romaanid. Maja ehitamine oli tore.

Mis mõtteid tekitas 2001. aasta maakondlik järjepidevuse auhind?

Et aeg hakkab ümber saama. Inimene peab õigel ajal tagasi astuma. Kui vaimujõud kaob ära. Viletsalt ma ei taha teha. Siis parem astun tagasi.

Minuaegsed mehed peaksid juba pensionil olema. Koolis peaksid olema noored inimesed, eriti tänapäeval.

Minu praegune klass on üheteistkümnendas. Seal on juba minu endiste õpilaste lapsi. Võib-olla see ongi järjepidevus.

Ajakirjanik Inna Grünfeldti
küsimustele vastavad
EDA JA TÕNIS SAKK

Miks matemaatika ja miks Kadrina?

Tõnis Sakk: Mina tahtsin juba noorest peast saada matemaatikaõpetajaks. Pärast pikki keerulisi radu jõudsiingi tagasi matemaatika juurde. Siia maani ta meeldib. Miks? Öeldakse, et matemaatika on raske ja konservatiivne, aga matemaatikat saab väga huvitavalt tõlgendada. See on jumalast antud. Mõni korjab marke, teisele meeldib matemaatika.

Eda Sakk: Õppisin keskkoolis lisaks pioneerijuhi eriala ja sain aru, et minu elukutse saab olema õpetaja. Matemaatika meeldis. Kadrinasse sattusin Tõnise tõttu. Aastal 1969 lõpetasime ja olime suunatud Tallinna.

TS: Oli mure, et võtan naise ära, aga kus elama hakame, oli kole segane. Aasta enne lõpetamist olin kodus Kadrinas praktikal. Otto Amer kutsus meid Kadrinasse, maja pakus ka.

Panin kohe uudisega Eda juurde: "Kas tuled?" Tema pesi õue peal pesumasinaga pesu, ütles: "Jah, tulen!"

Kuigi praegu elame Rakveres, hing jääb ikka Kadrinasse. Oma kool jääb oma kooliks.

Mis muutus aastatega matemaatika õpetamisel?

ES: Mulle teeb rõõmu, et matemaatika ei sõltu poliitikast, kaks korda kaks on ikka neli. Seal ei ole pidanud üht mõtlema ja teist rääkima. On saanud ühte ja sama poliitikat ajada.

TS: Matemaatika on palju sügavam kui paistab. Parabool on kõverjoon, aga kui suurendad kiirust kolm korda, siis pidurdusteekond suureneb kolm ruudus korda. See parabool näitab kõik ära, aga selleni peab jõudma.

Kui õpilased ei saa aru kommutatiivsuse seadusest $a + b = b + a$, seletan, et matemaatika teeb vabaks: kui hambaarsti juures tuleb teha enne tuimastav süst ja siis hammas välja tõmmata, siis matemaatika lubab teha ka vastupidi. $1 \times 7 = 7 \times 1$. Seletasin tüdrukutele, et matemaatikas teeb sama välja, kas oled seitse ööd ühe mehega või ühe öö seitsme mehega.

Kunagi noorena rääksin tunnis, et kui laps kasvab huntide juures, käib ta neljakäpakil ja ulub nagu hundid, madude juures kasvav laps hakkab roomama. Üks poiss küsis, kas laps, keda kasvataksid linnud, hakkaks lendama. Sain aru, et olen jutuga pisut liiale läinud...

Aga matemaatika on samaks jäänud, see on niivõrd konservatiivne. Protsendiarvutus ja tõenäosusülesannete lahendamise oskus on matemaatilise mõistuse näitaja. Inimene peab oskama arvutada, kui palju on, kui ta saab 15% palka juurde. Keerulistele arvutustele pole mõtet aega raisata, neid saab teha arvutiga, aga põhimõtted peavad selged olema.

ES: Ainete integratsioon on oluline. Viiendas tegime tulpdiagrammi Eesti suuremate rahnade ümbermõõdust. Arvutasime, kui palju lapsi on vaja, et ühe või teise kivi ümber kinni võtta. Proovisime klassis selle kätest kinni võtmise praktiliselt järele. Kui aine teha

lapsel eluliseks, siis laps elab kaasa ja tunneb rõõmu. Õpetajaamet on looming.

TS: Kui ise ees särad ja viskad nalja, tulevad lapsed kaasa, kui oled väsinud, ei tule.

Kas Sakkide lähenemine matemaatikale on sarnane?

ES: Me oleme kaks erinevat koolkonda: Tõnis Saki ja Eda Saki koolkond. Üks on rohkem teoreetik, teine on elulähedasem. Käisin ükskord Tõnise tunnis, mul hakkas hing laulma, kuidas ka nõrkadele lastele võib matemaatikat huvitavalt õpetada. Kuidas lapsed tegid kaasa! Vahest noorena hooplesime vastastikku. Tõnis andis mulle olümpiaadiülesande, mina uurisin mitu tundi, õhtul lahendust ei leidnud. Unenäos ilmus lahendus. Hommikul tõusin ja ütlesin lahenduse ära.

TS: See ülesanne oli vääriskivi hinna ja kaalu ruutsõltuvusest.

Kas õpilased muutusid aastatega?

TS: Ei, ikka on vigurväntasid ja neid, kellele matemaatika istub ja neid, kellele ei istu.

Praegu on kahju sellest, et lapsed teevad koos vähem. Komsomoli- ja pioneeritöö sildi all tehti väga toredaid lasteüritusi. Tänavalapsi ei olnud, jälgiti, et laps koolis käiks. Praegu on lapsed suviti tegevusetu. Kohustuslik keskharidus polnud halb.

Mis on hoidnud pikki aastaid õpetajatöö juures?

ES: Lapsed. Mulle meeldib õpetaja olla. Tore on näha klassis oma õpilaste lapsi. Lähenemine matemaatikale on mul aga aastatega muutunud: vanasti näis, et kõik peavad kõike oskama, nüüd vaatan lapse järgi. Minu põhimõte on mitte teha lapse hingele haiget, lapsel peab olema toimetulekurõõmu.

Mis on teinud rõõmu?

ES: Rõõm on näha oma õpilasi. Kui näed oma kunagist õpilast esinemas tubli koolijuhina. Kord turul ütles üks endine õpilane, et sina, õpetaja Sakk, saad küll kringli tasuta, tänu sinule ma kooli lõpetasin.

TS: Tulevad lõpetanud vastu, tere-tere, silm särab. Pluutuse-poiss ütles kord: "Tead, Sakk, ma olin koolis kõva mees. Ja sina olid ka kõva mees."

Mis on matemaatika õppimisel oluline?

ES, TS: Sõrmed!

TS: Oluline on lähenemisoskus, üldistamisoskus. Matemaatikaülesandele tuleb läheneda nagu tüdrukule: ühel võib kohe kaelast kinni võtta, teisele tuleb lilleõis viia. Seda oskust on vaja nii elus kui ka äris.

Kas matemaatikaga nalja ka sai?

ES: Õppisime kord pisikeste lastega, mis on vähendatav, vähendaja ja vahe. Üks poiss vastas pärast: vähendatav, vähendaja ja pragu. See oli nii tore, ise ei tule selle pealegi.

Üks laps kirjutas, et kuubis asjad on vastikud, ruudus on natuke paremad.

TS: Üks poiss rikkus klassis korda, Eda saatis ta klassist välja. Direktor küsis, miks ta väljas on. "Esimesse matemaatikatundi jäi Sakk hiljaks, teise jättis päris ära," õigustas end poiss.

ES: Olin tunnis, järsku Otto Amer tegi ukse lahti. Vahetunni ajal kõik naersid, kui

õpetajate tuppa jõudsin.

TS: Üks poiss saatis kord tulijad ukse pealt koju, sest direktoril olevat sünnipäev ja tunnid jäävat ära. Pool kooli oli koju saatnud, enne kui kätte saadi.

Mis oli kõige raskem?

TS: Pohmelliga tundi minna.

ES: Kuuekuuse lapse kõrvalt tööl käia.

Mis on õpetaja töös oluline?

ES: Märgata last ja tema arengut. Mitte aine, vaid laps ja tema areng on olulised.

TS: Iga inimene on sündinud millekski. Minule meeldis matemaatika. Õpetajana tulin toime, aga oleks ehk pidanud nõudlikum olema. Kolmkümmend kolm aastat oleme vastu pidanud.

Ei saa arugi, et vana oled. Alles möödunud aastal, kui mu kunagine koolipoiss Eddi Tomband, kellega käisime füüsika vabariiklikul olümpiaadil, võistles valdade spartakiaadil veteranide klassis, mõtlesin, et kui vana mina siis juba olen...

Need aastad Kadrinas olid toredad. Kui vaja, teeme edasi. Kadrina koolis saadud teadmiste pärast pole tulnud kellelgi kusagil maailmas silmi maha lüüa.

*Noor olla elus kui üks kord
rohkem meist keegi ei või...*

KESKKOOLILENDUDE MÄLESTUSED

I lend

kooliaastad 1950-1961

Meie klass alustas kooliteed 1950. aastal. Esimene klassijuhataja oli Helgi Plaat (Konist). See oli veel Stalini aeg. Ühel hommikul tuli Evi nuttes kooli. Selgus, et öösel oli arreteeritud tema isa. Õpetaja oli nõutu. Meenub üks ärev öö internaadis – mingi pikk veoauto-de kolonn sõitis läbi Kadrina. Jälgisime akendest autosid hirmunult, sest kõigil oli veel meeles mõne aasta tagune küüditamine.

Kui vanuseliselt aeg kätte jõudis, astusime vist küll kõik poioneerideks, sest paljudele oli suve veetmine mõeldamatu ilma pioneerilaagrita Viitnal.

VII klassis saime teada, et me ei peagi veel mõtlema, mis edasi saab. Kadrinasse tuleb keskkool ja meie saame jätkata VIII klassis. Nii olimegi nelja aasta jooksul koolis kõige vanemad õpilased. Meil oli au olla Kadrina Keskkooli I lend.

Keskkooliklasside ajast meenuvad tantsukursused. Neid korraldati mitmel aastal. Õpetajaiks olid hr-d Rosin ja Sooneste. Tantsukursustest võtsid osa kõik. Tänu sellele tantsisime klassiõhtutel ja koolipidudel valssi, fokstrotti ja teisi tantse.

Meie klassis oli päris palju sportlasi. Koolisisestel võistlustel pidid kaasa lööma kõik. Meenuvad edukad esinemised Tapa rajooni koolinoorte esivõistlustel. Tuntumad kergejõustiklased olid Laine Luuk, Tea Rute, Olev Suurkaev. Head suusatajad olid Silja Schneider, Hille Grünfeldt, Ülo Mägi, Matti Tuul, Maie Tämmo, Enn Tambek. Hille oli ka tuntud jalgrattasportlane. Silja Schneider oli keskkooli lõpetades NSV Liidu meistersportlane suusatamises.

Palju elevust pakkusid rajooni koolinoorte isetegevusülevaatused, mis korraldati enamasti Tapa I Keskkoolis. Lõime kaasa kooli rahvatantsurühmas ja tütarlaste ansambelis. Meie klassis oli mitu pillimeest. Matti Tuul, Paavo Laaneleht ja Olev Suurkaev mängisid kooli puhkpilliorkestris, hiljem ka rahvamaja orkestris. 1960ndate lõpus tegi Ülo Mägi ise tantsuansambli tolleaegsetest keskkoolipoistest. Seal mängisid Rein Roos, Valdar Saukas, Enno Kalamäe, Kalvi Voolaid, Priit Raik ja muidugi Ülo ise. Ansambli nimeks sai "Õpipoisid". Nendega liitusid hiljem Jüri Leinsalu ja Taipo Jaanimägi.

Lõpuklassi kevadel tundsi suurt ühtekuuluvustunnet. Mäletame klassiõe Krista sünnipäevapidu. Pillimehed olid meil omast käest. Tantsisime ja laulsime hommikuni ning kooli ei läinudki. Järgnesid muidugi ebameeldivused nii meile kui ka klassijuhatajale, kelleks oli Ado Raik.

Viimasel koolitalvel oli ajalehtedes ja ajakirjas "Noorus" lugeda 1960. aasta Palamuse Keskkooli lõpetajatest, kes läksid koos tööle "Kevade" kolhoosi. Me ei mäleta täpselt, kuis hakkas idanema meie seas mõte minna peale lõpetamist ka koos kogu klassiga kolhoosi tööle. Seda mõtet suunati küllap ka komsomoli rajoonikomitee ning partei funktsionääride poolt. Maie Kägo (Leinsalu) mäletab, et temaga käis sel teemal vestlemas Harald Männik. Klassijuhataja organiseeris meile ekskursiooni Aravete, "Kaardiväelase" ja "Ühisjõu" kolhoosidesse, et tutvuda võimalike töö- ja elamistingimustega. Evi Jamnes (Taadermaa) mäletab, et sellele sõidule eelnes "Ühisjõu" esimehe Peeter Schmidt külaskäik meie klassi. Mäletame ka selle majandi agronoomi Eduard Aaldet, tagasihoidlikku härrasmeest, kes meid ekskursioonil saatis ja meile väga sümpatiseeris. Lauspropagandat ega ründavat agitatsiooni ei mäleta küll keegi, aga ilmselt mõjutati meid osavalt soovitud suunas. Nagu noored ikka, soovisime ka meie oma kätega midagi paremaks muuta. Ka kambavaim oli meis tugev. Nii saigi otsus küpseks ja meie uueks koduks järgneviks aastaks pidi saama kolhoos "Ühisjõud" Kaalepis. Klassijuhataja pidas esimehega läbirääkimisi edaspidise suhtes. Peale keskkooli lõpupidu olime kõik suvepäevadel Jänedal Kalijärvel. Nende lõpupäeval tuli Peeter Schmidt meid õnnitlema kingitustega.

15. juuli hommikul asusime pidulikult teele oma vana koolimaja eest. Meid oli 18. Vastuvõtt oli kena. Esimehe abikaasa Milda Schmidt sai meie patrooniks. Ta oli sisustanud 3toalise majaosa kontorihoonest tüdrukutele ja ühe ruumi poistele Seidla mõisas. Tegime kõiki kolhoositöid. Alustasime heinatööga, koristasime vilja ja hübriidkaalikat. Viljakoristusel tuli seista kombaini põhukogujas ja hanguga põhku laiali ajada. Talvel oli sõnnikuvedu, muidugi hobustega. Veskis jahvatati vilja ja ka maisi. Aime Meier (Sadrak) ja Tea Herodes (Rute) olid tallimehed, Ülo Mägi oli möldri abiline. Vivian Vaher, Aita Proosa (Vahur) ja Hille Marran (Grünfeldt) olid lüpsjad.

I lennu lõpetajatest 7 asus õppima Eesti Põllumajanduse Akadeemias. Küllap oli oma osa selles ka lähemal tutvumisel kolhoositööga. Õpiti mehhaniseerimist, veterinaariat, zootehnikat. Enamik meist töötas kolhoosis ühe aasta, osa aga kaks. Evi Taadermaa jäi Kaalepisse, abiellus seal (Jamnes), rajas kodu. Mäletame teise tööaasta jaanipäeva eel ekskursiooni Ukrainasse. Esimees andis 10 vaba päeva ja veoauto. Selles olid maadlusmatid, mis öösiti maanteeheki taga meile magamisasemeiks said. Nägime Kiievit, siidiusikasvandust, veinikeldrit.

40 aastat hiljem oleme ikka veendunud, et see oli tore aeg.

Aita Proosa (Vahur)

II lend

kooliaastad 1951-1962

1959. aasta 1. september algas meile, "üheksandikele", suurte muudatustega koolielus. Oli omajagu põnevustki, sest olime esimesed, kellele hakati õpetama tootmisõpetust. Tänu nüüd avanevale võimalusele saada keskkoolist ka elukutse koos seda tõendava tunnistusega tulid meie klassi uued õpilased: Elle Kulmet, Eha Mõlnik, Endla Raudsepp, Astrid Saarse ja Evi Murumaa Türilt; Eha Müür Püssist; Riina Vahtra Viru-Jaagupist; Milvi Karu Jänedalt. Komplekteeriti kaks küllaltki suurt üheksandat klassi. Meid jagati kahte rühma: õde-perenaised ja meditsiiniõed. Ühel päeval nädalas meil tavaliste õppeainete tunde ei olnudki. Olid ainult tootmisõpetusalased tunnid ning praktika. Kadriina haiglas, mis asus Undla mõisas, töötas tuntud arst Enno Kõiv. Tema oli medõdede grupi juhendaja. Mina sain küll peagi aru, et meditsiin mind ei huvita. Ometi oli hilisemas elus sellest elukutsest kasu ka. Pedagoogilises Instituudis vabastati mind tsiviilkaitse meditsiini tundidest, kuna omasin juba vastavat kutsetunnistust. Meie lennust sirgus vähemalt viis meditsiinitöötajat: Helgi Kingsep, Reet Kaljuste, Juta Retsold, Malle Bankier, Eha Müür. Arvan, et meie klass oli küllaltki õpihimuline.

IX klassis oli üheks õppeaineks ka NSV Liidu konstitutsioon. Seda õpetas ajalooõpetaja Ado Raik. Mäletan, et ühes tunnis küsis keegi, kas Eesti saab Nõukogude Liidust välja astuda. Õpetaja vastus oli küll jaatav, aga kuidas see peaks toimuma, ei teadnud ta vastata. Meelde on jäänud meeldiv noor füüsika- ja joonestamisõpetaja Enn Randma, kelle ema kauaaegne pedagoog Anette Randma oli minu esimene õpetaja. Eesti keelt ja kirjandust õpetas Irma Tanvell, matemaatikat Helgi Kõiv, inglise keelt Kira Nõmmik. Nad olid kõik noored, säravad, õpilasi lummutavad isiksused.

Pärast IX klassi lahkus meie klassist mitu poissi. Vist oli keskkoolis raske. Mäletan, et 1962. aasta kevad oli soe ja päikseline ning teadagi on niisuguse ilmaga lausa piin eksamiteks õppida. Eksameid oli aga 9, sest ka tootmisõpetuses oli eksam.

II lennus 1962. aasta kevadel oli üle neljakümne lõpetaja. Olime viimane lend, kelle lõpuaktus toimus vanas koolimajas (A korpuses). Juurdeehitus (B korpused) ja võimla kerkisid juba nooremate jaoks.

Lõpupeole järgnes veel paaripäevane ekskursioon Lõuna-Eestisse, transpordivahendiks muidugi tollel ajal traditsiooniline veoauto. Lõplik koolikaaslaste lahkumine toimus pärast suvepäevi Porkunis.

Anne-Reet Roger

III lend

kooliaastad 1952-1963

Meid oli 18 tüdrukut ja 1 noormees. Klassijuhatajal Tamara Botvinil ei olnud meiega kerge. Et kooliajal õpetajatele "peavalu" ülekohtuselt valmistasime, oleme alles hiljem, täiskasvanuina, aru saanud. Andku õpetajad meile tagantjärelegi andeks!

Tootmisõpetuse erialadest õppisime kahte haru: loomakasvatust ja õde-perenaisendust. Õde-perenaiste praktikaajad olid huvitavad. Saime töötada Rakveres restorani köögis ja ühe kuu ka Tallinna keskhaigla köögis. Õmblemise praktikaks kujunes meile 1961. aasta laulupeole minekuks roosast bembergist esinemiskleitide õmblemine. Laulupeo proovides kõnetati meid, et teie seal roosade kleitidega... Ka haiglapraktikat saime, kui asendasime suvel kohalikus haiglas sanitare nende puhkuste ajal.

Loomakasvatust õppivad tüdrukud praktiseerisid Hulja sovhoosis. Peale kooli lõpetamist siirdus mitu neidu sinna aastaks tööle.

Kõige muu kõrval on meelde jäänud ka sanitaarsalga trennid ja võistlused. Saavutasime vabariiklikel võistlustel 1961. aastal Võru-Kubijal esikoha ning 1962. aastal Pärnus teise koha. Mitte esimese vaid teise koha saime tegelikult küll "tänu" mõne kohtuniku subjektiivsusele. Juhendajad ja treenerid olid õpetajad Helgi Kõiv ja Asta Sander. Treenimiseks olime lausa õppetööst vabastatud. Turnisime kandraamidega B korpuse ehitusel, ronisime üle väikese plangu, mis oli selleks otstarbeks spordiplatsile püstitatud. Harjutasime sidemete ning kunstliku hingamise tegemist. Tähtis oli rividrill. Tubli väiklehtede koostaja oli Õie Maiberg, kellest hiljem saigi ajakirjanik.

Vaike Abi (Premis)

IV lend

kooliaastad 1953-1964

Meie lennus oli vaid 17 lõpetajat, neist 5 noormeest. Keskastmes jagus meid kahte klassikomplekti. Meie esimene õpetaja oli noor ja särav Hilja Eedma, kes Kadrina koolis 1953. aastal tööle asus. Kuna koolimajas on alati mingil ajal ruumipuudus valitsenud, saime meiegi kaks õppeaastat tarkust taga ajada nn vanas majas.

V või VI klassis, täpselt ei mäletagi, pidime täitma spordiühingusse Noorus astumise ankeedi. Muuhulgas oli seal ka küsimus sotsiaalse päritolu kohta. Keegi meist ei teadnud, mida see tähendab. Riho Abner teadis, et tuleb kirjutada "vallaline". Nii me siis olimegi terve klassiga seekord vallalised. Arvatavasti ei lugenud neid avaldusi keegi mitte kunagi.

VIII klassi kevadel saime hakkama tembuga, mistõttu vahetati välja klassijuhataja. Kevadise ilusa ilmaga tekkis idee minna loodusesse, nimelt Neerutisse. Kambapeale oli vaid üks jalgratas ja seegi endise direktor Kanteri pojalt Jaagult. Sellega trantspordis ta meid edasi jupi kaupa. Nii jõudsimegi Tagajärve äärde. Peaaegu samal hetkel "lendas" sinna ka üks mootorratas, kandes turjal uut direktorit Kalju Lompi ja lehviva seelikuga vene keele õpetajat Tamara Botvinit. Järgnes meie seltskonna tagasimarss Kadrinasse. Olime langenud reetmise ohvriks. Nõuti idee autori nime, aga seda meil polnud. Keegi ei mäletanud.

Keskooli lõpuklassi juhataja oli meil Liidia Roger. Klassina olime tagasihoidlikud. Ometi oli meie seas ka mõni vembumees. Tunni alguses enne õpetaja tulekut käisid Ilmo ja Olavi välkkiirelt üle koridori mõnes teises klassis ja tegid seal mingi tembu. Ei vahele ega ka süüdlasteks nad ei jäänud.

Olavi oli meil vene keele õpetaja "lemmik", nii et peaaegu poleks lõpueksamilegi pääsenud. Korraldati siis üks kuri klassikoosolek direktori ja õpetajate juuresolekul. Vene keele õpetaja nimetas meid "õudseks klassiks". Olukorra päästis ajalooõpetaja Elvi Gostõllo, kes oma tasakaalukal ja sõbralikul moel teatas, et tema käib küll XI klassis tundi andmas kui puhkusel. Olgu probleemide lahendamine või rõõmus vaba aja veetmine, kokku oli see kõik ikka üks ilus kooliaeg. Elu on nii seatud, et see on meil kõigil raudselt olemas.

Tiiu Lausma
(Kalind)

V lend

kooliaastad 1954-1965

Tavapärased kooliekskursioonid olid õpilasi viinud ikka Lõuna-Eestisse või Riia linna. Isegi Saaremaale pääs nõudis tülikat asjaajamist. Kuid ometi kõik ju muutub siin ilmas! Kuuekümnendate aastate keskpaik oli äratanud põllumajanduses mõningase ärivaimu, tänu millele liikus seal raha. Ja teostus superekursioon Krimmi poolsaarele Kadrina Keskkooli ajaloos. 1965. aasta lõpuklass töötas tolleaegses Neeruti kolhoosis ja töötasust saigi sõiduraha. Asja eestvedajad olid muidugi nii kooli direktor Otto Amer kui ka Neeruti kolhoosi esimees Ülo Toomla.

Sõideti autobussiga, mis oli omaette vaatamisväärsus, lausa uunikum. See buss kuulus Viru-Nigula kolhoosile ja oli kokku ehitatud Ikarusest ning mingist Rootsi bussist. Väliselt meenutas see pikka punast banaani, mille katuseserval ilutses kahe pasunaga sireen. Kuigi see buss oli teinud mitu lõunareisi õnnelikult, tuli just meie reisi ajal ette võtta tõsisem remont Dnepropetrovski autobaasis, kus vahetati mootoris 2 kolbi ja 1 hülss. Tublid bussijuhid said hakkama ühe päevaga, kogu reisiseltskond aga pikutas maanteeäärsete mooruspuude vilus.

Reis algas päev pärast koolilõpupidu ja kestis kokku 21 päeva. Ööbimiseks olid kaasa telgid. Kaasa võetud toidumoonast valmistasid toimkonnad lõkke kohal katlas ühis-toitu hommikuti ja õhtuti. Reisimarsruut viis läbi Valgevene, kus külastasime Belovežje looduskaitseala. Kiievis paelus meid metroo. Külastasime kuulsat koopakloostrit, jalutasime uhkel peatänaval Kreštšatikul, uudistasime kaubamaju. Eks me ikka natuke maalt olime ja nii suur metropol pani pea ringi käima küll. Lõppeesmärk Krimmi poolsaar ja Must meri lähenesid tasapisi. Simferopol oli esimene peatuspaik. Sealne rahvas suvitas veehoidla ääres. Suplesime seal meiegi. Peagi selgus, et meie pikk autobuss ei võimalda

mägiteede kitsuse ja kurvilisuse tõttu nii mõndagi tuntud kohta külastada. Simferopolist suundusime Aluštasse, edasi Jaltasse ning Alupkasse. Viimane oli sealse lõunaranniku populaarseim suvituskoht. Nikita botaanikaaed oli nii suur, et raske oli sellest terviklikku ettekujutust saada. Jaltast on eriti meelde jäänud kuulus Tšehhovi maja. Raskelt kivised plaazid, äkilised merelained ning kõrvetav päike tegid küll tõeliselt nauditava suvitamise küsitavaks. Ometi olid rannad inimestest tulvil, nii et jala mahapanekuks kõndimisel tuli kohta otsida. Veetsime rannas ühe päeva. Alupkast suundusime tagasi Simferopolisse.

Bussisõit mägedevahelistel teedel oli meelde jääv. Ümberringi olid ümarad metsaga kaetud mäed, orgudes linnad, mille tuledesära oli eriti köitev ööpimeduses. Pimedus saabus varakult ja äkki. Oli väga soe ja ööbida võis ka ilma telgita,

kuigi külje alla sattus nii mõnigi kivi. Kuhu ööseks maandunud olime, selgus sageli alles hommikul. Üks hommik avastas meid arbuusipõllul.

Kui suund sai taas põhja poole võetud, kihutasime Odessasse. Saatuse tahtel sattusime väikese grupiga Odessa ooperiteatri juurde, mis on teatavasti Milano la Scala koo-
pia. Käis "Carmeni" teine vaatus. Hea uksehoidjatädi viis meid rõdu trepiastmetele istu-
ma. Küllap ta kohtas sageli selliseid turiste. Nii me kuulasimegi Don Hoze kupleesid
mõnda aega. Odessa suveaias käis aga Muslim Magomajevi kontsert. Nähti tedagi piir-
deaia raudvarbade vahelt. Odessas on ainsana Musta mere selle ranniku liivane rand.
Meie aga tõttasime kodu poole sedapuhku läbi Moldaavia ja Kišinjovi.

Juba Ukraina teede ääres olime hakanud ostma ja sööma varaseid mureleid. Moldaa-
vias aga avastasime end sõitmas tohutute mureliistanduste vahel. Lubatigi meid oma
käega noppida ja süüa, palju süda ihaldas. Ega eriti enam ei ihaldanudki.

Tagasisõit kulges üsna riigipiiri läheduses. Peatus oli Brestis. Kuulus Bresti kindlus,
muuseum, film kangelastest sõjas. See kõik oli oma ajastu vääriline. Kodule lähenesime
läbi Kaunase, Riia. Silm haaras nii omast maastikku: lauskmaa metsadega, kus märgata
isegi okaspuid. Sellest olime puudust tundnud.

Kuigi inimene ihkab näha kaugeid maid, on kodupinnal määrav tähtsus. Oleme oma
kliimavõtme vangid mõnes mõttes. Õnnelikult lõpetatud reis pakkus rahuldust kogu
seltskonnale. Olime ihanud näha ja katsuda Musta merd ja seda me ka tegime. Meie
klassi 27st õpilasest jäid reisust kõrvale vaid mõned. Pedagoogidest olid kaasas direktor
Otto Amer, meie klassijuhataja Milvi Amer, õpetajad Kunda ja Ado Raik. Neeruti kolhoosi
poolt reisisid esimees Ülo Toomla abikaasa Aliisiga ning Otto ja Aino Ant. Osa võttis ka
paar õhtukeskkooli samal aastal lõpetanut. Reis algas kahe bussijuhiga, ühel kaasas ka
abikaasa. Värskest oli sisse seatud lennuühendus Tallinn – Simferopol. Bussijuht abi-
kaasaga naaseski lennukiga ning koju tõi meid vaid üks bussijuht. Kerge see tal ei olnud.
Meie olime aga noored, kartmatud, peaaegu mitte midagi siin ilmas veel näinud, nii ei
tunnetanud me reisi kestel ohtusid ega raskusi. Võibolla oli neid ka märksa vähem kui
tänapäeval. Head mälestused on jäänud.

Tiiu Uusküla (Kruusvald)

VI lend

kooliaastad 1955-1966

Võtame meenutustele abiks üriku, millel pealkirjaks Kadrina Keskkooli XI klassi grupipäevik 1965/66. Lehitsema hakkame seda tagant ettepoole. Viimane sissekanne kannab daatumit 4. august 2001. Kaua küll vastu pidanud see päevik!

Kõik, mis päevikus 35 koolijärgse aastaga kirja on pandud, kannab vaieldamatult ühte mõtet: koolisõprus on igavene. Järgnevalt noppeid päevikust.

4. august 2001 - *Vihmasel ja pimedal augustiööl jälle koos. ...On veel palju-palju rääkida nagu ikka. Väga tore on koos olla...*

4. oktoober 1997 - *Kahju, et meid nii vähe kohal oli. Loodame taaskohtuda kooli 100. juubelisünnipäeval aastal 2002!*

13.-14. juuli 1996 *Võsul - Oleme siin, et saada vastus küsimusele, kas tõesti on 30 aastat möödunud... Küll varsti lahkume, me ükskord jälle kohtume – ses ruumis, ses ajas...*

2.-3. august 1991 *Kõrvemaal - Hundipalu Tiit, see üle soo naabrimees, lubas meile oma kuivatit kasutada. Meie hinged ja meie ihud said sellest tublisti kosutust. Ole meheks!*

12. märts 1988 - *Protokoll nr 0 ...punkt 1. Kadrina KK 30 aastat – väärikas tähistamine; punkt 2. Viiner, värskä vesi, koorevenis – hävitamine...*

19.-20. juuni *Vainopääl - Kümme aastat on pagana pikk ja ühtlasi ka väga lühike aeg. Alles me seisime lõpetajate rõõmus-kurvas reas...*

30. september 1972 - *...elagu kool ja koolijütsid, elagu "õpsid" ja koerustükid!*

30. aprill 1976 - *vilistlaste kokkutulek...*

Olemegi tagasi koolipäevis. Mis siis juhtus? 21.-29. august 1966 - ekskursioon Karpaatiasse. Lõbus, tore, huvitav, meelde jääv, neile, kes osalesid.

Urve Roos kirjutab: 22. märtsil korraldasime ühiskülastuse Rakvere kohtusse. Olime pealtvaatajateks süüaluse Leontjevi kohtumõistmises. Vaheajal, enne otsuse väljakuulutamist, vestlesime aseprokuröriga, kes jutustas meile kohtu ülesandest ja tema tegevusest. Saime juurde teadmisi ühiskonnaõpetuse tunnile.

Kopsakas päevik sisaldab nüüd tööplaane, protokolle, ürituste muljeid. Karneval, filmide ühisvaatamised, teatrikülastused ja hilisem arutelu... Lisaks aga ka: suur oktoober, komsomoli 47. aastapäev, kosmonautikapäev, uute komnoorte ettevalmistamine, kirjavahetus Ukraina ja Lätiga...

1965. aasta 21. detsembri protokoll nr 4 on kuri: *Arutasime õpilaste Sisaski, Jurelevitši, Karuse, Marksi, Laasi käitumist 19. dets. peoõhtul kultuurimajas. Nad jäid peole peale kella kahteistkümmet. Lubatud oli 24°. Klass otsustas 1. veebruarini 1966 peoluba ära võtta.*

Just nii see oli, klassikollektiivi, kellest sai meie kooli VI lend, tegemised-toimetused. Meie suurepärase klassijuhataja Elvi Gostsõllo õpetas, suunas, juhendas, võttis osa ja mida kõike veel... Oleme kõigile meie õpetajatele alati tänu võlgu. Me ei unusta neid! Me ei unusta oma kooli!

Malle Soomets (Kukk)

VII lend

kooliaastad 1956-1967

Meie esimene klass asus vanas puumajas. Esimene klassijuhataja oli emalik Linda Kanter. 1950ndad aastad olid salapärased ja natuke hirmutavadki. Täiskasvanud ei rääkinud kõigest julgelt ja valju häälega. Kool ja oma klass oli turvaline koht. Tundsiime õpetaja kaitset ja abi igal sammul. II klassis asusime juba "suures majas". V klassis saime uued klassijuhatajad: Anne Juksaar ja Valve Grünfeldt. VIII klasside juhatajateks olid Valve Grünfeldt ja Made Sendre. Kulges tavaline koolielu, signat-saginat täis. Toimused üritused, suured koolipeod. Ulakad seisid nurgas või koridoris "kella all".

Keskkooliaastad möödusid uues koolimajas (B korpus). Klassijuhatajateks olid Albina Trummer (Tammemäe, vene keel) ja Eduard Sepman (füüsika). Keskkoolis õpetati nn tootmisõpetust, meie olime agrokeemikud. Viibisime õppepraktilal Kuusiku katsebaasis. Poisid, kes õppisid traktoristideks-masinistideks, praktiseerisid Neeruti kolhoosis.

Juba IX klassis tegime pika ekskursiooni Karpaatidesse ja seda autobussiga, mille mark oli TA-6! See oli preemiareis sotsialistlikus võistluses saavutatud kõrge koha eest.

Uued suunad toleaeagses hariduselus töotasid meile keskkooli lõpetamist kahe aastaga, seepärast valmistusimegi lõpetama X klassi kevadel. Lasksime valmistada mälestuseks lõpusõrmused. Seadused muutusid aga veelgi kiiremini ja Eesti keskkooli lõpuklassiks sai jälle XI klass. Meie tellisime siis jälle uued lõpusõrmused. Nii ongi meil kõigil kaks sõrmust, mis Kadrina Keskkooli meenutavad.

Virve Kulberg (Allart)

Olin Kadrina kooli õpilane aastatel 1957-1965. Lahkusin peale IX klassi lõpetamist. Mäletan, et esimene märkus, mis mulle õpilaspäevikusse kirjutati, oli järgmine: Rein tiris vahetunni ajal õues traadijuppi maa seest välja. Pidin kodus aru andma, mis traadijuppi ja miks ma tirsin. IX klassis korraldasime koolipidu. Kuna olime "keemiakallakuga", otsustasime peolisi üllatada. Valmistasime ainet, mis oli pulbriline ja tegi pauku, kui peale astuti. Plaanisime seda tantsupõrandale raputada. Kui vastav keemiline reaktsioon oli tehtud, jätsime saadud aine kuivatuspaberile kuivama. Tuli aga Virve ja haaras kogu paberi ainega oma kätte. Käis kõva pauk, Virve suur valge krae ja nägu olid hetkega tumepruunid. Õnneks jäävaid kahjustusi ei olnud. Uus laar "ainet" õnnestus siiski põrandale raputada. Efekt oli suur!

Meil oli kehalise kasvatuse õpetaja Heldur Tõnisson, kes tegi vehklemistrenni. Tekkis punt poisse, kes asja harjutasid. Sõitsime võistlema Vändrassen. Sõiduvahendiks oli tollele ajale iseloomulik veoauto furgooniga. Tagasisõidul ilmnnes, et paar poissi oli sigarette ostnud. Kuna õpetaja istus autojuhi juures kabiinis, läks furgoonis tossutamiseks. Peagi oli pakk tühi. See lükati ukse vahelt välja. Furgooni üks paotus vaid natuke, sest autokasti tagaluuk oli takistuseks. Õhtul kodukooli juures võttis meid vastu direktor Otto Amer. Tulid siis autojuht ja õpetaja kabiinist välja, avasid tagaluugi ... ja esimesena pudenes seal maha tühi suitsupakk, seejärel vehklejad. Piinlik oli nii meil kui ka õpetajal. Meie silmis oli direktor karmi käega. Seekord asi siiski uurimiseni ei läinud. Mõne aja pärast võisime kergemalt hingata. Olime oma õppetunni saanud.

Rein Unt

VIII lend

kooliaastad 1958-1969

*Su ees on kutsuv kaugus valla,
Sa tead, nüüd külge panna käed on Sinu kord!*

Meie noorusastatel innustasid ja iseloomustasid meid motod – tavaliselt mõne poeedi või kirjaniku poolt kunagi kirja pandud aegumatu sõnumiga ütlemised. Iga lend leidis oma moto. Loomulikult sobis see iseseisva elutee alguses seisvaile noortele, sest me ju tahtsime oma kätega palju ära teha.

Meie lennus oli 17 tüdrukut ja 8 poissi. Viimase koolikella päeval istutasime meiegi oma lennu puu. Meldejääv lõpuõhtu oli kaunil ajal, 23. juunil 1968. Olime esimeseks lõpuklassiks noorele pedagoogile Urve Kukele, kes on praegune kauaaegne õpetaja Urve Stern. Väga head suhted seovad meid temaga tänaseni. Ka tema meenutab meid hea sõnaga ja kohtudes on alati rõõm mõlemapoolne.

Olime kooli ajal aktiivsed noored inimesed, korraldasime klassiõhtuid, ekskursioone, kohtumisi. Kokku saame tänaseni iga viie aasta tagant ja puudujaid on minimaalselt. Kelleks me iseseisvas elus siis saime? Toivo Liivorg on kauaaegne lendur, Kalev Allikveer kuulus purilaudur, Mare Maruste (Nurk) jurist, Tiit Heide meie kohalik tubli bussijuht, Alar Sarapuu pedagoog Viljandis. Kõik me oleme oma eluga 34 aastat edasi läinud. Meid ühendab aga kooliaeg Kadrinas. Tänutundega meenutame oma õpetajaid Elvi Gostsõllot, Ilse Kuusemäed, Anto Vardat ning direktor Otto Amerit.

Riina Endoja (Uustalu)

IX lend

kooliaastad 1958-1969

Meie klass oli väike – ainult 13 lõpetajat. Klassijuhataja Mare Umbaed on eriti toredana meelde jäänud, sest tema kandis endas suurt reisipisikut. Tema eestvedamisel reisisime autostopiga kahel suvel Palangasse ning ühel suvel Bresti. Neil reisidel juhtus nii mõndaagi, mis alatiseks meelde jäi. Ühelt reisilt tulime tagasi Pihkva kaudu. Ootasime seal mingil maanteel 3 päeva, aga ühtegi autot ei näinud. Selgus, et sellel teel autoliiklust polegi, kuigi kaardil tähistas seda teed sama rasvane joon nagu teiste puhulgi. Reisiülikonnad lasksime endale õmmelda sõjaväerohelisest presendist, paljude tõmblukkudega ja puha.

Võimlemisõpetaja Heldur Tõnisson tõi meie kooli vehklemis- ning orienteerumistreeningud. Saime algteadmised ja osalesime võistlustelgi. Head mälestused on ka teisest kehalise kasvatusõpetajast Vello Heinsoost, kes oli suusatamise patrioot. Ta keetis ise suusamäärdeid. Kõik meie õpetajad olid ju oma ala meistrid. Nende vaevanõudev töö oli oma tarkusi meilegi edasi anda. Kahjuks on aga alati nii, et noorusrumalus ei lase kõike pakutavat täie tõsidusega vastu võtta.

Ülo Kais

X lend

kooliaastad 1959-1970

Olime kooliajal tuntud kui õpetaja Ilse Kuusemäe draamakallakuga matemaatikaklass. Olime nakatatud "ise tegemise" pisikuga. Selle oli meile süstinud esimene klassijuhataja Kunda Raik. Juba II klassis oli meil oma löökpillide ansambel ja segarahvatantsurühm. Meenub osavõtt I koolinoorte üldlaulupeost.

Traditsioonilisteks kujunesid iseseisvad kooli kevadpeod peale IV, VIII ja XI klassi. Alates IX klassist oli meil oma tantsuorkester. Orkestriproovidesse olime vahel nii süvenenud, et kadus ajataju. Nii tuligi ükskord hilisel tunnil peale proovi lõppu end lukustatud koolimajast "välja murda" direktori korteri all keldrikorrusel asunud sauna akna kaudu. Kontsertidelt laekunud sissetulekud olid tõhusaks abiks ekskursioonide korraldamisel. Peale keskkooli lõppu andsime 3-4 kontserti. Tegevust jagus paljudele, sest peale muusikategijate vajasime ka piletimüüjaid ning kontrolöre. Esinemiste otseseks tulemuseks oli ekskursioon Karpaatidesse ja Musta mere äärde.

Meenub ka suusamatk Palmsesse, mis jäädvustati ka kitsasfilmile. Spordist – suusatamisest, võrkpallist, rahvastepallist – olid ka paljud meie klassi õpilased haaratud.

Õppetöövälisteks kokkusaamisteks polnud kunagi vaja põhjust otsida, sest need lihtsalt olid olemas.

Enno Kalamäe

XI lend

kooliaastad 1960-1971

Mõeldes tagasi kooliajale, millest tänaseks on möödas juba 31 aastat, meenub paljudi huvitavat. Lisaks õppetööle oli ka igasuguseid põnevaid ettevõtmisi. Meelde jäävamad olid muidugi suvised klassiekskursioonid. Lausa traditsioonilised olid need Saaremaale, Lätisse, Leetu, Leningradi.

Lõpuklassi ekskursioon viis meid 1971. aasta juulis kümneks päevaks Karpaatidesse. Rohkem veel kui reis ise on meelde jäänud selle ettevalmistamine, st raha kogumine. Praegu juhtub ju sageli nii, et laps ei saa ekskursioonile minna, sest perekonna eelarves pole see majanduslikult võimalik. Meie otsustasime raha kogumisega algust teha juba lõpuklassi sügisel. Meie õppeprogrammis oli nn tootmisõpetus. Selleks oli nii poistele kui ka mõnele tüdrukule traktoriõpetus. Teooriatunnid olid koolis, praktika aga lähedalasuvates majandites Huljal, Kihleveres, Neerutis. Poisid vaatasid siis töökodade ümbruses ringi, mis seal vedeleb. Palju vedeles kaalukat rauda, mis kõlbas vanametallina kokkuostu viia. Kuna kooli veoautoga tuli niikuinii õppesõitu teha, saigi vajalik kasulikuga ühitatud. Raha aga laekus ekskursiooni kassasse. Kord juhtus selline paha lugu, et üks kolhoos otsis taga vajalikku traktoriosa, mis meie üliagaruses vanametalli oli läinud. Õpetaja Anto Varda tuli kurja näoga klassi seda teadet tooma. Saigi otsitud osa Rakverest tagasi toodud ja lõpp oli õnnelik sellel lool.

Raha laekus piisavalt, nii et suurt isiklikku rahakotti polnudki vaja kaasa võtta. Ostsi me kassa rahast kaasa lihakonserve, makarone, teed, kamajahu ja muud vajalikku, et ühiselt lõkketulel sööki valmistada. Seal ostsime vaid ämbrite viisi küpseid kirsse.

10 ilusat päeva sõidutas meid Karpaatides Rakvere autobaasi buss. Õpetajatest olid kaasas Eda ja Tõnis Sakk, viimane oli ju meie klassijuhataja. Kõigile meeldis võrratult kaunis loodus mägedes, kitsad ja käänulised teed, pimedad õhtud lõkke ääres. Kaugeim koht, kus viibisime, oli Užgorod. Igal õhtul tuli telkimiseks kohta otsida ja lõkkel sööki valmistada. Eks ühel õhtul jäimegi hilja peale ja panime telgid üles kohe peale mingi piiripunkti ületamist. Tegelikult oleksime me pidanud ka järgmise piiripunkti läbima. Nüüd oli hakanud piirivalve meid otsima. Olime sattunud päris metsa sisse. Piirivalve leidis meid öösel, käskis telgid kokku korjata ja lahkuda piiritsoonist. Rohkem eriti äpardusi ei juhtunud.

Saime imetleda mägede ilu ja võlu ja viimast korda tunda rõõmu klassikaaslastega koosolemise eest. Oli tore, et keegi ei jäänud kõrvale majanduslike raskuste tõttu, nagu tänapäeval seda sageli ette tuleb.

Halliki Augasmägi (Tatsi)

XII lend

kooliaastad 1961-1972

Me olime kõik tõepoolest igaüks ise puust. Meie klassis olid käratsejate kõrval tingimata ka vaikijad ja omaette olijad, kes ei kippunud oma avastusi ja arvamusi heldelt või küsimata jagama. Nad ei võtnud osa vahetunnivaidlustest ka siis, kui lükkasime koolipingid pikka ritta, et oleks teistmoodi ja lähedasem. Nende käekäigust ei tea ma ka praegu mitte midagi, kuigi olen mõtetes nende järele küsinud. Ja kui mul tuleb selgesti ette, et me laulsime palju, siis nüüd ma mõtlen, kes laulis. Näiteks ühel "tutipäeva" pildil istume kaksiratsi pikkadel pinkidel ja laulame. Meenub, et ootasin tol korral mingit õiget viimase koolikella tunnet, seda aga ei tekkinud. Meie klassi lõpuaktuse laulu igaühe oma tänavast, pingist ja puust mäletan ka, sest Tiina laulis. See oli magus-valus ja annab end meenutades jälle samal kombel tunda. Muidu olid moes ikka Horoskoobi lood ja muud sedasorti laulukesed. Muusikamasinaid polnud veel käepärast võtta, seepärast laulsimegi ise. Laulsime eriti palju pikkadel bussisõitudel, ekskursioonidel, kokkutulekutel, Väinupeal, kolme kooli – lätlaste, leedulaste ja meie kooli – sõpruskohtumistel. Need viimased olid suured üritused, mis raputasid igapäevarutiinist lahti. Arvan millegipärast, et enamik õpilasi oli nende üritustega seotud, või on see tajunihe? Kui pidu oli meie korraldada, siis küüriti ja klaniti koolimaja lõpmatuseni. Õpetaja Amer ütles, et nii peab, kui külalised on tulemas. Neil kordadel tuli ilmsiks, kui ilus võib meie koolimaja välja näha. Ta hilisemat suurejoonelisust olen vaadanud juba võõra ja ükskõiksema pilguga. Peale selle olime pidevalt esinemisi harjutamas, seda ja teist sehkendamas, nii et koolitunnid ei tulnud üldse arvesse.

Tähtsust täis olime ka ise külas olles, sest meile tundus meie kool palju parem ja maitsekam ning me ise hoopis mõnusamad – skandaalsed lillelised püksid jalas, teadmata päris lillelastest suurt midagi, sest uudised ja lood kaugemalt maailmast meieni suurt ei jõudnud. Meie olime maalapsed. Maalastena saime minu arvates oma koolitee lõpuotsas tegelikult esimese varakapitalistliku eluvaate kogemuse kogu selle protestantlikus olemuses – tee tööd ja näe vaeva...

See oli Kadrina kooli esiletõusu algus, hiilgeajad jõudsid kätte juba pärast meid. Usinuse ja püüdlikkusega võitsime vabariiklikel kokkutulekutel andekaid ja tihti edeva ülalpidamisega linlasi seal, kus seda ei osatud arvatagi. Linna omade seas oli tihtipeale isiksusi, kes teistega ei arvestanud. Meie püüdlikkust ja üksmeelt käis toetamas direktor ise. Meie olime rohkem "meie" kui "mina". Edu, st teiste hulgas väljapaistmise elamus tõstis kõrvust ja üha kergitas latti. Meist jäi see kindlasti endisest kõrgemale. Arvan, et ka nende klassiõdede ja -vendade jaoks, kes toda latti ise kergitamas ei käinud. Olime ju ikkagi üsna tihedalt ühendatud, nii et see aeg, need ruumid ja sündmused nihutasid veidi meis kõigis midagi. Sündmused ja asjaolud, mis meis midagi nihutavad, on olnud juba 30 aastat igaühel erinevad. Hämmastaval kombel on aga endiste klassiõdede ja -vendadega kokkusaamisel tunne, et oleme justkui ühest perest ja et õdede-vendade jutt pole tühipaljas metafoor: meil on samad iseenesestmõistetavused ja seletama ei pea eriti palju. Niisugune usk on, et nad mõistavad niikuinii – mälu hoiab meid koos.

Lea Tooming

XIII lend

kooliaastad 1962-1973

Aasta oli 1962, kui jõudis kätte ka meie aeg alustada koolirada Kadrina Keskkoolis. Värskest oli valminud kooli juurdeehitus, millega lisandus tublisti klassiruumi, korralik võimla, söökla ja kutseõpetuse klassid. Algkooliaastad möödusid tänu tublidele pedagoogidele küllalt muretult ja kiiresti. Klassitunnistuste kogu aga kasvas ja teinekord andis mahtu juurde ka kiituskiri.

Peale igapäevase teadmiste kogumise on hästi meelde jäänud meie oma klassiruum, mis paiknes kuni VIII klassi lõpuni järgmistel strateegilistel joontel: üle koridori oli õpetajate tuba, seina taga kooli kantselei ja all direktori korter. Ei olnudki vaja eriti valjuhäälselt koolielu välja elada, kui pedagoogilise kollektiivi poolt kohe õiged rajad kätte näidati. Et looduses valitseb tasakaal, nii ka koolielus. IX klassi alustasime juba kooli kõige kaugemas ja kaunimas klassis käsitööklassis. Ka klassijuhatajaks saime verinoore pedagoogi Kaarel Einpalu, värskest kõrgkoolist tulnud ja meessoost - sellist võimalust ei tule koolielus eriti sageli ette.

Meie uus klassiruum nägi välja küllaltki omanäoline. Tavaliste koolipinkide asemel olid meil töölauad, mis asetsesid vahetult üksteise kõrval. Nii puudus traditsiooniline pinginaaber, oli vaid viis pingimeest. Keskkooli ajal klassikollektiiv eriti ei muutunud, kuna b klass oli koostatud enamasti alevikus elavatest lastest.

Eriline oli meie lend veel selle poolest, et VIII klassi lõpetas kooli ajaloos esimest korda kolm klassikomplekti. Keskkooli ajal hakkasid kujunema välja ka omaette isiksused, kes panid rohkem rõhku õppimisele, spordile, ühiskondlikule tegevusele. Õppetükid olid alati korralikult tehtud Tõnu Kalvikul, Viive Pekril, Tiit Vaarmannil, Aivar Mägil, Aide Kiigemägil. Muusikakoolis käis Peeter Kask, ta oli tegev ka ansamblites. Spordis tegid ilma Tõnu Kalvik, Viive Pekri.

Kui küsida, millise panuse andis XIII lend kooliloosse, siis tegemist võiks olla ehitusega. Kui kooli staadionit ehitas pea iga tol ajal kooliskäinu, siis staadionimaja valmis küll meie klassi poiste töö tulemusena, juhendajaks tööõpetuse õpetaja Evald Eedma. Viimasel koolitalvel ehitasime valmis ka keldrikorrusele paljundusruumi. Tööde eestvedajaks oli pingimees Aivar Mägi, kelle asjalikke ehitusvõtteid olen isegi hiljem edukalt kasutanud. Pedagoogide kiituseks võiks öelda, et kõik nad olid oma aine tõelised asjatundjad ja paremate äramärkimine võiks lühidalt võrduda igaaastase pedagoogide ühispiletiga. Küll aga tõelise maasoolana tahaks ära märkida pedagoogidest Leo Oleskit. Ei olnud õppeainet, mida ta ei oleks edukalt vallas. Kui helises kell tundi ja loetud minutid olid möödunud ilma õpetajata, siis mindi ikka koridori uudistama, kas järsku Leo Olesk pole tulemas. Tema tund jooksis juba raudselt vahetundi sisse. Ta oli lihtsalt väga huvitav ja erudeeritud pedagoog. Teine tubli pedagoog, jällegi meespedagoog, oli klassijuhataja Kaarel Einpalu. Vaatamata oma noorusele tegi ta põhitõed selgeks nii õppetunnis kui ka vajadusel peale koolipäeva. Kuigi juhtus ka meie klassis väiksemaid ja suuremaid kõrvalkaldeid, viis ta meie väikese klassi XIII lennuna edukalt ellu.

A klassis olid targad, kenad ja energilised tüdrukud. A klassi poisid läksid aga koolilukku oma motoriseerituse tasemega. Nimelt olid nad 100% varustatud mootorrattastega "Jawa", mis oli tol ajal kõva märk.

Olid aastad, mil suvevaheajal käidi Eesti Õpilasmalevas, väiksemad vaheajad kulusid aga enamasti spordilaagritele. Omajagu aega, kohustuslikus korras muidugi, kulus kooliajast ka kevadisele kartulipanekule ja sügisele saagikoristusele ümerkaudsetes majandites. Sagedased olid ka väljasõidud Vainupeale. Seal käisid puhkus ja töö käsikäes, sest kooli puhkekompleks vajas väljaehituseks rohkelt töökäsi.

Guido Gostsõllo

XIV lend

kooliaastad 1963-1974

Et kõik algusest peale ausalt ära rääkida, peame alustama sellest, et tulime siia kooli aastal 1963, samal aastal Otto Ameriga. Vahe oli selles, et temast sai direktor, aga meist esimese klassi õpilased. Esimestel kooliaastatel olime väga tublid õpilased (nii me arva-me nüüd) kõigi poolt hinnatud õpetaja Kunda Raigu käe all. Meenub valge kraega tume-sinine villane koolivorm ja õhukese tallaga sussid, kõva ja selge häälega lugemine ja laulmine (õpetaja ei kuulnud hästi), emade tikitud rahvariided...

Esimesed täpsemad mälestused pärinevad sellest ajast, kui olime pioneerid. Klass oli aktiivne, seepärast valiti meid raadiosaate lindistusele. Klassijuhataja Urve Stern saadeti lindistamise ajaks ukse taha. Talle öeldi, et ta kuuleb kõike alles eetris. Hiljem julges ta meile tunnistada, et teades meie ütlemisjulgest, polnud ta sugugi kindel, kas peale saa-det ei tule uut töökohta otsida. Aga kuulates kooliraadiost, mida me rääkisime, ei suut-nud ta oma kõrvu uskuda - nii ideaalset pilti ei osanud ta isegi unes näha. Aga dekreet-puhkusele suutsime me ta ikkagi saata! Oma algatusvõimet ja iseseisvust jätkasime järg-mise klassijuhatajaga. Korraldasime klassiõhtu, kuhu tema "unustasime" kutsumata. Pärast pahandust kui palju!

Et ikka kõik päris ausalt üles tunnistada, tuleks kirjutada ka õpetajate Tõnis Saki ja Kaarel Einpalu pedagoogilistest võtetest. Nimelt harrastas õpetaja Sakk matemaatika välitunde kooliaias. Õpilaste premeerimiseks ja ergutamiseks kasutas ta järgmisi võtteid: konnaga tõtt vaatamine, puu otsa ronimine... Naljakamad ja meeldejäavamad mälestu-sed pärinevad aga keskkooliaegadest. Noor Kaarel Einpalu, kes oli just sõjaväest tulnud, hakkas meile andma sõjalist õpetust. Tüdrukutel oli pidu - kolm korda tuli hüüda kõva ja selge häälega klassi ees "hurraa!" ja viis veerandihindeks oligi käes.

Sel ajal veel kabinette polnud ja õpetajate ainus puhkekoht oli õpetajate tuba. Meie klassijuhatajale oli see aga koht, kus igal vahetunnil mõni märkus vastu tuli võtta ("Turis-tid" Siim, Kukk, Oks - jälle püksid laiad ja juuksed pikad!). Sel ajal oli juuste lubatud pikkus kraeni, aga moes olid noormeestel pikad juuksed. Pükste lubatud laius oli 23 cm. Nii oligi, et kui õppealajuhataja tundide alguses juukseid ja püksisääri mõõtma tuli, veni-sid noormeeste kaelad imepikaks, seevastu pidudel tõmbusid pead sügavale õlgade va-hele. Pükse kutsuti "tolmuimejateks", sest need pidid olema laiad ja lohisevad. "Turisti-de" jalad kulutasid direktori kabineti ukse taha sügavad jäljed vene keele tundide järg- sest valvekorrast - kordamine on tarkuse ema.

Jõulupidudel oli sel ajal lubatud koduõlu. Meie klass oli aga see, kes selle traditsiooni ühe noormehe liigse õllepruukimise tõttu lõpetas. Ega me siis nüüd pätid ka olnud, aga energiat ja tegutsemislusti jäi üle küll: veesõda vahetunnis, kus valati üle ka õppealaju-hataja; klass, kus kõik olid vabatahtlikult või vägisi paari pandud; klass, kus oli kooli vokaal-instrumentaalansambel, pool võrkpallinaiskonda, vokaalansambel... Võimekad jõuavad alati palju!

Lõpuni ausaks jäädes peame tunnistama, et üks meist (Mai) pole siit koolist ära saa-nudki. Teisel (sportlikumal) õnnestus 4+3 aastat mujal olla ja ikkagi tagasi tulla. Ju siis on siin nii hea!

Rutt Kuusemäe, Mai Fäelmann

XV lend

kooliaastad 1964-1975

Alustasime 1964.aastal ühe klassikomplektina. Algkooli lõppedes liitusid meiega ka ümberkaudsete väiksemate maakoolide eakaaslased ning meid jaotati "aakateks" ja "beekateks". Keskkoolis sai meist jälle üks ja ühine pere.

Koolitee algusest on mälestustesse jäänud esimene õpetaja Kunda Raik, hilisemast ajast pikemat aega kuni kooli lõpuni meiega olnud klassijuhataja Valve Grünfeldt.

Meie aeg oli nn "vene aeg" - olime oktoobrilapsed ja pioneerid, keskkoolis sai meist 100% komsomolikklass. Loosungi "õppida, õppida, õppida" kõrval mõjutasid meie tegemisi ka toleaeagsed suundumused. Toimusid koondused, laagrid, võistlused, sõpruskohtumised, mängud, kultuurhommikud jms.

Vanemas koolieas ilmestas kooli algust igasügisene kartulinoppimine või kivikorjamine kolhoosipõldudel. Töökasvatusest on meelde jäänud nõutavate ÜKT (ühiskondlikult kasulik töö) tundide tegemine, millest kõige muljetavaldavam oli osavõtt staadioni ehitamisest. Kampaaniate korras kogusime vanapaberit ja vanarauda.

Tolle aja koolielu suursündmusteks olid sõprusfestivalid Eesti, Läti ja Leedu sõpruskoolide vahel. Tore on meenutada Eestist väljapoole toimunud ekskursioone: Lätti, Moskvasse, Ukrainasse, Mihailovskojesse. Keskkoolis liitunud a ja b klasside ühtekuuluvustunne suurenes viimasel kooliaastal veelgi - palju vaba aega sai koos veedetud. Siiani on veel kooliaegsest sõprusest palju alles.

Asta Kasearu

XVI lend

kooliaastad 1965-1976

Oleme saanud 26 aastat vanemaks, ometi on meie olemus ja iseloomud jäänud aastatega muutumatuks. Meie kooliaeg oli huvitav. Kaua aega tantsisime peamiselt meie klassi õpilastest koosnevas rahvatantsu segarühmas õpetaja Anne-Li Mägi juhendamisel. Võtsime ka mitmeid kordi osa laulu- ja tantsupeost. Oma kunagise klassijuhataja Rein Innoga käisime põhikooli ajal jalgsimatkal Lõuna-Eestis. Keskkooli ajal õppis terve klass autoõpetust. Meil oli poisse ja tüdrukuid peaaegu võrdselt ning seetõttu ei olnud probleeme erinevate ürituste ja klassiõhtute korraldamisega. Viimaseks klassijuhatajaks oli meil Kalev Nukk. Olime ainukene klass, kellele ta sai klassijuhatajaks olla. Küllap oli meie isemeelset ja rahunut kollektiivi raske kindlatesse raamidesse suruda. Ikka juhtus igasuguseid "apsakaid". Kuid oma rahuliku loomuga, pigem juhendades kui moraali lugedes, õnnestus temal meid suunata ja viia kooli eduka lõpetamiseni. Koos temaga käisime ekskursioonil Kaukaasias, korraldasime klassiõhtuid nii Kadrinas kui ka Vainupeal ning kohtumisõhtuid Rakke ja Väike-Maarja koolide õpilastega. Ükskord viis õpetaja Nukk meid kohtumisõhtule õppesõidu veoautoga. Täna sel päeval oleks see täiesti mõeldamatu. Elu ja ellusuhtumised, seadused ja võimalused on kardinaalselt muutunud. Sidemed temaga keetsid ka peale meie lõpetamist, kuid kahjuks viis raske haigus ta teenimatult vara meie hulgast, küll aga mitte meie mälestustest.

Elle Allik (Tamberg)

XVII lend

kooliaastad 1966-1977

*Oled sündinud toredal ajal,
ole siis oma aega väärt.*

Sellise oma ajastu vaimust kantud motoga lõpetas 1977. aastal Kadrina Keskkooli XVII lend. XIa klassi 14 tüdrukut õppisid lisaks keskkooli programmile ka masinakirja. Klassijuhataja oli Urve Viltrop. XIb klassi lisaerialadeks olid autoõpetus (14 poissi ja 1 tüdruk) ning inglise keel (10 tüdrukut ja 1 poiss). Klassijuhataja oli Eda Sakk.

Lõpuklassis oli XIb teisel veerandil ka abiklassijuhataja matemaatikapraktikant Maaja Valter. Tema käis meiega kaasas klassiekskursioonil Moskvas. Siia maani meenutame teda hea sõnaga.

Kokku saades tuleb ikka jutuks Saki Eda täpsus, nõudlikkus ja asjalikkus ning õpetaja Viltropi rahulik meel (tüdrukute krutskite puhul). Häid mälestusi on ka ekskursioonist Krimmi ning suusamatkast Koola poolsaarele.

Ei tea, kas peale meie (XIb) on veel mõni klass vene keele luuletust vastanud peast nii, et luuletus on samal ajal tahvlile kirjutatud? Üks julmemaid spikerdamisi ilma vahelejäämise! Enne uue teema juurde asumist sai asitõend õigel ajal tahvilt maha kustutatud.

Mari Onton (Lindam)

XVIII lend

kooliaastad 1967-1978

1967. aasta sügisel esimesse klassi tulles oli mulle kõik põnev ja uus. Ma olin olnud kodune laps ja kaugemalt tulnuna ei tundnud kedagi oma klassikaaslastest. Tulin Viitna lähedalt metsakülast, kus polnud ühtegi koolilast. Vaid paar last naaberkülast käis samuti Kadrina koolis. Esimene koolipäev meenub väga pidulikuna ja esimene klassijuhataja Evi Pihelgas tundus kohe väga sõbralik. Erinesin teistest klassikaaslastest veel selle poolest, et meie perel ei olnud siis veel kodus elektrit. Seetõttu polnud ka raadiot ja televiisorit (olime just kolinud Tapa linnas asunud oma majast metsatallu). Sellevõrra kiindusin ma väga varakult enam raamatutesse. Ka koolist antud koduseid ülesandeid tuli mul kaks esimest talve petroolilambi valgel teha.

Juba esimestest klassidest oli kool mulle tähtis. Igatahes suudeti koolis juba algklassides minusse süstida selline õpihimu ja uhkus oma kooli üle, et vaatamata suvise koolivaheaja tuhandetele tegemistele mangusin igal aastal juba augusti algul isa, et lähetsime Rakveresse kooliasju ostma (see oli alati põnev päevane autoreis, kus isa mind lõpuks ka kohvikusse viis). Nii ootasingi igal aastal põnevusega uut kooliaastat, äratades teistes lastes imestust nii suure koolihuvi pärast.

Esimesest klassist meenub selgesti, kuidas keskkooliõpilased mind kooli internaadis sügisel saabudes sõbralikult kantseldasid, kuid vaatamata sellele palusin ema-isa, et saaksin ka talvel iga päev bussiga (minu koolitee oli 15 km pikk) kodust koolis käia. Sel ajal ei tundud valla busse ja see tähendas, et kui mingil põhjusel enamasti vana PAZ-liinibuss hommikul ei tulnud, tuli mul tagasi koju vantsida ning koolis jäigi käimata. Et meie külas ei ole tänaseni telefoniliini, ei saanud ma ka teistelt õppimisi küsida. Kui jälle õhtul liinibuss ei tulnud (ja seda juhtus), tuli Kadrinas mõne klassiõe juures ulualust küsida. Et mul aga pea oli hea, siis hinded sellise "popitamise" pärast kunagi ei kannatanud.

Teisest klassist meenub üks esimesi vene keele tunde, kus õpetaja Kammar mind kurjalt riidles, sest olin teda pikalt vaatama jäänud ega tegelnud antud ülesandega. Juba sel ajal hakkasin igal võimalikul juhul käima kooli raamatukogus, kust laenutasin kogu kooliaja jooksul väga palju raamatuid. Keskastmes ühinesin etlejate ringiga. Raamatukogu juhataja Valve Olesk oli minu jaoks imetlusväärne inimene, kes nii palju teadis. Alati aitas ta sobivat raamatut leida ning andis ka lastele jõukohast tööd. Mulle väga meeldis luuletusi lugeda ja tänu õpetaja Urve Sterni juhendamisel tegutsenud etlejate ringile saime palju esineda nii "Omikroni" õhtutel kui ka kooli aktustel aulas ja Kadrina Kultuurimajas ning mujalgi, nt sõprusfestivalil Lätis Bene koolis.

Järgmised selged mälestuspildid meenuvad viiendast klassist, kui saime uueks klassijuhatajaks õpetaja Sirje Kiviberghi. Tema lahutas kõik meie enda poolt valitud pinginaabrid ja pani tüdrukud poistega istuma. Mina sain nii uueks pinginaabriks Eddi Tombandi. Mäletan selgelt, et nägin kodus kurja vaeva soengutega, et ikka uuele pinginaabrile meeltmööda olla. Et õppimises olime juba siis mõlemad esirinnas, oli hea üksteiselt asju küsida.

Viiendas klassis hakkasin ka mina pioneeriks, kuigi kogu pioneerindus oli mulle nagu paratamatu tsirkus, et laagrisse saada ja muid põnevaid ühisüritusi teha. Ilusa ühtlase

käekirja tõttu olin mitu aastat kooli malevapäeviku kroonikapidaja ja muude mälestus- esemete hulgas on tänaseni sahtlipõhjas alles valge vilenõör, mille saamiseks tuli ka vastav eksam teha.

Kooli keskastmest meenub ka väga kaunilt kujundatud peatee, peenarde ja kasvu- hoonega kooliaed. Aeg-ajalt peeti ka bioloogiatunde kooliaias. Kuna olime ise aiatöödel abiks käinud, sai ka rohkem seda hoitud.

Suuremaks siringudes kasvas minu patriotism oma kooli suhtes veelgi. Olen tänaseni seda meelt, et, vaatamata hulgale tollest ajastust tingitud veidrusele ja paratamatuste- le, oli see fantastiline aeg minu elus, mis on palju õpetanud ja elukogemust rikastanud. Enam meenub siiski keskkooliaeg, kui saime klassijuhatajaks õpetaja Rein Inno. Ta oli küll nõudlik, kuid omas väga head suhtlemisostkust õpilastega. Tema nõuandeid järgiti ja arvestati. Me kõik imetlesime tema tegevust kooli muusikaelu arendamisel ja loomulikult oli tema oma klassis ka ansambel. Tema suutis meid ühtaegu nii innustada kui ka klassi- na liita. Seda aega meenutavad mulle poiste ja klassijuhataja poolt igal aastal naistepäe- vaks korraldatud peod koos eristendiga (naljakad ajaleheväljalõiked koos meie fotodega ning juttudega sinna juurde) ning kingitustega (veel praegugi on kodus kasutuses siis saadud puulusikas). Meie jälle tudrukutega tegime omakorda poistele ja õpetajale ar- meeaastapäevaks (23. veebruar) peo ja kingitusi (kõigile ühesugused lipsud). Ühele hilju- tistest klassikokkutulekutest ilmus Eddi, seljas koolilõpu ülikond ja ees meie kingitud lips. Sellest ajast sai ka tavaks, et käisime üksteise sünnipäevadel.

Keskkooli ajal oli kohustus teha nn ühiskondlikult kasulikke tööd (ÜKT). Mina olin usin algklasside õpetajatele, raamatukogule ja kirjandusõpetajatele stendide ja õppematerja- lide vormistaja. Puudus ju siis meie tänane abimees arvuti, mis kõik kenasti kirja panna aitab. Hea tunne oli siis koridoris ja mujalgi oma käega kirjutatud tekste märgata. Suvise ühiskondliku tööna sai kabinettide seinu ja klassimööblit lakitud/värvitud.

Keskkooliajal (1974) sai valmis uus staadion, mille ehitamisel ka õpilased abiks olid. Seal olid tunnid tõesti hulga paremad kui varem, mil staadioni kui sellist polnudki. Just kooli jm võistluste korraldamine sai viidud hoopis paremale tasemele.

Esimeses keskkooliklassis aastal 1975 "tabasid" tüdrukuid uued võimalused riietumi- sel, kui tulid moodi pikad viigipüksid ja laiad mantlid, poistel jälle olid moes pikad juuk- sed, mis ei meeldinud aga õpetajatele üldsegi.

Ka koolimaja oli tähtis. Just vanema osa vaat et iga koridorisopi ja klassiga on mul seotud omad mälestused. Ka vahetundide ajal kehtinud korrapidamise ja korridorides ringiratast jalutamise nõue oli omamoodi huvitav. Kes õppis jalutades pingsalt, raamat või vihik käes, kes kolas eri korrustel ringi, kes kiusas kaaslasti jms. Hommikuti koguneti keldrikorruusel garderoobide juurde, kust alles korrapidajaõpetaja märguande peale toh- tis üles klassidesse minna. Ka kehtis söögivahetundidel range käte pesemise nõue, kaa- sas oma väike käterätt.

Meil ei olnud klassis vastanduvaid kampasid, olime väga ühtsed ja sõbralikud. Igata- hes nalja sai palju ja selle eest hoolitsesid meie klassivennad. Nad oli küll vähemuses, kuid jõudsid tegelda paljude asjadega ning olid mõnusad kaaslased. Nii oli Enn Ambos kooli kellamees, mis oli väga austav amet. Riho, Andres ja Eddi olid tegevad kooli an- samblis, Eddi ja Aare olid tublid sportlased (ja on tänaseni selles aktiivsed). Riho oli ka tubli etleja. Ants jälle oli klassi fotograaf, kes alati ja kõigest fotosid tegi ja kellelt saime neid siis tellida. Toivo jälle elas koolimajale väga lähedal ja oli klassi naljamees. Samas

olid ka meie klassi tüdrukud kõik milleski tublid ja aktiivsed. Aili oli tubli võrkpallur, Esta laulis solistina kooli ansambelis ja lisaks mitmes kooris. Heili oli edukas suusataja jne. Rääkimata õppimisest, kus Heili lõpuks meist kõigist kuldmedalile kõige lähemale jõudis.

Mitmed õpetajad on eriti meelde jäänud. Väga nõudliku Eda Saki matemaatikatunnid olid ühtviisi nuhtluseks (sest olin üsna laisk koduseid ülesandeid lahendama) ja samas sundisid mind ka pingutama. Nii sai lõputunnistusele viis ja ka ülikooli sisseastumiseksam veel seitseteist aastat peale kooli lõppu edukalt tehtud. Enne kooli lõppu jõudsid ka meieni esimesed lihtsad kalkulaatorid ja kasutati grafoprojektorit.

Seletamatutel põhjustel meeldisid mulle Otto Ameri ajalootunnid, kuigi aine sisu ei olnud mulle põnev. Õppisin seda ainet järjekindlalt ja sain tasuks mitu aineolümpiaadi esikohta. Kui aga saadeti edasi rajooniolümpiaadile, otsustasin millegipärast mitte minna. Siis kutsus direktor mind oma kabinetti ja arvatud noomimise asemel pakuti hoopis kohvi ja püüti mind veenda minema.

Kira Nõmmiku inglise keele eriklassis kogetu oli aga selle aja kohta midagi väga erilist. Kahekohalised klaasseintega araldatud koolipingid, kus õpetaja sai oma juhtpuldist meid meie teadmata kontrollida (näiteks dialoogi lugemist), olid maakooli kohta midagi väga edumeelset. Kuigi inglise keel oli pea iga päev tunniplaanis, oli tahe õppida ja aine käsitlemise kõrges kvaliteedis ei olnud kahtlustki. Kui nüüd välisprojektides partnerid küsivad, kust on pärit minu nii hea hääldus ja suur sõnavara, on kerge vastata – Kadrina koolist muidugi!

Meie klass on vist üsna erandlik, sest mida enam aastaid möödub kooli lõpetamisest, seda tihedamalt oleme omavahel suhtlema hakanud. Juba aastaid on traditsiooniks, et igal suvel on klassikokkutulek, kus enamus on kohal. Sageli on tulijate hulgas ka õpetaja Rein Inno. Ja juttu ning tegutsemist jätkub ikka hommikuni. Nii saangi öelda lõpetuseks vaid üht: minu kooliaeg oli eriline. Eriliseks on selle teinud nii õpetajad kui ka kaaslased, kuid kindlasti ka see eriline meie kooli tunne, mis on alles tänaseni.

Sirje Kuusik (Lillemäe)

Koolis on alati ka pahandust tehtud. X klassis pidasime ühel reedel klassiõe sünnipäeva,

mis venis hommikusse. Mõned meist pidid laupäeval rajooni ajaloo olümpiaadile mine-
ma. "Ameri Otti" küll kartsime, aga võltsitud ajalugu keegi meist ei armastanud. Otsusta-
sime, et keegi ei lähe. Esmaspäeval kutsuti loomulikult direktori kabinetti. Sattusin pu-
nasele vaibale viimasena ja kuulasin epistli vaikides, kahetsuseta. "Teised vähemalt nut-
sid, Tomband, aga Teie ei ütle midagi!"

Keemiaklassis oli tõmbekapp. Poogi Villu tõi kooli piraka sigari ja vahetunnil tõmbasi-
me seda kapi ees. Vahetund jäi lühikeseks ja tagapingist tõusis tunni ajalgi suitsu. "Poi-
sid, mis te seal tolmutate," keelas õpetaja.

Klassivend Toivo elas koolimaja lähedal ja vahetundidel oli pool klassi tema pool
"piibul" ning muusikat kuulamas. Suitsu tehti ikka pliidi ees ja kord lükati tülikas praeahju
uks kinni. Uksel kuivanud suusasaapad sattusid ahju. Kui Toivo ema koju tuli ja tule pliidi
alla tegi, kõrbesid saapad ära. Samas sai tehtud ka koduõlut. Arvasime, et ehk seetõttu
veetsimegi poole klassiga paar nädalat düsenteeria tõttu haiglas.

Eddi Tomband

Kui meenutan oma kooli, siis meenub mitte niivõrd koolimaja, vaid koolikaaslased ja
õpetajad. Õpetajad omavad suurt rolli meie maailmavaate kujunemisel. Nende õpetusi
aktsepteerivad lapsed meelsamini kui oma vanemate omi. Tahaksingi meenutada mõnd
eredat õpetajat minu kooliajast.

Tänapäeval on koolides põud meesõpetajatest. Kadrina koolis töötasid vägagi sära-
vad meesõpetajad. Oli ju nõukogude ajal selline seadus, et kui meesõpetaja läks peale
"peda" lõpetamist maakooli, ei pidanud ta sõjaväkke minema. Oli kuidas oli, aga Kadrina
koolis meesõpetajatest puudust ei olnud.

Kõigepealt tahaks meenutada parimat matemaatikaõpetajat, kes mul on olnud - Tõ-
nis Sakki. Tõnis oli koolis väga populaarne õpetaja ja kahtlemata on ta seda praegugi.
Tema tunnid olid väga huvitavad. Ma ei oska kirjeldada tema õppemetoodikat, aga ilm-
selt aitas kaasa tema suur huumorimeel ja lai silmaring ka muudel elualadel. Ükski teine
õpetaja ei teinud suhteliselt igavat ainet nii huvitavaks, kui seda oskas Tõnis Sakk. Aine
paremaks mõistmiseks tõi ta alati näiteid tegelikust elust. Põnev oli aeg, kus iga päev oli
kellegi kord anda teistele mingi huvitav nuputamisülesanne. Siis tuli õpilastel kodus va-
nemad appi võtta, et tõsine pätkel nuputamiseks tuua. Vahetevahel olid õpilaste too-
dud ülesanded niisuguse konksuga, et ka Tõnisel tuli tõsiselt lahendamise kallal vaeva
näha.

Tuli ette ka selliseid seiku, et klassi ees vastates tuli Tõnise arvates heast hindest
natuke puudu. Siis esitas ta loogikaülesandeid, alates sellest, et "mitu ruutmeetrit on
kooli staadion", või siis pistis sõrme raamatu vahele ja tuli öelda, mitmenda lehekülje
juures sõrm on. Kord, kui järjekordselt jäin koolitulekuga hiljaks, oli esimene tund mate-
maatika. Tõnis oli tahvile kirjutanud hirmus pika ülesande, mis seisnes ühe päris suure
ja natuke väiksema tehte korrutamises. Klass oli ülesande pusimisega kõvasti ametis,
mille juurde ka mina hilinenult asusin. Millegipärast alustasin ma lahendamist teisest
otsast ja peagi sain vastuseks nulli. Kui nulliga korrutada, on vastus teatavasti null. Nii
ma jätsingi eelnevad tehted kõik tegemata ja näitasin oma vastust õpetajale. Tema, nähes
vastust, näitas näpuga ukse poole ja ütles: "Välja!" Olin segaduses, et mis nüüd siis lahti.
Tõnis ütles seepeale, et mul polevat tunnis midagi teha, et olen tunni lõpuni vaba. Kuigi

tolknesin tunni lõpuni sihitult koolimaja peal, oli millegipärast hea tunne.

Kui tuli õpilasmalevate aeg, hakkas ka Tõnis oma rühma komplekteerima. Ja nii juhustki, et veetsin oma kaks õpilasmalevasuve Tõnise rühmas Ontikal. Kadrina koolist oli malevasi Ontikal oma kümnekond. Põhjuseks kindlasti Tõnise suur autoriteet. Tõnis oli ka ainus õpetaja, kes osales koos oma klassiga klassidevahelistel taidluskonkurssidel ja muudel etteastetel.

Nüüd, kui mu oma lapsed on kooli keskastmes ja matemaatikaga tuleb raskusi, siis õpetan neid nii, nagu õpetas mind Tõnis. Toon samuti elust näiteid ja need toimivad. Ka mu abikaasa on kõrval kuulunud ja mind kiitnud, et küll ma oskavat huvitavalt õpetada. Mille peale ma muidugi kosten, et see on Saki Tõnni kool.

Tõnis pidavat siamaani õpilastele ülesandeid andma, mis on tegelikult elust, näiteks: Tõnu Peit ja Mati Tiiter tegid poe. Raha oli nii ja nii palju, kahe kuu käive nii ja nii palju, arvuta kasum.

Teine ere meesõpetaja oli meil Rein Inno. Mina olin enne Kadrina kooli õppinud kahes koolis ja meesterahvast muusikaõpetajat panin ma väga imeks. Minu jaoks on Reinul eriline tähtsus, kuna tema tõi mind pillimängu juurde. Eks pioneerifanfaari olin ennegi tõristanud, aga puhkpilliorkester oli midagi muud. Samuti ei olnud minu eelnevates koolides estraadiorkestrit ehk *bandi*.

Bändi jaoks oli Reinul üks raudne reegel - kes tahab kitarrist tinnistada, peab ka puhkpilliorkestris osalema.

Teine reegel oli - kui käid trennis, siis ära parem pillimängu peale aega raiska. Sportlastest ei pidavat pillimehi saama. Kui hästi meenutada, siis ega vist ei olnudki sportlastest pillimehi, välja arvatud Eddi Tomband - tema oli meil laulja.

Üks kitarrist ja puhkpilliorkestri taldrikumees oli Riho Peil. Taldrikulööja amet ei ole midagi silmapaistvat, lööd aga rütmis kokku ja koogu lugu. Aga laulupeo repertuaaris oli, ei mäleta enam mis lugu, aga seal tuli tõesti nooti lugeda ja õigel sünkoobikohal taldrikulöökö teha. Ja avaneski järgmine pilt: laulukaare alune on puhkpilliorkestreid täis, peened torud ühes rivis, vähe jämedamad teises ja nii edasi, kuni tulid kõige kõrgemal taldrikud. Mängime siis seda taldrikusoologa lugu ja kui tuli see sünkoop, siis kostus ülevalt reast vaid ühe taldrikulööja klõmm. Vaatasin üles ja see oli meie Riho. Teised keegi ei lugenud noodist seda õiget kohta välja. Rihol aga, mis seal salata, oli selja taga seitse aastat klaveriõpinguid lastemuusikakoolis ja sealt siis see noodilugemisoskus.

Puhkpilliorkestri liige sai tunda tõelist aupaistet, kui oli lõpuaktus. Nimelt lõputunnistuse kätteandmisel mängis kooli orkester tušši kõigile ühe korra, aga orkestri liikmetele laskis Rein tušši mängida koguni kolm korda.

Meie füüsikaõpetaja Kaarel Einpaluga meenub mulle üks vahva vemp, mille Kaarel meile mängis. Oli ju füüsikaklassi kõrval õpetaja kabinet, kust pääses nii koridori kui ka klassi. Kontrolltöö ajal läks Kaarel kõigi üllatuseks äkki klassist välja. No mis siis muud, kui raamatud lahti ja spikerdama. Tema aga hiilis vaikselt koridorist kabinetti ja siis äkki ja ootamatult tegi kabineti ukse lahti ning astus klassi. Mäletan, et raamatud löödi suure pauguga kinni, mis tegi ka Kaarlile nalja - läks ju tema vemp korda. Patustajaid siiski ei karistatud. Edaspidi olime ettevaatlikumad ja ei allunud "provokatsioonidele".

Eraldi teema, mida tahaks meenutada, on rahvusvahelised sõprusfestivalid, mida siis kordamööda peeti Kadrinas, Lätis Benes ja Leedus Josvainiais.

Kadrina oli korralduse poolest teistest alati üle. Juba teiste delegatsioonide vastuvõtt

algas Udrikust mootorratturite eskordiga, tagaistujad lippe hoidmas.

Oli see vist aastal 1975, kui festival oli Kadrina korraldada. Seda üritust kroonis ansambel "Polyphon". Siis oli "Polyphoni" hiilgeaeg ja see ansambel tundus nii kaugel ja kättesaamatu. Ansambli eest olevat makstud ennekuulmatu summa – 200 rubla. See oli mitmekordne tavalise ansambli taks. Ja pidu oli kogu raha eest. Lätlastel, leedukatel ja venelastel olid suud lahti ja ega kohalikudki ilmaimet tavalise pilguga vaadanud. Rakvere ja Tapa rahvast luuras ümber kooli, miilits ja rahvamalev pidasid korda.

Järgmisel festivalil Leedus oli ka minul võimalus osaleda. Delegatsiooni pääsesid parimad õpilased ja taidlejad. Leetu oli pikk sõit ja seepärast olime öö Lätis, Benes. Hulk noori koos, kodust kaugel, otsustasime kohalikule tantsuõhtule minna. Kultuurimaja ukse peal selgus, et neiud teksapükstes, Ivi Mangulis ja Heili Pihelgas, sisse ei pääse. Vaid seelikus ja kogu lugu. Ei aidanud ka Ivi moosimine, et tema isa on lätlane. Siis aga võttis Risto Murumägi appi altkäemaksu, milleks oli "Kalevi" näts. Oli ju meie kommivabrik hakanud seda hiljuti tootma. Lätis veel sellist läänelikku toodet ei olnud ja avanesidki meile kultuurimaja ukсед. Näts läks sel õhtul veel käiku, nimelt mängis kohalik bänd vaid uimaseid lugusid ja iga laulu mitu korda. Läkski Risto lavale, andis pillimeestele nätsu ja ütles, et tõmmaku üks kiirem rokokugu. Ja ennäe imet, päris mitu rokokugu tuli.

Ka komsomoli liinis oli koolidevaheline koondrühmade võistlus. Komsomolist kui ideoloogiast niipalju, et see piirdus kohustusliku miitinguga kohaliku ausamba juures ja kogu lugu. Põhiline oli ikka pidu ja pillerkaar, võistlused ja konkursid peale selle. Peale koondrühma komplekteerimist andis meile esmased juhised direktor Otto Amer. Tema sõnum oli kokkuvõtvalt selline: Me peame kohe arvestama vabariikliku finaali. See tähendas, et rajoonikokkutulek tuli ära võita. Oli ju Kadrina kool seda mitu aastat enne meid teinud, tegime meiegi. Nagu ma hiljem kuulnud olen, on ka hilisemad Kadrina koondrühmad rajoonivõistlusi võitnud. Seda kõike jällegi tänu Rein Innole, kes pani rühma mitmehäälselt laulma. Valve Olesk mõtles välja taidluskava ja professionaalsed juhendajad väljaspoolt õpetasid kava selgeks. Lisaks veel spordivõistlused ja pallimängud. Vabariiklikul kokkutulekul aga nõrku koondrühmi ei olnud. Sellegipoolest oli Kadrina kool alati eesotsas. Konkreetseid kohti, peale meie 1977.a. teise koha, ei tea kindlalt öelda, aga eks huviline saab need kooli arhiivist uurida.

Lõpuklassi poistel tuli veeta nädal sõjaväelaagris. Selleks pidime tööõpetuse tunnis puust püssid tegema. Elu oli nagu sõjaväes koos kasarmuelu, õppuste ja sõdurisöögiga. Sõjaväelaagri lõpetas "Kotkapoja" võistlus, mis oli sõjalis-patriootiline. Vanu traditsioon järgides tõime ka sealt esikoha ära.

Üks huvitav fenomen oli malevaimustus. Rakveres oli koolinoorte turniir "Etturist kuningaks". Tuli ka Kadrinal oma võistkond saata ja ega meil mingit eelvoorut ei olnudki, saadeti need, kes oskasid malet mängida. Turniiril midagi silmapaistvat me ei saavutanud, aga ega kehvasti ka ei läinud, kuid malepistik lõi peale turniiri kõvasti välja. Malet mängisime igal võimalikul vabal hetkel ja vahetundide ajal. Isegi tunni ajal mängisin Ristoga malet, nii et malelaud toetus kahele toolile, millel istusime. Samal ajal tuli ka klassi tööst osa võtta ja õpetajale märkamatult malet mängida. Ei usu, et tänapäeval koolides selliseid malehaigeid on. Kadrinas käis ka male suurmeister David Bronštein simultaani andmas. Enne algust surus suurmeister kõigil kätt. Mäletan, et Aare Kuuseoks oli kipsis käega, mille peale Bronštein küsis, kas Aare on ka poksis suurmeister.

Pillimängust koolis veel niipalju, et peale Rein Inno juhendatava estraadiorkestri te-

gutses veel paar bändi täiesti omaalgatuslikult. Kõige meeldejäävam oli nõndanimetatud Poogi Villu bänd. Bändile mõeldi ja mõeldi nimesid, (oli vist "Rola", mis ei tähendanud midagi), aga rahvasuus oli ikka Poogi Villu punkt. Villu laulis ja mängis kitarr, Riho Peil mängis basskitarr ja Andres Viltrop tagus trumme. Tulemus oli üllatavalt hea. Repertuaar valiti selleagsete lääne tegijate oma, nagu Gary Glitter, Rolling Stones, Black Sabbath. Inglisekeelne laul oli nagu oli, tihtipeale koosnes laulu tekst sõnavaras olevatest ingliskeelsetest sõnadest, mis oleks inglise filoloogi atakini viinud, aga see ei häirinud kedagi. Päris mitmed eestikeelsed tekstid võttis Villu mingist kiriku lauluraamatust. Kõlas päris hästi. Tantsusaal oli alati rahvast täis.

Omaette peatüki saaks kooli staadioni ehitamisest. Sellest võttis osa terve kool, ei mäletagi, kas ÜKT tunde selle töö eest arvestati. Minu teada tuli ÜKT hiljem. Staadioni ehitamisest võiksid pajatada õpetajad ja vilistlased enne meid. Aga see oli suur töö, mis tehti ära valdavalt ühiskondlikus korras.

Mõne sõnaga meenutaks ka autoõpetuse õpetajat Kalev Nukka. Kalev oli oma ala tõeline asjatundja. Ta ei pannud kunagi halba hinnet. Isegi siis, kui sa mitte midagi ei teadnud, jutustas ta vastuse ise ära ja pani hindeks nelja. Õppesõidul kasutas ta järgmist trikki, millega saavutas liiklusmärkide jälgimise. Nimelt olles mingist märgist juba mitusada meetrit eemal, küsis Kalev äkki: "Mis märk oli?" Kes ei teadnud, see pidi jalgsi tagasi kõndima, et vaadata märki.

Mäletan, kui kool sai esimese ametiauto direktorile. See oli "Volga" GAZ 24, mida nüüdseks kadunud mehed Kalev Nukk ja Kaljo Viese käisid vist Odessast toomas. See "Volga" kuulus enne Nõukogude Liidu saatkonnale Türgis. Auto läbisõit oli 50 000 kilomeetrit, suhteliselt uus, välismaa numbritega ja puha. Tol ajal oli ju auto ost keeruline ja tänapäeval tundub kummaline selline viis autot hankida.

Tõnu Peit

XIX lend

kooliaastad 1968-1979

Kooli raamatukogu oli eriline paik. Vahetundide ajal oli ruum alati tuubil rahvast täis, riulite ees mitu kihti otsijaid, väiksemad pörandad ligi ja suuremad kõrgemaid riuleid uurimas. Laudade taga üritati võtta õpikust viimast ning järjekord laenutusleti eest kadus alles koos kellahelinaga.

Raamatukogu hing oli empaatiline ja emotsionaalne Valve Olesk, keda paljud lugeja-põlvkonnad mäletavad kui südamlikku, tegusat ja innustavat inimest. Valve Olesk oskas muuta raamatukogu paigaks, kuhu võis alati minna nõu ja abi küsima, oli siis mureks referaat, viktoriin või etlemiskonkursiks luuletuse valimine. Ka siis, kui jäi napiks oskusi näidendi või luulekompositsiooni paremaks lavaleseadmiseks, viis tee otsejoones raamatukokku. Valve Oleski osavõtlik suhtumine aitas üle surnud punktist, asjalikud õpetussõnad panid mõtted taas liikuma ning andsid julgust edasi pusida. Sügavalt loomingu- lise inimesena tõmbas tema seltsi lugemishuvilisi ja loomingu- lisi lapsi. Pühendunud raamatusõbrad käisid koos raamatusõprade ringis, kus tegeldi raamatutega kõige laiemas tähenduses. Ringi kogenumatel liikmetel oli auasi seista vahetunnil leti taga ning laenutada raamatuid. Tuli vaid olla vahetunni alguses kähku kohal, et saada kümnekon- naks minutiks "raamatukoguhoidja abilise" hinnatud koht.

Viktoriinide eel oli Valve Olesk asendamatu abiline meeskonna treenerina. Rajooni raamatusõprade mälumängu eel tegi võistkond õhtuti tihedat tööd, õppis selgeks kirjan- dusauhinnad ja nende laureaadiid, kirjanikud ja kirjandustegelased, illustraatorid ja tõlkijadki. Ettevalmistus sai kahe pea jagu vajalikust kõrgem ning kirjandusliku arukatsu- mise võit – kahepäevane kirjanduslik ekskursioon Eestis – kukkus sülle nagu iseenesest.

Selline maksimalistlik ettevalmistustöö, milles lapsed osalesid hasardiga, oli igati valveolesklik ja sündis mõlema poole soovist anda endast parim. Teha midagi linnukese pärast, poolikult või üle nurga ei olnud Valve Oleski stiil. Seda ta vist ei osanudki. Lõpma- tud ilukirjas seinalehed ja albumid, agitbrigadide või komsomolirühmade esinemiska- vad, vestlustunnid kirjanikuga või raamatukogus vahelduvad kirjandusnäitused – kõiges oli tema oskust ja südant sees.

Kunagi ei tulnud meile pähe küsida, kas kõik värsitreialitest etlejate ja taidlejateni on just Valve Oleski rida. Oli vaid kindel teadmine, et raamatukogu aitab alati otsa peale.

Kindlasti tõi see usk ja usaldus mõtteerksale, uudishimulikule ja abivalmis Valve Oles- kile hulganisti lisatööd, aga küllap pakkus ka loomingu- lise tööõõmu ja rahulolu laste saavutuste üle. Raamatukogu õhk oli täis otsivat vaimu ja loomingu- rahutust. Valve Olesk oskas oma eruditsiooniga nakatada, õhutada uurima ja teada saama, rajama teed vaim- suse poole.

Inna Grünfeldt

XX lend

kooliaastad 1969-1980

*Kasvada on rõõm ja rikkus, kasvada on vaja.
Kuid ei iial täis saa pikkus, kasvad eluaja.*

Sellise motoga lõpetasime Kadrina Keskkooli olümpia-aastal 1980. Meie klassijuhatajad olid Eda Sakk ja Urve Viltrop. 11 aastat varem, 1969. aasta 31. augustil, alustas 50 koolijütsi oma kooliteed rahvamaja eest.

Esimesteks aabitsatõdede jagajaiks said õpetajad Kunda Raik ja Hilja Eedma. Olime teatud mõttes katsejänesed, sest II klassist alustas inglise keele eriklass õppemaksuga 10 rubla kuus. Olime peaaegu et hall tuupuritemass, mis valmistab õpetajatele vähe peavalu. Isegi kartuleid noppisime "järsku ja järjest", kui sügiseti kohustuslikus korras seda tegema pidime.

Meenub üks keskastme klassijuhatajatund, kus mõõdeti joonlauaga poiste juuste pikkust. Muidugi olid mõnel mehel need liiga pikad. Mõnel tüdrukul juhtus jälle seelik liiga lühike olema. Niisugune oli meie kooliaja "looduslik tasakaal".

Meenub üks bioloogiatund, mille segas ära sellel päeval Kadrinast läbi sõitev jäätiseauto. Vahvlitopsi järele tuli ülima kiirusega minna, sest viimaseid ähvardas oht ilma jääda. Nii tegigi üks klassivend õpetajat eirates ruttu-ruttu 20kopikalise ringi ning tormas järjekorda. Meie jaoks oli see päev õnnestunud!

Keskkool kulges meil reisi- ja matkahuvilise matemaatikust klassijuhataja Eda Saki käe all. Kui punaseks värvitud iksid ja vektorid said tahvlil õigesse kohta veetud, tuli tasuks mõni põnev matk või ekskursioon.

Elamuseks kujunesid talvised suusaturiaadid Järvamaale, Sakala maile, Koola poolsaarele Hibiinidesse. Need andsid hea kogemuse elus toimetulekuks. Üks meist sai matkapisikust nii nakatatud, et kannab seda endas tänaseni.

Täname kõiki oma õpetajaid. Täiskasvanueas mõistame, et kasvada oli rõõm ja õppida oli rikkus, kuigi teame ka seda, et kasvame ja õpime kogu eluaja.

Signe Ojasalu (Põllu)

XXI lend

kooliaastad 1970-1981

On aasta 1970.

• Nõukogude Liidus tähistatakse suurejooneliselt VI.Lenini 100. sünniaastapäeva. Pidustused kulmineeruvad Moskvast, kus L.I.Breznev peab Kremlis Kongresside Palees kolme ja poole tunni pikkuse pidupäevakõne.

• Mais kohtuvad Ida- ja Lääne-Saksamaa valitsusjuhid Willy Brandt ja Willy Stoph.

• Nõukogude kosmonaudid Adrian Nikolajev ja Vitali Sevastjanov veedavad kosmoselaeva "Sojuz 9" pardal ligi kaheksateist ööpäeva kosmoses.

• Brasiilia jalgpallur Pele tunnistatakse ajakirjanike poolt aasta parimaks sportlaseks maailmas.

• Sureb saksa kirjanik Erich Maria Remarque.

• Aleksandr Solženitsõnile omistatakse Nobeli kirjanduspreemia.

• Möödub kakskümmend viis aastat aatomipommi heitmisest Hiroshimale.

• Tšiili presidendiks valitakse marksist Salvador Allende.

• Londonis ühes hotellitoas sureb üledoosi tagajärjel 28aastaselt popmuusik Jimi Hendrix.

• Minimoe pooldajad ründavad raevukalt uut esitletavat maximoodi.

Meie alustame oma kooliteed Kadriina Keskkooli Ia ja Ib klassis õpetajate Kunda Raigu ja Õie Karuse käe all. Ranits, sussikott, tindiplekid, kuivatuspaber, kriiditolm koolivormil ning võimlemissusside sahin koolikoridoris, poiste läikivad püksitagumikud ja tüdrukute lotendavad sukkpüksid - need on pildid ja helid algklassiaegadest. Ja siis veel laul, mida mäletan end kõlavalt laulmas, saatjaks õpetaja Raik akordionil: "Meie kool on nii noor, sama noor kui meie hing..."

Pioneeriaastad... märksõnadeks rühmakoondus, salgajuht, õppetöö eest vastutaja, tähejuht, spordiorganisator, riviülevalt, rühmapäevik, vilenöör. Naljaked ja praeguste koolilastele mittemidagiütlevad sõnad. Seda nimekirja võiks täiendada veelgi: pedikuloosi- ja küünealuste kontroll, sanitaarpost, deklamaatorite konkurss, seinalehetoietus. Meie pioneerirühm "Kajakas" oli üks tubimatest nii taidluses, spordis kui ka õppetöös. Suvised malevalaagrid Vainupeal olid igatahes toredad.

Õpetajatest kuuluvad sellesse perioodi Aino Mäeots, Toomas Rajaleid, Aare Põldmaa, Erika Reinik. Küllap teisi, kuid need õpetajad on millegipoolest eriliselt meelde jäänud. Aino Mäeots – range ja nõudlik, tüüpiline algklassiõpetaja tumedas valge kraega kostüümis ja maksimaalselt pühendunud kõigele, mis eales ette võttis.

Õpetaja Rajaleid meisterdas igaühele veerandi lõpus tunnistuse kaaned. Õpetaja Aare Põldmaaga seostub muinasjutt õnnetust kanast. Ta luges seda väga ilmekalt ja meile tegi repliik "putt-putt, ma õnnetusekana" hirmsasti nalja. Nii palusimegi tal seda meile ikka ja jälle lugeda (siinkohal olgu märgitud, et õpetaja Põldmaa oli matemaatika, mitte emakeeleõpetaja). Kui me ta pika mangumise peale lõpuks nõusse saime, vahetasime pilke ja itsitasime.

Õpetaja Reinik oli meil pikemat aega külustusobjektiks. Sai aga küpsisetort meisterdatud ja põhjuse küllaminekuks leidsime alati. Tema väikeses korteris apteegi ärklikorruusel sai veedetud mitmeid pikki õhtutunde. Tänu talle tagantjärele, et viitsis oma aega meile pühendada.

Hilisemast kooliajast meenuvad suusatunnid Tirbiku metsas, Tõnis Saki matemaatikatunnid ja mälumäng esmaspäeviti, koolipeod ja "Omikroni" õhtud (mis see täpselt oli, ei oskagi öelda); vahetunnid lõputu tiirlemisega koridoris, justkui sputnik maalähedasel orbiidil; ümmargune aken peasissekäigu kõrval, mis näis olevat paarikeste lemmikpaik; esimesed armumised ja valusad pettumised. Klassiruumiks oli tüdrukute käsitööklass ja õpetajaks Evald Eedma.

Meenuvad sügisel lõputuna tundunud kartulipõllud, lehtede riisumine klassi "objektil" ja jooksupõlv kooli staadionil. Talvega seostuvad nääripeod, vastlapäeva tähistamised "tuletõrjemäel" ning Neerutis. Kevadet tähistasid kivikoristustööd kolhoosipõldudel ning rongkäigud sõdurite vennashauale.

Keskkooliaeg: klassijuhatajaks Rein Inno, range ja nõudlik, kuid lähemalt tundma õppides humoorikas ja mõnus inimene. Tema eestvedamisel külastasime ooperi- ja balletitendusi. Korraldasime klassiõhtuid, kuhu kutsusime ka oma vanemad.

Pea kõigil poistel olid "diplomaadikohvrid" ja tüdrukutel voodriga tšehhi kummikud. Arme- ja sõjalaevastku aastapäeva puhul said poisid tüdrukutelt kingiks omakootud sallid. Klassiekskursioonil Kaukaasiasse ostsid peaaegu kõik tüdrukud kõrged puutaladega rihmikkingad.

Füüsikatund: õpetaja Kaarel Einpalul on mingil põhjusel kaasas lapsed Tiiu ja Märta. Keset tundi avaneb vaheruumi uks, nähtavale ilmub peanupp ning teatab: "Issi, Märta kakas püksi." Meenuvad komsomolikkutulekud ja agitbrigaadid "Kotkapoeg", gaasimask ja kalashnikov ning sõjaline algõpetus. Autoõpetus ja kitsas raudtrepp, mis viis autoklassi, tundusid ühtviisi tüütud ja jubedad.

Oktoobris 1980 mõrvati John Lennon. Klassivend Alar kandis nädalaid leinalinti ümber pintsakukäise. Ühelt teatrikülastuselt Tallinnast öösel rongiga tagasi sõites "unustas" rong Kadrinas peatuda. Nii hüppasimegi sõidu pealt lumehange kusagil Tirbiku metssa vahel.

On aasta 1981.

- *Ameerika presidendiks saab Ronald Reagan.*
- *Kuninglik pulm Londonis – prints Charles abiellub lady Dianaga.*
- *Võidurelvastumine jõuab rekordini, USA sõjaline eelarve on 187 miljardit dollarit.*
- *Näljahäda Ugandas.*
- *Anatoli Karpov maailmameister.*
- *Reggae-staar Bob Marley surnud.*
- *Kosmoselaevaga "Columbia" avab USA uue lehekülje kosmoselennunduses.*
- *Peale nelja-aastast pausi teeb come-back'i raskekaalu exmaailmameister Muhammed Ali (Cassius Clay).*

Selliste maailmasündmuste taustal lõpetame meie Kadrina Keskkooli XXI lennuna.

Krista Davel (Pärnamäe)

XXII lend

kooliaastad 1971-1982

Tuleb meelde, et meie klass just kõige eeskujulikum ei olnud. See juhtus X või XI klassis, kui "palistasime" õpetajatetoa ukse kõrval seina. Ei juhtu just iga päev, et suured inimesed seisavad nõ nurgas, arvasid väiksemad õpilased meist möödudes ja meile näpuga näidates. Kuna meie klassiruum asus direktori kabineti peal, siis sai ta üsna sageli osa meie poolt tekitatud lärmist. See oli ka seekordse karistuse põhjus.

Meenub tore seik ühest bioloogiainimest. Õpetajaks oli väga tore Georg Aher. Ta andis alati võimaluse spikerdada, kuigi tegi selle väga raskeks. Ühel meist tuli see siiski hästi välja. Raamatust maha kirjutades ei pannud too aga tähelegi, mida kirjutab. Ta tegi sada automaatselt ja sõna-sõnalt. Välja tuli aga väga naljakas lugu, kuna seal oli peale kõige muu kirjas "vaata joonist lk..." Õpetaja lisas siis tööle, et jah, ma vaatasin. Töö autor ei saanud ka mitte halba hinnet, sest vahele ta ju ei jäänud.

Meie klassis käis ka kooli "kellamees", kes tegi oma tööd ülimalt täpselt.

Kooliaeg oli üks tore aeg, kus juhtus nii mõndagi...

Siret Viiberg

XXIII lend

kooliaastad 1972-1983

Lõpetasime Kadrina Keskkooli 1983. aastal. Seega jäävad meie kujunemisaastad hääbuva sotsialismi ajastusse Nõukogude Liidu tingimustes sm. Leonid Brežnevi targa juhtimise all. Selle ajastu elu ja olmet iseloomustavad totalitaarriigi surve, kommunistlik ajupeesu, venestamine, kaksikmoraal, järjekorrad kauplustes ja defitsiit. Samas aga ka äärmiselt tugev rahvusliku identiteedi tunnetus, vaikne vastupanu rõhuvale ideoloogiale ning impeeriumi survele, vaimsete väärtuste hindamine (tohtu raamatute läbimüük, miljon teatrikülastust aastas jne). Ja paradoksaalselt, rahvakultuuri õitseng – 100liikmelised laulukoorid, arvukad rahvatantsurühmad, kolhoosiklubide aktiivne tegevus. Vaatamata esmavajadusteks vajalike kaupade nappusele nii hulgas kui kvaliteedis, elas rahvas majanduslikus mõttes suhteliselt stabiilset ja kindlustatud elu. Isegi ühiskonna heidikud ei pidanud asuma prügimägedele. Kaupade valik oli küll napp ja nende hankimise teed sageli grotesksed, kuid lõppkokkuvõttes oli kõigil midagi süüa, ümber panna ja enam vähem soe ase, kuhu pikali heita. Inimene vajab aga lisaks toidule ja unele ka muid elamusi. Selleks annab piiramatuid võimalusi kultuur ja nii seda siis tarbiti üsna uskumatu innuga.

Mis seal salata, kõik eelkirjeldatud nähtused olid olemas ka meie mikroühiskonnas – Kadrina Keskkoolis. Maailm on vastuoluline, mis muud. Aga meie olime noored ja rõõm saatis meid. Muret küll oli, kuid see ei murdnud. Meie aja õpilane ei mõelnud õppides sellest, et haridus on edukuse ja elus edasijõudmise alus. Haritlaskond ei olnud ka siis kõige paremini tasustatud elanikkonna kiht. Sea- ja loomaliha Venemaale paristamisega teenis palju paremini kui vaimutööga. Ometigi oli kõrghariduse omandamine väga prestiižne. Vähemasti Kadrinas oli see jutuaineks kogu alevirahvale. Ka nooremate õpilaste, eriti abiturientide hulgas, arutati asja põhjalikult, ikka sellest vaatevinklist, kuhu tasub Kadrina haridusega proovima minna.

Ei saa öelda, et hästi õppimine oleks olnud üldiselt ja igas klassis väga prestiižne, kuid julgen öelda, et meie lennus see oli nii. Keegi ei hoobelnud oma halva edasijõudmisega, rääkimata sellest, et oivikud oleksid olnud põlu all. Keskkoolis valitses mentaliteet: teed mis teed, õppimisega olgu asjad korras ja kooli peab ikka jõudma, mis ühtlasi tähendas, et pausi panemine oli midagi erakordset ja selleks pidi olema ikka väga hea alibi, et pahandust ei tõuseks. Õpetajad võtsid asja tõsiselt.

Eraldi nähtus Kadrinas oli võõrkeelte õppimine. Vaatamata väga väikesele lootusele kunagi praktiliselt oma keelt kasutada, õpiti inglise keelt süvendatult suure õhinaga ja tänu väga headele õpetajatele saavutati ka täiesti arvestatav keeleoskuse tase. Ise tundsin end lõpetades inglise keeles palju kindlamini kui vene keeles. Mitmed meie lõpetajad on pääsenud õppima inglise filoloogiat, konkureerides linnakoolide õpilastega, rääkimata muudele aladele siirdunutest.

Mõistetavalt oli meie ajal õppeaineid, mille õppimine tekitas vastumeelsust. Need olid õppeained, mida looritas kommunistliku ideoloogia punane värv. Vaatamata sellele, mida paisati meie peale meediakanalitest, olid meie maailmavaatelised seisukohad selleks ajaks, kui me keskkooli jõudsime, selgelt ametliku ideoloogia vastalised. Selle põhiliselt rahvuslikel ideedel rajaneva maailmavaate omandamisel mängisid oma rolli kind-

lasti meie vanemad ja vanavanemad, kelle jutustused Eesti ennemuistsest ning esimese vabariigi ajast äratasid meis unistuse vabast Eestist. Oma osa oli siin ka mitmel Kadrina kooli õpetajal, kes sõandasid oma opositsioonilisi vaateid meiega jagada. Tulemus oli aga see, et Nõukogude liidu ajaloo tunnid kulgesid tõrksas vaikuses ja ühiskonnaõpetuse tunnid ägedas väitluses. Täna on mul kahju meie õpetajast, keda me ründasime teismelisele omase kompromissituse ja halastamatusega.

Kindlasti peab esile tõstma Kadrina kehakultuurilise hariduse kõrget taset (seda vähemasti poiste osas). Meile anti algteadmised pea kõikidel olümpiaaladel, seejuures pandi suurt rõhku alade tehnikale. Kehakultuuri õpetamiseks ja harrastamiseks oli kaheksakümnendate alguseks Kadrinas loodud ka head tingimused. Koolil oli täismõõtmetes staadion, kasutada oli EPT spordikompleks (saalid, lasketiir ja ujula). Neeruti mägedes olid talviti korralikud suusarajad. Meie aja Kadrina kooli õpilased olid päris head mitmetel spordialadel, vähemalt Eesti tasemel. Kuna ise tegin maadlust, siis tean maadlejaid poisse kõige paremini. Kõikidelt Eesti noorte meistrivõistlustelt tõime kaasa paraja portsu medaleid, mille hulgas oli alati ka kõige kirkamaid. Maadlustrenn ei olnud otseselt seotud kooliga (treeningrühm tegutses EPT-s ja treeneri oli seal palgal), siis maadlejaid ei väärtustatud kooli kehalise õpetajate poolt vahest kõige kõrgemini. Esikohal olid kergejõustik ja suusatamine. Kord sai üks minu treeningukaaslane kehalise kasvatuse veerandihindeks kahe, kuna kooliprogrammis ettenähtud hindelised harjutused olid sooritamata. Kui veidi hiljem selgus, et poiss oli samal veerandil tulnud Eesti noortemeistriks maadluses, oli õpetaja (kes oli tegelikult väga hea omal alal) parajas kimbatuses: "No miks sa kohe ei öelnud?" kostis ta kahetsevalt.

Meie hea kehakultuurialane haridus tuli eriti esile kõrgkoolis, kus puutusime kokku paljude koolide kasvandikega üle Eesti. Jäi mulje, et enamikus koolides piirdus kehalise kasvatuse tund palli patsutamise ja kooli saalis või ümber maja jooksmisega.

Kuidagi ei saa mööda minna Kadrinas antud muusikalisest haridusest. Tänu muusikaõpetaja intisiatiivile tegutses koolis neli koori, mis andis võimaluse andekamatel oma võimeid arendada. Paraku, ega kõik saa ju lapsena aru, mis neile hea on, mistõttu koorikäimine ei olnud just kõige populaarsem ajaviide, eriti keskastmes. Keskkoolis oli segakoor jällegi väga populaarne. Proovi tegemiseks oldi nõus kord nädalas täiesti vabatahtlikult tund aega varem üles tõusma ja kella kaheksaks kooli minema.

Eriti hinnatav on Kadrina kooli juures see, et siin harrastati juba algklassidest peale mitmehälset laulu. Kõige võimekamad pandi laulma ansamblitesse. Klassi ansambel (enamasti tütarlaste) oli pea kohustuslik nähtus. Kooli ansambel, mis pandi kokku kooli parematest häältest, saavutas mäletamist mööda edu ka Eestis toimunud konkurssidel. Koolis tegutses ka kitarre bänd, mis oli võimeline isegi koolipidudel tantsuks mängima. Minu hämmastuseks ei ole selline aktiivne muusikaline tegevus mitte tavaline kõikides koolides. Lapsed laulavad aktustel paremal juhul ühehäälselt ja nii nagu jumal juhatab.

Üks meeldejäävaim muusikaprojekt, millega meie ajal maha saadi, oli kooli bändi, ühendkoori ja solistide esitatud Bony M-i "*Don't kill the world*". See valmistati ette Kadrina-Bene-Josvainjai sõprusfestivaliks ja avaldas publikule, eriti vennasvabariikidest saabunuile, üüratut muljet. Kuulsus sellest projektist levis kihelkonnast kaugemalegi, nii et meil tuli sellega üles astuda ka Rakvere teatri laval.

Läbi aegade on inimesi erutanud küsimus: no mis tase see minu koolil ikka on? Taset võrreldakse koolidevahelistel mõõduvõtmistel, näiteks olümpiaadidel, ja üks ka kõrg-

koolidesse konkureerides. Kui vaadata meie lennu näitel, siis kõrgkooli astujaid oli meil päris palju. Rõhuv enamusest proovijatest pääses ka sinna sisse. Minu mäletamist mööda on kõik, kes õpinguid alustasid, need ka edukalt lõpetanud. Mõni on saanud hakkama isegi topelt kõrghariduse omandamisega. Siiski edasijõudmine kõrgkoolis sõltub rohkem inimese isikuomadustest kui varasemast kooliharidusest. Vahel võivad puberteedist väljatulemise raskused ka andeka inimese õigelt teelt kallutada ja siis ei päästa kuitahes hea kooliharidus.

Kokkuvõtteks võin öelda, et Kadrina kooli teeb nüüd tagantjärele vaadates ja teiste koolidega võrdlusmomenti omades eriliseks see, et kas taotluslikult või mitte, olid siin olemas tingimused inimese mitmekülgseks arenguks. Lisaks väga korralikule haridusele nii reaal- kui ka humanitaarvallas, said soovijad arendada oma keha ja vaimu ja loominguilust. Julgen küll öelda, et Kadrina kool on seeläbi vorminud läbilöögivõimelisi inimesi.

Meie kooliaeg langes diskoajastu kõrgperioodi (Boney M ja ABBA). Vaatamata kõigele jõudis meieni küllaltki ajakohane muusika. Plaadid imbusid imekombel läbi raudse eesriide. Mäletatavasti olid välismaal elavad sugulased seejuures suureks abiks. Me ostime kioskist kergemuusika ajakirja "Krugozor". Sellel oli auk keskel ja õhukesest plastist plaadid vahel. Seal oli alati ka mõne Lääne bändi paar lugu kaasas. Sellise ajakirja sai panna otse plaadimängija peale ja siis – loe ja kuula!

Tähtsal kohal meie seltsielus olid koolidiskod. Koolis oli mitu diskor-fänni, kes soetasid plaate ja kogusid muusikat lintidele. Arvan, et me diskod olid muusika poolest päris tasemel. Suur probleem oli poiste tantsupõrandale saamine. Meie ajal kehtis reegel, et tantsitakse paaris ja poiss kutsub tüdruku tantsule. Grupis tantsijaid vaadati kui imelikke. Seetõttu võis vahel minna tund või isegi rohkem, enne kui esimesed paarid põrandale sõandasid minna. Oodati ikka pimedamat aega. Lõpus oli muidugi häda, keegi ei tahtnud koju minna ja diskod lõppesid alati suure nurina saatel.

Meie aja praktiliselt ainukesed legaalsed organiseeritud tegevusvormid kooliealistele olid kommunistlikud noorsoo-organisatsioonid – pioneerid ja komnoored – millele teatavat alternatiivi pakkus vast suvevaheajal tegutsenud ÕM, mis oli vähem ideologiseeritud. Siiski võib täna öelda, et komsomolis tegeldi kõige vähem kommunismi ehitamisega, küll aga kõige muuga, mida noored inimesed tahavad teha (kui kõrvale jätta kohustuslikud komsomoli koosolekud). Minu komsomoli astumise motivatsioon oli komsomolikokkutulek, mis sisuliselt oli koolidevaheline sportlik-loominguline mõõduvõtmine, milles kommunistlikul ideoloogial oli vähe ruumi. Selle ürituse prestiiž oli sedavõrd kõrge, et kõigil, kel mingigi võimalus kooli rühma pääseda, ei tekkinud mingisugust kahtlust, kas astuda komsomoli või mitte. Kokkutulekutel tuli alati ette seiku, kus kaude avaldati meelt vene võimu vastu. Markantne näide on mul tuua 1981. aasta rajoonikokkutulekult Vainupeal, kus põhitegijaks oli XXI lennu rahvas ja meie alles õpipoisid. Iga rühm pidi kujundama oma laagripilatsi, mida hiljem žürii hindas. Kadrina laager kujundati rannametsas leiduva vana okastraadi ja mereuhutud lauaukkide abil koonduslaagriks. Oli huvitav, et žürii liikmed, kes olid vist rajooni komsomolikomitee tegelased, ilmselt mõistsid, mida me sellega öelda tahtsime. Nad vaid muhelesid asja peale.

Meie lennu eestvedamisel rajati kooli vanasse pesukööki komsomolituba, mis peaks praeguseni õpilaste omavalitsusele peavarju pakkuma. Selle ehitamine oli ettevõtmine, mis pakkus palju elamusi. Praktiliselt tehti kogu töö õpilaste kätega õhtuti ja nädalava-

hetustel õpetaja Kaljo Viese juhendamisel. Vaid kamin sai laotud kaminameistri poolt, kelle palkas kool. Ehitusmaterjal saadi ka kooli poolt. Kui puudu jäi, võeti EPT ehituselt. Sotsialistlikus süsteemis oli väikene "tuuri" panemine üldiselt aktsepteeritud. Riigilt varastamine nagu ei olnudki vargus. Meie puhul oli ju lisaks tegemist komsomoli löökehitudsega.

Koolis organiseeritud vaba aja sisustamise ettevõtmistele täienduseks olid mõistagi nn koolivälised üritused, mida meie ajal nimetati labrakateks. Keskkooli ajal toimus neid väga tihti. Sageli mitu tükki kuus, ja enamasti olid nad seotud kellegi sünnipäevaga. Mis labrakatel toimus, sellest me siinkohal pikemalt ei räägi, kuid oma lastele olen öelnud, et kõiki asju siin ilmas ei ole vaja ka järele proovida. Kuid enamus asju siin ilmas väärrib proovimist ja kooliaeg on selleks väga sobiv aeg. Ja armas tänane kooliõpilane, usu mind, mida kaugemale sa oma eluga jõuad (aastate poolest), seda vähem jääb aega proovimisteks. Praegu oled sa vaba ja sa saad seda teha. Ära võimalust maha maga!

Arvo Viltrop

XXIV lend

kooliaastad 1973-1984

Kooliajale tagasi mõeldes meenuvad kõigepealt ikka oma klass ja klassijuhataja. Olime aktiivsed noored inimesed. Tegime sporti, taidlesime, pidasime pidusid. Kuid meie jaoks oli oluline ka õppimine ja heade hinnete saamine.

Oma klassijuhatajale, Kira Nõmmikule, olime ikka paras "peavalu". Usun et minu endised klassikaaslased on nõus, et Kira Nõmmik oli tugev inglise keele õpetaja. Tänu temale oleme oma inglise keele oskusega kenasti hakkama saanud. Ta andis meile eluks kaasa kasulikke näpunäiteid. Meenub temalt saadud mõttetarkus: südametunnistus on see, kui sa ei tee midagi taunitavat ka siis, kui sellest keegi teada ei saa.

Kira Nõmmik oli ülihoollitsev klassijuhataja. Noortele inimestele see muidugi ei meeldinud. Omalt poolt ootasime ehk suuremat usaldust. Olles hakkajad ja iseseisvad, tundus klassijuhataja muretsemine hoopis segavat. See tekitas pingeid.

Vaadates nüüd kaugelt tagasi kooliajale, mõistame, et õpetajad pühendavad end õpetamisele, õpilastele, koolile tervikuna. Nad ei ole koolis üldsegi mitte õpilaste kiusamiseks. Teismelised saavad sellest teadlikuks alles täiskasvanueas.

Merike Lillemäe

XXV lend

kooliaastad 1974-1985

Esimene kooliminekuga seoses olev mälestus on pärit laste kevadpäevadelt, mis korraldati lastekaitsepäeva puhul 2. juunil 1974. Esimesse klassi minevatele lastele korraldatud päeval olid kõik tüdrukud sinikollastes kleitides ja poisid sinikollastes pluusides. Sellest päevast on kõige selgemini meeles bussiekskursioon Neerutisse. Päeva jäi meenutama ühispilet, mis tehti rahvamaja ees trepil.

Esimesel koolipäeval tundus koolis ja klassis väga palju rahvast olevat, sest ka vanemad olid kõigil esmastel koolitulistel kaasas. Koolimaja tundus olevat hästi suur ja kuna ise sai väike oldud, siis see tunne veelgi võimendus. Esimesi klasse oli kaks. Kadriina lapsed käisid põhiliselt õhtuses vahetuses ja nii sai hommikuti natuke kauem magada. Meie klassi algkooliaastad möödusid õpetaja Senta Nuka hoolitseva käe all.

Kogu kooliajast on hästi meelde jäänud väga range vahetusjalatsite kord. Kui ikka vahetusjalatseid ei olnud, siis tuli sokkides garderoobist üles minna. Nii tuli ka mul endal mõned korrad koju tagasi lipata vahetusjalatsite järele.

Meie kool on läbi aegade olnud edukas erinevatel jõukatsumistel, olgu tegu koorilaulu või pioneeride/komsomolide/sõjalis-sportlike koondrühmadega. Meie klassi mõned õpilased kuulusid kooli pioneeride koondrühma ridadesse olümpiaaastal 1980. Sel aastal võitsime kindlalt rajooni vooru ja ülevabariigilisel võistlusel Doorakul (23.-26.06.1980) jääme napilt teiseks. Koht ju iseenesest väga hea, kuid siis valdas ikkagi lüüasaamise tunne – võit oli väga lähedal. Võistluspäevadest Doorakul on meeles laulu- ja taidlusvõistlus, kui lähedalt asuvalt Nõukogude Armeelennuväebaasist õhukütõusvate hävitajate vali heli summutas esinejate hääled ja nii tuli hindajatel hinnata rohkem esinejate miimika, mitte hääle alusel.

Tubli esinemise eest premeeriti koondrühma liikmeid reisiga Moskvasse. Reis toimus aga alles järgmisel aastal, sest 1980 oli olümpiaaasta ja turvalisuse pärast ei olnud sel suvel reisirid Moskvasse lubatud. Ei tea, millega küll meie tubli pioneeride koondrühm oleks olümpiakerises olemas Moskvas hakkama saanud.

Pioneeriajast on meeles päev, mil koolis käis külas Katrin Saukas. Ühe tunni ajal rääkis ta ka meie klassile oma kogemustest läbi lavakunstikateedri näitlejaks saamisest. Jäi meelde tema julge esinemine ja väljaütlemised. Näiteks see, et ilma parteisse astumiseta teeneliseks näitlejaks ei saa. Meiesugustele noortele inimestele oli selline kohtumine väga innustav.

1981. aastal tuli kooli noor õpetaja Karl Meos, kes kohe sai meie kaheksanda klassi klassijuhatajaks. See oli noorele õpetajale päris hea kaelakandmise proov. Ega see kerge töö olnud, kuid ega elus ei peagi kõik kergelt tulema. Õpetaja Meos pidas meiega hästi vastu ja meie temaga. Klassijuhataja ametit jäi ta pidama ka meie keskkooli osas.

Viimasel aastal pandi 2 klassi kokku ja jätkas lõpuni paralleelklassi klassijuhataja Tõnis Sakk. Tema tundidest on meelde jäänud mitte ainult matemaatika. Tihti rääkis ta huvitavad fakte teemal "varia", mis oli otseselt seotud tema kui mälumänguriga. Nii on meeles see, et siil võib kannatada sellist kogust arseeni, mis tapaks 5000 inimest, ja see, et kass on ainus loom maakeral, kes suudab kohaneda ja ellu jääda erinevates kliimatingimustes.

Keskkoolipäevi rikastas kooli näitering, mida käis "vedamas" Rakvere teatri näitleja Rein Olmaru. Tema käe all saime tublit täiendust laval esinemisele, mis siiani oli piirdunud vaid luuletuste lugemisega või laulmisega.

21. detsembril 1984 avati koolimaja uus korpus ja meie lend sai olla viimased pool aastat uues majas.

Abiturentide üks suursündmusi, 100 päeva ball toimus 18. aprillil 1985 Haljalas. Igal koolil tuli esineda etteastega. Olime oma klassiga tõsiselt ette valmistunud. Meie osutusime parimaks. Üheks tõmbenumbriks oli poiste tantsitud katkend balletist "Luikede järv".

Viimase koolikella päeval oli koolis juhuslikult külas Kõige Suurem Sõber koos onu Raivo ja Postikanaga. Saalis filmiti nende esinemist nooremale astmele. Viimase koolikella päeval "nooruslikult" riietunud abiturentidel lubati üritusest ka osa võtta. Seal siis lõime aktiivselt kaasa, laulsime ja mängisime. Kõigil oli lõbus.

Kooli ajalukku läksime veerandsajanda lennuna.

Asko Talu

XXVI lend

kooliaastad 1975-1986

Tõeline "kooselu" algas üheksandast klassist, kui ühendati a ja b klass. Klassijuhatajaks sai Eerika Saaren. Meie esimesed klassijuhatajad olid Kunda Raik ja Ainu Kirotbek. Head mälestused on ka hilisematest klassijuhatajatest. Nendeks olid Malle Inno, Mare Umbaed, Erika Reinik, Maria Martinson.

Alustasime kooli uues osas esimestena ja lõpetasime vanas aulas viimastena. Olime ka tublid abilised koolimaja juurdeehitusel. Saime selle eest isegi preemiareisi Riiga. Kuigi meie lennus oli ainult üks klassikomplekt õpilasi, jagus meid absoluutselt igale poole: maadlemine, rahvatants, laulukoorid, koondrühm Kotkapojas jpm.

Lisaainetena õppisime masinakirja, autoõpetust, eri-inglise keelt. Saime isegi koristaja tunnistused. Kuna maja oli suur, oli igal klassil oma objekt, mida tuli iga päev koristada. Kotkapojast on nii palju mälestusi, sest see võttis peaaegu kogu meie vaba aja. Treeneriks oli väga värvikas isiksus Raimot Palk. Niipalju, kui meie neli tüdrukut kolme aasta jooksul vahetundides relvaruumis automaati kokku-lahti pidid ragistama, ei tule vist praegustele sõdurpoistele mõttessegi. Pühapäevad möödusid koolimaja saalis kummiülikonda aja peale selga toppides ja staadionil takistusriba joostes. Automaadist laskmine oli "käkitegu", padrunikestad kõrvus troppideks.

Selle suure töö preemiareisideks olid aastavahetuse 1984/85 Simferopoli ja Tbilisi reis.

Kõige suurem võistlus oli kesk-venemaal Tambovis. Sinna sõitsime tavalise linnaliini bussiga vist küll nädal aega. Võtsime osa Kotkapoja üleliidulisest võistlusest. Tuli ronida päris kaevikutes ja joosta päris tankidega võidu. Seal tuli võidukas III koht.

Kõik see suur trenn ja vaevanägemine ühendas meid mõnusaks sõpruskonnaks. Koos sai organiseeritud vastlapidusid ja naistepäevi. Klassijuhataja eestvedamisel käisime "kultuuri- ja kaubareisidel" Moskvast, Riias, Leningradis.

Paljud meie klassist käisid kahel suvel Aaspere ÕM rühmas tööl. Rühmajuhtideks olid Tõnis Sakk ja Üllar Türmpuu.

Keskooli viimasel aastal organiseeris abiturium traditsiooniliselt nääripidu. Meie tegime selle põhud põrandal ja ise rahvariites. Rääkisime keelatud juttu vanadest jõulukommetest. Mõnel õpetajal olid salaja pisarad silmis. Aasta oli 1986. Olime saavutatuga rahul. See oli ju aeg, kus ei tohtinud jõuluajal kirikus käia. Mõned ikka julgesid minna. Sellele võis järgneda karm karistus, peamiselt "peapesu" komsomolikomitee ees. Meie klassis olid kõik komnoored. Keskastmes olime kõik olnud pioneerid. Pöördumisel kellegi poole öeldi siis perekonnanime ette "seltsimees".

Iseteadlikud olime ka. Loobusime näiteks Tõnu Otsa perekonnaõpetuse tarkustest. Ei tahtnud seal tunnis lihtsalt käia. "Naised nagu vedrud ja mehed nagu makaronid," rääkis ta vaid vaimuhaigustest. Poisid olla vähemalt slaide vaadanud, tüdrukud ei sedagi. Lõpuõhtu mitteametlikul õhtusöögil ütles direktor: "Elage siis nüüd iseenese tarkusest, kui teile õpetust tarvis polnud."

Ja veel juhtus niisugune lugu. Oli kombeks, et klassi korrapidaja ootab tunni alguses uksele õpetajat. Ootas ka seekord. Õpetajaks oli selles tunnis aga direktor ise. Oodata tuli kaua, oma 20 minutit. Võttis siis õpilane tooli. Sealsamas asus fuajee, kus parasjagu

toimus mingi etenduse proov. Õpilane arvas, et direktor tuleb otse trepist üles, ja nii on võimalik kohe tema peanuppu näha ja tool ära toimetada. Aga direktor tuli hoopis selja tagant. Ja siis: "Mis tase teil on? Teie seda kooli ei lõpeta. Istub siin nagu Mündi baaris, jalg üle teise. Nagu karukoopast välja karanud!" Eluks ajaks jäävad need suure vihaga öeldud sõnad meile pealuusse. See õpilane värises ikka hirmsasti seekord, arvas isegi, et nüüd on lips läbi, kas üldse selle kooli kunagi lõpetatud saab. Aga sai küll, nii selle kooli kui ka mõne teisegi...

Õpetajad tulevad kõik riburada meelde... Õpetaja Gostsõllo ütles ikka: "Siinsamas lausa tubli neli ja siinsamas kohe." Ja siis: "Tee pihu lahti!" Spikker hüppas voldikuna nagu konn vupsti põrandale, nii et õpetaja ise ka ehmatas.

Või siis õpetaja Milvi Amer ja tema meeliarendavad kirjandid □ la "Vaade aknast" ja "Ämblik klassi lael". Mida kõike siis küll sulepeast välja ei imetud... Ja kui õpetaja Adler ikka vihaseks sai, siis lausa pastakas pooleks. Aga aitas ta meid alati, kui oli vaja mingit etteastet korraldada.

Ja andku õpetaja Martinson ka meile andeks, et tahvlit poonisime ja värsked kaseok-sad kappi närtsima panime. Eriti julmad olime kaheksanda lõpus, kui eelistasime nooremat paralleelklassi juhatajat ja oma õpetaja vastu kirja organiseerisime.

Kuuendas klassis saime ripsmete värvimise, sõrmuste ja kampsuni kandmise pärast pragada. Õpetaja Umbaed oli see, kes meis tärkavaid naisi veel nii vara näha ei tahtnud.

Õpetaja Jamsi tunnis panime laudad ussikujuuliselt ritta ja õpetaja tulles hakkasime "Oh Murka, minu Murka" laulma. Lisaks veel sulav lumepall õpetaja tooli kohal lambi sees.

Bioloogiaõpetaja hüüdnimega "hiireke" jne. Kõik need korraldatud koerused...

Mälestused on nii värvikad, et nendest võiks terve raamatu kirjutada. Meie lennul on veel ilusaks traditsiooniks, et juba 16 aastat oleme oma armsa klassijuhataja Eerika sünnipäeval käinud, kusjuures õige sünnipäeva päev on reserveeritudki ainult meile. Ja meid oodatakse... Ei olnudki nii "koerad poisid -tüdrukud"!

25st lõpetanust läks 11 kõrgkoolidesse. Kõigist on saanud head inimesed...

Katrin Kalja (Miilpalu)

XXVII lend

kooliaastad 1976-1987

Mälestusi ajast Kadrina Keskkoolis on kaunis raske üldistavalt kokku võtta. Võin vabalt kinnitada, et pool minu kujunemis- ja arenemisajast on jäänud Kadrinasse. Seetõttu tänangi neid, kes mind kõige rohkem mõjutasid. Tagasi vaadates meenuvad helgemad hetked. Meelde on jäänud algklassidest klassijuhataja Mai Fäelmann. Tema tegi mulle selgeks, et sõpru ei saa osta raha eest. Suur tänu talle!

Keskastmes käidud kooliaastatest meenutan Urve Adlerit eriti sooja sõnaga. Kirjanduse ja rahvaluule emotsionaalne sisu sai tänu temale mulle eriti lähedaseks. Kõigele lisaks oli ta inimesena nii nakatav, et tänan teda nüüdki veel südamest!

Negatiivses mõttes on meelde jäänud meeletu koristamine, riviõppused pioneeriks olemise aastatel ja vaimne surutus kassikaaslaste poolt, kuna see oli aeg, kui oli määrav perekonna majanduslik seis ja positsioon (nagu praegu midagi teisiti oleks?!?). Üldiselt oli see kaunis muretu aeg.

Kõige helgemad hetked minu kooliaastatest jäävad keskkooli perioodi. Rakvere Teatri näitlejate Rein ja Linda Olmaru poolt loodud kooliteater, kuhu mindki vastu võeti, muutis oluliselt kogu minu järgnevat elu. Selle eest suur tänu õpetaja Rutt Kuusemäele, kes klassivälise töö organiseerijana need inimesed meie kooli kutsus.

Loomulikult meenutan soojalt Urve Viltropi ja Eda Sakki, tänu kellele reisisime mööda Venemaad ja tänu kellele suudan vene keeles tänaseni hakkama saada. Ka matemaatika olen suuteline numbraid liitma ja lahutama.

Klass oli meil suhteliselt lõhestatud, poisid omaette, tüdrukud omaette gruppides. Siiski lõpetades suutsime enam-vähem üksteist respektierida. Seevastu praegu kokku saades tunneme siirast rõõmu üksteise nägemisest.

Eili Neuhaus

XXVIII lend

kooliaastad 1977-1988

Olime keskkoolilend, kus nii a kui ka b klassil olid meesklassijuhatajad: energiline muusikaõpetaja Rein Inno ja energiline füüsikaõpetaja Maimor Vill. Muidugi oli meie koolielus tunda "klassijuhataja käekirja" – tüdrukud laulsid ansambelis ja etendasime näidendit. Poistele meeldiv õppeaine oli autoõpetus, mida õpetasid oma ala asjatundjad Einpalu ja Võsa. Meie lennust olid sellise huvitava spordiala nagu süstaslaalom tegijad, nii poisid kui ka tüdrukud. Nad tegid "märga" trenni Kadrina raudteesilla juures jõel, loomulikult ka jões. Sarnaselt mitmekümne aasta koolilastele käisime ka meie kolhoosides-sovhoosides kartuleid noppimas ja muidki põllumajandustöid tegemas. Tööd jätkus meile uue koolimaja (C korpus) ning aula ehitusel. Olime esimesed, kelle koolilõputseremoonia viidi läbi uues uhkes aulas. Oli ikka pidulik ja soliidne küll. Ikkagi oma kätega tehtud!

Halvamaigulisi sündmusi koolielust ei meenu. Olime tõsised õppijad ja töötegitjad. Meie lendu kroonis 2 hõbemedalit.

Veigo Peetsalu

XXIX lend

kooliaastad 1978-1989

Meie koolitee algas 1. septembril 1978. aastal Kadriina Keskkooli seinte vahel. Koolimaja oli siis veel kitsavõitu, mille pärast osa meist pidi koolis käima õhtupoelses vahetuses.

Meie lend oli koolisüsteemi katsejäneseks, kellele kõik uuendused kaela sadasid. Meile enam ei kehtinud nelja-viieliste vabastus eksamitest. Mõned õppeaastad olime sunnitud ka laupäeval koolis käima. Meie olime need, kes käisid koolis 11 aastat, aga ometi lõpetasime XII klassi.

Meeldiv oli see, et kooliaja vältel oli igas vanuseklassis (algklassid, keskaste ja keskkool) vaid üks klassijuhataja. Nemad viitsisid meie vahel jaburate ideedega kaasa minna ja ka omalt poolt väga palju huvitavaid üritusi välja pakkuda. Oleme rõõmsad, et meie kooliaastaid muutsid huvitavamaks ja sisukamaks pioneeri- ja komsomoliorganisatsioonide üritused. Meie lend osales ka sõjalis-sportlikes mängudes Põuavälg ja Kotkapoeg.

Ega kooliajast ei jäägi meelde ainult õppimine, rohkem meenutatakse kooliväliseid tegemisi-toimetusi. Kokku saades meenutame kooliaastaid alati kui naljakaid, kurbi, rõõmsaid, huvitavaid, aktiivseid, teguderohkeid, ulakaid, tarku, väsitavaid, ilusaid, lähedaid, jonnakaid, kultuurilisi, sõbralikke jne. aastaid.

Asalea Rasman

XXX lend

kooliaastad 1979-1990

Meie lend lõpetas Kadrina keskkooli 1990. aastal. Meid oli kaks klassikomplekti, klassijuhatajad Siret Pung ja Reet Tomusk. Meie esimesteks õpetajateks olid aga Kunda Raik ja Evi Pihelgas. Õpetajad ei unune, olgu nad siis esimesest või viimasest klassist. Keskastmeklassidest on mees õpetaja Silvi Viise, kes ei pidanud paljude meiega tegelda ka õppetööväliselt. Ei unune lõbusad klassiõhtud, vastlasõidud Neeruti mäenõlvadel ja vastlakuklite küpsetamine ning muidugi ka söömine.

Ehtne "koolipapa" oli füüsikaõpetaja Kaarel Einpalu. Temasarnaseid õpetajaid peaks rohkesti olema, siis oleksid ka õpilased paremad ja targemad. Range õpetaja, aga hea südamega inimene oli geograafiaõpetaja Reet Maadla. Emalikult hea õpetaja oli Helgi Sihver. Aktiivilaagrid ja palju teisi klassiväliseid huvitavaid üritusi organiseeris õpetaja Kristi Tamm. Meenub, et ükskord matkasime hommikul kell pool viis jalgsi Viitnalt Palmesse, sest soovisime imetleda päikesetõusu. Selline tegevus on ju noorusele väga iseloomulik!

Kogu kooli soliidsus ja kord oli direktor Otto Ameri teene. Ega ikka keegi mingit pisimatki korratust endale lubada ei saanud, kui tema ringi liikus. Kool kujundas ja kasvatas meid. Iseseisvad inimesed said meist tänu pedagoogidele, nende tööle ja vaevale. Oleme neile selle eest alati tänu võlgu.

Kaidi Pöder

XXXI lend

kooliaastad 1980-1991

Kokkupuuted kodukooliga said alguse 1980. aastal, kui N.Liidu vennalike rahvaste pere võõrustas olümpiamängudel atleete üle maailma. See oli kodukolhooside õitsengu kõrg-aeg ja ka kõige suuremad dissidendid ei näinud veel ühtegi märki, mis oleks viidanud muutustele. Mäletan, et vaatasime kadedusega vanemate klasside õpilasi, kui neid terve sügise kodukolhoosi põldudele veeti andma oma panust rahva toidulaua katmisel. Ega sellest ajast vast rohkem meelde pole jäänudki, kui vaid tänastele koolilastele kummali-sena tunduv range koolivormi kandmise nõue, millest olid välja arvatud igasugused kõr-varõngad ja muud lisandid. Isegi pulloveri kandmist koolipluusi all ei peetud sobivaks.

Kogu see komejant ei seganud aga igasugust ühiskondlikku tegevust alates poiste-koorist, lugematutest ringidest, treeningrühmadest, lõpetades oktoobrilaste, pioneeride või komsomoliorganisatsiooni tegevusega. Nendesse organisatsioonidesse kuulumine ei olnud küll otseselt kohustuslik, kuid sinna mittekuulumine tähendas olulisest osast ühiskondlikust tegevusest ilmajäämist ja üks teotahteline noor seda juba endale lubada ei saanud.

Ega koolielust midagi erilist siinkohal pajatada ei oskagi. Kõik lollused alates tüdrukutele nõõpnõeltega arglikust armastuse avaldamisest kuni elektrikorkide läbilaskmiseni tegime me ära. Olles ise veel paar aastat tagasi koolis õpetajana töötanud, võin kinnitada, et teismeliste tegevus ei ole selles valdkonnas eriti edasi arenenud.

Kiitust väärrib selleaegne koolidirektorit Otto Amer, kes suutis pidevalt meelitada Kad-rinasse uusi teotahtelisi õpetajaid. Meenutan näiteks kehalise kasvatusena tegelnud inimesi: Asta Sander, Vello Heinsoo, Raimot Palk, Rutt Kuusemäe, Gunnar Tõnning, Mall Randmer, Sirje Eirand, Valeri Porman, Arvo Pani, Jaan Rummi, Aivar Lankei. Need olid inimesed, kelle käe all pandi isegi karud tantsima, ja see oli popp!

Aegade muutumisest andsid peagi märku õppeprogrammidest kaduma hakkavad punase kallakuga ained. Programmi lisandus usuõpetus, ajalootundides kuulsime peagi Eesti Vabariigi perioodist, anti ära komsomoli- ja parteipiletid, seisti Balti ketis, sai alguse muinsuskaitse liikumine, rahvarinne, rääkimata fosforiidisõjast. Eks see noor inimene oli ikka segaduses küll, kui selgus, et ajalugu, mida siiani õpitud oli, ei olnudki päris. Soome televisioonist nähti, et ka poelettidel võib kaupa küllaga olla. Võimalikuks said esimesed välismaalaste vastuvõtmised ja vastukülaskäigud Soome, millele eelnes tõsine ettevalmistustöö kutsete, viisade ja muu sarnase osas.

Seega ajajärk, mil meie kooli lõpetasime, langes kokku ühelt poolt Eesti Vabariigi taasiseseisvumisega ja teiselt poolt hundimoraali kuldajaga, kus bensiinitanklates rippusid sildid "otsas", aga nurga taga võis seda piisavalt osta. Metalliaari oli alles lapsekingades.

Tõnu Heidov

XXXII lend

kooliaastad 1981-1992

Koit. Tuli ühel hommikul kooli pintsakus, mille all puudus särk. Eda Sakk vedas peale seda veel nädal aega poeg Riho särke kooli kaasa, et äkki läheb vaja... Aeg-ajalt toimusid karmid vahetusjalatsite kampaaniad. Jalatsite vahetamiseks pidi ju garderoobi minema ja sellevõrra hommikuti varem üles tõusma! Loomulikult ei olnud see meeldiv. Seepärast tuli tüüp asjaolude sunnil sageli juba kodust sussidega. Ühelgi õpetajal polnud vahetusjalatsite puudumise pärast pretentsioone... Oli ka tuntud üleklassilise söögisu poolest. Ei olnud harv juhus, kui tuli koos Leintziga (Leino Vint) muusikaõpetaja poolt pakutavast keelduda ja veerand tundi enne tunni lõppu sööklasse söösta... Tundis kokkasid...

Paul. Pandi klassipulmas 1991. aastal juhuslikult paari Liisiga. Siia maani seabivad koos, 96ndast alates ametlikult... Käis ka kodust sussidega... Tubli poiss, kes alati teiste naljade üle naerab... Isegi kooli sööklas oskas ta täis suuga suurepäraselt "purskkaevu" imiteerida. Teised sööjad pühkisid pärast "tedretähnid" endalt ilusti ära...

Liis. Vt eelmine. 96ndast Priks... Liisi käekiri sarnanes katkendlikule sirglõigule, mis joonlauaga tõmmatud. Imekspandav on see, et ta sai ise aru, mida kirjutas... Oli tuntud veel selle poolest, et löikas poisse kiilaks (eriti Paul ja Koit) ja tegi "vahvleid" (eriti Koit)...

Marge. Pigem siiski Kessu või Pillekas. Elas nimemuutusse nii hästi sisse, et mõned tema õiget nime ilmselt ei teadnudki... Täitsa tubli tüdruk, kirjutas sulepeaga ja puha... Kessul oli fenomenaalne anne džuudo alal. Ükskord, vahetult enne matemaatika tundi, pani Margit oma käed sõbralikult Kessu õlale, et mingit ilmajuttu puhuda. Kõik käis väga kiirelt – Margit oli hetkega laua all... Siit moraal: ärge õpetage naistele enesekaitset, mõni õpilane võibki väga andekas olla...

Janek. Ehk Bella. Blond iludus. Jällegi, poisi õiget nime teadsid vähesed... Pakkus enda pool ebapopulaarsete tundide ajaks Koidule ja Paulile mõnusat ajaviidet. Hästi lähedale oli minna ka. Vahel kunstiajaloo, vene keeles ja keemias siiski käisime ka... Omas 11 kaardipakki. Mäng "küüned" venis nii mitme tunni, vahetunni ja jälle tunni pikkuseks. Sageli sai Bella juures hommikust õhtu. Sebis Margega. Mingi värk... Suurimaks probleemiks olid poisid peale suitsetamist vahetunnis...

Anneli. Aga muidu ujus täitsa normaalselt. Ujumisprillide punased rõngad ümber silmade tegid tüdruku pärast hommikust trenni sageli vastupandamatuks...

Anna. Sebis Laiviga. Ei tea, mis värk... Klaveriga sai ka hästi läbi...

Margit. Sahkerdas Eneliga, kes oli täitsa kena tüdruk... Haris kaaslasi, värbas meist mitu tantsukursustele. Ise õppis normaalselt...

Kalev. Tegeles raskemuusika propagandaga. Aga muidu pärines Võduvere külast... Sokutas koolivaheaegadel Kadrinasse koos isaga hulgaliselt punaseid balloone...

Leino. Istus Leintz Koiduga kord Siret Punga bioloogiatunnis esimeses pingis. Oli nohu. Nuuskas taskuräti korruga täis. Pärast proovis peos, kuidas lurtsub. Pung ei saanud aru, miks poisid esimeses pingis naeru pärast tunnist osa ei võta. Vist sai isegi ukse taga rahunemas käidud... Kuna oli sportlane, edestas sageli Koitu jõudmises Rein Inno isaliku hoole alt sööklasse... Sattus noorelt sõltuvusse elektroonikast peale elektri saamist maja katusel... Omas damasseri rauda. See naaber oli Rein Inno, kes ta katusel vooluahelast tegelikult lahti haakis...

Helen. Oli 80ndate lõpus arvutite algusaegadel huviline. Korraldati siis fanaatikutele õppereis kuhugi Tallinna arvutiinstituuti. Pärast seda pole huvi arvutite vastu taastunud... Kahtlusteta kõige targem tegelane klassis. Pärast pandi veel medal rinda... Helen ei käinud kordagi kodust kooli sussidega ... ja nii edasi ja nii edasi...

Kokkuvõtteks.

Mida meie seltskond koolile andis ja kuidas koolikaaslased meist kasu said?

Oli siis kord järjekordne nääripidu. Kommi sai teadagi peale isetegevusülevaatus, nagu alati. Mõtlesime siis teha etenduse aktuaalsel teemal, milleks tol ajajärgul oli vaielamatult õpilaste rakendamine kooli koristamisel. Saigi siis laval näha kitlite ja harjadega varustatud tütarlaste tantsunumbrit, mis reklaamis KKKKKd – Kadrina Koristamiskallakuga Keskkooli. Pealtvaatajate hulgas istunud direktorile tehti sellega selgeks õppurite protestivaim: et kas käime ikka õppimiskallakuga koolis või on meil tõesti KKKKK? Direktori nägu ütles kooliperele palju. Järgmisest sügisest oli elu parem – koolis asusid tööle elukutselised koristajad...

Kas koristamisest veel midagi meenub?

Meenub küll. Valminud aula avamisele eelnes samuti suurpuhastus, kuhu loomulikult meid kõiki saadeti. Seal siis kõik koristasid, kuni kellegi peale läks kogemata ümber pudel aknooli ning siis oli mitu aega hirmus põnev aknoolisõda pidada. Lõpuks olid kõik aknoolipudelid muidugi tühjad. Kui uute järele läksime, kiideti meid kui tublisid õpilasi, kes nii hästi ja kiiresti koristavad...

Mida meie peal katsetati?

Hindamist kolmnurkade, ruutude, ristide ja muu sellisega. Süsteemi autoriks füüsikaentusiast Vello Kornel, kuna tema arvates oli hinne "2" rahuldav, nagu ülikooliski. Ja ta pani neid heldelt. Meie sellega rahul polnud ja nii tuligi leida mõlemaid pooli rahuldav hindamissüsteem...

Mida soovitada tänastele noortele? Tehke järele!

Koit Kaskel

XXXIII lend

kooliaastad 1982-1993

Istume koos, nii neli-viis XXXIII lennu lõpetajat, ja meenutame...

Ujuri lugu. Õpetaja Kusmin ja Aho leidsid Viitnalt hiigelsuure ujuri. Mõtlesid, et viivad õpetaja Pungale. Tema oli Rootsi sõitnud. Bioloogiaklassis olid Lele ja õpetaja Uudelt. Andsid ujuri neile ja ütlesid, et õpetaja Pung palus tuua. Lele ja Uudelt siis hoidsid vae-sekest elus nädal aega – hakkisid vihmausse, lõikusid salatilehti, püüdsid kärbseid. Kui Pung siis pikalt reisilt tuli, ulatasid ujuri pidulikult talle. Pung ei mõistnud – mis ujur...

Ajalootund. Ülle ja Janika istusid tagumises pingis – sõid küpsiseid ja pigistasid "Kos-mose" tuubist marmelaadi peale. Maitses hästi. Aga õpetaja Gostsõllo sai jaole, palus Üllel püsti tõusta ja seletada kaheväljasüsteemi kasutuselevõtu põhjuseid. Küpsis koos ohtra moosiga lendas seelikuvoltide vahele...

Veel samast ooperist. Lele ja Tiiu istusid pingis akna vahetus läheduses. Käimas oli tavapärase komisöömine. Kuna iirised teadagi olid liiga kõvad, sai need aknalauale kevadise päikese kätte soojenema seatud. Vahepeal katsusime, et kas on juba valmis. Kui olime just otsustanud, et nüüd on õige hetk... tuli õpetaja Gostsõllo ja lükkas kom-mid aknalaualt alla. "No mis prahti te siin tekitate!" Kahju oli.

Vainupea laagrid olid toredad. Karnevalid, fanfaariheliid, campingute samblaga tihen-damine, lipuvalved, lõkkevalved... Ahol meenus, kuidas ta oli lipuvalves, just pioneeriks saanud. Pandud lipuvalvesse. Valvas siis oma korra ära ja läks järgmist poissi äratama – see oli juba lõpuklassi poiss. See saatis ta puu taha ja käskis edasi valvata. Aho, väike poiss, valvas siis terve öö...

Lastekoor. Oli neid – eriti poisse – kellele koorilaulmine rõõmu ei valmistanud. Õpetaja Innol aga oli ilmne soov sinna siiski ka meeshääli värvata. "Ega see Inno Reinu laste-koor ei ole, see on Kadrina Keskkooli lastekoor," kostus sageli õpetaja Inno huulilt. Koo-rilaulust pääsemiseks pidi Meelis võtma ema käest kirjaliku tõendi, milles Meelise ema avaldas soovi, et tema laps ei käiks lastekooris.

Sõpruskohtumised. Olime sõpruskohtumisel Pirita koolis. Oli väga lõbus ja kella-aeg ka juba hiline. Tüdrukute toa uksele saabus Eigo ja hüüdis südantlõhestavalt: "Tüdru-kud, ma tahaks teid kõiki embata!"

Põhikoolis. Klass oli rahutu, jutustati, sosistati, saadeti kirju, lobiseti naabriga. Järsku kostus üle klassi ähvardavalt: "Kuulge, kuues bee..." kõigil tarretus veri soontes ja maad võttis vaikus. Ja seda lauset mäletab siiani eranditult kogu tolaaegne VI b.

Veel põhikoolist. Vahetunnil sai nuputatud, kuidas ees ootavat vene keele tundi lü-henda või hoopis ära jätta. Õpetaja Saksa lemmikteemade hulka kuulus kaks teemat: õpetaja kasvataja-aastad pioneerilaagris Artek ja ajakirjanduses käsitletavat päevapoli-iitilised sündmused. Tunni alguses ei olnudki vaja midagi muud teha kui esitada paar suunavat küsimust ning vähemalt 20 minutit tunnist olid hooleta – õpetaja Saks muud-kui rääkis ja rääkis... Huvitav oli ka.

Andres oli õpetaja Saki matemaatika tunnis. Igavles. Võttis joonlaua, uuris tükk aega ja siis ütles: "Näe, sakid sees!"

Ja nii edasi ja edasi... lugudel ei näi lõppu tulevat.

Tiiu Einpalu

XXXIV lend

kooliaastad 1983-1994

Klassidevahelise jalgpallivõistluse puhul suur kiitus meie klassi poistele! Iga klass pidi välja panema 8 inimest, meid aga 8 vaid oligi. Märdil oli veel jalg kipsis, tema pandi sel põhjusel väravasse. Pärast said poisid kiita, et mõni klass oleks saanud 2 võistkondagi välja panna, aga oli raskusi ühegagi. Meil aga kipsis vennadki mängus.

Peotantsutunnid arendasid poistes rohkem füüsisist kui rütmitunnet. Esimeses tunnis panid nad 5 minutit peale tunni algust uksest välja jooksu. Teine kord juhtus samuti. Kolmas kord oli õpetaja targem ja keeras ukse lukku, aga oh õnnetust, aken jäi lahti...

Füüsikatundide sisu jäi enamikule õpilastele ähmaseks, kuid see-eest jäid meelde õpetajad, kelle tähendusrikkad nimed tekitasid omaette järjepidevuse. Vill, Keskpai, Weddel said meelepidamise kergendamiseks paigutatud lausesse, mis on küll pigem bioloogia- kui füüsikaalase tähendusega.

Proua Kira Nõmmik oli range inglise keele õpetaja. Kui tunni alguses suutsime õpetaja elukäigu või elutarkuse vastu piisavat huvi üles näidata, siis oli mure murtud, sest juttu vesta temale meeldis.

Õpetaja Pulga esimesed tunnid möödusid temal klassi ees vaikse häälega esinedes ja käsi mudides. Mõne aja pärast oli enesekindlus tekkinud, siis pani punastama ainult rootsi keele tunnis õpilaste rohmakalt hääldatav lause "Ma istun valgel sohval". Üritades ette lugeda paari lauset Marko Moori kirjandist kartulivõtmisest, ei suutnud härra Pulk muud kui toolil naerust vappuda.

Õpetajate päeval andsid Marko ja Ahto-Lembit õpetajatele laulmistundi. Neile tehti kõik tagasi, mida nad ise tundides teha tavatsesid. Laulmisest ei tulnud midagi välja, põhitähelepanu kulus klassi ees olijatel paberlennukite eest kõrvalehoidmiseks.

Otto Amer radikaalset kunsti ei armasta ja temaga nalja teha ei maksa. See sai klassi poistele üsna hästi selgeks seoses lumeskulptuuride võistlusega, kus nad rajasid suure kuju, mis sarnanes väga ühele meesterahva ihuliikmele. Direktor oli juhtunust ning poiste moraalsest laostumisest sügavalt nõrдинud. Midagi head ta sealhulgas ei arvanud küll, ühtlasi lubas peale selliste "räpaste inimestega" vestlemist käsi minna pesema. Lugu lõppes siiski hästi ja keegi oma töö- ega õppekohta ei kaotanud.

Maakonna abiturientide saja päeva ballil valiti aasta abiturientideks Karin ja Ahto-Lembit. Selle eest võlgname tänu meie klassi aktivistidele eduka hääle korjamise eest.

Eredate mälestustena on meelde jäänud ka meie endi korraldatud klassipulm, tutipidu, jõulupidu ning õpetajate päeva üritused, mis kõik toimusid ilma kuudepikkuse ettevalmistuseta, jäid nii tegijad kui ka vaatajad vägagi rahule.

XXXIV lennu istutatud kase kurvas saatuses on oma osa Horretil, Märdil, Markol, Priidul ja Janekil, kes läksid Viitnale kaske tooma. Oma sõidu tegeliku eesmärgi nad unustasid muu tegevuse kõrval ruttu ära. Nad tegid lõket, jõid õlut, sõitsid järvel paadiga, mõlkisid natuke autot ja tegid muidu nalja. Hommikul kell 6 asuti Kadrina poole tee. Kase puudumist märgati alles kodus. Siis sõitsid poisid kiiresti Kihlevere sohu ja tõmbasid sealt kiiruga välja sookase. Kasele arvatavasti selline kohtlemine ei meeldinud ja nii ta kasvama ei läinudki. Ilusa kooliaja kurb lõpp.

Priit Kaskel

XXXV lend

kooliastad 1984-1995

Lõppemised. 1984. aasta sügisel lõppes sajakonnal Kadrina ümbruse lapsel muretu lapsepõlv ning algas koolilapse kohustusterikas põlv. Meie kooli saabudes käis õppetöö veel kahes vahetuses – hommikus ja õhtuses. Ega me jõudnudki sellest süsteemist õieti mingit aimu saada, sest see periood lõppes paari kuu pärast 21. detsembril ja koos teiste õpilastega koliti ka meie kolm klassit lasti ümber uude õppekorpusesse.

Kui lõppes otsa kolm aastat väldanud tubliks oktoobrilapseks olemine, saime kaela ilusad leekivpunased pioneerirätid, olles eelnevalt töotanud "alati valmis" olla. See valmisolek hääbus vaikselt ning koos valmisoleku kadumisega lõppes otsa ka pioneerorganisatsioon kogu tollases vabariigis. Koos pioneeridega kadusid ka komnoored ning kuna ELO (Eesti Laste Organisatsioon) veel õieti ei käivitunud, siis ei "organiseeritud" meie kooliaega nii täielikult ära, nagu see "juhtus" varasemate lendudega. Oli see nüüd halb või hea, on raske tagantjärele tark olla. Igatahes oli see kindlasti üheks põhjuseks, miks meie lend oli küllaltki iseseisev, parajalt jäärpäine, sõltumatu oma klassijuhatajatest ning kahjuks ka väiksema ühtekuuluvustundega.

Kogu selle tormilise perioodi pöörises lõppes otsa ka see aeg, mil koolipinke "nühti" 11 aastat. Kuna tarkusekuhjad aja möödudes järjest paisuvad ning et need kuhjad ikka kõik korralikult õpilaste pähe ümber saaks paigutatud, selleks jagati keskkoolikohustus 12 aasta peale. Meil läks veel õnneks – meid edutati IV klassist kohe VI, nii pääsesime veel üheteistkümne aastaga.

Kui meie olime VII klassis, lõppes ära kohustus kanda ühtset koolivormi. Kappidesse pandi tolmu koguma sinised pluusid, pintsakud ning ruudulised kooliseelikud. Koolimaja muutus värvikirevaks ning täitus nii Eestis valmistatud kui ka humanitaarabi korras saadud tossudest ja pusadest.

Meie kooliaega jääb ka üks globaalselt suurimaid lõppemisi – vene võimu lõppemine ühel kuuendikul planeedist Maa. Järgnes Eesti taasiseseisvumine.

Tagantjärele hinnates oli keskkooliperiood meie elus kõige rahulikum. Nii õpilased kui ka õpetajad harjusid tasapisi koolielus sisseviidud muudatustega Noore demokraatiaga käsikäes näris ennast ühiskonda sisse ka turumajandus. Keegi meie lennust ei mõelnud veel järjest suureneva tööpuuduse peal, konkurentsile ülikoolidesse sisseastumisel või töökoha leidmisel. Püstipäi ja rõõmsameelselt läksime vastu 1995. aasta päikesepaisteleisele kevadpäevale, mil meile kõlas viimane koolikell. 46 sinisilmset noort inimest XXXV lennust pudenes maailma laiali.

Margo Peetsalu

XXXVI lend

kooliaastad 1984-1996

Gens una sumus - me oleme üks pere.

Meie lend jagunes a ja b klassiks. A klass oli üldklass, b aga jagunes omakorda kolmeks: reaals-, bioloogia- ja humanitaarharuks. Klassijuhatajad olid Kaarel Einpalu ja Katrin Vaino, hiljem Aina Ong.

Meie lend oli rõõmsameelne ja tegutsemisaldis. Korraldasime väljasõite, pidusid ja mitmesuguseid üritusi, mida vilistlaspõlves annab meenutada.

Juba põhikoolis tegutses a klassis neidude vokaalansambel. Nad esinesid alati tähtsamatel üritustel. Oli ka näitering, mida juhendas emakeeleõpetaja Silvi Viise. Näiteringi saavutused leidsid tunnustust nii kooli kui ka alevirahva seas. Repertuaari leidsime tuntud eesti ja välisautorite loomingust. Üks kõitev ettevõtmine oli õpetaja Viise poolt juhendatud luulering. Õppisime selgeks ja kandsime tähtpäevadel ette erinevaid luulepõimikuid. Paljud meie lennust osalesid kooli laulukoorides. Nad said palju esineda nii kodukoolis, laulupeol kui ka kaugemalgi.

Olime aktiivsed osa võtma klassivälistest üritustest. Üks selline oli Lääne-Virumaa koolide vaheline "Loo, mõtle, katseta". Võitsime selles auhinnalisi kohti. Osalesime ka maakonna ja vabariiklikel olümpiaadidel.

Traditsiooniline oli igakevadine ekskursioon Eestis. Külastasime oma väikese kodumaa huvitavaid ja kauneid paiku. X klassi lõpus reisisime Hiiumaale koos vene sõpradega Sillamäelt. XI klassi ekskursioon viis meid Saaremaale.

Piret Jurtšenko

XXXVII lend

kooliaastad 1985-1997

...see poiss käis veel sinuga ühes klassis, mis ta nimi nüüd oligi...

(Urmas Lennuk "Rongid siin enam ei...")

Kirjutan paberile, üksteise alla tulpa oma abituuriumiaegsete klassikaaslaste nimesid. Alustan e n d a s t, siis viis parimat keskkooliaegset sõpra, kellega pidevalt lävin; siis klassikaaslased, keda ma keskkooli ajal kõige vähem seedisin; siis tüdrukud ja ülejäänud. Mul ei ole fotoalbumit käepärast, pean toetuma ainult mälule. Mõnede ees- või perekonnanimed ei meenu. Peatun, pingutan ja tühimikud saavad siiski täidetud. Kokku tuleb kaksikümne kolm nime. Tuttav number, aga ma pole päris kindel, et täpne. Kaksikümne kolm... Aga võib-olla oli meid klassis kolmkümne kaks? Siis jääb ligemale kümme nime puudu...

Viis aastat on möödunud. Kübeke aega, aga mina olen unustanud ja mul on tunne, et mind on unustatud. Ma ei taha milleski lõplik olla – ma ei näe kõigi sisse, ma ei räägi kõigi nimel. Olen vahepeal jõudnud lõpetada veel ühe kooli, ma käin tööl, teenin r a h a. Niisamuti nagu ilmselt ka ülejäänud kaksikümne kaks (või kolmkümne üks). I l m - s e l t, sest ega ma ei tea. Pole huvitanud. Ma olen sellest koolist saanud vaid viis sõpra (võib-olla kogu eluks?) ja veel mõned. Ma olen potentsiaalne alzheimer; häbenemata egoistlik tüüp, kes kirjutab oma nime tulpa esimeseks. Aga see, kes võib panna käe südamele ja öelda, et ta t ä n a p ä e v a üle-laipade-elustiili juures seda pole, visaku esimene kivi.

Kogu eelnev kõlab justkui mu emakeelepäeva kirjandite tumemust algus, mis peaks kohe-kohe pöörama teemaarenduseks ja siis lootusrikkaks lõpuks. Aga viimast e i tule. Sest üks minu reaalsustest on antud hetkel just nimelt selline.

Ma ei ole enda arvates muutunud. Üürrike silmapilk elust on mind ja minu eakaaslasi muutnud nii, et me pole seda ise tähelegi pannud. Ma olen õnnelik, kahtlev, terve noor inimene. Ma ei ole kibestunud, ehkki nendin mõningaid kurbi paratamatusi lootuses, et ka teised, üleüldises pillerkaaritamises ja sellele järnevas pohmeluses, kõvasti rügamisele pühendudes, nende peale mõtlevad. Ma olen a u s a m. Head nägu ei taha enam niisama teha. Ja ma ei kirjuta enam... Praegu. Vaat selline Kadrina Keskkooli vilistlane A.D. 2002. Aga räägime viie või kümne aasta pärast uuesti...

Erni Kask

XXXVIII lend

kooliaastad 1986-1998

Põnevaid lugusid kooliajast meenub palju. Raske on neist ühte teisele eelistada.

See oli kas VI või VII klassis, meil oli tsükkliõpe ajaloo, ja me käisime klassiga Tallinnas nn "väljasõidul". Nagu kombeks on, sai käidud muuseumides, muuseumides ja veelkord muuseumides. Õnneks jäi ka vaba aega ja siis õnnestus õpilastel avastada üks lemmikloomade kauplus. Kes esimesena sealt endale roti ostis, ei meenu, aga neid osteti sealt ikka mitu tükki ja lisaks veel hamstreid ka. Tagasiteel oli buss igatahes kisa ja kära täis.

Järgmisel päeval, kui hommikul kooli sai mindud, toimus tõeline turg - kellel oli vaja vahetada oma hamstrid millegi mitte nii elusa vastu või vastupidi. Ega õnnelike lemmikloomade omanike vanemad just eriti õnnelikud olnud.

Igatahes paari nädala pärast olid kõik loomad endale kindla omaniku ja elamispaiga leidnud.

Kristjan Kongi

XXXIX lend

kooliaastad 1987-1999

Meie koolitee algas 1987. aastal. Lapsi jagus kolme klassikomplekti jaoks. Algklasside aega iseloomustab kõige enam klassijuhatajate vahetumine. I - IV klassini püsis vaid õpetaja Piret Sahva ja jäi vaid kaks klassikomplekti. Põhikooliklassides oli meid jälle kolm komplekti. Niisugune vaheldusrikas oli koolielu klassikaaslaste ja pedagoogide poolest.

Meie kooliaja XI klassis kaotati ära kutseõpe. Tüdrukutel oli võimalik valikainena õppida käsitööd.

Meie lennu kahe keskkooliklassi vahel valitsesid sõbralikud suhted. Järjekordset klassi lõpetamist tähistasime Vainupeal. See oli tore aeg!

Kahes eraldi klassis oli meid vähe ja me toetasime üksteist. Ja et meid oli vähe, moodustati vaid üks XII klass. Klassijuhatajaks sai Kaarel Einpalu. Kuigi nüüd oli jälle harjumatu olla suures klassikollektiivis, suutsime me säilitada ühtekuuluvustunde.

Meie lennu tublimad olid Piia Lemberg ja Raul Tambek, kes tegelesid muusikaga. Spordis olid tublid Ülleke Eerik ja Kadri Lindsaar. Nad mängisid võrkpalli nii oma kui ka Rakvere spordikoolis.

Katrin Karjus

XL lend

kooliaastad 1988-2000

Meie lend lõpetas keskkooli huvitavaal aastal – 2000. Tuule tiibadesse sai 46 noort inimest. Ka klassijuhatajad olid meil veidi erakordsed, sest Siret Pung on ju tuntud bioloogiaõpetaja-loodusentusiast ja Andres Heinlo oli klassijuhataja füüsikuna vaid meie klassile. Ta spetsialiseerus seejärel arvutiõpetusele.

Olime õppimisele pühendunud õpilased. Mitmed meie seast osalesid nii maakondlikel kui ka vabariiklikel aineolümpiaadidel. Sellisteks kujunesime tänu meid õpetanud õpetajatele – oma ala tõelistele meistritele. Matemaatikaõpetaja Harry Laugas oli ja on õpilaste seas hinnatud ja austatud. Eesti keele ja kirjanduse õpetajateks olid meil Liivi Heinla ja Rain Mikser. Kirjandus on ju kord selline aine, mis õpetab läbi autorite loomingu elu ennast.

Kõiki neid tarkusi, mida üks inimene eluks vajab, ütlevad välja kümned ja kümned kirjanike poolt raamatulehekülgedel elama pandud tegelased. Heade õpetajate hea töö tulemusena saame meie, õpilased, selle kõik endale eluteele kaasa. Palju tänu teile, õpetajad!

Katre Lomp

XLI lend

kooliaastad 1989-2001

Meie lennu klassijuhatajad olid Katrin Kirs ja Harri Laiv. Õpetaja Laiv oli tervele lennule isa eest. Temaga seoses meenuvad Värska ja kohv. Nimelt käisime klassiga mitu korda Värskas. Alati, kui õpetaja Laiv kabinetist klassi tuli, oli klass kohe kohviaroomi täis. See tegi hommikused ajalootunnid erksaks. Õpetaja Kirsi tunnis vaatasime televiisorit, mida küll tegelikult klassis polnudki, kuid rohke fantaasia ja paari telejaama logo akendele kleepimisega tulid Eurosport, ETV ja muudki meile eesti keele ja kirjanduse tundi.

Keemiatunnid olid kihvtid, kus me kätest kinni hoides molekulile mängisime ja kus meid viktoriini jaoks vastavalt šokolaadinööbi värvusele gruppidesse jaotati.

Ega füüsikatunnid keemiale alla jäänud. Eriti on mees üks kevadine tund, kui hinded juba välja pandud olid ja õiget õppimist enam polnud. Kuna poisid olid korvpallivõistlustel, oli meid tavapärasest vähem klassis. Küsisime siis õpetaja Toomas Vaino käest luba korvpallivõistlusi vaatama minna, kuid tema ei lubanud. Ta põhjendas, et vastasel korral ei jääks tema meile meelde. Tund jätkus õpetaja poolt räägitud anekdootidega..

Õpetaja Laugast algul küll kartsime, kuid XI klassis juba nautisime tema matemaatika-tunde. Eriti vahvad olid soojendusülesanded ning viimane tund, kus ta meile pulgakomme ning rinnamärke jagas. Õpetaja Laugase matemaatikagrupi õpilased on talle väga tänulikud, sest esimesel ülikooliaastal oli meil matemaatika "käpas".

Tõsise õppetöö kõrval oli meie koolielu ka lõbus. Nalja sai päris palju, vaevalt möödus mõni tund naeruta. Küllap on nii olnud enne meie lendu ja on ka edaspidi. Soovime seda kõigile tulevastele lõpetajatele!

Kristina Kongi

XLII lend

kooliaastad 1990-2002

Veel mõne lühikese kuu eest olime Kadrina Keskkooli täieõiguslikud abiturientid, nüüd aga juba unustusse vajunud vilistlased. On sobiv aeg "nooruspõlve" mälestuste heietamiseks. Kas saabki meie puhul olla mingeid tõsiseltvõetavaid mälestusi nende otseses tähenduses? Kõik oleks nagu alles eile juhtunud... Siiski on kaheteistkümne koosveedetud aasta jooksul kogunenud nii mõndagi, mida mälestusteks nimetada saab

Oma kooliteed alustasime 1. septembril 1990. Õpilasi oli piisavalt nelja klassikomplekti jaoks. Esimene koolipäev on selline asi, mis terveks eluks meelde jääb. Kooliga algas meie jaoks uus eluetapp uue maja ja uute sõpradega. Paljud olid juba lasteaias tuttavaks saanud. Algklassides ei osanud me veel midagi oodata, loota ega tahta. Tundide lõpp tähendas ka koolipäeva lõppu. Mäletan, et olin õpetaja peale alguses isegi veidi pahane, sest ta jättis kodus nii naeruväärselt vähe õppida. Õpetajad vahetusid meil üpris tihti. Igatahes minu klassil oli nelja aasta jooksul kolm klassijuhatajat. Viendas klassis löödi meie nelja aasta jooksul moodustunud ühtne kollektiiv jälle segamini – ühest klassist sai kaks. Mõlemad klassid täienesid nii Palmsest, Huljalt kui ka mujalt tulnud õpilaste arvel. Õpilaste koosseis vahetus kogu põhikooli jooksul. See aga ei muutnud märkimisväärselt meie omavahelisi suhteid ja nii jäi see IX klassi lõpuni. Peale põhikooli tuli meil taas üle elada lahutamine ja taasliitmine – neljast klassist sai kaks.

See saigi meile tuleprooviks. Alguses oligi peaaegu võimatu klassisisesele ühist keelt leida. Võimuvõitlus oli päris tugev ning ühiselt asjade otsustamiseks tuli varuda tublisti aega ja kannatust. Aga ka meie saime märkamatult suurteks. XII klassis moodustasime juba ühisrindeid välisrännakute tõrjumiseks. Omavahelised suhted muutusid märgatavalt paremaks, ühiselt võtsime osa ja organiseerisime üritusi nii koolis kui ka väljaspool seda. Tihti märgiti meie saavutusi ka ära. Laulu- ja tantsupeod, Playbox, TV paroodia, spordivõistlused – ei olnudki midagi, millest meie suuremal või vähemal määral osa poleks võtnud. Selles oli kindlasti tähtis osa ka meie klassijuhatajal Rein Innol, kes alati rõhutas, et oma klassi au eest tuleb seista ning ka noorematele eeskuju näidata.

Kadrina Keskkoolist oleme küll lahkunud, aga koolile, kus me tublisti üle poole oma noorest elust veetsime, jääb meie kõigi südames ja mälestustes eriline koht. Loodame, et meid mäletatakse siin sellistena, nagu olime. Jättis ju siiski igaüks väikese osa endast kooli. Meie asemele tulevad järjest uued põlvkonna, aga meie ei kao kuhugi – oleme osa Kadrina Keskkoolist, osa selle ajaloost, XLII lend.

Jane Sork

Tulevane XLIII lend

kooliaastad 1991-2003

Sirvides kooli almanahhe, näeme ikka ja alati lendude järjekorranumbreid. Sama moodi saab ka meie lend ära märgitud mõnes mälestusteraamatus või almanahhis. Ometi tahaks olla rohkem kui lihtsalt number lehel. Tahaks, et numbrite tagant nähtaks ka meid, kes aastal 2003 Kadrina Keskkoolist ellu astuvad.

Sama tunnet on vist tundnud paljud koolilõpetajad. Igaühele on tema enda kooliaastad kõige erilisemad ning kooli lõpetamine kõige ilusam ja valusam. Just nimelt, ma ei eksinud, valusam. Ei kujutagi ette, et enam ei näe klassikaaslast ika päev, et mõnda neist ei näe võibolla mitu aastat või isegi aastakümnet. Teie, kes te olete meie kooli juba lõpetanud, oskate seda aimata, kuid meile on kõik alles uus.

Millised me siis oleme? Kas me seda isegi teame? Sama moodi paugutame me oma koolimaja uksi ja sama moodi kuulame me koolikella, et ta päeva lõpust märku annaks. Peab küll märkima, et mida kevade poole, seda kärsitumalt. Loomulikult on suured muutused tehnikas. Õpilase suureks abimeheks on arvuti. Samas peab aga ka nentima, et ega see tehnikaike vahel nii väga aitagi. Pigem röövib aja, mida tuleks õppimise peale kulutada. Siis valitseb järgmisel päeval koolis hirm vastama kutsumise ees. See on küll ilmselt muutumatu ja püsiv ajas.

Vähemalt iga kolmanda kooliõpilase lahutamatuks seltsimeheks on mobiiltelefon. Ta toob sageli rõõmsaid ja toredaid teateid, andes sellest märku selgelt ja kõvasti häälitse-des. Oi seda nalja, kui omanik on unustanud tunni ajaks telefonil hääle maha võtta. Kahele asjaosalisele see küll tavaliselt eriti naljakas ei ole. Üks neist on punastav telefoniomanik ja teine õpetaja, kui tegemist polnud just tema telefoniga.

Muutunud on ilmselt ka õppimine. Koolis käime me ikka selleks, et õppida, ja see ei muutu ka tulevikus. Sarnaselt kõigi aegade õpilastega on meilgi omad rasked ajad, kui õppimist on nii ülemäära palju. Teisiti on ehk see, et spikrid saame me nüüd arvuti abil kiiresti ja arusaadavalt koostada. Erinevuseks on ehk see, et meil on rohkem rühmatöid ning üksteise õpetamist tundides. Alati tuleb õpitu klassi ees ette kanda, sest ainult nii tuleb meil julgus ka suurema publiku ees seista.

Ilmselt ei muutu aga kunagi see, mida kutsutakse klassivaimuks. Eks tule vahel ette ka tülisid. Kuid kellel ei tuleks? On klassiüritusi, mis õnnestuvad, ja on neid, mis ei õnnestu. On aga poolteaduslikult tõestatud fakt, et kui õpetajad pole asjasse segatud, siis toimuvad need peaaegu sajabrotsendilise osavõtuga.

Õeldakse, et mida aeg edasi, seda varem saavad lapsed täiskasvanuteks. Kas me peame end täiskasvanuteks? Ei saa nii öelda, kuigi oleme koolis kõige vanemad. Ei tahaks end ka enam lasteks tituleerida. Oleme noored, seal lapseks ja täiskasvanuks ole-mise vahepeal. Oleme selle üle õnnelikud. Oleme suured, kuid mitte piisavalt, et oleks kadunud ootusärevus tuleviku ees. Oleme piisavalt rohelised, et meile veel mõnigi ruma-lus andeks anda.

Meie lend ei jää pelgaks numbriks, sest me ei lase sellel juhtuda! Me jääme alatiseks mäletama oma lendu ja oma kooli, kui kõige toredamat, ulakamat ja lõbusamat. Uskuge meid, te veel kuulete meist!

Kadri Haavajõe

Johannes Heinrich Luther (24.01.1861-29.05.1932), pastor Kadrinas 1886-1913, kohaliku kooli asutaja.	Kooli silt.	Paul Pedisson, koolijuhataja aastatel 1915-1935, õpetajaks oli juba 1912. aastast alates.	Elmar Kanter, koolijuhataja ja direktor aastatel 1941-1961.
	Kalju Lomp, kooli direktor aastatel 1961-1963.		
Kooli silt.		Kooli silt.	

Kooli silt.

MÄLESTUSTE RAAMAT

KADRINA KOOL 100

Otto Amer, kooli direktor aastatel 1963-2000.	01.09.1955, II klassi esimene koolipäev, Tiiu Uusküla (õpilasena Kruusvald).	Arvo Pani, kooli direktor alates 2000. aastast.	I klassi õpilane Tõnu Kalvik helistab viimast koolikella III lennu lõpetajatele 1963. aasta kevadel.	Ernst Martinson (Enn Murdmaa), koolijuhataja aastatel 1902-1903.
Karla Kruustalu (1889-1980), Kadrina kooli õpilane 1902/1903. õppeaastal, siin kooli järjekordsel aastapäevapeol.				Ott Siirak, koolijuhataja aastatel 1935-1940.
1930/31, õpetaja Elmar Liiv, klassiruum vana koolimaja kahekordse osa esimesel korrusel. Vasakult teine õpilane Ellen Saaren, hiljem kauaaegne õpetaja.		Kadrina algkooli uus hoone, mis valmis 1939. aasta sügisel.		
				Staadion (valmis 1974) ja võimla (valmis 1963).

<p>Õpetaja Veera Riispapp tütarlaste võimlemisetteastet harjutamas, millega esineti 2. mail 1933 koolilaste laulupäeval rahvamaja aias.</p>	<p>Poiste püramiid arvatavasti 1913. aasta kevadel laste laulupäeva eeskavas.</p>	
<p>Kogu kooli näitemäng, fotol ka õpetaja Veera Riispapp, koolijuhataja Ott Siirak.</p>	<p>Õpetaja Evald Eedma ja VII klassi suusatüdrukud 1955. aasta talvel.</p>	
<p>Kadrina kammerorkester, mis esines ka Moskvas, vasakult: Elmar Kanter, Mare Sakk, Lucilla Kaarma, Evald Õisma, Julius Kaarma.</p>	<p>Abituriendid XLII lennust 2002. aastal.</p>	<p>Õpetaja Malle Inno tunnis 1970ndate aastate alguses.</p>
<p>Autoõpetuse tund, õpetaja Kalev Nukk.</p>	<p>Kehalise kasvatuses tunnis on rööbaspuudel Andres Haavajõe.</p>	
<p>29.04.1960, V klassi sanpost harjutab esmaabi andmist.</p>	<p>Näärikombed nääripeol.</p>	<p>Koolibänd 1972/73, laulja Anne Pilipenko.</p>

SISUKORD

1000 ja enama krooni annetajad	2
MTÜ Kadrina Keskkooli vilistlaskogu	2
Saateks	3
Hariduse allikas Kadrinas. Mare Sakk	5
Kroonikaraamatut sirvides	7
Mälestusi Kadrinast ja koolist. Villem Vunderlich	67
Õpilasmälestusi Kadrina koolist. August Sulev	71
Nii oli Kadrina kooli päevil. Riida Sepri	79
Meenutused. Hilda Luhaveer	81
Mälestusi Kadrina koolist. Valter Veborn	83
Mälestusi kooliajast. Linda Harf	86
Koolimaja oli poe kõrval... Melaine Siispool	87
Meenutusi Kadrina koolist. Valve Olesk	94
Heitlikul ajal. Arvo Kruusement	97
1941. aastal lõpetasime IV klassi. Heino Ross	100
Kadrina algkooli tööst saksa okupatsiooni ajal. Vaike Kalind	102
Meil oli meie aeg. Urve Stern	106
Meenutusi kooliajast Kadrinas XX sajandi keskel. Malle Mardiste	108
Mälestusi kooliaastatest. Silja Hanso	113
Õppealajuhataja meenutused. Ingrid Vaikmaa	116
Meenutusi Läänemere projektist. Siret Pung	119
Spordist sajandivanuses koolis. Tõnis Sakk	122
Tagasi vaadates. Rein Inno	126
Ajakirjanik Inna Grünfeldti küsimustele vastavad:	
Elvi Gostsõllo	128
Asta Sander	132
Malle Inno	135
Rein Inno	139
Eda ja Tõnis Sakk	141
Keskkoolilendude I - XLII vilistlaste mälestused	145
Kaanefotode selgitused	198

